

СРПСКА ПРЕС

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 28 ● 16. СЕПТЕМБАР 1991. ● 40 ДИНАРА

„ДЕДИЊСКЕ“ ВОЈСКОВОЂЕ

РАТ ЗА ВЛАСТ

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦУСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 3,50 CHF, ШВЕДСКА 25 SEK, АУСТРИЈА 30 ATS, СР НЕМАЧКА 5,80 DEM, БЕЛГИЈА 40 BEF,
ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

ДВУГОВИ
ПВАВОСЛАВЦИ
-У СВЕДУ-СВИ КОД
МЕНЕ-НА СЛАВУ

„ЛУД
ПВОВОД,
“

„ПВАСЕТИНА,
ГВЕЈАНА,
ШПВИЦЕВИ
“

КО НАМ ДИРНЕ СВЕТОГ САВУ
СКИДАМО МУ ГЛАВУ

ЖИВНО
ДРУГ
САВО

„А-МОЖ'
ПАДНЕ И НЕКА
БВУЦОШКИЊА!

Крстич
Милодрат

ОРДЕН ЗА МАЛО МОРГЕН

На свом редовном заседању одржаном 5. 9. 1991. године Канцеларија ордена и медаља „Српске речи“ донела је указ

којим се министар просвете Србије

ДАНИЛО ДАЧА Ж. МАРКОВИЋ — ДАКИ

одликује

**ОРДЕНОМ „АЛФА БЕТА ГАМА ЕВО ДАЧА ВАМА“ СА
ПОТПОРНИМ СТУБОВИМА**

ОРДЕН му се додељује као зачетнику историјског компромиса између Светог Саве и Стипета Шувара, као мислиоцу који је успео да споји учења хиландарских и других просветитеља и модерних васпитача из градског комитета Савеза комуниста. Једном речју, орден се додељује личности која у српском народу има ОГРОМНУ ТЕЖИНУ.

КАПИТАЛ
НЕ ПРИЗНАЈЕ ГРАНИЦЕ

У ПРОДУКЦИЈИ „СРПСКЕ РЕЧИ“

ХИМНА СПО

„Свети нам Сава говори,
устајте српски синови!
Ступајте сви у редове,
У Српски Покрет Обнове!“

АУДИО КАСЕТА СА ПЕСМА-
МА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ!
НА МУЗИКУ СТАРЕ СРПСКЕ
ПЕСМЕ „СПРЕМ'ТЕ СЕ,
СПРЕМ'ТЕ ЧЕТНИЦИ“, СПО ЈЕ
ПРЕПЕВАО СВОЈУ ХИМНУ!

СЛУШАЈТЕ НАС И КОД КУЋЕ!

А СТРАНА 1. Химна СПО

2. Песма Вуку
3. Велика Србија
4. Песма косовских јунака

Б СТРАНА

1. Боже правде
2. Ој Србијо мила мати
3. Зови само зови
4. Трг Слободе

ЦЕНА: 150 ДИНАРА (15 ДЕМ)

СРПСКИ ПОКРЕТ ОБНОВЕ У ГРЧКОЈ И ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ

НА 90-МИНУТНОЈ ВИДЕО КА-
СЕТИ: ПОСЕТА ВУКА ДРАШКО-
ВИЋА ХИЛАНДАРУ; КАКО ЈЕ
ДОЧЕКАН И КАКО ЈЕ ИСПРА-
ЋЕН; ШТА ЈЕ ДРАШКОВИЋ ГО-
ВОРИО НА КОНГРЕСУ У АТИНИ;
ЕКСКЛУЗИВАН РАЗГОВОР СА
ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКОМ
АЛЕКСАНДРОМ!

ЦЕНА: 450 ДИНАРА (30 ДЕМ)

ПРОСЛАВА ПЕДЕСЕТЕ ГОДИШЊИ- ЦЕ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОТПОРА

СНИМАК СВЕЧАНЕ АКАДЕ-
МИЈЕ ПОВОДОМ ПЕДЕСЕТЕ ГО-
ДИШЊИЦЕ ТРЕЋЕГ СРПСКОГ
УСТАНКА. ГОВОР ВУКА ДРАШ-
КОВИЋА О ГЕНЕРАЛУ МИХАИ-
ЛОВИЋУ, СИН ДРАЖЕ МИХАИ-
ЛОВИЋА, БРАНКО МИХАИЛО-
ВИЋ, ГОВОРИ О СВОМ ОЦУ!
Трајање: 60 минута.

ЦЕНА: 350 ДИНАРА (24 ДЕМ)

НАРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ:

1. АУДИО КАСЕТУ „ХИМНА СПО“ ком. _____

2. ВИДЕО КАСЕТУ „СПО У ГРЧКОЈ И ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ“ ком. _____

3. ВИДЕО КАСЕТУ „ПРОСЛАВА 50. ГОДИШЊИЦЕ СПО“ ком. _____

(име и презиме)

(адреса и поштански број)

КАСЕТЕ МОЖЕТЕ ПОРУЧИТИ
НАРУЏБЕНИЦОМ НА АДРЕСУ:
„СРПСКА РЕЧ“, БРАНКОВА
13-15, VI СПРАТ, 11000 БЕОГ-
РАД, ТЕЛЕФОНИ: (011) 620-891,
628-242. МОЖЕТЕ ИХ НАРУЧИТИ
И УПЛАТОМ НА ЖИРО РАЧУН
60801-603-27562 ПЛУС ТРОШКО-
ВИ ПОШТАРИНЕ. ЗА УПЛАТЕ ИЗ
ИНОСТРАНСТВА ДЕВИЗНИ ЖИ-
РО РАЧУН ЈЕ
60811-620-128-25731-74956-33,
ПОД ИСТИМ УСЛОВИМА

ПИСМО ПРЕДСЕДНИКА СПО ВУКА ДРАШКОВИЋА ПАТРИЈАРХУ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ГОСПОДИНУ
ПАВЛУ

МОРАМО СЕ ОСЛОБОДИТИ ГРЕХА

Ваша Светости!

Месецима већ, апостолски, Ваша Светост врши опела нашим мученицима помореним пре пола века од сатанске руке хрватских усташа, чије свете мошти тек сада вадимо из јама и сахрањујемо их по обреду наше вере и нације. Светијег задатка нисте могли да се прихватите. Са нас, живих, скидате велику срамоту и грех. Нико од нас, живих, не може имати мира све док се наша мртва браћа светосавски не смире и не упокоје.

Народ српски притискаће и пратити проклетство, ако не отворимо све јаме и сва стратишта, ако не попишемо и опојемо све наше покојнике, ако ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ не одјекне изнад свих безданки, кречана, конц-логора, бунара, река, тамница и закоровљених губилишта, изнад свих српских Голгота.

Од греха заборавља мртвих само један грех је већи: делити мртве према знаку ножа, пушке или маља цолата, па неке опојавати а неке и даље прећуткивати и држати у мраку непостојања. Приликом сам подсетити Вашу Светост да се, на жалост, управо то сада дешава. Право на вјечнују памјат додељује се мученицима пострадалим од усташа, баллиста, мадарских и бугарских фашиста, а ускраћује се свим и једине жртвама комунистичког, партизанског, ножа и куршума.

Због тог греха, највећег греха, са многих губилишта одјекнују клетве и тече побуна. Светосавско опело и гроб траже и од партизана поморени у Кочевљу, код Зиданог Моста, у Београду, Чачку, Крагујевцу, Нишу, Лесковцу, Шапцу, Краљеву, Ужицу, Новом Саду, Зајечару, Негетину у десетинама Јама Црне Горе, Лике, Босанске Крајине, Херцеговине... Само у Јаму Пенор, код Миљевине, у лето 1945, кад је рат већ био завршен, партизани су бацили најмање 20.000 (двадесет хиљада!) голоруке младости из Србије. Зар и њих не треба извадити из понора?! А по ослобођењу Београда, за свега неколико дана, ликвидирали су 12.000 „црних тачака“, како су они називали своје жртве.

Баш у Српској патријаршији, Ваша Светости, чува се жалосни списак православних свештеника убијених од комуниста. Тај списак је само мало краћи од списка православних свештеника убијених од усташа.

У мојој Херцеговини, у селу Бранђовићи, партизани су поубијали српску децу затрпавали у стајку грудину и, потом, терали њихове мајке да играју и певају. Код Колашина су, крај Таре, изнад поклане браће на крст разапели пса и месту свог злочина сами дали име — Паце гробље! На Жабљаку поубијане бацају у бунаре. У фебруару 1942, у Горњем Селу, крај Никшића, присиљили су православног свештеника да ископа један гроб, да у тај гроб положи ковчег на којем је писало „народни непријатељ Исус Христос“ и да, после свега, поп одржи опело „убијеном Богу“! Народ све памти, ништа не заборавља. Зна народ где су и партизанске јаме. Зна народ испод којих се фудбалских игралишта налазе неопојане и необележене групне гробнице од комуниста поубијаних. Памти наш народ испод којих се стамбених насеља налазе гробови...

Света обавеза свих нас, а Српске православне цркве и Ваше Светости пре свега, јер да мошти и тих мученика откопамо, из понора извадимо, по православном обреду сахрањимо.

Затражите, молим Вас, од данашње власти у Србији, која чува и наставља комунистичку идеологију и тековине, да запеваше вјечнују памјат и њеним жртвама, свима од реда. Крените, Ваша Светости, од потраге за гробом генерала Драже Михаиловића. На срамоту Србије и целог народа српског, још не знамо где је вожд Трећег српског устанка у земљи положен. Од тог гроба пут води до хиљада, десетина хиљада тајновитих гробова у Србији, јер данашњи режим наставља да крије комунистичке злочине.

Забрањујући да истина изађе на видело, власт у Србији држи одрешене руке да исте злочине понови и већ их понавља.

Наша Црква све то види и све зна. А ћути. Трпн.

Све док је тако, све док не крену опела и изнад ратних и поратних комунистичких стратишта, све док и ти мртви не нађу свој мир, продужаваће се и трајати пострадање и проклетство живе Србије. Да бисмо били ослобођени греха, дужни сте помоћи да натерамо власт која скрива злочин да се сучи са откопаном злочиницом и да се у њој огледне! Тада ће, тек тада, Србији бити спашена.

Пре тога, нико нема право да позива на свепрпску слогу, јер ње не може и неће бити изнад неопојаних и необележених гробова од српског комуниста убијене наше браће.

Вашој Светости желим дуг живот и добре здравље, на позу наше светосавске цркве и читавог нашег народа.

Вук Драшковић
председник СПО

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ЈЕ ДУЖАН ДА СЕ СТАВИ НА СТРАНУ ОПОЗИЦИЈЕ

Са занимањем сам прочитао чланак о народном посланику г. Живку Столићу и његовим ктиорским активностима. Изненађен сам ауторовим непознавањем ствари и произвољним закључивањем.

Познато је да традиција подизања задужбина у Србији постоји близу хиљаду година са краћим прекидом од 1945. до последњих неколико година. По правилу задужбину су били или владари или локални феудалци. Такође по правилу задужбинар је постављао фреску на којој је био приказан он како одговарајућем свецу предаје задужбину, коју као макету држи у рукама. Поставља се питање кога треба сматрати задужбинаром. Да ли онога који је прикупио новац и наменски га употребио. Поставља се такође питање којим су се то приватним бизнисом српски владари и феудалци бавили да би сопствене паре уложили у задужбине, осим наплатом пореза од својих поданика. И то баш СВИ од Немање до Слободана Милошевића, са часним изузетком честитог књаза Милоша Обреновића и краља Уроша. Једном се поставило питање: куд се деде цар Немање благо? Одговор је стигао у песми лепо пише. Међутим садашњи властодржац нам дугује одговор на питање где су паре од два зајма и пореза, према којима су средњовековни порези пријатна шала.

Народни посланик г. Столић прикупљене паре је очигледно наменски употребио и то у време када је Слободан Милошевић слао милицију да растура скупове Косовских Срба у Београду. Чак, неку годину и пре тога. Аутор чланка је нарочито смешан када закључује да је г. Столић нанео штету самој Соц. партији. Зар није могао г. Столић боље познати ситуацију на Космету сада, од аутора чланка и проценити да ће лакше постати посланик ако крене преко кандидатуре у Соц. партији? Човек његовог звања у мањим местима има ранг некадашњег феудалца. Посебно је неумесна примедба да је једини Србин који је устао у заштиту неког Шиптара. Питам се који поштени Србин није устао у одбрану Азема Власија против навода оптужнице за контрареволуционарно деловање и сличне глупости. Толико о г. Столићу који је послужио само као увод за нешто много важније. То је држање Црквених власти уопште. Мора бити сви-ма јасно да главни узрок пораза опозиције на децембарским изборима није ни изборни систем ни медијска блокада већ држање црквених власти. Патријарх српски је био дужан да се укључи у кампању отворено на страну опозиције. То је учинио Руски патријарх отворено стајући на

страну Јељцина у недавним изборима. Образложење да се Црква не меша у страначке поделе је наивно. Када би се за цивилну власт бориле СПО, ДС, реформате и либерали онда је такав став у реду. Али било који од њих и комунисти, онда црквене власти не смеју имати неутралан став. Управо се то догодило. Својим ћутањем црквене власти су de facto подржале комунисте. Неки као нпр. епископ Јован загребачко-љубљански, који далеко више времена проводи у Београду уместо са својом паством, а нарочито Иринеј Буловић своје симпатије према Милошевићу чак не крију. Резултат је познат. Срби су у децембру сами себи ставили омчу за врат. Ништа није помогло упозорење г. Вука Драшковића да се ради о борби крста и петокраке, кад они који на камиллавама носе крстаче у главама имају петокраке. Ако је за време живота Јосипа Броза имало оправдања за оваква понашања, сада нема. Слободан Милошевић јесте већи злочинац од Јосипа Броза али са много мање шлифа. Чињеница да је Ј. Б. уништавао Србе зато што је Хрват може се разумети јер кад су у питању Хрвати то је некако нормално. Али Слободан Милошевић, као српског порекла, а настављач братоубилачке седмојулске политике, показује да је припадник оног олоша у којем Србија на жалост никада није оскудевала. Многобројне доказе за ово није потребно изводити. Они су Вама г. уредничке и многобројним читаоцима добро познати. Неке од њих сам чак поменуо.

У истину се надам да ово писмо неће завршити у кошу као сва претходна обзиром да сте као уредник демократски настрајаног листа објављивали и писма представника седмојулских убица.

Са вером у Бога и до скорог пада комунизма.

Јозе Лавренчић
11000 Београд, Немањина 3
тел. 643-884

ОТВОРЕНО ПИСМО СТЈЕПАНУ МЕСИЋУ ПРЕДСЕДНИКУ СФРЈ

Поштовани господине Месићу, пишем Вам из сивог комунистичког Београда, бастиона последњих большевичких очајника отелотворених у лицу председника црвене Србије, црвеног диктатора Слободана Милошевића. Пишем Вам, јер се стидим и овакве Србије и оних који је представљају. Да ли се можете ставити у положај младог, образованог човека који је дипломирао са просеком 10, магистрирао у најкраћем року, пропутовао свет, од њега много научно. Човек који је мислио да је пред њим блистава будућност, леп и сигуран живот. Човека који већ трећи пут пакује кофере за пут у иностранство без повратне карте... Шта мислите г. Месићу, како се осећа један такав човек, док њега и његову земљу представљају људи попут Б. Јовића, Костића, Бајрамови-

ћа? Потпуно ми је јасно на каквим сте Ви мукама када са тим примитивцима треба уопште и да комуницирате, а немоли да нађете заједнички језик. Гледајући емисију ТВ „Политике“ у којој сте били гост, била сам згрожена безобразним, неукусним и надасве неаргументованим упадицама Ваших домаћина. Управо због тога што Вас сматрам разумном особом и колико-толико културним и образованим човеком и политичарем, усудићу се да Вам скреном пажњу на пар чињеница пред којима Ви изгледа затварате очи.

Пре свега, тачно је то да је Србија подглед демонском корбачу Слободана Милошевића, тачно је и то да су Срби постали један дубоко индоктриниран, духовно и материјално убијен народ. Али, господине Месићу, вратите се мало у прошлост, у она предратна времена и завирите у тадашњи Београд, тадашњу Србију. Видећете тамо углађену српску господу, мноштво бриљантних умова, у свету једну дивну разноврсну и богату целину. Осетићете дух Сорбоне на београдском Универзитету и чућете његове професоре (сви француски и бечки ђаци), где својим студентима уливају оне, Вашем народу тако стране, широке, космополитске идеје и погледе на свет. Јер Срби су, признаћете, увек имали широку, отворену, топлу душу. Никада раније Срби нису делили људе према томе одакле су, већ евентуално по томе ко су и шта су. Па и сама идеја Југославије, чедо је српских интелектуалаца, визионара, људи који су сањали о напредној заједници срећних и успешних људи не делећи их према неким уским критеријумима карактеристичним за првобитну заједницу и племенско уређење. И Хрватима та српска господа пружише руку, не згази наш Краљ губитничку заставу хрватску — узео је у руке и пољуби је... И дадоше Срби Хрватима све што ови пожелеше...

Због тога, господине Месићу, онда када Хрвати буду достигли тај степен цивилизације и културе и када схвате да су и они као и Срби са становишта уједињене Европе и света само мали незнатни народи који се између себе без икаквог основа истребљују и мрзе, онда када Хрвати у својој души почну осећати дух интернационализма, када се покају за геноцид извршен над Србима, и превазиђу своје дуговековне комплексе и неживљене државничке страсти, онда се може говорити о некаквој хрватској култури.

Но, да се вратим поново овим мојим злосрећним Србима. Настрадаше Срби господине Месићу, изгубише и људе и културу и веру и дух. У 2. св. рату уништен је цвет српске интелигенције, што од окупатора и усташа, што од комунистичког терора. Оно мало часних и културних људи што преживе, или побеге у иностранство да спаси главу, или остане у несрећној црвеној Југославији и би са свих страна понижавано, гажено, ућуткивано. Саже главу часни Србин и не подиже је до дана данашњег. Истовремено Србија и Београд (под патронатом ХРВАТСКОГ кому-

НАСТАВАК НА СТР. 75

**СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА**

**ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
БОГОЉУБ ПЕЉЧИЋ**
**УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИЈСКИ
КОЛЕГИЈУМ**

ДИЗАЈН: ДЕЈАН ЂУРОВИЋ

САРАДНИЦИ: Славица Лазич,
Александар Цветковић,
Сандра
Петрушић, Александра
Јанковић, Душко
Богдановић, Зоран Петковић,
Драгослав Грујић, Драган
Барјактаревић, Веран Матић,
и Ђорђе Вукоје
(фоторепортер).

**СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ: ТАТЈАНА
ГЕОШЕВ**

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Бранкова
13-15, 1 улаз, 11000 БЕОГРАД
ТЕЛЕФОНИ: 011/620-891
(секретаријат), 628-242, 625-937
ТЕЛЕФАКС: 011/624-598

Жиро-рачун: динарски
60801-603-27652, девизни
60811-620-128-25731-74956-
-33 (са назнаком за „Српску
реч“).

Претплата: 900 динара
годишња, 450 динара
полугодишња. За
иностранство 150 ДЕМ или 90
УСД.

**Лист излази сваког другог
понедељка.**

**Рукописи и фотографије се не
враћају**

**Штампа ДП „Борба“ Косовска
26, Београд**

**Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије број 413-01-221/91-01
од 15. фебруара 1991.
године одређена је стопа
пореза од 3%.**

ПОЛИТИЧКИ КРИМИНАЛ

**НОВЕ ЧИЊЕНИЦЕ
О УБИСТВУ
БРАНИСЛАВА-
МАТИЋА-БЕЛОГ**

Стр. 10-13

ДЕКЛАРАЦИЈА БЕЗ

**МИЛОШЕВИЋ
ДОВЕО СРБИЈУ У
ЂОРСОКАК!**

Стр. 16-17

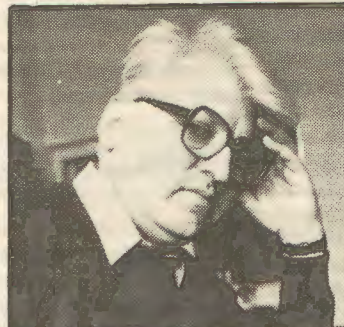
**РАТНЕ ПРИЧЕ ИЗ
ХРВАТСКЕ**

**ШТА ЈЕ РЕКЛА
МАТИ КОГА
ЗАКЛАТИ?**

Стр. 26-29

САМУ

**МУЗЕЈ
ПОКРЕТНИХ
ФИГУРА**

Стр. 46-48

КОСОВО И ЛАЖИ

**ОБЕЋАЊА ВИШЕ
НИСУ У МОДИ**

Стр. 53-55

**ЗА „СРПСКУ РЕЧ“
ГОВОРЕ:**

**НЕБОЈША
ЈАНКОВИЋ**

**МИЛОВАН
ДАНОЈЛИЋ
ЖЕЉКО
КАТАНЧИЋ**

**СЛАВКО
ПЕРОВИЋ**

**МИРЈАНА
БОЈЧИЋ-МОЈСИ-
ЛОВИЋ**

ДОЈАВА I

Јавља нам се наш сарадник из Ниша и пита: Ништа не разумем. Још пре само неколико месеци овде је најширу подршку добила Милошевићева процена да ће нас разни „лудаци и пророци“ одвести у „рат и хаос“. Зато „лудаци и пророци“ нису ни прошли на изборима. Али смо зато добили и рат и хаос. То ми је, међутим, и јасно и логично, али ми није јасно зашто сви ондашњи нишки пацифисти и мировњаци данас исто онако грлато вичу: „рат, рат!“.

Наш сарадник очигледно појма нема шта је то дијалектичка материјализација предизборне кампање. Али имаће кад Слоба, непосредно пред предстојеће локалне изборе, поново сарати у Ниш и установи како „разни лудаци и пророци тумарају Србијом и пропагирају мир, право на живот и просперитет...“ Тако је његовима у Нишу у старту загарантовано 126 посто гласова.

ДОЈАВА II

И други сарадник, само из Бачке Паланке, поставља питање на које не знамо одговор. Каже: председник Радикалне странке у Бачкој Паланци је извесни Прерад Прерадовић, адвокат. Е, том Прераду је извесни Петар Лукић 21. 8. 1990. године на рачун у банци БФГ на железничкој станици (?) у Минхену уплатио равно 30.000 марака, на шта за годину дана само камата износи 2.025,00 марака. С обзиром да је Прерад Прерадовић раније водио комасације и био у државним бирократским структурама, наш сарадник нас пита да ли можемо да истражимо није ли у питању некаква „захвалница“ за учињено у том периоду. Да су те паре „легалне“, каже наш сарадник, вероватно би ишле преко његове жене која ради у Бечу. Значи, ем мимо жене, ем уплата на железничкој станици, ем тачно 30.000 ДЕМ, ем комасација...

Овај наш сарадник сигурно је притајени комуниста. Као да је смисао у живота у сиromаштву, а не у богатству.

ТРАЧ

Што је криза дубља то су и „трачеви“ квалитетнији. Тако се већ увелико прича како су ових дана америчке визе затражили (не знамо да ли и добили) син Алије Изетбеговића, унук Фрање Туђмана, син Будимира Лончара, син Стипета Шувара, син лидера једне српске странке...

Конечно и мало хуманизма у овој свеопштој гужви. Не треба презати ни од чега што може спасити макар и један људски живот.

МИСТЕРИЈА

Кад већ поменусмо Алију Изетбеговића не можемо а да не изразимо дивљење пред његовим загонетним путањем. Док му, се на северу државе већ увелико ратује он показује тоталну незаинтересованост, као да се ради о Занзибару.

Или, рецимо, о Србима.

РАТНИЦИ

А удружење новинара Србије затражило да се извештачима са ратишта у Хрватској обезбеди боље и веће осигурање и одговарајући третман. И финансијски, наравно.

Колико оно РТВ Београд и ДП Политика имају запослених?

ЗАХТЕВ

Шеф албанске државе Рамиз Аљија затражио да буде пуноправан судионик расправе о судбини Југославије у Хагу.

Премијер Луксембурга, који нам је „поставио“ Стипета Месића, обећао је да ће издвојити петнаест минута за размишљање о том захтеву.

БЕСМИСЛЕНО

Не знамо да ли експлозија „експлозивне

направе“ у, наводно, тоалету „Руског цара“, у којем друг Војислав Шешељ редовито, чак и кад је на ратишту, једе шампите — има везе с њим!

Ако има „постављач“ је неки глуп човек, јер би морао да зна да Шешељ радије одлази на телевизију или у коју режиску редакцију, где му врата никад нису закључана.

ПРИЦИПИ

Исто тако, Шешељ је утврдио да српска влада има сва права да од скуких српских медија прави лакрдију, јер би и он и његова странка, кад би сутра победили на изборима, учинили то исто. Каже — „свуде бисмо поставили своје људе, наравно“.

Стари лисац Шешељ! Не каже се поставили, него оставили!

БРИГА

А да друштво из српске владе не зна шта „раде“ Војиславу Мићовићу и Момиру Бркићу у Радио — Београду, како им праве „малу

децу", показало би више разумевања за патње својих пулена.

Овако, неће чак ни да их повуку, а камоли да им обезбеде лечење или барем рехабилитацију.

КРИТЕРИЈИ

Фрањо Туђман, опет, сваким даном постаје све већа цепидлака. До јуче је тврдио како ни у којој варијанти неће дати „ни педал суверене хрватске територије“. У Хагу, међутим, изјављује да неће дати „ни центиметар хрватске територије“.

Пошто је очигледно спреман на ценкање, има изгледа да се нађамо на двадесетак хиљада квадратних километара.

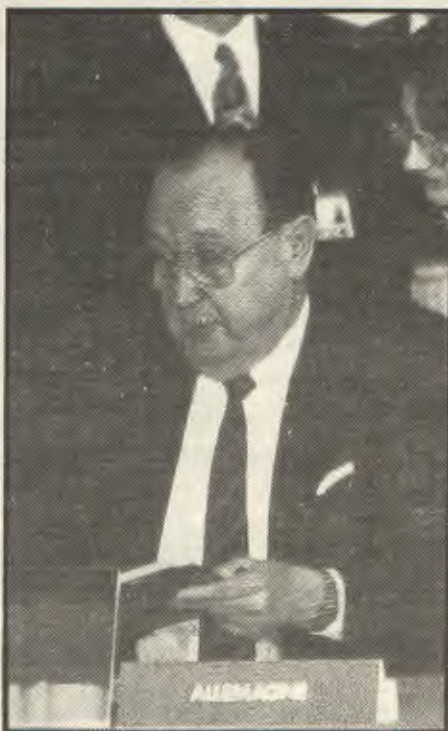

ХУМОРИСТА

Веровали или не, најдуховитија личност између два броја „Српске речи“ није био Војислав Шешел, него немачки министар спољних послова Геншер. Ову ласкаву титулу за-

радио је тврдњама да о догађајима у Хрватској има информације из „најпоузданијег и најверодостојнијег извора“ — од председника хрватске владе.

Ако вам није јасно због чега је то смешно, замислите да му је најверодостојнији

избор информација — председник српске владе.

БЕНЗИН

Кад су пре једно месец дана питали Драгана Томића, шефа Југопетрола, да ли је могуће да ће бензин, „као што се прича“, коштати тридесет динара, овај је одговорио да не треба веровати причама, јер они „ипак не воде рачуна да тај бензин треба неко и да купи“.

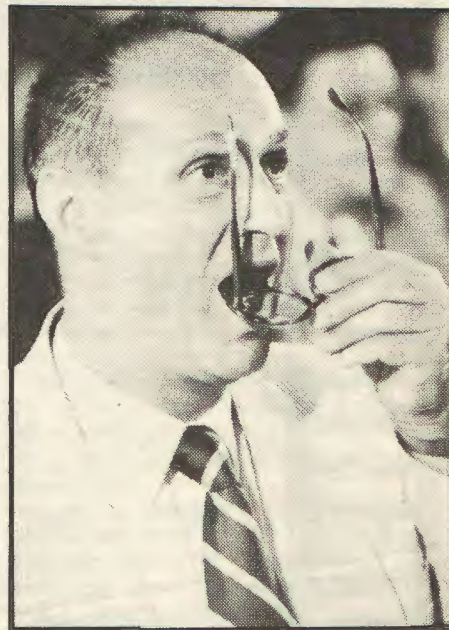
Сад је јасно само то да ипак воде рачу-

на да од тог бензина треба толико њих да се потпукупи.

КРЕНУЛО

Председник Скупштине Србије Александар Бакочевић искористио је своје право и расписао локалне изборе.

Кад је читао своју одлуку био је видно нерасположен. Ваљда због тога што ни њему нису саопштили резултате.

ТАКТИКА

Изјашњавање о новим српским симболима, застави, химни и грбу, биће спроведено приликом локалних избора, „да се не би дуплирали трошкови“.

Не, не брините, нове симболе први ће прихватити комунисти, јер би у супротном то за њих било прескупо.

ИСТРАГА ПОВОДОМ УБИСТВА БРАНИСЛАВА МАТИЋА — БЕЛОГ

Иако је од убиства добротвора Српске гарде и српске државе прошло готово два месеца полиција још тапка у месту. „Случајно“ или намерно — знаће се ускоро.

ТАЊА МАТИЋ, ЖЕНА УБИЈЕНОГ БРАНИСЛАВА МАТИЋА — БЕЛОГ :

ства предан својој деци, сину и ћерки из првог брака, које је много волео, и ретко принципијелна и карактерна личност. То је човек коме судбину можете слободно предати у руке. Ми смо се убрзо, после пар месеци забављања, венчали, иако је од мене био ста-

„Јуче смо давали 40—дневни помен моме Белом, а ја још увек не закључавам капију испред куће до касно, очекујући да се он врати са пута, као толико пута до сада. Чини ми се да ће сваког трена ући и загрлити нашег деветомесечног сина Марка и мене, рекавши са пуно истинске чежње, јер смо се тако мало виђали: „Толико сам вас се зажелео, једини моји“. Баш јутрос сам шапутала нашем сину колико је диван, племенит и пожртвован био његов отац и, нашег Марка ради, ја не бих дошла на овај разговор, јер ће он увек знати да је његов отац био изузетан човек. Ове речи дугујем Белом, јер не заслужује да се за његово име везују неистине, које ових дана доноси штампа. Знам са којим је нестрпљењем ишчекивао сваки број „Српске речи“ и захвална сам редакцији на објективном и честитом писању о моме мужу. Због тога сам и пристала на овај разговор“.

Сведочење Тање Матић, необичне и храбре жене, осветљава несебично ангажовање њеног покојног мужа током последње године на јачању и утицају српске опозиције, чији је велики присталица и добротвор био **Бранислав Матић — Бели**.

Када смо се срели пре три године, знала сам, инстинктом који никада не вара, да је Бели посебан човек, истанчаног и префињеног осећаја за људе око себе, до савршен-

КО?

Четири дана након убиства Бранислава Матића — Белог, 7. августа ове године, у центру СПО телефоном су стигле две „дојаве“. Прво је Драган Јовановић јавио како су се у центру Нових Бановаца, у кафани „Растанак“, „пре две вечери“ три лица хвалила да су „испрicali“ Белог. То су били Љубиша Богдановић (шешелјевац), Војин Вулетић (Шешелев секретар) и извесни Ђонда (станује у 1. маја 38). После их је возио Коча, Арканов кум, таксиста са аеродрома (вози бели мерцедес). Он каже да је Аркан био у црном мерцедесу са још једним лицем на паркингу када су убили Белог. Наводио су пуцали „хеклер“ аутоматима. Затим се јавио анонимни глас и поручио да је „Белог убио капетан Драган“, после чега је спустио слушалицу.

рији 19 година. Памтим сваки тренутак нашег заједничког живота, јер је у дневној динамици његових послова најважнији био онај део дана који смо проводили заједно. Од када се

родио наш син, Бели је тешко усклађивао све своје пословне обавезе, којих је било све више, али знам да је сваки слободни минут одвајао за нас. Понекад ме је љутила његова широкогрудост и човекољубље, на које су људи, познајући га, рачунали са сигурношћу. На наша врата небројено пута закуцали су знани и незнани када су у невољи знајући да их Бели неће изневерити. Не бирајући време, долазили су молећи за разне услуге и Бели би одмах прискакао у помоћ, одагнавајући моју љућу: „Тања, ја сам у ситуацији да могу да помогнем и то ћу увек учинити. Страшно је када људи немају за живот“. Мој муж је био због ових својих особина омиљен и када се сада сетим ових мојих прекора јако ми је жао.

РАФАЛИ СЕ ПРОЛОМИШЕ

Незадовољство свих нас подређеним положајем у којем се налази Србија њега је чинило посебно несрећним и, пошто је по природи енергичан човек, пожелело је да буде на добро и корист своје народу. Тако је, између осталог, поклатио бесповратно 10.000 ДМ за „привредни препород Србије“ верујући да ће тај новац помоћи оживљавању немоћне привреде. Очекивао је да ће председник Милошевић учинити радикалне промене и повратити Србији „достојанство“ али Бели је ускоро био јако разочаран видевши да осим борбе за голу власт нови човек српске политике не нуди ништа више. Када је прошле године чуо промотивни скуп СПО и говор Вука Драшковића са одушевљењем је узвикнуо: „Овај човек има идеје за које се вреди борити и помоћи ћу СПО колико будем могао“. Нисам га никада видела тако одушевљеног и спремног да запустити и послове, а у последње време и породицу, због страначких обавеза. Када је оснивање Српске гарде постала неминовност, Бели се уз Гишку максимално ангажовао на припреми и обучавању момака. Добро се сећам да су Бели и Гишка, које верује највеће пријатељство за које знам, данима увежбавали ове момке на полигонима. Велики проблем био је проблем наоружања и опремање ових састава, на чему је Бели доста помогао. Он је успешан пословни човек који је сам много постигао, својим талентом за посао и огромним радом уложеним у шест — седам отпада аутомобила у овом граду.

Неуспео покушај београдске милиције да ухапси Гишку у „Славији“ 2. августа, Белог није уплашио и сматрао је да нема превише разлога за било какву панику. Сећам се да је био изненађен када је чуо са коликим невероватним бројем наоружаних људи МУП Србије креће на једног човека. Био је спокојан, јер је знао да није имао крвних непријатеља, осим режимске полиције, која је показала непријатељство према већ створеној Српској гарди. Посматрала сам како му се данима таложи све већи и већи умор, како упада у све веће и веће обавезе. Мало је спавао, јер је морао да води све бројније послове, који су се свакодневно умножавали. Радио је доста у Странци и Српској гарди. Тог 4. августа легао је у кревет око пола девет ујутро, сасвим исцрпљен. Не памтим га тако уморног. Договорили смо се да Марка одведе његов отац у

Барајево, а да по повратку из Горњег Милановца свратимо по дете, што је увек чинио с посебном љубављу и нежношћу. Већ у пола једанаест дошао је Гишка са Јоцом Оташевићем по нас како бисмо кренули у Горњи Милановац на смотру батаљона Српске гарде, који носи име „Танаско Рајић“. Не знам да ли је неким инстинктом предосетио несрећу или

НАРЕЂЕЊЕ

„Када сам службеници „Политикиног“ огласног простора пружила текст и фотографију са молбом да читуља за четрдесетодневни помен мом мужу изађе у суботу, она је одлично одбила:

— Ово не могу да примим.

На моју молбу да ми да објашњење, она је одговорила:

— Добили смо наређење да све што је у вези са Белом не смемо да примамо.

Отишла сам понижена и љута. Нешто касније дошао је мој брат и добио исти одговор. И наш кум и Белови пријатељи били су одбијени на исти начин. Када су затражили да им објашњење да одговори човек у „Политикиној“ кући, службенице су устајале са свог места и одлазиле, не желећи да разговарају“, каже Тања Матић.

је посреди био неописив умор, тек тог јутра му се није ишло за Милановац. Покушао је да остане код куће, али када га је Гишка подсетио да се његов долазак очекује, сели смо у аутомобил Бели, Гишка, Оташевић, Јелица (Гишкина девојка) и ја. Све је изненадило то што се колеба, јер смо знали колико је држао до гарде, али Бели је неколико пута с тугом рекао да се не виђа с Марком и да му дете

ХОРОР

Неколико минута после убиства Белог, у њиховом стану је zazвонио телефон. Телефонска секретарица забележила је следећи дијалог:

- Ало-хорор тражи хорор!
  - Хало, црвени орао!
  - Е, сад можеш да ми попушиш!
  - Јебала те влада овде!
  - Што си блесав!
- (смех више старијих гласова)

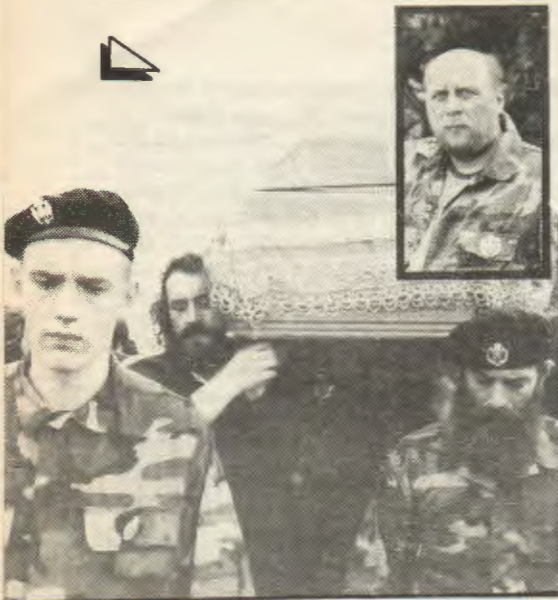
недостаје. Пред Таковом у једном селу остали су Јелица и мене и наставили даље. Пошто нас је у повратку било више Бели и ја смо седели напред, а Јелица, Јоцина жена и деца позади. Већ је било седам сати увече. Ја сам се бринула за Марка. Бели је брзом возњом оставио далеко иза нас Гишкин џип.

Сећам се да је у једном моменту упитао: „Шта мислиш, шта ради сада наш Марко?“ и спустио своју руку на моју. Слуштамо се од „Тифанија“ ка нашој кући и Бели као и хиљаду пута до тада са невероватном прецизношћу паркира БМВ пред кућу. Изашли смо из аута ишчекујући да га Бели упаркира уз зид. Угасио је светла и изашао из кола. Пришла сам гелеку и отворила га да узмем кофер. У том тренутку не видех Белог од врата гелека али чујем невероватне рафале који се проломеше. Према Белом су ишла двојица наоружаних људи с митраљезима, споро, корак по корак, сасвим мирно и хладнокрвно пуцајући у мога мужа. Сећам се да су били обучени у зелене војне униформе са качкетима без ознака, упадљиво кратко ошишани, обојица ниски и невероватно слични један другом. Веома добро запамтила сам оног убицу, који се налазио некако ближе мени. Имао је густе, смеђе—плаве бркове. Заглушујућа митраљеска паљба прогутала је мој крик: „Бели, шта је ово?“. Убице су непрестано пуцајући пришли Белом на два метра желећи да се стопроцентно увере да су га убили. Изгубила сам свест и пала.

НЕЋЕ МОЋИ САКРИТИ УБИЦЕ

Касније, када сам са Јелицом покушала да се присетим свега дознала сам да су оне почеле да беже од кола када је мушки глас повикао „Бежите!“. Бели је био снажан и крупан човек. Док су убице пуцале, стигао је да се окрене и узвикне. Дум—дум меци протренили су му у том тренутку главу, избили су му око а мозак се просуо по асвалту. Чувши Белов узвик почех да бежим према кући Јована Оташевића и чула сам у том магновењу како убице беже. Потрчав до прве куће, дограбих телефон и сва избезумљена позвала сам милицију. Комшице су покушале да ме после тога зауставе али сам успела да се поново вратим до Белог. За само неколико ми-

нута улица је била испуњена с тридесетак полицијских аутомобила. Бели је лежао потрбушке, прострељене главе. Не верујући да је мртав, покушавала сам да га подигнем „Бели, молим те, устани“, али његова јакна је била сва у огромним рупама од дум—дум метака, као да је неко маказама масакрирао тело мог мужа. Увукли су ме у кућу а њега оставили да лежи читава два сата на плочнику, онако измасакрираног и непокривеног. Да понижење мог покојног супруга буде веће, милиција је просути мозак сакупила у шерпицу поред његовог тела, а гомилу чаура сакупљали су голим рукама, не чувајући отиске. Чим је стигао чика Благоје, Белов отац, увио је тело у ћебе и унео у кућу. Није ми дозволио да га откријем. Узела сам га за руку, исто онако како је он мене држао који сат раније у колима причајући чежњиво о нашем Марку и за неколико минута његова рука се згрчила, прсти се укочили и хладна, ледена крв зеленила је његове зглобове који су се тако обавили око моје руке да сам је једва извукла. Тек тог тренутка схватила сам да је мој муж, мој Бели — мртав. Чика Благоје је дозволио да га у мртвачницу пренесу тек ујутро. Када смо дошли да преузмемо ствари, дали су нам његову вилицу одваљену из лобање, смрскану на 4—5 места и златни ланац покидан на 4—5 делова, који су му извадили из срца.

Неколико минута после убиства, телефоном су звали Звонка, инструктора који је радио са Белим тренинге гардиста, и оставили поруку: „Убили смо вам Белог. Следећи си ти на реду, па Гишка“.

Луцидност и сигурност, којом је извршен овај масакр над мојим мужем, тешка је оптужба упућена српској власти док судском истрагом и именовањем убице не докажу супротно. Власт у најмању руку бар штити плаћене убице, јер је необјашњиво да они оставе мене живу, као сведока који их увек може идентификовати, а могли су лако и мене да убију. Следећа необјашњива ствар је дрскост којом је одабрано место и време за злочин. Одлука да то буде недеља, лето, у 21 час и 15 минута, када се деца још играју на улици, а пролазници шетају, упућује на то да је њима био важан ефекат ужаса који ће произвести код очевица. Комшије из улице ниже „виделе су убице, које су се кретале ка Кумодрашкој улици у сивом БМВ—у „петици“, не палећи светла.

Очевици кажу да су возили релативно споро, а да је ауто био варен и очигледно прави крш. Инспектор са којим сам разговарала у СУП—у рекао ми је да овако брутално убиство није извршено у задњих 50 година у Југославији. Било је нормално да милиција опколи и затвори излазе из града, али то нису учинили. Неколико минута после почињеног убиства сила од четрдесетак аутомобила појављује се на волшебан начин али не због потре за убицама, већ опкољавају мртвог Белог.

САУЧЕШЋЕ

Примите моје искрено саучешће поводом трагичне погибје Бранислава Матића-Белог, којег су звјерски — звјери убили, од звјерске Владе Србије, наређено. Очекујем нове појединости и до детаља расвијетљен овај злочин црвених мундира.

Бранислава Матића-Белог нема међу живима, ипак, данас је присутнији међу нама него јуче. Зар треба СВИ да скончамо од руку „јамара“ да бисмо „њима“ продужили вијек трајања.

ОСВЕТА?!

„Зло чинити, од зла се бранити, ту злочинства нема никаквога“.

Радевић Комнен
Жарка Зрењанина 46

81000 Подгорица

Милиција више од месец дана сведоке из комшилука које су испитивали намерно наводи на криви траг, „убеђујући“ их да је једини могући траг онај који води до Гишке, као потенцијалног убице. Знамо колико су били блиски и сумња у Гишку била би равна сумњи у себе саму. Властима је очигледно веома стало да раслабе СПО, као најјачу опозициону странку, па ово убиство настоје да представе као унутарстраначки обрачун, у шта ја не верујем.

Уколико власт мисли да ће сакрити убице Белог уверавам их да ће пријатељи мога мужа бити упорни, ефикасни и брзи у откривању њихових имена.

ПОВОДОМ УБИСТВА

БРАНИСЛАВА

МАТИЋА — БЕЛОГ

АДВОКАТ БОРИВОЈЕ БОРОВИЋ О ДОСАДАШЊИМ НАЛАЗИМА ГРАДСКОГ СУП-А

ПРИПРЕ- МЉЕНО И СТРУЧНО ИЗВРШЕНО УБИСТВО

Постоји кривична пријава званично поднешена од стране Градског СУП-а 5.8.1991. године. Предмет се налази код заменика Окружног јавног тужиоца др **Саве Стојановића**, који је одмах поднео захтев за прикупљање обавештења у виду налога Градског СУП. Начелник Градског СУП-а **Бранко Можгон** је са сарадницима испитао круг у пречнику од неколико километара где се догодило убиство, испитали су затим сва лица која су могла бити сумњива-очевице, комшије итд. У резултатима њихове истраге запажа се да је на месту убиства било много људи који су покупили чауре после отварања ватре, тако да њима када су стигли на сам увиђај нису били доступни сви трагови. Дошли су до веома замљивих закључака.

Ради се о више убица и налогодаваца. По њима, непосредне убице су лица која вероватно нису из Београда, јер је немогуће да лица која су била немаскирана, у чему су сведоци категорични, изврше кривично дело и да их виде супруга убијеног и остале особе које су биле у колима покојног Белог, а да не уклоне сведоке који их могу идентификовати, што тврди супруга убијеног. Убиство је извршено веома хладно и прорачунато, што говори да су рутинери и добро тренирани. Ово је веома професионално изведено убиство и постоје индикације да су лица која су доведена у Београд специјално по овом задатку, што одмах упућује на сумњу да је неко морао да их уведе и после убиства изведе из града. Друга необичност је време извршења овог дела, око 21 час, када је улица релативно пуна. Претпоставља се да су убице добро проистудирале кретање покојног Матића. Градски СУП заиста предузима све што је у њиховој моћи, утврдио ми је господин **Бранко Можгор**, али им у прикупљању доказа не одстају

искази чланова Српске гарде, које још нису захтевали плашећи се да се ти захтеви не протумаче као притисак на чланове Српске гарде.

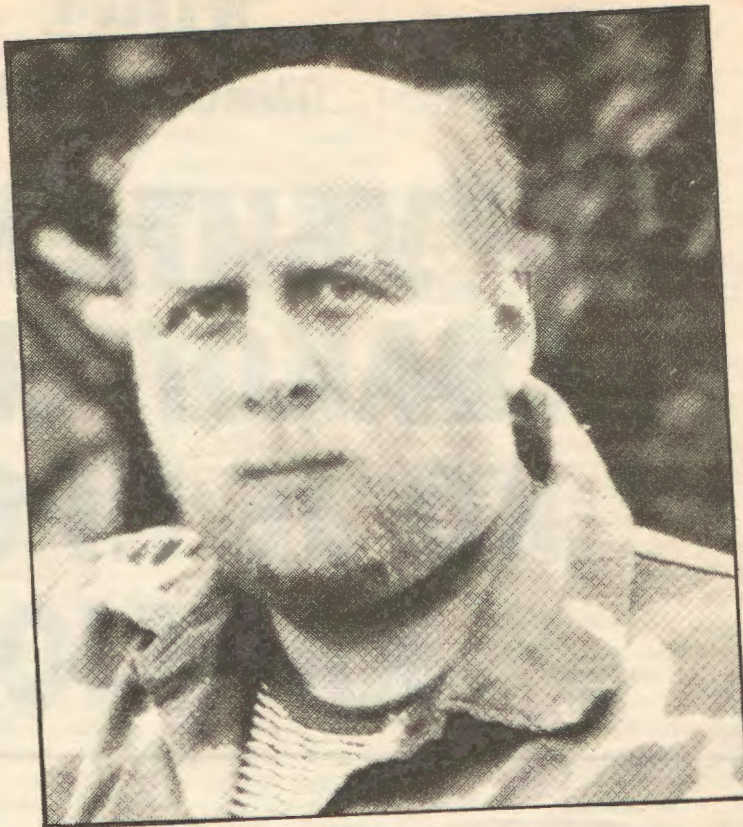
За сада је урађен опис непосредних починилаца кривичног дела, тј. фотороботи на основу описа супруге убијеног и осталих очевидаца.

Опис аутомобила којим су одбегле убице који су дали очевици, не одговара опису који је по њиховим истражним радњама могућ. Преостало је да се испита још неколико важних сведока.

Кривична пријава је поднешена против Н. Н. лица и за сада се не води кривични поступак док не буде позната конкретна лица. Као опуномоћеник оштећених и сам водим истрагу, која је потпуно непристрасна, мимо мог страначког опредељења и мислим да ћу за десетак дана моћи да саопштим конкретнија обавештења. Уколико СУП не дође у најскорије време до неких опипљивијих података наша истрага коју водимо паралелно мора бити интензивнија.

По мојим сазнањима закључујем да су предузели оно што су у дато моменту могли. Ово убиство се не може подвести под класичан криминал и истрага је пошла од исказа хиљаде људи који су до сада саслушани. Мислим да за сада нема разлога за сумње и њихове „одуговлачење“, јер си ради о веома припремљеном и стручно извршеном убиству, како и сами кажу.

Најтежи део посла је да се утврди ко су налогодавци и саизвршиоци у кривичном делу. Колико је мени познато, а бавим се том проблематиком годинама, није било сличног убиства које се са овим може поредити по бруталности и професионализму, осим можда када је убијен **Ранко Рубежић**. Овако немилосрдно убиство у коме је испале преко 30 метака из аутомата, а да убице нису биле маскиране — нисам срео.

За сада као високи професионалац не бих смео да тврдим да постоји веза између покушаја хапшења Гишке и убиства Белог, јер нисам дошао до сазнања која упућују на ту везу.

У разговору са радницима Градског СУП-а истакао сам као озбиљну примедбу на њихов рад то што су чауре сакупљали рукама, али они су рекли да од велике гомиле људи који се тискала и грабила чауре рукама нису могли да обаве увиђај како треба, али тврде да чауре нису сакупљали рукама.

За сада нисам добио резултате обдукције и не могу да тврдим да је покојни Бели убијен

дум-дум мецима. Видео сам фото-снимке покојника и био шокиран колико је деформисана глава, готово разнесена лобања.

У Градском СУП-у су ми рекли да ће ме за три-четири дана обавестити, јер су на трагу прецизнијим подацима. По овом предмету ангажовано је још око 20 адвоката, чланова СПО, који ће обавити разговоре са члановима СПО, са члановима Српске гарде и тиме много допринети истрази која се води."

ШТА ПОЛИЦИЈА НИЈЕ ИСТРАЖИЛА А МОРАЛА ЈЕ

1) *Озбиљне недоумице изазива понашање Дејана Лучића, бившег председника Градског одбора СПО Београда. Лучић је, наиме, својев-*

ремено Белог и Гишку упознао са председником Вуком Драшковићем и препоручио их за рад у странци. Уочи погибије Белог вођени су разговори о сусрету њега и Гишке са капетаном Драганом. Човек за везу био је Дејан Лучић.

Пред полазак у Горњи Милановац, где су учествовали на трибини о Српској гарди, Бели и Гишка су свратили код Лучића, али га нису затекли код куће. У вратима су му оставили цедуљу са поруком да им закаже сусрет са капетаном Драганом те вечери у десет када се они враћају. До сусрета није дошло, јер је Бели убијен у девет и двадесет увече.

Мучан утисак оставља чињеница да након свега Дејан Лучић није изјавио саучешће супруги Белог, није био на сахрани, нити се више јављао породици човека са којим је био велики пријатељ.

2) *Пола сата након убиства Белог, један женски глас је телефонском звао инструктора Српске гарде Звонка и рекао му да је убијен Бели, да следи Гишка, а затим он, Звонко.*

3) *Поменути разговор тројице у кафани „Растанак“ у Новим Бановцима.*

4) *Трака са телефонске секретарице у стану Белог.*

Очекујемо резултате истраге.

ПОЛИТИЧКА УБИСТВА

УБИЋЕМО СВАКОГ СКОТА КО ЈЕ ПРОТИВ КАПЕЈОТА

Смрт Бранислава Матића-Белог по ко зна који пут је отворила питање свега злочинског у систему за који смо мислили да припада прошлости. Као да желе да нас увере да тај систем припада и будућности.

Двадесет шест метака у грудима Бранислава Матића-Белог, команданта Српске гарде у оснивању, опет су показали један систем и његове вође у правом југу. Никад се у историји један режим није тако брутално и крвнички понашао према свом народу као што је то учинио комунизам.

Списак оних које је гутала ноћ велики је и отворен је. Многим жртвама никад се нису сазнале убице, много породица није смело да прича како су њихови најмилији настрадали, јер је постојала директна или анонимна претња да ће породична трагедија бити већа.

ЕКИПА ЗА ЛИКВИДАЦИЈУ

Обрачун са политичким неистомишљеницима почео је одмах по завршетку рата. Брозова „слобода“ убрзо се показала у Кочевју, Брајбургу, Старој Градишки, Билећи. Ликвидирано је неколико десетина хиљада људи који се нису слагали са идејом комунизма. Методе ликвидације врло сличне онима у Јасеновцу и Матхаузену.

У периоду од ослобођења до почетка 1947. године сваки официр ОЗНЕ имао је овлашћења да убије било кога само на основу личне процене. Ти официри „очистили“ су Србију од виђених људи. Угледни домаћини, трговци, учитељи и попови платили су данак идеолошки чистом простору.

Пошто су ликвидирани спољњи „неприја-

тељи Партије" приступило се и чишћењу партије изнутра. По grubим проценама, око 86.000 људи побијено је, наводно зато што су били информбировци.

У време **Александра Ранковића** више се практиковало пребијање у мраку него убиство. Сменом **Ранковића** на чело СДБ долази школованији али и безобзирнији кадар. Руковођење Службом преузима **Силвио Горенц**, а у позадини стоји **Стане Доланц** као главни у Одбору за заштиту уставног поретка. У оквиру СДБ-а формира се специјална злочиначко-терористичка екипа, која је служила само за ликвидацију људи.

Отварање Југославије према свету значило је и излазак наше тајне полиције изван граница. Убице су често имале дипломатски пасош и одговарајући међународни имунитет. Ликвидација емиграната најчешће је вршена по симетрији: колико Хрвата — толико Срба.

У Минхену су октобра 1968. године убијени у редакцији „Хрватских новина“ уредник **Мило Рукавина**, **Крешимир Тољ** и **Видо Маричић**.

Марта месеца следеће године драконски, месарском сатаром убијен је бивши официр Краљевске војске **Андреја Лончарић**, који је више од четрнаест година одлежао у Титовим затворима.

Месец дана касније, 9. априла 1969, у Минхену страда хрватски антикомуниста **Мирко Ђурчић**. Само осам дана касније, по симетрији, убијен је, исто у Минхену, **Ратко Обрадовић**, уредник националног антикомунистичког листа „Искра“.

Минхен је те године био и место убиства **Нахида Куленовића**, сина некадашњег председника владе НДХ **Џафера Куленовића**, сина некадашњег председника владе НДХ **Џафера Куленовића**.

Исте године, у децембру месецу, гине у Штохолму и **Сава Чубриловић**, уредник и издавач антикомунистичког листа „Југословен“.

Пар година затишја па је јула 1974. поново активиран Минхен. Краватом у стану задављен је **Јаков Јаша Љотић**, власник емигрантског листа „Искра“ и син **Димитрија Љотића**.

Наредне, 1975. године најпре је марта месеца у Бриселу убијен **Бора Благојевић**, бивши поручник Краљевске војске, а у мају и **Петар Валчић**, уредник емигрантског листа „Васкрс Србије“.

„АМЕРИЧКИ КАСАПИНИ“

Августа 1975. у Букурешту је киднапован **Владо Далчевић**, информировац и емигрант. Приликом киднаповања убијени су **Ђока Стојановић** и **Александар Опојевић**, људи из његове пратње и очевици тог догађаја. За разлику од осталих убиства, у овом случају СДБ је признала убиства и киднаповање. Јавно је обелодањено да је та акција договор **Тита** и **Чаушескуа**, да је главни мозак био **Силвио Горенц**, док је на терену акцијом руководио **Ристо Ћетковић**, тадашњи начелник савезног СДБ-а.

Децембра 1975. у близини Гетеборга у Шведској убијен је **Стипан Микулић**, вођа хрватске омладинске организације „Дрина“. Шведска штампа писала је да је у то убиство

умешан и **Иво Веочић**, наш конзул у Шведској. Одмах после тога он бива повучен у Југославију.

Августа 1976. године у Бриселу су убијени **Миодраг Бошковић**, издавач листа „Васкрс Србије“ и његов сарадник **Урош Милићевић**.

Ни српска емиграција у Америци није била пролазила. **Драгиша Кашиковић**, председник Српске Народне Одбране, убијен је у Чикагу. Као сведок убиства морала је да страда и његова деветогодишња ћерка. **Драгиша** је убијен са 65 убода ножем, а девојчица је зверски искаспаљена.

Убиства **Бруна Бешића** и **Стјепана Ђурековића** приписују се **Жељку Ражнатовићу-Аркану**. **Ђурековић** је емигрирао у Немачку када је избила велика афера у „Ини“, чији је он био директор. Само неколико месеци после његове смрти убијен му је и син. Главни разлог: знали су све мутне радње у које су били уплетени **Миша Броз** и **Вања Шпиљак** у вези трансакција са нафтом.

ПРИРОДНИ ПЕТАК

Поред отмице **Владе Далчевића** познате су још и отмице **Милете Перовића** 1976. године у Швајцарској, **Владимира Чижика** 1977. у Милану, као и отмица и дрогирање **Бате Тодоровића** у Трсту.

Ни на унутрашњем плану комунисти нису презали од „акција“. Случај **Владе Далчевића** однео је још један живот. Његов адвокат **Јован Баровић** настрадао је 28. фебруара 1979. године у „саобраћајној несрећи“ на аутопуту код Пећинаца. Многе ствари око његове смрти остале су нејасне, али су његовом сину **Николи**, такође адвокату, претили „да не чачка много“.

Новембра месеца 1980. на загребачком тротоару пронађен је мртав студент **Ернест Брајдер**, познат по аргументованој критичкој режими. По званичном извештају он је два дана раније пуштен из затвора, али сведоци су неумољиви. Само дан пре смрти суочаван је у затвору са још увек живим сведоком. Све указује да је бачен на тротоар са трећег спрата.

Крајем априла 1984. године, после спектакуларног хапшења **Ћиласа** и двадесетосморице **Доланц** је уплео прсте у смрт **Радомира Радовића**. По званичном извештају **Радовић** је извршио самоубиство тровањем пестицидом, али чин истраге и обдукције указује на намерно скретање у Њорсокак. Акцију хапшења извео је републички СУП под вођством **Обрена Ђорђевића**, а све се одиграло уз благослов тадашњег Градског комитета СКЈ.

Нуриф Ризвановић, тројни агент, сарадник СДБ-а, немачке и италијанске тајне полиције прошле године је у интервјуу за један београдски лист тврдио да је и **Џемал Биједић** страдао у авионској несрећи као политичка жртва, као и да је **Хамдија Поздерац** умро природном смрћу, са метком у глави.

Непосредно после чувене Осме седнице на којој је укључен **Иван Стамболић** из политичког живота Србије, у кањонима Црне Горе гине **Иванова Ђерка Бојана**. Скоро нова кола слетела су у провалију. Званични извештај никад није био доступан јавности, али у високим официрским круговима говори се да је приликом експертизе слушаних кола пронађено

да је кочионо црево на предњем точку било засечено. Јаче кочење проузроковало је пуцање црева и отказивање кочица. Зна се и да је **Иван Стамболић** неколико дана после сахране ћерке добио анонимну телефонску претњу: „Ово је била само опомена“. Већ сутрадан сина је послао у иностранство на дуже време.

ГРАНИЦА СТРПЉЕЊА

Фабруара ове године десила се смрт која је побудила силна размишљања и слутње. Смрт тајанственог плавог човека др **Иве Маринковића-Вање**, који је био познат по томе што је на скоро свим политичким скуповима водио стенограм, узбуркала је многе духове. О њему скоро да се није знало ништа, а он је био свуда. Сада се тврди да је радио за савезни СУП и да је жртва сукоба између савезног и републичког СУП-а Србије. Снашао га је срчани удар. Они који су га бар мало знали сада тврде да здравствених predisпозиција за тако изненадну тренутну смрт није имао.

Убиства су вршена и на нижем друштвеном плану. Довољно је било да се неко замери локалној општинској власти, начелнику општинског СУП-а или партијском секретару па да и њега прогута ноћ. Чистота идеолошког простора често се чувала и по цену убиства. Откривање махинација унутар колектива завршавало се у најбољем случају отказом, смештање у лудницу био је најчешће коришћен метод, а ни пут на онај свет није био искључен.

Др **Милан Андрић** морао је 1986. године да „оде“ зато што је открио аферу са увозом кукуруза, тзв. „Реганца“. **Петар Јенеј** је ликвидиран зато што је био незгодан сведок у монтираном процесу **Вибош Јанши** из Новог Сада.

Официра **Радомира Вељковића** због вођења личног дневника у коме је „лоше“ писао о Титу сместили су у лудницу. Под притиском јавности морали су да га пусте, али одмах по изласку убијен му је један син, а непосредно после тога брат му је умро у сну.

Новицу Богојевића и **Зорана Јеремића** из села Шапине, по званичном извештају, прегазио је теретни воз. Цело село је после тога потписало петицију у којој се тврди да је њих убила локална власт, па однела на пругу да им воз тела смрља и тиме прикрије прави начин убиства.

Врхунац бруталности иживљавања локалних власти у спреси са локалним СУП-ом збио се почетком прошле године у Врању. **Драгиши Миленковићу**, након отворене критике локалне олигархије, убили су петнаестогодишњу ћерку, али како? Харпуном у сред чела, ни кит то не би преживео. Убица се зна, издала га савест, али чува га власт.

Списак као да нема краја. Страх изазива ћутање, искуство наводи на мир. Горња граница људског трпљења битно је померена. Лењин је говорио да су комунисти људи специјалног кова. Да ли зато што могу више да ћуте или више да гледају? А можда и зато што могу из чиста мира да убијају. Двадесет шест метака у грудима **Бранислава Матића-Белог** само су потврда за то.

Живорад МИЛУТИНОВИЋ

ЈУГОСЛАВИЈА ПОД ЕВРОПСКИМ СТАРАТЕЉСТВОМ

КО ЈЕ СВРШИО ЧИН?

Велика Британија није пристала да јој странци арбитражу у Северној Ирској, Белгија у спору између Фламанаца и Валонаца, Шпанија у случају Баскије и Каталоније, а Италија поводом немира у Јужном Тирољу. Међутим, сви они ће да, на овај или онај начин, арбитражу у случају Срба у Хрватској.

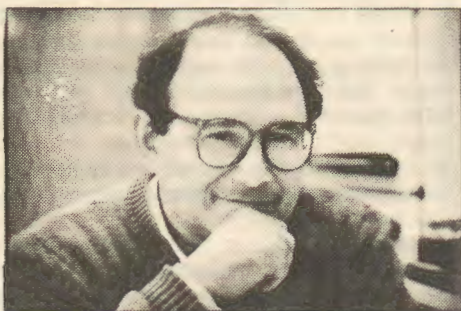
Ако се уопште може утврдити минимални садржај правде у људским односима, онда се он може свести на једнакост поступања у истим околностима. Недавно објављена Декларација Европске заједнице о Југославији не испуњава ни тај минимални услов праведности, јер мање-више исте поступке процењује на битно различит начин.

Да би показале своју наводну начелност и доследност, дванаест европских земаља већ на самом почетку изражавају „своју одлучност да никада не признају промене граница до којих није дошло мирољубивим путем и путем споразума“. Ако се, међутим, мало боље размотри њихово становиште, лако ће се разумети да оне немају ништа против **насилне** промене југословенских спољних граница, али да се одлучно противе насилном мењању **унутрашњих** граница између појединих федералних јединица. То најбоље доказује битна различитост у ставу према онима који руше југословенске спољне границе и онима који руше **унутрашње** границе једне федералне јединице.

Уколико су чланице Европске заједнице одиста сматрале да се спољне границе Југославије могу искључиво мењати споразумом и на миран начин, онда је за такву измену била неопходна сагласност свих република, што иначе захтева и члан 5. још увек постојећег Устава Југославије.² Како, међутим, никада није могла да се постигне сагласност свих шест република о издвајању из Југославије појединих федералних јединица, Словенија и Хрватска су се отцепиле не само **једностранним** актима већ и на **насилан** начин, о чему најбоље сведочи краткотрајан рат између ЈНА и словеначке територијалне војске и знатно дужи етнички рат у Хрватској. Чланице Европске заједнице уопште нису нашле за потребно да осуде једностранни акт сецесије Словеније и Хрватске од Југославије, али су без зазора осудиле Србе у Хрватској, који, наводно, насилно мењају **унутрашње** међурепубличке границе.

Још уверљивији доказ пристрасности Европске заједнице јесте њен став према паравојним јединицама у Хрватској. У својој Декларацији европске земље наводе да су српске војне снаге у Хрватској нерегуларне, а пропуштају да кажу да су, са становишта савезног Устава, који је још увек на снази, хрватске оружане снаге — Збор народне гарде и муповци — такође нерегуларне.

Што се тиче божанства, сматрамо вероватним а што се тиче људи, сасвим сигурним, да по природној нужди владају онима, којима су надмоћни. Нисмо ми тај закон поставили нити смо се њиме први послужили, већ смо га преузели, кад је већ био на снази и њим се служимо да га оставимо у наслеђе заувек“ (Тукидид, Историја пелопонеског рата, V, 105).

Пише: Коста ЧАВОШКИ

Највеће подозрење изазива тврдња Европске заједнице да „никада неће признати политику свршеног чина“. Јер, одмах се поставља питање: чијег свршеног чина? Да ли Европска заједница не прихвата политику свршеног чина словеначке владе и хрватског врховништва или им једностранно смета таква политика побуњених Срба у Хрватској. А реч је о примени оружане силе и у једном и у другом случају. Како ни Словенија ни Хрватска нису добиле изричиту сагласност других федералних јединица за своје иступање из југословенске федерације, оне су своју сецесију подупрле оружаном силом. То исто су учинили и Срби у Хрватској, али с једном битном разликом, јер је њихов оружани отпор једини могући одговор на нелегитимну сецесију Хрватске, а тиме и одбрана интегритета Југославије. Европској заједници не смета, међутим, политика свршеног чина Словеније и Хрватске, али им смета оружани одговор Срба у Хрватској на ту политику.

Понекад и употребљени изрази нехотице откривају прикривену намеру или предрасуду. То се управо догодило тероцима поменутој Декларацији када су, у контексту прекора српској страни у Хрватској, осудили „промену

граница путем силе“ и „територијална освајања“. Тако испада да хрватске нерегуларне трупе бране своју, односно хрватску територију када силом покушавају да уђу у српска села и градове, а да Срби освајају туђу територију када бране свој кућни праг.

АРБИТРАЖА ПО ПРАВУ ЈАЧЕГ

Окосницу Декларације Европске заједнице представља предлог за одржавање мировне конференције и спровођење наводно непристрасне арбитраже. Већ сам списак учесника ове конференције је споран. Са југословенске стране требало би да учествује савезно Председништво, савезна влада и председници република. Одмах се поставља питање ко ће представљати Србе у Хрватској и њихове крајине, које су очигледно једна од двеју зараћених страна у Хрватској. Европска заједница би, изгледа, хтела, што Хрватској иначе веома одговара, да Србе у Хрватској **искључиво** заступа Србија. Тиме се Србија чини одговорном за поступке оружаних српских јединица у Хрватској, а захтев да се српске крајине отцепе од Хрватске и остану у саставу смањене Југославије квалификује као успостављање велике Србије.

Још веће подозрење изазива предложени састав страних учесника мировне конференције о Југославији. На њој би учествовали председник савета, представници земаља чланица и Комисије Европске заједнице, дакле, искључиво представници дванаест чланица ове **регионалне** европске организације. Тако смо суочени са неочекиваним парадоксом: европска организација која у своје чланство никад није хтела да прими Југославију као пуноправног члана узима себи право да одлучује о судбини те исте Југославије. Било би наравно логично да о Југославији одлучује она међународна организација чији је Југославија пуноправни члан. То је најпре могла бити Европска конференција о безбедности и сарадњи (КЕБС), коју чине све европске земље, а потом и Уједињене нације. Чланице Европске заједнице нису, међутим, предложиле ни једну од двеју могућности, већ су присвојиле себи право да саме одлучују о земљи која је изван њихове регионалне организације. Остаје још да се упитамо: с којим правом то чине? Једини одговор је да то чине по праву јачег.

Највеће подозрење изазива предложена Арбитражна комисија, која би требало да реши сва спорна питања, а да то сви Југословени без поговора прихвате. Њу ће искључиво чинити странци изабрани између председника уставних судова Европске заједнице. Додуше, савезном Председништву се великодушно препушта да **једногласно** именује два члана из реда ових председника, док би преостала три члана именовала Европска заједница. Како је, међутим, више него сигурно да

наше осмочлано Председништво не може једногласно именовати два члана, свих пет чланова именовала би, посредно или непосредно, Европска заједница. Три члана су већ именована — француски, немачки и италијански председник уставног суда — тако да ће о судбини Југославије одлучивати држављани двеју земаља које су током другог светског рата биле окупатори на југословенском тлу.

Да би се боље разумела изузетност овог арбитражног поступка који намеће Европска заједница, ваља подсетити да ни једна њена чланица никада ни је прихватила **страну** арбитражу ради решавања својих **унутрашњих** етничких сукоба. То није учинила Велика Британија када је дошло до крвавих верских сукоба у Северној Ирској; томе није била склона Белгија када су је раздирали сукоби између Фламанаца и Валонаца, а на исти начин су одбиле сваку помисао на страну арбитражу Шпанија у случају Баскије и Каталоније и Италија у доба немира у Јужном Тиролу. Чланице Европске заједнице као да су то сметнуле с ума, па Југославији и Југословенима намећу оно на шта оне саме никада до сада нису пристајале.

ИЗНУЂЕНИ ПРИСТАНАК СРБИЈЕ

Ако је судити по званичним изјавама и поступцима, влада Србије, предвођена Слободаном Милошевићем, углавном је прихватила све захтеве, да не кажемо диктат, Европске заједнице. Добро је, наравно, што је потписала Меморандум о посматрачкој мисији, али је морала да се избори да се Србима и српским крајинама у Хрватској призна статус зараћене стране. То јој, на жалост, није пошло за руком. Чак је у Меморандуму, који је потписао Слободан Милошевић, употребљен израз „српско становништво у Хрватској“, што је само српски облик омиљеног Туђмановог израза „српско пучанство“, којим се Србима у Хрватској пориче својство конститутивног **народа**.

Околности да је Европска заједница већ именовала три члана Арбитражне комисије наводи на закључак да је Слободан Милошевић већ дао **усмени** пристанак на такав арбитражни поступак. А за Србију и Србе таква, искључиво страна, арбитража могла би да буде нови Берлински конгрес на којем су европске силе, на челу са Првим Рајхом, многе српске земље дале на управу Аустро-Угарској.

Ако за тренутак оставимо по страни тугаљиво питање како је то Милошевић могао пристати на мировну конференцију у Хагу и страну арбитражу без одговарајућег овлашћења и одлуке Народне скупштине, остаје нам да објаснимо због чега је то на своју руку учинио. Одговор је једноставан: зато што је Србија, захваљујући пре свега њему самом, слаба и усамљена.

Милошевић је најпре без икакве потребе антагонизовао против Србије Словенију и Словенце са којима Срби никада нису били ни у каквом спору. Уместо да продобије Словенце или да их бар учини неутралним у српско-хрватском спору, како су то иначе чинили српски политичари између два рата, он је успео да Словенце супротстави Србији и тиме их потпуно приведе на страну Хрвата.

Затим му је пошло за руком да босанско-херцеговачке Муслимане учини неповерљивим према српским намерама, а у појединим тренуцима и ближим хрватском врховништву него српској влади.

Још су погубније последице лошег угледа који у Европи ужива Милошевићева влада прерушених комуниста. Она је Француску, традиционалног пријатеља српског народа, учинила мање склоном Србима и Србији него што је то она икада била од почетка овог века. Такође је и влада Велике Британије, на чије се разумевање српских интереса раније могло рачунати, учињена потпуно равнодушном према Србима ако не и ближом Хрватима. Уз то није на ваљан начин заиграо на карту природног супарништва Аустрије и Италије око западног југословенског „наслеђа“, тако да је данас италијанска влада ближа Хрватској него Србији. А требало је да буде обрнуто, јер ће се Италија, у случају распада Југославије, сигурно спорити са Словенијом и Хрватском због положаја своје мањине у овим земљама (о територијалним претензијама да и не говоримо), док са Србијом таквих спорова у начелу не може бити уколико Срби дигну руке од Југославије у садашњим границама.

Велики Милошевићев спољнополитички неуспех су и односи са Совјетским Савезом односно Русијом. Уместо да истиче традиционално пријатељство између Срба и Руса засновано на етничкој и културно-историјској (православној) блискости, он је дао предност социјалистичкој односно идеолошкој блискости. Зато није благовремено осудио државни удар окорелих совјетских комуниста, већ је, да несрећа буде већа, преко својих поверљивих гласноговорника давао срамне изјаве да ће преврат у Совјетском Савезу „ићи напред Србији“. Зато први званични југословенски гост у некомунистичкој Русији није био неки српски државник већ министар спољних послова Словеније, Димитрије Рупел.

Сила и правда у међународним односима

Укратко, у овом одсудном часу за српски народ, Србија је окружена зидом неповерења и подозрења, па је била принуђена да прихвати мировну конференцију у Хагу и страну арбитражу које јој очигледно неће бити наклоњене. Одговорност за овако опасан и понижавајући положај у којем се нашао српски народ сноси влада прерушених комуниста у Србији, која српском народу није била кадра да обезбеди у Европи и свету правде и поуздане пријатеље.

Суочени са овом погубном усамљеношћу и слабошћу Србије, овејани пропагандисти

прокомунистичке политике нас уверавају да су захтеви српског народа у Хрватској праведни и да ће их европске силе пре или после уважити. То је велика заблуда. У односима међу народима, баш као и међу људима, не влада правда већ сила и себични интерес. Једно од најпотреснијих сведочанстава о тој суровој истини дао је Тукидид приказујући разговор између Атињана и Мељана у својој **Историји пелопонеског рата**. Пошто су дигли силну војску против храбрих али малобројних Мељана, Атињани их позову да се без борбе покоре. Мељани узврате речима да је правда на њиховој страни, на шта их Атињани упозоре да у људским односима правда долази до признања **само у случају равнотеже снага**, док у свим другим случајевима моћнији остварују своје циљеве, а слабији попуштају. Зато се у случају **разлике у снази** питање правде уопште не поставља, јер људи, као и богови, по природној нужности владају онима којима су надмоћни. „Нисмо ми тај закон поставили нити смо се њиме први послужили, већ смо га преузели, кад је већ био на снази и њим се служимо, да га оставимо у наслеђе заувек. Знамо, да бисте и ви и други, кад бисте били исто тако моћни као ми, радили исто.“³

Тај закон је, на жалост, и данас на снази, па се српски народ може позвати на правду само ако свој захтев подупре и одговарајућом силом. То су наши стари врло добро знали када су ослобађали и уједињавали васцело српство. Стога нису само тврдили да су Бог и правда на њиховој страни већ су се уздали у снагу свога оружја и пријатељство моћних савезника, пре свих Русије и Француске. Слободан Милошевић је то, изгледа, заборавио, ако је икада и знао, па је српски народ и српску државу оставио без снажне војске и поузданих и утицајних пријатеља у Европи и свету. Зато ће евентуално неуважавање оправданих захтева Срба у Хрватској бити не само велико понижење целокупног српства већ и онај тренутак истине када ће српски народ, кад то већ буде било касно, схватити да је Слободан Милошевић његова кобна заблуда.

НАПОМЕНЕ

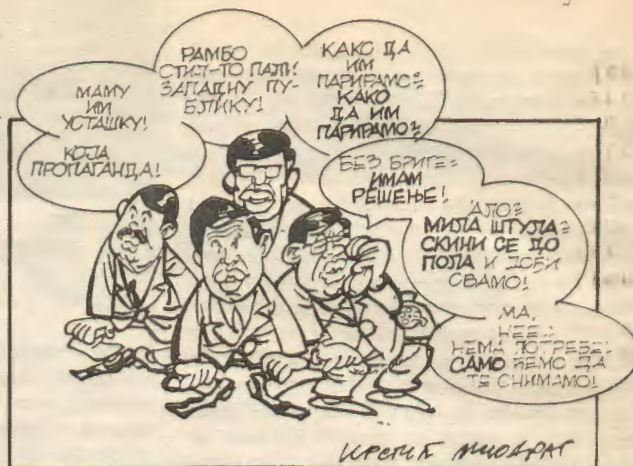
- 1) **Борба** од 27. августа 1991.
- 2) Према овом члану, поред сагласности свих република, потребна је сагласност и двеју покрајина.
- 3) Тукидид, V, 105.

ЗАШТО ХРВАТСКА НИЈЕ ДЕНАЦИФИ- КОВАНА

ПОШТОВАНИ ГЛЕДАОЦИ, ПРИ-
КАЗУЈЕМО ВАМ ЈЕДНОГ ГОЛОУ-
РУКОГ ХРВАТСКОГ ГАРДИСТУ

„КАО ШТО ВИДИТЕ ГОЛОУРУК
ЈЕ СВЕ ДО ПОЈАСА!

И зашто академик Марковић засмејава све(т)

Пише: Никола БУРЗАН

Боље је да ми завиде него да ме жале — тако резонује сваки нормалан и разуман човек. И народ. И земља, држава. Нама су многи дуго завидели, нарочито они са Истока. Сада нас углавном сви жале, а — што је још горе — и сажалевају се над нама и нашом судбином.

Почели су, чак, и да нам се смеју, да нас исмејавају. Том новом „имицу“ посебан допринос дао је чувени академик професор доктор **Михаило Марковић**, велики марксистичко-лењинистички филозоф и идеолог владајуће СПС, који је био један од ретких људи — и код нас и у свету — који је подржао недавни пуч конзервативних, неостаљинистичких снага у Совјетском Савезу.

Тиме се — што и није тако чудно када се зна „родослов“ СПС — ова странка сврстала раме уз раме на новом КПЈ и СК — ПЈ, односно уз Либију, Ирак, Палестинце итд. Када човек боље поразмисли, ту јој и јесте /природно/ место — уз Садама, Гадафија, домаће пензионисане генерале и сл.

Чувши за став г. академика Марковића, ни сам председник парламента Руске Федерације др Руслан Хасбулатов није могао да поверује и чуду се начуди. Прво се прекрстио, па рекао:

„За тако нешто нисам знао. Али, ако је то истина, онда је то било политички веома кратковидо. Ни једна западна држава није одобрила пуч, а ето српска владајућа Социјалистичка партија пожурила је да то учини.

ТУЋМАН И МИЛОШЕВИЋ — ОСТАЦИ ПРОШЛОСТИ

Угледни бечки часопис „Профил“ објавио је опширан интервју са Вуком Драшковићем, из којег преносимо само краћи део.

— Србија је у рату са Хрватском. Да ли Ви имате предлог како би могао да се оставри мир?

— Још увек Србија није у рату. Али, већ сутра би то могло да се догоди. Због тога морамо да објаснимо и Србима и Хрватима да оба режима — и Туђманов и Милошевићев — не желе мир, већ рат. Оба режима су диктатуре и на челу оба народа налазе се најлошији и најнеспособнији људи. Они чак нису у стању да људима обезбеде посао, да их бар колико-толико адекватно плаћају и да им пруже европски животни стандард. Обојица, и Туђман и Милошевић, представљају остатке прошлости. За њих рат представља само маневар помоћу којег желе да скрену пажњу са катастрофе коју су сами створили. Обојица су спремни да за то жртвују стотине хиљада живота.

— Шта треба урадити?

— Спас Србије се састоји у томе да се разбије много хваљено јединство Србије. Ми можемо да спасемо Србију ако се побунимо против владе. То исто важи и за Хрватску. До тада морамо да преговарамо. Мировни преговори морају одмах да почну. Туђман, Милошевић, Кучан, Изетбеговић и сви представници опозиције морају да присуствују преговорима, исто као и водеће личности из културе и науке, затим представници ЕЗ, Совјетског савеза и САД.

— Зар то није мало много?

— Зашто? Читаву ствар би, по могућности, требало преносити на телевизији. Када би југословенска јавност два дана све то гледала на телевизији, онда би трећег дана могао да се потпише мировни споразум. САД и ЕЗ морају безумнике напосто да присиле да организују такав састанак...

НАПОМЕНА: Интервју је објављен средњом августа, а Драшковићева идеја се, изгледа, остварује!

МЕСИЋЕВА „ОДБРАНА“ УСТАШТВА

Хамбуршки недељник „Штерн“ доноси интервју са г. **Степаном Месићем**, у којем председник Председништва СФРЈ // износи такве нацистичко-ушашке ставове да их се не би постидео ни један Фрањо Туђман, а камоли — Анте Павелић. Ево само неколико фрагмената.

— Господине председниче, да ли је можда била грешка што хрватска влада, после проглашавања независности, није показала ниједан знак помирења за стотине хиљада жртава у концентрационом логору хрватских фашиста у Јасеновцу?

— Колико жртава? Неколико стотина хиљада?! Југославија је после рата покушала да надува број жртава, како би добила више пара на име репарација. Објективни историчари /овде, очигледно, мисли ан Туђмана — наша примедба/ утврдили су да је у Јасеновцу убијено неколико десетина хиљада. Међу жртвама није било само Срба, већ и Хрвата, Јевреја, Македонаца и Словенаца. Сви су били противници фашизма. Сваки покушај хрватског руководства да оде у Јасеновац био би искориштен против нас. Јер, рекло би се да признаје мо кривницу за стотине хиљада жртава.

— Али, хрватски усташки вођ Анте Павелић је био на страни Хитлера!

— Хитлер је желео да задовољи Хрвате на тај начин што им је дао марионетску државу. Али, Хрвати су у антифашистичкој борби створили сопствену државу. Она је основана 1943. године, али — на страни савезника. Према томе, Хрвати припадају победницима у Другом светском рату. И они уопште немају никаквог разлога да се било коме извињавају, а најмање Србима.

— Али, то би требало да учини жртвама фашизма!

— Виновници масакра су били како четици, тако и усташе. У том случају би требало узјамно да се оптужујемо. Злочини четника нису били ништа мање страшни, можда чак страшнији...

Ако је то заиста тако — и даље се крстећи и не верујући наставио је Хасбулатов — онда је то веома тужно. Мора да су изгубили све наде...

И на улазу у /Дантеов/ пакао писало је: „Оставите све наде, ви који улазите...“. Оно, дакле, што је Запад одавно схватио, сада је, захваљујући „олако обећаној брзини“ признавања московских пучиста од стране уваженог г. академика Марковића, коначно постало јасно чак и — Русима. Шта ће онда бити од оног пословичног — „нас и Руса — двеста милиона“?! Веома тужно — што рекао др Хасбулатов. Заиста. Али, не пада снег да покрије брег...

Иначе, за најновије покушаје ЕЗ да „смири ситуацију“ у Југославији, Би-Би-Си каже: „Рекло би се да се и Србима и армији жури да окончају своју офанзиву — Србима због све већег дипломатског притиска да се успостави прекид ватре, а армији зато што је антиармијско расположење тренутно тако јако у многим републикама да ускоро може остати без људи који би могли наставити рат“.

Конзервативни британски „Дејли телеграф“, оштро осуђујући српску владу и Слободана Милошевића, за кога каже да је „комуниста који се окренуо национализму како би спасао стари режим“, истиче:

„Иако су наше симпатије на страни демократски изабране владе у Загребу, одбојност Хрвата да Србима понуде исто право на самоопредељење, које траже за себе, много слаби њихове аргументе, поготово када се има на уму историја хрватског терора над Србима“.

На нешто ближу историју скреће пажњу и париски „Л'поан“: „Да су нове хрватске власти својим законима и у пракси признале српски национални и културни идентитет, сукоб би можда био избегнут. Међутим, инспирисане хрватском националистичком идеологијом из прошлог века, нове власти су кренуле у широку операцију „хрватизације“, како би створиле суверену државу којој њихов народ тежи већ вековима. Оне су тиме изазвале прво неповерење, а затим и отворено непријатељство Срба...“

Што се, пак, тиче „унутрашњих демократијских линија које су комунисти повукли непосредно после рата, без икакве расправе, нити референдума“ лист каже: „Истицати да су унутрашње границе (оне које деле републике) неотуђиве у случају поделе земље, историјски гледано је неосновано, а национално гледано апсурдно. То илуструје и етничка карта југословенске државе...“

Чини се, ипак, да угледни лондонски „Фајненшел тајмс“ погађа суштину ствари, истичући да Хрвати „настоје да надокнаде неуспех у постизању својих сепаратистичких циљева и освете се за Други светски рат“. А права суштину је, према овом листу — и не само према њему — у томе што је Јосип Броз направио основну, пресудну грешку: „У својој решености да онупи све снаге око себе у новој Југославији, пропустио је да денацификује Хрватску“.

И тиме је речено — све. Прочитајте шта је г. Месић рекао у „Штерну“, па ће вам све бити јасно.

КО ЋЕ ДА НАМ СУДИ?

ОБЕЋАНЕ ЗЕМЉЕ ЛУДИХ РАДОВАЊА

Или какви су односи Србије са онима од којих очекује да јој пруже глас подршке

АМЕРИКАНЦИ

У обнављању запуштених савезништава прибегава се и историјским куриозитетима попут оног да је некад давно краљевина Србија одобрила Америци зајам у злату. Али, тадашња Србија, премрежена шљивицима и свињцима, значајан извозник пољопривредних производа, није ни налик овој данашњој. Ова потоња, привидно модернизована, дозвољава себи да у пропагандном рату (за домаћу употребу) прогласи дипломатског изасланика САД „издајником српског народа“. Није, наравно, само овај журналистичко-политички хакарири разлог нескривене америчке намрштености према Србији. Прерушена комунистичка власт није ни могла ништа боље да очекује. Да ли су стварно поверовали да њима могу да потуре лажну „спецификацију“ о себи?!

Ипак, њихова брига за мир међу југо-етничким заједницама у Америци и обелодање на процена да после слома комунизма на Истоку, Југославија више није земља од стратешког интереса за САД — основ су Милошевићевог оптимизма да се Американци неће мешати. Барем не војно. А њему је то, за почетак, довољно.

РУСИ

Чини се да је Јељцин помно проучавао југословенски случај пре него што се решио да узме активног учешћа у растакању „црвене империје“. И прво што је учио, у старту је и применио: признавање некадашњих федералних јединица за суверене државе условио је отварањем питања међусобног разграничења.

За Србију, такво нешто дошло је тек као излаз из ћорсокака званог „демократска федерација“ — у којој је претходно „демократски“ обезбедила своја паралишуће усаглашена четири гласа.

Непоправљиви сентименталисти своје наде у „широку словенску душу“ полажу из два основна разлога. Прво, убеђени су да је

и у Русији распуштање КПСС само варка телом, као у Србији СКС. Друго, што је за њих некаква резервна варијанта, православна солидарност не сме да закаже, поготово не после недипломатских иступа Јована Павла II.

Србија би заиста могла да рачуна на (политичку) подршку Руса уколико би Запад остао тврд у својој одлуци да трансформисаном савезу не упути значајнију финансијску помоћ. Заједничка оскудица бацила би нас, нужно, у братски загрљај.

Али, шта ако би се догодило супротно?

НЕМЦИ

Занимљиво је поимање суверенитета у држави која у овом тренутку има неколико стотина хиљада туђих војника на својој територији. Но, када се и из такве позиције, без иједног испалеог метка и без последица, прекрши једно од кључних начела савремене Европе (какво је оно о непромењивости граница у Европи) — свест сопственој моћи уобичајене норме понашања.

Нова Немачка вратила се на стару територију и сама се чудећи како јој је то једноставно пошло за руком. Онда је у својој близини приметила да има оних који су спремни да сваки њен „савет“ усвоје, шенећи на стражњим ногама при том. А то је било већ оно трљање чаробне лампе коме мало ко може да одоли, не изговарајући своје најлуђе жеље. Чизме поново сијају, чују се тријумфални звучи Вагнерове музике.

Дакле, Хрватска може поново да пружи своју морску обалу слабије платежној немачкој клијентели. Словенија, са цвећем добродошлице, налази се на том путу. Србија не може и није (а „сливовици“ више није атракција к'о некад).

ФРАНЦУЗИ

Стара дама Француска, током година ослабљена у индустријском и војном утркивању, покушава да поврати престиж у светској дипломатији. Ти су покушаји, међутим, често осујећени „сиктањем“ опозиције која, баш као и у Србији, не схвата шта је приоритетан

национални интерес. Целокупна штампа, плус један од три најјаче телевизијске станице (чији је власник, на нашу несрећу, својевремено осуђиван због сарадње са окупатором), систематски отрцавају Србију код просечног Француза. Користећи рањивост Митерана пред наступајуће парламентарне изборе, не дозвољавају му (све да овај то и хоће) да каже коју лепу реч за Србију. Не помажу много наша призивања херојских успомена из Првог светског рата: за разлику од Немачке, где се за српску „бабарогу“ употребљавају (према Хрватским сугестијама) термини „терористи и четници“, француски извештачи кривца зову „Милошевићев бољшевички режим“.

За утеху, вероватно смо (ми Срби) Митерану за нијансу симпатичнији од германских пулена. Од тога, ипак, слаба је вајда.

ЕНГЛЕЗИ

Чињеница да је председавајући мировне конференције човек који је измирио племена у Родезији, осим бизарне разоноде, не доноси нам ништа добро. Јер, заборављено је да се помене како су освајачи и империјалисти са најдужим светским стажом, одлазећи из некадашњих колонија за собом остављали пуштош — од већ поменуте Родезије до индијског полуострва. Не само директним насиљем, већ најчешће доказујући да су најбољи ученици старих Римљана, и то оне лекције знане као „завади па владај“. Најкрвавији савремени ратови вођени су управо међу локалним становништвом Африке и Азије, после одласка Британаца.

Уосталом, „лековитост“ те принципијелне политике Србија је итекако искусила у последњем светском рату, а што се и дан-данас манифестује кроз генералну српску неслогу.

ИТАЛИЈАНИ

Напори да се Италија гурне у незалечени територијални спор са Словенијом и Хрватском (не би ли и ови добили свој „јужни фронт“) крунисани су нимало суптилним гошћењем италијанских неофашиста (МСИ) у скупштини Србије. Захтеви осокољене италијанске иреденте извесно су уздрмали положај господина де Микелеса, али такође нису нимало допринели расту угледа Србије у Италији.

По некаквом фантастичном сценарију, Италија и Србија требало би да физичком деобом Далмације и залеђа „у историјским оквирима“, донесу коначно решење хрватског питања.

Изузимајући природан интерес за већом (тј. максималном) аутономијом италијанских староседелача у Истри и (остварљивих) снова Барија да преузме досадашњу улогу Трста на српском тржишту, све је остало далеко од памети. У овом тренутку.

ШПАНЦИ

За Шпанију се може рећи да би требало најбоље да разуме наше (не)прилике, и да је (ваљда) расположено већине Шпанаца на

страни Срба. Неке историјске околности им то дају за право: готово четрдесет година терорисао их је диктатор Франко који (као и загорски диктатор са супротним идеолошким предзнаком) није припадао већинском народу (био је Галисијац или Галег); Срби зову краља у отаџбину — Шпанцима је краљ Хуан Карлос спасао тек успостављену демократију...

И, напосред, ако би ђутке посматрали шта чине сецесионисти у Југославији, не би ли то био сигнал Каталонцима (који још нису припуцали) да се прикључе Баскима (који то одавно чине)?

ГРЦИ

Грчка је пре неколико месеци на највишим нивоима потврдила срдачност односа са Србијом. Садржај тих односа јесте све само не протоколран: обострани интереси су у повећавању међусобне трговинске размене и (што је од посебног значаја за Грчку) — да саобраћај несметано функционише, спајајући преко Србије Грчку са остатком ЕЕЗ. Грчка са осталим својим суседима не живи баш у претераној љубави па је то са Србијом помало и брак из нужде. У том смислу новији заокрет српске политике према „македонском питању“ Грцима веома импонује.

Укратко: грчке луке би врло брзо могле да надоместе губитак јадранских, а српски би путеви и даље примали сав терет грчких камиона и путника из Европе који грчке плаже чине најуноснијим индустријским погоном.

МАЂАРИ

Наш северни панонски сусед је у мирнијим временима био подједнако задовољан учинком шопинг-туриста и са српске (Сегедин) и са хрватске стране (Печуј) — док се тамо одлазило по сир и кобасице. Касније су Хрвати подigli себи рејтинг, боговском набавком оружја. Србима, истовремено, Мађари могу да захвале што су им путеви претрпани намерницима за Оријент, јер је рат затворио ауто-пут тзв. „Братство-јединство“.

Ипак, и Свети је отац из Печуја намигнуо на хрватску страну.

Коме ће се „царству“ Мађари приклонити, видећемо врло брзо.

ДАНЦИ

Иако Данска има репутацију „сељачке“ земље, то јој никад није сметало да и у европским оквирима достигне завидан материјални стандард. Логично је да тај радишан и мирољубив свет интересују нова тржишта а не и висока политика. Отуд онда инсистирање Словенаца и Хрвата да се међу европским „судијама“ у Југославији нађе и Данац? Једино објашњење лежи у очекивањима да ће Данци послушати Немце, како год да буде, јер су у ближој и даљој прошлости научили да јединог свог сувоземног суседа не треба много провоцирати. Поготово ако ниси спреман и да се побијеш с њим.

БЕЛГИЈАНЦИ

Са Белгијанцима (такође фаворитима северозападних југословенских република) дилеме нема. Одавно је Брисел омиљено збриште антијугословенских демонстрација и сигурно уточиште шиптарским и хрватским криминалцима, који себе воле да представљају политичким емигрантима. У Белгији Србија нема шта да тражи.

ХОЛАНЂАНИ

Нетрпељивост према Немцима уопште и неизмирени лични рачуни министара ван ден Брука и Геншера наша су последња шанса код Низоземаца. Као домаћин председнику министарског савета Србија се није прославила.

Вади нас заједничка приврженост лалама, гауди и „Филипсу“.

ЛУКСЕМБУРЖАНИ

Мајушном војводству, по броју становника једнаком две веће београдске општине, углед је озбиљно нарушен коментаром у све утицајнијем интернационалном недељнику новинског магната Максвела, „Јуропијену“. Чланкописац пребацује Европи неприципијелност у непризнавању Словеније уз аргумент да јој нису потребне државице од два милиона становника, док јој у истом контексту триста хиљада Луксембуржана не смета.

Чије ли ће музичке жеље данас испуњавати „Радио — Луксембург“?

КАНАЂАНИ

Канада, домовина несташне покрајине Квебек, ипак неће изневерити САД. Колико год ми веровали у моћ политике у спаваћој соби госпођа Мила Малруни неће моћи да заустави неповољан исход за овоју постојбину Србију, ако се Вашингтон на ту страну преломи.

ИРЦИ

Ирски став о нама није довољно изричит. С једне стране, не постоје неке озбиљније везе Ираца и јужнословенских племена. С друге стране, пријатељ мога непријатеља мој је непријатељ (и обрнуто), па би тако Ирска са својом вишевековном традицијом устанака против доминације енглеске круне (уз још увек ампутирани северни део острва) могла више симпатија да испољи за хрватску и словеначку политику.

ПОРТУГАЛЦИ

Португалија је у југословенској кризи апсолутна табула раза. Имала је ту судбинску срећу да се граничи једино са Шпанијом и да та граница буде готово етничка. Становништво, једнонационално — 99% су Португалци. То се зове бити у милости бојјој.

ПИШЕ: ДУШКО БОГДАНОВИЋ

И тако смо стигли пред Европу. И не, наравно, као лакеји, како је, ту недавно, гордо устврдио друг Председник.

Да ли је баш тако рекао?

Заклео бих се да јесте, једнако сигуран као и у то да сам прочитао стенограм са једног затвореног договора у српској скупштини у којем пише оно већ чувено Председничково о нашем (српском) незнању да радимо, али умећу да ратујемо, што је, кажу, он шармерски, уз осмех, демантовао усред Париза.

Речено-поречено, свеједно, у Споменару је забележено за незаборав. И још понегде и понеком, сигуран сам.

Ипак, ето нас у Европи.

Заједно. Insieme, како је то пре само петнаест месеци, у неком раздраганом, **европском** Загребу отпевао Тото Котуњо. И победио.

Помислите, ни годину и по томе, а као да је било пре два века. Како је све већ тада било јасно и гласно. Требало је само учинити корак лево или десно, напред или назад, све добро осмислити, прозрети, презрети и — победити. У миру, дабоме.

Било је то време, сећате се „демократског“ узлета нове власти у Словенији и Хрватској. Лет ка европским круговима пуних звезда.

У Европу! Здај!

Већ тог маја Европом се манипулисало, у Загребу, на чувеном Еуросонгу.

На загребачкој телевизији, новопостављени комесари мењали су све: име, програмски концепт, шплице и — људе. Нарочито људе.

Уз „Лијепу нашу“, одговарали су и „наши“ Оли и Хелгица, а не „нека мала Српкиња“.

Само неупућени и наивни поверовали су да је реч тек о инциденту таштих пургера.

Никако. Била је то мала провокација великих намера. Чишћења и промене су тек следиле.

Стари грб, стара застава, нови људи за стару славу. Повратак у будућност, на грички начин. Други део.

Срби су избачени из Евровизије, па из Устава, потом са радних места, из домова, са огњишта и коначно — из живота.

Прецизни сценарио, педантна реализација.

Требало је тада праве српске мудрости, знања и дипломатије. И политике, наравно. Сви аргументи, цела истина, комплетна историја бли су на страни српског народа. И Србије, значи.

СЕПТИЧКА ЈАМА НА ДНЕВНОМ РЕДУ

Требало је указати Европи и Свету ко је узурпатор, ко је кривац за кризу која се стреловито приближавала.

Европа зна, требало је само подсетити на поОследњи светски рат, на НДХ, на јаме и страшишта, Јасеновац, усташтво и фашизам. На истину.

Србија, њен политички врх, целокупна пирамида власти, бавили су се собом. Побеђивали су себе „за четири одсто више од стопосто“. Сатанизовали све другачије мислеће. Криминизовали опозицију. Украли медије. И онда, опет, победили. Себе саме и само, на несрећу.

И, да, љутили се на Европу. Потцењивали је и игнорисали.

Најпродуктивнија делатност била је производња непријатеља. Овде и тамо. Свугде. Сви су против нас. Остали смо сами са својим непријатељима. Као дечак Пале у оној урбаном бајци.

И онда, наравно, рат. Необјављен, непостојећи, незванични, неформални...

Али рат у којем се гине. У којем горе огњишта. У којем Дунав и Сава постају реке без повратка...

Рат у којем ће Србија победити. Али...

А могла је тријумфовати у миру. Морала је. Да је било више знања, такта, мудрости. Да је било праве политике.

Ипак, стигли смо пред Европу. Као тачка дневног реда. Као зјапећа септичка јама која опомиње. Као лош пример.

А Европа је одувек становала овде.

Од Светог Саве и Душана. Од Грачанице и Студенице. Од Хилендара и Фрушке „свете“

горе. Европа су и Његош и Доситеј и Вук.

Андрић, Црњански, Пекић, Тесла и Пупин. Дадо и Величковић. Митић и Бошков. Шеки Пижон и Пикси. Боба и Моника...

И тако хиљаду пута, бар седам векова. Европа је овде. Ми смо Европа. Одвек. У свему.

Провинција је негде другде. У неким главама. И онда и сада.

Провинција је презирала Европу. Волела је своју чамотињу и самоћу. Своју стазицу, своје двориште, своје плотове. Европа јој није пријала. На сваки зов одговарала је охолно и арогантно, без покрића. Провинција има покрића само у својој немоћи. О духу је реч, дабоме. О провинцијалном у човеку. Географија не признаје провинцију. Готово сви великани, намах поменути, рођени су у неким малим или малим великим местима, а освојили свет.

Својим знањем, умећем, духом, талентом...

За њих је ова Кугла премала. За наше духовне провинцијалце и комшија је изазов и опасност.

За њих порука из Споменара, а из главе једног дежурног афористичара: „Спремни смо за Европу, ко запета пушка“.

Минуће и то. Европу не треба призивати. Она је овде била. И биће. Већ сутра. Без „мало“.

НЕБОЈША ЈАНКОВИЋ, СПОЉНОПОЛИТИЧКИ
КОМЕНТАТОР ТВБ У ОСТАВЦИ

ЛИЦА СА ПОТЕРНИЦЕ ПОНОВО НА ЕКРАНУ

„Сва лица с потернице од 9. марта су враћена на екран. И Чукић, и Симо Гајин, Славко Будихна, Витас и мила му супруга — све људи који су синоним једне омражене и прокажене комунистичко репресивне информативне политике — поново су враћена на екран у ударним терминима! Можете мислити какав је то шамар клинцима који памте свог погинулог друга од 9. марта кога је Чукић назвао криминалцем и изгредником, када га сада поново виде како извештава из Москве кукајући што је комунистички пуч против Горбачова и Јељцина пропао?!“, каже угледни телевизијски коментатор. А о професионалној „посластици“ да ће подобни са Београдског програма добити своју шансу да се додворе властима, прочитаћете из прве руке.

Упркос чињеници да Закон о радио—телевизији није ступио на снагу, Влада Србије је 15. августа изабрала 11 руководица РТВ-а, а да није навела разлоге за такав поступак. Колега Јанковићу, реците нам каква су реаговања изазвала ова наименовања у Вашој кући?

— Ова одлука Владе дошла је неочекивано и без икаквих образложења. Евидентно је нашла своје утемељење у Закону који је донет, мада је том одлуком прекршен Закон који је Скупштина раније усвојила, према коме Скупштина поставља директора и главне уреднике. Чињеница да Влада поставља нови уређивачки тим довела је до тога да се на Београдској телевизији репризира стање какво је својевремено Радоман Божовић увео у Новосадској телевизији, када је гарнитура значајних измена у новинарству морала да оде.

Пре неки дан освануо је „хатишериф“ да досадашњи главни и одговорни уредник то више није и да су нам доведени људи који су по ономе што заступају били и остали у главном пропагандном штабу тврде линије СПС. На данашњем неформалном састанку редакције дошли смо до закључка да је у смислу професионалних квалитета — о људским не желим да говорим — ова садашња екипа далеко испод екипе у време Душана Митевића.

Који су први видљиви потези нове уређивачке екипе?

— Симптоматично је да су ови уредници чланови Социјалистичке партије Србије и ја

сам на првом састанку питао како се у таквим условима може гарантовати нестраначка улога телевизије, коју је иначе прописала Скупштина Србије? На то ми је веома цинично одговорено да је партијска припадност лично право. Према томе, од телевизије, као средства информисања целог народа или свих претплатника ако хоћете, ми постајемо партијско гласило и то очи општинских избора. Ви врло добро знате шта то значи. Ми смо већ били манипулативно средство а резултат тога је била онако енормна победа СПС у децембру.

Гласове разума Николе Милошевића и Косте Чавошког, колико се сећам, да се на децембарске изборе не иде са монополисаним медијима нису послушали опозициони лидери и доживели су дебакл. Колико је Телевизија Београд додала гласова СПС-у?

— Тада је то рађено веома брутално и ако ништа друго, Предраг Витас је на скорим конференцијама за штампу признао да је улога РТБ, пре свега телевизије Београд у победи Социјалистичке партије на изборима била одлучујућа. У највећој мери то је постигнуто кроз тоталну демонизацију опозиције, пре свега Српског покрета обнове и као резултат тога у деловима Србије где не постоји репер — неки Студио Б, где нема опозиционе штампе, где се гуши могућност селекције извора информисања, људи су били изложени беспримерној пропаганди Телевизије Београд.

Судећи по кадровском саставу који је сада запљуснуо моју кућу, ради се о рецидиву, о талогу најбољшевичкије струје у СПС-у, и претпостављам да ће та врста кампање пред општинске изборе бити још много бескрупулознија него што је била, авај, за време Душана Митевића.

ПОВРАТАК ОТПИСАНИХ

Да ли се утицај Д.Митевића и осталих уредника који су смењени после деветомартовских демонстрација осећао и даље у Вашој кући и да ли Вам је познато да је Митевић учествовао у разговорима око последњих смена на ТВБ ових дана?

— За време Александра Аврамовића, кога лично не познајем, могу да тврдим да Митевић, Шестаков и остали нису вршили никакав битан утицај на уређивачку политику. Као што могу да тврдим да су се ти људи сада на мала врата вратили у наш програм. Доказа немам, али све личи на њих. Цела кухиња је њихова, укључујући и дељење радних налога под претњом дисциплинских отказа којима смо изложени ових дана — то је типичан Митевићев метод. Крсте Бијелић је јуче дошао из Книнске крајине и уопште се не сналази на новим пословима које су му дали. Ту врсту комунистичке репресије не би могао да измисли сам али уме да је спроводи — то видимо!

Због чега је толико важно да партијски кључ не буде приоритетан у додели уредничких звања?

— Ми можемо да акцептирамо, полазећи од тога шта се дешава и на Западу, да партија која добије изборе постави одређен број својих људи који би гарантовали да уређивачка политика неће бити исувише контра њеном тиму који је у поштеној изборној утакмици до-

био највећи број гласова. Међутим, нигде у свету не иде се на то да се за главног уредника поставља новинар који нема никаквог угледа међу својим колегама, што је нама сада наметнуто. Главни уредник мора да буде тампон зона између „онога одозго“ и тоталног отпора редакције, нека врста еквилибријума. Међутим, ако је он још послушнији од онога ко га одозго шаље и има тенденцију да влада новинарима, уместо да се са њима договара, такав главни уредник може само да буде редакцијски полицајац. У таквој ситуацији нема новинарства, нема информисања, постоји само брутални агитпроп који ће неминовно да пропадне.

Ко им даје трансфузију?

— Дежурни Срби, дођоше са разних страна, људи оптерећени својим преласцима из Боровог Села, који дођу и нама кажу: „Окупите се око Владе — макар и најгоре! Окупите се око Председника — макар и најгоре! Сада је тешко време за Србију и тако се мора!...“

Извините, ко је то тешко време створио? Зашто Србија нема легитимацију коју има Русија Бориса Јељцина? Та прича о непријатељима од Ватикана до Техерана, уколико је тачна, онда са нама нешто није у реду. А ја верујем да није тачна. Јер, Русија Б. Јељцина је доказ да то није тачно. Да је Србија прва раскрстила са бољшевичком владавином, да је прва имала демократске изборе, верујем да Туђман вероватно не би победио. Али, два екстрема не би хранила један другог и одржавала се у животу онда када је све ово што нам се дешава тотални атавизам и у супротности са свим тенденцијама у цивилизованом свету.

БУКАЧИ СА КАМЕРАМА

Смењеним уредницима је замерено да нису водили српску политику. Чиме су „заслужили“ овако тешку оптужбу?

— Оптужница уопште није подигнута, прибегло се методи коју је користио Николае Чаушеску. Ви се вероватно сећате шта је пре две године, када су Петре Роман и Илијеску победили на изборима а избили студентски немири у Букурешту, Тамишвару и осталим градовима, урадио Илијеску? Позвао је пописмене рударе, „здраве снаге“ да са тим студентима заврше. На телевизији те „здраве снаге“ треба да буду техничко особље, неколицина сниматеља који су чланови и ударна песница СПС-а и који говоре у име свих сниматеља, на пример. Ја знам да су већина млађих сниматеља на телевизији углавном симпатизери СПО-а. Према томе, извршена је једна артифицијелна конфронтација између нас већине новинара који смо за демократске промене и наводно „већине“ људи из продукције који су наводно задовољни улогом РТБ који је наметнула партија на власти. Тврдим да то није истина.

Они су само ангажовали изванредан број букача који је претио пиштољима и упадао у студио за време емитовања Дневника. Морате знати да је пре ових смена (ја сам дао оставку) против Зорана Луковића, Амџе Аврамовића и осталих вођена перфидна кампања која је требало да припреми терен за пуч који је извршен.

Сва лица с потернице од 9. марта су враћена на екран. И Чукић и Симо Гајин, Славко Будихна, Витас и мила му супруга — све људи који су синоним једне омражене и прокажене комунистичке репресивне информативне политике поново су враћена на екран у ударним терминима. Можете мислити какав је то шамар клинцима који памте својог погинулог друга од 9. марта која је Чукић назвао криминалцем и изгредником када га сада поново виде како извештава из Москве кукајући што је комунистички пуч против Горбачова и Јељцина пропао?!
Какав је подела снага у Телевизији Београд?

— Ствари су ту кристално јасне. Оно што је Витас називао својевремено „паралелном редакцијом“, нас између 30-40 новинара, то језгро је и даље ту. Постоји мањина од десетак новинара чланова СПС-а који чине окосницу политике коју мисле поново да уведу. Међутим, постоји један бруталан план какав је изведен за време Митевића и какав ће сад репризирати, а већ га је најавио главни и одговорни уредник. То је да ће сви способни (читајте подобни) са Београдског програма добити шансу да раде на првом програму. Према томе: „узми или остави“ и сви ћемо бити у прилици да стојимо између алтернативе часног обављања свога посла или прихватања компромиса да се не би нашли пред масовним отказима. Наравно, уколико се не деси 9. октобар када ће коначно гвоздена метла да реши ствар.

СТВАРАЊЕ НОВЕ ПРОПАГАНДЕ

Какав је сврха стварања мастодонског предузећа Радио телевизије Србије која ће концентрисати 4000 ваз из ТВБ, плус 3000 из ТВНС и Приштине? У чије ће интересе бити упрегнута ова машинерија?

— Реално гледано, том новом предузећу не треба више од 3500 људи. Значи, половина је технолошки вишак. Или си њихов човек — или си на улици, јер власт је бескрупулозна, поготову у фази ерозије њене реалне моћи.

Оно што мене највише погађа у свему овоме је да се Телевизија Београд реорганизује по моделу на који је направљена ХТВ. Ми једноставно треба да постанемо моћна пропагандна машинерија у рату с Хрватском, претпоставља се у некој дужој инстанци и у рату са целим светом који нас одбацује као страног тело овакве какви јесмо. Уместо да мењамо друштво, уместо да се коначно верификујемо као демократска европска земља, ми сматрамо да је проблем у лошој пропаганди! Не, није криво огледало ако је лице ружно.

Поред овакве Србије и такав политички хоштаплер какав је Фрањо Туђман налази своје покровитеље у Европи из простог разлога што Србија у оквиру Југославије није демократски мотор, оно што је Русија у оквиру Совјетског Савеза, него је чувар бољшевизма. Ја не каже да су хрватски или словеначки режими демократски — све је то испало из истог Брозовог шињела, све је то ортодоксни комунизам. Погледајте само економске програме Хрватске и Србије — и један и други се базирају на крупним државним предузећима.

ма, на државном монопољу. Од приватизације нема ништа, као ни од слободног тржишта. Једини учесници у тој трци за богатством су садашњи или бивши државни службеници, наравно чланови владајуће СПС у Србији, у ХДЗ у Хрватској или ДЕМОСА у Словенији. Према томе, сви смо ми заједно хиљадама миља далеко од демократије, али то треба јавно рећи, а Европа то сама види.

Ја сам између осталог дао оставку и на место уредника спољнополитичке рубрике због тога што је Србија дала подршку пучистима уз Кимил Сунга, уз Ли Пена, уз Гадафија, чак ни популарна излапела комуњара Фидел Кастро који је имао све разлоге да од првог дана подржи стаљинистичке пучисте у Москви, то није урадио, али су то учинили господи Михајло Марковић и Александар Прља у монструозном тексту у „Политици“.

Актуелна српска власт у избегавању постављања фундаменталних питања на дневни ред избацује најновији аргумент-патриотизма. Док смо се отрезнили од прогутане удице о непријатељима свуда око нас, сада нам намећу хомогенизовање око патриотских интереса земље која је угазила у рат.

— Од нас се тражи да се не питамо како је тај рат почео, где он води и др. Што рат буде више у другом плану, са решењима која ће се вероватно наћи Конференцијом о Југославији, али не преко ноћи, све ће се више постављати реална питања. А она гласе: шта је са пензијама, шта је са платама, где су могућности младе генерације, шта је са обећањем „са нама нема неизвесности“, шта је са причом о томе да ће нас у рат водити фанатици и лудаци, а у рат нас сада води неко други?

Што се тиче патриотизма могу да кажем да је трича о ратничком менталитету међу Србима / Србији лаж. Срби у Србији су гладни, Срби / Србији не примају плату, Срби у Србији су треварени, сељаци у Србији немају извесност да ће сутра њихови производи бити откупљени. Онда долазе Срби ван Србије да уче Србе у Србији шта је патриотизам! Немам ништа против да будемо равноправни, али итекако имам против првобораштва у редовима оних који данас долазе са Баније, Западне Славоније, Книна. Један од њих је мој главни уредник. Извините, ја не дозвољавам да мене Крсте Бијелић учи српству! И да се сви људи који то српство промишљају као присуство Србије у цивилизованој Европи осуђују као издајници.

Узимам пример Америке — ко тамо има потребу да се стално буса у прса и да говори да је он прави Американац? Порториканци, Хиспаноамериканци, ова сиротиња која је тек избегла из источне Европе? Ко је англосаксонца другог-трећег колена нема потребе да се тако понаша. Он нема потребе да говори као Милош Марковић о посрбљавању Дневника, јер је то фашизам, то се граничи са националном паранојом. Срби као највећи народ у овој земљи нема разлога да буде параноидан јер то никада у својој историји није био.

РАТ ЋЕ ТРАЈАТИ ШТО ДУЖЕ

Како ћемо се сада бусати у национална прса када се Србија налази под патронатом Европе?

— Стављањем потписа на декларацију и прихватањем међународне конференције, ми смо већ нека врста европског протектората. Према томе, никакво бусање у снажна национална прса више не вреди. А Србија је у посебно неравноправном положају зато што је малтене полицијски, под стражом на ту функцију приведена, уместо да буде прва која ће конференцију да прихвати, јер је историјска правда на страни главног ствараоца Југославије, а то је Србија. Ми нисмо имали од чега да страхујемо, али владајућој гарнитурџи у Србији иде у рачун да овај рат траје што дуже.

Да ли би ТВБ издржала конкуренцију независних ТВ станица уколико би неким чудом било могуће да до њиховог стварања дође, упркос новом Закону који за њих не предвиђа реалне могућности?

— У реалној, слободној трци, ова кућа би се итекако добро показала. У време пада комунизма у Румунији ТВБ је била потпуно слободна и ми смо били бржи од Скај Њуза и од Си Ен-а и од свих кућа које су хиљаду пута боље опремљене од нас. У ситуацији давања максималне иницијативе новинарима и свим нашим екипама, уз адекватно коришћење техничког потенцијала који имамо, ми бисмо били међу средњим европским телевизијама по ономе што можемо да дамо.

Са оваквом уређивачком политиком, са концепцијом телевизије као сервиса владајуће партије ми не само да нисмо професионално способни да се упустимо у утакмицу већ једноставно учествујемо у нечему што је крајње нечасно, у нечему што са информисањем заправо нема везе, што је агитпроп каквас се већ пет година не може видети на совјетској телевизији. **Постоје ли могућности да ово о чему сада говоримо за „Српску реч“ кажемо у Вашој кући у етар?**

— Ја сам ово говорио на последњем редакцијском састанку на коме се као у добра бољшевичка времена, на магнетофону снимало ко шта од нас говори. Причало се да су ту траку после преслушавали код Митевића у канцеларији коју још увек има на телевизији. Према томе, ја се не бојим да ово исто кажемо сутра на Теразијама а прекосутра у деску ТВБ.

фотографије: Вукоброд Вучковић

Мислим, да ли би ово неко пустио преко екрана?

— Преко екрана, наравно, не.

Шта за Вас као сада већ бившег уредника Дневника значи парола „Забога, Србија је у рату“?

— Ми смо сведоци тоталне милитаризације телевизије. Сваки дан имамо по некога из Савеза комуниста-покрета за Југославију у редакцији који са својих идеолошких комунистичких ортодоксно-марксистичких позиција тумачи шта се сада у Југославији дешава. То је нешто што цивилизовано поимање медија више не може да трпи.

Вукашин Катић у „Времену смрти“ Д. Ђошића који сада удара у таламбасе рата преко „Политике“ каже: „Ја ћу бранити Србију само ако истовремено у њој браним и демократију“. Мислим да је то реченица која сублимира све оно за шта се ја залажем. Србија — да, али не било каква.

ШАПУ ДОЛЕ!

Екипу која је дала оставке и делимично смењена и званична страна и В. Шешел оквалификовали су као несрпску?

— И издајничку. Мислим да је све већи број, на жалост, додирних тачака између екстремне левнице, дакле комуниста и екстремне деснице, где спадају В. Шешел и М. Јовић. Шешел јесте био фаворизован у време предизборне кампање и због тога што је умео да своје промоције производи у медијске догађаје, то је један од разлога што је стално био присутан на екрану. Други разлог је што је био јавно фаворизован, да будемо отворени. У то време Борисав Јовић, председник СПС-а је изјавио да је сасвим нормално да постоје додирне тачке између СПС-а и екстремне деснице. Мене не изненађује када рецимо Мирко Јовић из СНО говори исто што и Михајло Марковић: да је пуч у Русији добра ствар за Србију.

Појачавању ратне еуфорије допринела је ТВБ. Хоће ли наше колеге гристи савест једног дана?

— Данас сам на исто питање новинара Еј Би Си-ја рекао: „Осећам грижу савести и појединачно и у име својих колега.“

Када ово лудило једном прође, ми ћемо морати да платимо цену за све оно што смо учинили и чиме смо допринели да моја телевизија представља као хероја дечака од 14 година зато што са пушком у руци прича како је убио мрског непријатеља. То је за мене дете, дете које никада више неће бити нормално.

Како ће се опозиција борити сада када су јој опет затворена врата медија?

— Оно што се назива ТВ Бастиљом није пало, али је пала Москва. Када скину шапу са медија, све ће ићи лакше. У противном, ствари ће бити, ја се бојим то и да изговорим, врло крваве. Опозиција не сме да пристане на деобу канала у којој би први узела СПС. У том случају ће бити октроисана партизација телевизије. Власт СПС на првом каналу ће бити де факто и де јуре легална, а СПС ће већ наћи начина да се остали канали „нешто слабије виде“. Ако ме правилно разумете.

Разговор водила: Славица ЛАЗИЋ

Скинуо сам униформу, коју сам носио а да не знам зашто је носим и у чијој сам служби, одужио сам дуг посрнулој отаџбини, и поново сам код куће. Иза мене је рат без рата, испред мене је мир без мира.

Из мобилизацијског логора ме је испратио смрад пијаног и празног милитаризма, у Београду ме је дочекао задах живота у распадању.

Старице што у самопослузи узимају хлеб, а на каси, уместо новца, пружају дрхтавом руком личну карту, и сабласне силуете, повијене изнад контејнера за смеће, који су најпрометније српске месаре... то је Милошевићева „Велика Србија“, то је Србија којој је Милошевић „нашао душу“ и онда је „пропустио кроз памук“, то је једини учинак његове политике.

Срећни народи гледају само у филмовима оно што се несрећним народима увек и изнова догађа.

Нас Србе варају у комаду, одједном, једним говором, једном реченицом, једном седницом, а освешћујемо се дуго, мамурно, уз оклевања и на рате.

Шта још треба да се догоди да бисмо схватили обмане, с којима, уз социјалисте и војда црвених визија, бедно живимо и улудо гинемо?

Последњи је час да очај и незнање не претворимо у трајно стање српског духа; последња је прилика да опет постанемо народ, а не материјал за обликовање народа по мери бољшевика.

Блато хоће блатом да нас направи!

Привремене еуфорије и усхићења некаким лажним „освојеним територијама“, привремене плиткоумне успалености да је и „Сплит наш“, привремена шенлучења због сумњивих победа над усташама, брзо ће постати кошмарне координате нашег дуготрајног стида.

КОЗА И ВИЛА

Велика подвала спрема се, изгледа, на Банији и у Славонији.

Подметнута подлост СПС, СК — Покрета за Југославију или неке сличне странке, да се тамошње групе храбрих и честитих људи, удружених да спасавају голе животе, зову „Седма банијска бригада“, „Дванаеста славонска бригада“ или како све не, да им се лепе партизанске и комунистичке етикете, скупо ће Србе коштати.

По Банији и Славонији тумарају разни црвени генерали и црвени месари, разни Мирковићи, Јованићи, Пекићи, Микелићи и злоупотребљавају патње народа, не би ли га још једном зајახали.

На сцени је, и на делу, стара формула да се кроз народну, и као суза чисту борбу, изведе и прљава кабинетска социјалистичка револуција.

Хаварисани комунисти сањају и кују нове хаварије.

Има, на несрећу, шићарџија који се хватају на испробани комунистички рецепт наплаћивања ратовања по једначини „Продаш козу на Цетиње, купиш вилу на Дедиње“, па верују да ће мало ратовања под петокраком, једнога дана када рат прође, добро наплатити и ду-

ИЗ БЕЛЕЖНИЦЕ МОБИЛИСАНОГ СРБИНА (5)

ЛИШЋЕ ЖУТИ А СЛОБО ЋЕ ПАСТИ

Београђанин М. Л. одужио је свој дуг отаџбини

го наплаћивати, и на такве шићарџије црвени генерали и црвени месари рачунају, баш као и пре педесет година.

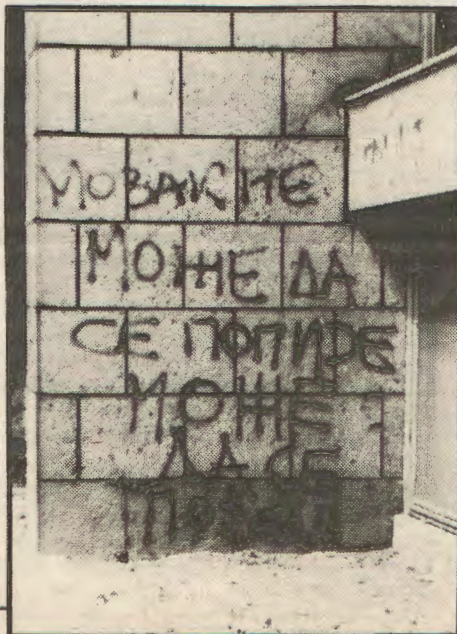
Нико поштен није ратни добитник, и нико поштен не ратује за добит. Ратови нису ороченена штедња са високим каматама. Такве ратове измислили су они којих још не можемо да се ослободимо.

Ситне хуље, које све ово потпаљују, и привремено скокну до ратишта да тамо буду виђени, већ на Дедињу меркају куће у које би да се уселе.

На Банији и у Славонији народ није ћорав.

ГОНДОЛЕ И ВОЈСКОВОЋЕ

Све што нам је обећавано и обећано — а обећања је било као да су социјалисти ванбрачна деца барона Минхаузена — није испуњено.

Политички смо уназађени, економски ојађени, национално понижени; демократија је привид, од привредног препорода нема ни говора, српство се мери снагом мржње других.

Поплављена смо обала, а када се вода повуче, остаће свакојаке наплавине.

Муљ ће нам бити лице, трула грана душа. Ништа није аутентично; лажи су Србију зајახале.

Нема више ни правог доброг кича — људи су постали кич.

Оне неодољиве „X-100“ романае, оне песмице „Турам, гурам, па неће да уђе“, оне кугле с гондолама по којима пада снег, оне гипсане зелене јелене са злаћеним роговима, оне оловке са девојкама што им спада купаћи костим, заменили су Гарашанини којима је и „Астерик“ неразумљиво штиво, Пашићи које мучи много падежа, европски стратези који нису крочили даље од Прћиловице, Розе Луксембург са цветом у коси, генерали немоћни пред женама, кафанске дипломате и сеоске војсковође.

Стигли смо до краја за сваког паметног, а још нам се иде даље.

ВУК И МАГАРАЦ

Убеђују нас да је из авиона боље и безбедније искакати без падобрана; доказују нам да је шибица, та несрећна Ћосићева „макина“ српске наивности, измишљена да се палидрвца крешу изнад бурета бензина; терају нас да корачамо натрашке и галаме да ћемо тако брже стићи у будућност.

Сумња, та предивна особина по којој се паметни разликују од будала, протерују се декретом. Ко се усуди да уз „шта“ пита и „како“ проглашава се издајником. За српске националне интересе се каже да „о томе нема разговора“ и пре него што се српски национални интереси формулишу. Патња се уздиже на трон српства, да би на трону власти остали они који сем патње ништа не доносе.

Не схватам како Слободан Милошевић и његова камарила не виде да су готови и да броје последње недеље. У Србији опет кључа. На Теразијама, у Новом Саду, у Нишу... демонстрира се и на свако помињање Милошевићевог имена проваљују се звиждуци. Рат који води из Толстојевој 10 жртвујући српске главе спасава га још једино код наивних. Паметнији су укапирани трик. Грудва је почела да се котрља и лавина је неизбежна. Нигде у свету, кроз историју до данашњих дана, оваква наелектрисана ситуација, каква је у Србији, није се завршавала без пада режима. Није ми јасно зашто, кад је овако и кад је извесно да им је крај, сами не оду.

Јутро када више нећемо бити пијани од лажи тек што није свануло.

Мењамо се да бисмо их променили.

У Србији су Вукове убијали, а Магарце чували.

Сад се ствар преокреће.

Стиже јесен, близу је 9. октобар...

Лишће је већ жуто, а Слобо ће пасти.

ДАЉСКИ ХИМАЛАЈИ

РАТОМ ДОШЛИ НА ВЛАСТ — РАТОМ БИ ДА ЈЕ ЗАДРЖЕ

Ако будемо дозволили да нам Слободан Милошевић, ЈНА, СДБ, КОС и СПС праве Србију одређи ћемо се, напоскон, себе и постати као они против којих се Лазар борно.

Арканови људи стоје један до другог, раширених ногу. Иако је у цркви вруће, носе нове америчке маскирне блузе, са грбом „Српске добровољачке гарде“. Ненаоружани су.

Брана Црнчевић се врпољи негде у првом реду, управо рукоположени **владика Пукијан** чита своје слово, неко нешто снима, испред даљске цркве су домаћи момци у маскирним униформама, наоружани паповкама, шпагинима, необријани су, подбули и замашћени од комараца и несанице, рат је. У гомили пред црквом има и деце, такође наоружане, људи у униформама Милицije САО Крајине, те брадоња у црном, опремљених бомбама и ножевима. Све то гледају униформисани милиционери Србије, војници ЈНА са упртацима, једно борбено возило је испред цркве, друго испред разрушене полицијске станице, да је муповаца, најурили би нас све као мачке са буњишта.

Негде, међутим, неко непознат чува стражу, и нас.

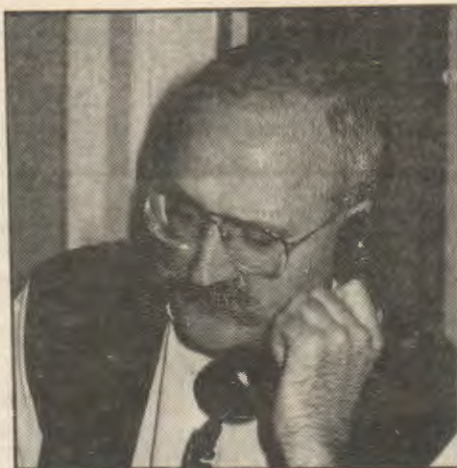
ОСТАТИ ИЛИ НЕСТАТИ

За софром у епархијском двору седе два човека из Тење, један се смешка док ми сипа соду у вино, осмех му је благ, а **Арканов** човек прича о Добровољцима који носе узицу око врата, са по једним чвором за сваког смакнутог усташу.

Арканов човек, који каже да је хирург, жучно тврди да их домаћи некад по цео дан остављају без хране, да од њих, професионалаца, траже да дају стражу, да је можда време да неко почне да биште наше сопствене редове. Осмехује се, осмех је кез, блистају му очи и зуби, дебели прекопута њега пази да му не промакне салата.

Човек из Тење, висок, кошчат у СМБ мајици, доктора не чује, или не слуша. Не жали се на никог. После ручка здрави се са мнош, узима паповку и тихо одлази натраг, на фронт. Ноћу, код њих грува да се стакла у Даљу тресу. Очи старог Даљана су мутно плаве, помало избуљене, стално сузне.

Један син му је рањен приликом прве бит-

Пише: **Момчило СЕЛИЋ**

ке, други је сачекао муповце када су покушали у Даљ да уђу са севера. Те ноћи, син старог Даљанина командовао је нешто својим људима, али је један пушкомитраљезац изашао право пред аутобус са Хрватима и почео да пуца са кука. Тек, погодили су га у раме, а он је бацио шарац и утекао (видео сам га после поред Дунава, како промиче гајем, тих, и загладан, са метком још увек у себи).

Стари Даљанин, плавих, мутних очију, гужваног лица ми је рекао: Или ћемо да останемо, или нестане. Мали, здепаст, претученог, прастарог шешира са малим ободом, сео је на бицикл и отишао. (У Даљу страх прелива све, притиска уши, и теме, тлачи плућа)... Деца пипкају пушку тринаестогодишњака, крупни момци са пиштољима пролазе.

Скинули су наше заставе и поставили своје, са звездом. **Арканови** људи са тамним начарима стоје до војне полиције, Ђентин човек, раздрљен, у маскирној униформи, иде ка нама носећи хеклер и кох.

За Ђенту сам чуо где и за Љубу Земунца, Гишку, Малог и Великог Шока, Белог, и остале.

(Белог су убили, Гишку јурили да хапсе, Парошког разоружали, а хирург из Београда,

незадовољан нечим, и неким, враћа се некуд, на рукаву му светло смеђи знак „Српске добровољачке гарде“, мада су се неки Даљани бунили што **Илија Којић**, војни командант АО Славоније, Барање и Западног Срема враћа друге добровољце натраг, говорећи им да нису потребни.)

ЧУВАЈУ СТРАЖУ У МОКАСИНАМА

Какав договор Слободан Милошевић има са ЈНА, и, јесу ли, и он и они, рачунали на неуспели пуч у СССР-у, не знам, али сам својим ушима слушао када је **Брана Црнчевић** Пречанима обећао, черчилловски, крв, зној, и сузе, на неодређено време. Потуљени, необјављени, криминални рат кроз дворишта, собе и таване Даљана, Боровосељана, Тењана, Боботљана, којим језде сивомаслинаста борна кола, црни људи окићени бомбама, слободне чете стрелаца са разним грбовима на рукавима, новинари РТВ, виђеници београдске чаршије (ни у једном рату се није овако јело, каже ми један Новосађанин, у епархијском двору) туре кроз смрт, страву, људи са томсонима пуцају кроз решетке неке гвоздене ограде која их не крије чак ни од погледа, три младића грешком погођена са оклопног транспортера, груди им растурене мецима ПАМ-а, калибра 12,7 мм, шта зна нишанија шта се ради, сви цивили изгледају исто, онај, поред епархијског двора носи шпагин са метком у цеву, види му се лепо кроз отвор за хлађење, цев му окренута некуд, у неког, Бог нас штити, да се ороз не омакне... У даљској цркви крсте, на пречац, једну новинарку, из Београда, момци мештани немају ни војничке цокуле, чувају стражу у мокасилама, рат ће да траје колико ми хоћемо, две дивизије обучених и наоружаних људи да за пет дана успоставе нашу границу од мора до Дунава, па нек се буни ко хоће, нека хирург и његови иду куда им драго, као и војна полиција, као и генерали **Ненезић** и **Пекић**, ако већ треба да се ратује нека старци не сузе згранути док им **Брана Црнчевић**, у нечије име, обећава мрцварење без краја, без икакве војничке, националне, па и политичке потребе.

Очигледно, није проблем у **Слободану Милошевићу**, мекушцу који се ни као дечак није ниједном побио, нити зарадио макар укор разредног старешине, већ у маси његових, ако не следбеника, оно подржавалаца, оних који мисле да возећи се његовим трам-

вајем дођу до славе и пробити, па чак и земаљске неке Србије. Сваки народ има срамотних времена, но је наша несрећа, заједничка и појединачна, да живимо у најсрамотнијем од свих наших тренутака, када смо скоро сви постали љотићевци, приставши да бранимо отаџбину уз бок њених непријатеља.

КАД НАМ СЕ НАКАЗЕ КЕЗЕ

Јер, **Слободан Милошевић**, ЈНА, СК — Покрет за Југославију, удбаши на челу наших издавачких кућа, наших предузећа, наших општина, република и слично, осведочени су и заклето непријатељи свега што су наши преци градили, а верни и упорни пријатељи царства лажи, смрти, присиле и срамоте, још увек тако некажњено драгог разним бестидницима. („Све злоупотребе којих је било, сва хапшења људи, сва малтретирања, укључујући ту и Голи оток, ако хоћете, однела су мање жртава него последња два, три месеца Југославије...“ изјављује, на пример, у БОРБИ од 17. августа 1991, **Дража Марковић**, један од твораца свега што хули.)

Лажова и хуља је очигледно много. „Од мартовских демонстрација, које су циљале да разоре јединство српског народа,“ пише **Драгош Калајић** (у ДУГИ од 2. августа 1991), „... домаћа „опозиција“ доследно извршава стратегију звану „што је горе, то је боље.“ Тако наш патентирани самурај, и несудени племић; срећом, у Даљу га нисам видео, али је сам друге, педесетогодишњаке у маскирној униформи за ту прилику, између фиш паприкаша у епархијском двору и одласка на ТВ Нови Сад, Београд, те странице ДУГЕ, ПОЛИТИКЕ, или ко зна где већ.

Појавиле су се и РАТНЕ НОВИНЕ, које ако не пише Удба или КОС, неко генијално кривотвори, сасвим у слову и духу разних обавештења, билтена, лажних листова и смућених самиздата због којих су некада људи ишли на робију, или нестajали.

Шта им ко може, говори ми један угледан Даљанин. Ратом су дошли на власт, ратом би да је задрже. Нико њима ништа не може, су-

више су јаки.

Исто ми је рекао и један академик, смећећи се помало горко, а помало цинично, гримасом стеченом кроз дуге деценије бешчашћа. Тај потуљени осмењ Оних Који Знају Право Стање памтим још из детињства, када сам га гледао на **Миловану Ђиласу** док још не беше пао са власти, као и на **Александру Ранковићу**, тада у пуној снази. Зар смо осуђени, доживотно, да нам се наказе кезе док нас растурају, као непознате, острашћујуће играчке, убедивши и нас и себе да су Хималаји: бедем дигнут до неба, неподатан и уму и срцу, а понајмање стиђу, и људској вољи? Даљанин, ситан, делимично спечен, свив као миш, очигледно је настао у сенци тог бедема, стекао у њој своју репутацију и објавио своје књиге и за њих добио награде, повремено гунђајући у себи, тек колико души кост да баца.

ЗВЕР КОЈА ТУМАРА ДАЉЕМ

Хиљаду година да живим не могу се научити колико је људи од такозваног формата спремно да призна као непомерљиву чиђевицу једног накомтрешеног човека и његову несносну жену, заборављајући, унапред, судбину Крјучкова (за кога је коментатор београдске ТВ рекао да је, „на жалост“, и он ухапшен), као и тек виђене, али бојје извесне сцене рушења споменика Ђерџинском.

Зашто Даљем ходају типови са пиштољима за пасом, када их после видим у биртији у Оцацима без тих малих, „оперативних“ гвозђа, добрих само за пуцање по кафани, или непогодницима у потиљак?

Ћентин човек је очигледно билдер, вероватно још из затвора. **Љуба Земунац** је, кажу, по цео дан на робији радио склекове и јео чоколаду, а осталима у ћелији забрањивао да пуше. Да ли се и **Аркан** тако челичио, не знам; како се **Слободан Милошевић** челичио, такође не знам — можда је на њега **КАКО СЕ КАЛИО ЧЕЛИК** деловао неком духовном осмозом: ко зна како осећа и мисли човек коме су Историја, београдска интелекту-

ална елита, и разне паланачке полиције дали мандат да — у недостатку бољег посла — оствари Србију, и то ону праву.

Ако нам је већ ратовати — а нисам сигуран да то не морамо, са или без **Слободана Милошевића**, сувише је ту рачуна, столетних, да би један, чак и **Слободан Милошевић**, сам све то могао закувати: вешт је, али није Доктор Франкенштајн — звер која тумара Даљом и другим местима старија је и од њега и од нас, и не помаже никакво ново лагање — јутеловско, Борбино, или било чије друго — да се она утера у кавез, бар за неко време. **БОЉЕ ПАКТ НЕГО РАТ**, пише на транспаренту са једне бањалучке мировне вечери (колико знам, 1941. у Бањалуци нису никакве транспаренте носили)... Изгледа да нам је судбина да учествујемо у судару сучелних лудила, а не у рату Добра против Зла. А тај рат, највероватније, неће предупредити никакав мировни покрет, нити га добити никаква ЈНА, нити васкрсле партизанске јединице, нити један такав заточник као **Слободан Милошевић**.

Јер, који год рат они да добију, засигурно ћемо га изгубити сви ми остали: у Даљу се наоружани момци буне против нестручности и расула, а **Брана Црнчевић** им поручује да кушују и да се држе јединог што је сигурно — Србије и војске.

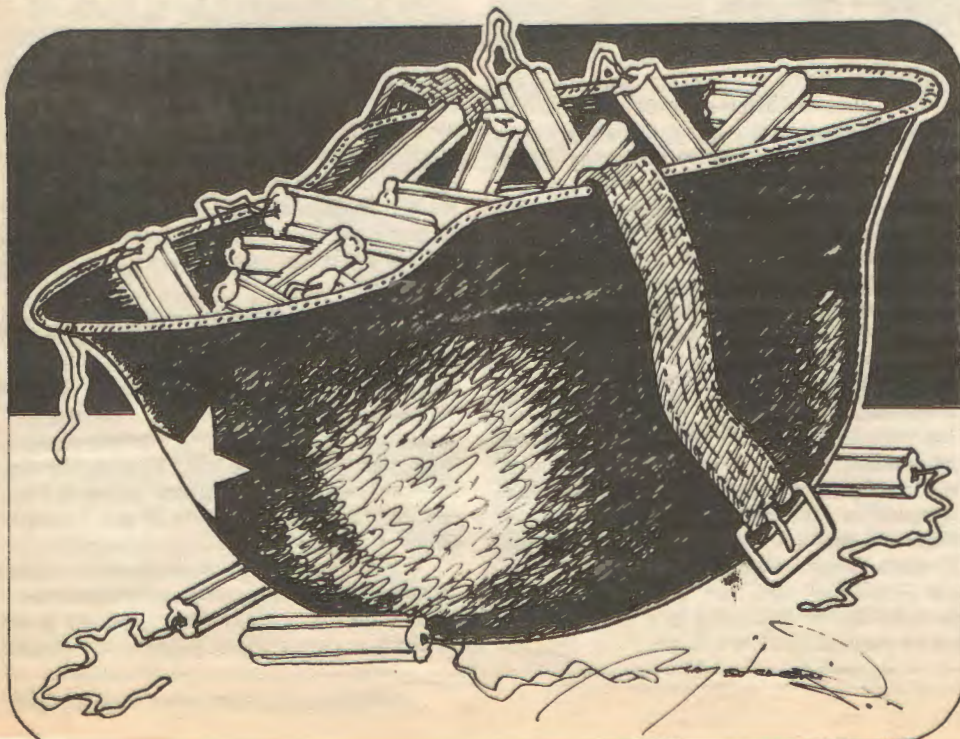
НЕКА ИМ ЈЕ ПРОСТО

Немају Даљани ништа, претпостављам, ни против једног ни против другог, само би они да бирају заставе и знамења под којима ће гинути — и убијати — као и да им војска заиста буде војска, бар као Капетана Драгана, кажњеног за посао предобро обављен, у Крајини...

Непотребно је, и јалово, било коме ветерану ЈНА говорити о мизерији те, назови војске, те партијске жандармерије у којој је све било важније од војничке стручности и борбене обуке. Од свих људи које знам од детињства па надаље, нема једног да је постао официр — сви су били за нешто боље и мрзели МПВ таман као слагање одела на ширину капе. Ако им је слушати **Брану Црнчевића**, Пречанима нема друге до да се помире с тиме да их и даље води један полицијски позорник, а не неко ко би од њих двадесетак хиљада створио силу, која не би дала да се њиховим селима башкаре разни фрајкори, као Баварском 1918. и 1919. године. Таква војска, права и професионална, научена да пуца и побеђује (уместо да гине, као совјетска под Москвом), тешко да би трпела да им неко, однекуд, дозира на кашичицу шта ће и како ће, не би ли рат за Западно Србију трајао колико је то потребно **Слободану Милошевићу**, и генералима и пуковницима који више не знају ни вод да развију у стрелце. (Ако су то икада и знали).

Даљ, Тења, Борово Село, Глина, и Книн, потребнији су **Слободану Милошевићу** и ЈНА, него ли ови нашим пречанским Србима.

Без ЈНА и Милошевића, Пречани би се некако борили, и, уз помоћ нас осталих, изборили; са друге стране, комунизам, па макар и преименован, без западних Срба не би имао

свој основи разлог за вечиту мобилизацију, за перманентну, наслутну претњу диктатуром, за памучно и непрокламовано угњетавање Србије, све због рата који је бескрајно, орвеловски, у току. Нити би било потенцијалних пречанских „ослободилаца“, да још једном „ослободе“ Београд, као октобра 1944.

Мој угледни саговорник из Даља, онај, што мисли да су Слободан Милошевић, ЈНА, КОС, СДБ, СПС, и све те остале скраћенице Хималаји, без којих се његова педесетогодишња срамота не може објаснити, ћути, осим на телевизији. Он, и неки други професори и доктори сладострасно, усредсређено, и крволочно, међусобно размењују своја искуства са разних трибина, округлих столова, разних емисија уживо, фељтона у ПОЛИТИЦИ и ЕКСПРЕСУ... И њима је, напославу, свануо дан, док се небо над Даљем, ноћу, руди и тресе од артиљеријске ватре.

Ако треба за ово да се борим, каже ми један од Даљана, суморно, онда, нека им је просто. Даћу оставку. Ја хоћу да се борим за нову Србију, а не да ми косовци каче своје заставе. Идем, ко их јебе.

ШТА БИ РЕКЛА ЕВРОПА

У Београду, где нико (осим појединаца) још не гине, угледан критичар и некадашњи дисидент се мршти, ћути. Нешто мрмља о томе да је рат, и шта би о свему томе Европа рекла.

Да не би, не питам га, можда на неодређено време послала трупе од Јадрана до Дунава, да одржавају границу са којом се Срби не слажу? Није ово ^{како} Кипар ни Јужна Кореја: западне границе Србије могу да опстану ако их Хрвати не воле, али не и без нашег пристанка. Ако су, на пример, Немци то заборавили, научиће се, о-ет.

Нешто се, очигледно, понавља, али то није историја, већ само једна бесконачна агонија, једно бескрајно додавање увреде на повреду; белосветски и домаћи зликовци нам се ругају, сматрајући да сви болујемо од амнезије, и да 70 година није довољно да нас науче ничему, као да смо галапагошке корњаче.

Сад, кад је пропала и последња карта на коју су наши кључари играли, сада, када су Руси својим телима одбранили макар привид демократије, зар је на нама да се приклонимо нашим мајушним, срубљеним Хималајима, ништа вишим од Даљске Горе, која се, као спљоштен гребен, назире лево од моста Братство и Јединство, док хитамо ка Србији, и њеним полицијским стражама?

Ако будемо дозволили да нам Слободан Милошевић и ЈНА, СДБ, КОС, и СПС праве Србију, одређићемо се, напославу, себе и постати као они против којих се Лазар борио; нека родољубиви професори хвале Стефана Лазаревића што је спасио Бајазита од француских и угарских витезова, на Никопољу, 1396. године — на нама је да се држимо свога мита, не бисмо ли га трампили за „у се, на се, и пода се“ ових наших страна и времена, те Европе рок звезда, педера, феминисткиња, и деце која се за своје место у парку боре са псима — скупим, штетним, и јаловим, до неба.

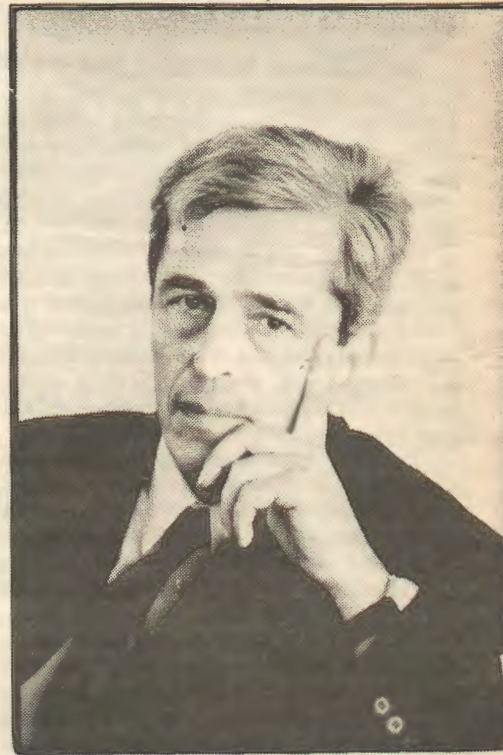
ЗАПИСИ ИЗ БЕЗНАЂА

УСТАШЕ И ЊИХОВ ЗАНАТ

Или где је онај народ стар пет тисућа година са културом старом три тисуће година

У Осиек сам стигао, послје перипетија као у сваком времену ратном, 8. августа у 19 часова. Аутобусом „Чазматранса“, једином везом Београда за Осиек током дана. Жељезничке пруге миниране, аутобуске линије отказане, но и овај један аутобус је много, полупразан, заправо свега неколико путника. Неће, тачније не смије, народ да путује у зону ратних операција. Аутопут Београд-Загреб пуст. Нема више ни оних аутомобила који су били поред пута у јарку, најчешће београдске и других регистрација са подручја Србије. Одвезени. Ко зна гдје су сад и коме припадају? Гдје ли су њихови злосрећни власници? Јесу ли у неком од затвора Хрватске, или се можда извјесно вријеме воде под категоријом „несталих“. Извјесно вријеме и — никад више. Породици остаје нада да ће некад однекуд избити, али...

Хотел је стар и некомфоран. На првом спрату избјеглице. Немам времена да тражим други, јер у 19,30 имам телефоном уговорен састанак са колегама адвокатима који бране са мношвом у истој кривичној ствари. Од три адвоката долази само један, но тај и јест прави, озбиљан човјек, квалификован и одговоран. Остајемо око сат времена: ја углавном слушам, колега одлично познаје прилике у мјесту и у републици. Договарамо се како да поставимо одбрану уколико дође до оптужења, како се поставити током истражног поступка и све остало што иде постизању основног циља: избављење браћеника до слободе. Растајемо се у 20,30. Одлазим у собу да оставим ствари и да се освјежим. Питам портира гдје могу солидно вечерати, јер је, најзад, и за то дошло вријеме. Каже да у врту хотела могу наручити роштиљ, а много бољи избор има у Ресторану „Бонус“. „Идете равно, први угао лево, потом до првог семафора, затим, потом, потом затим...“ Одлучујем се за „Бонус“, излазим на улицу да по инструкцијама дођем до њега („нити десет минута“), но застајући да припалим цигарету, послје педесетак метара, предомишљам се. Тек сада уочавам да је Осиек пуст град. Као да је полицијски час, нигдје цивила на улици, а разних униформисаних момака, и не само момака, са „хрватском стројницом о хрватском рамену“ исувише. Шпартају улицама Осиека, гласно се довикују, витлају аутоматима. „Спремни!“ пуца као бич улицом од једнога до другог бојовника што ме окрену да не искушавам ђавола и врати у врт „Ројала“

Пише: Данило Копривица

док неки од спремних није „испробео“ аутомат и ја одох у „нестале“. И у башти исувише „спремних“, до зуба наоружаних, нови су прис. Чзали. Није се имало куд, пођем у дио за обједовање. Боље то него да се вратим са улаза и испровоцирам некога ко ме приупита ко сам, одакле сам, шта тражим. Вечера ће служи у ресторанском дијелу баште, но ко има калашњиков може гдје хоће — демократски. Конобар не замјера, дапаче, осмјехује се. Иако сам изабрао мјесто гдје бих био сам убрзо се у мојој близини погунуше столови: Прва бојна из Ердута. Долази! Конобар се створи за трен ока да послужи бојовнике и њихове цуре. Гледам бојовнике: млади, јаки згодни, покушавају да жонглирају пушкама а ла Џон Вејн, деру се неумјерено, да другима утјерају страх или растјерају сопствени, биће да је обоје.

Пијем полако виски, у очекивању вечере, и читам „Данас“, но много је занимљивије слушати „тихо“ изношење утисака из Ердута. Младост је младост, па момци хоће да оставе утисак код цура и допуњују се причама, стравичнија од стравичније: сјећаш се како бацач растури Давора, како Ђури прште глава — снајпер, мајку му српску, штета за Марјана, то је био усташа; штета за све, вратићемо им, мајку им српску...

„Бог и Хрвати!“ улази нова група и поздравља с високо подигнутим аутоматима.

„Јој, што ја волим усташе“ окрену једна од цура на другу тему, уносећи се грлатој

момчини главом на груди, а рукама негдје ниже.

„Стара, мени се ђини да се више моташ око Ивићиного „мјењаћа“ него око калашњикова.“

„Па шта ако и јесам, баш хоћу, види како је силни.“

„За Прву бојну из Ердута „Млад усташа...“ забубња момчина с „набрелим мјењаћем“.

Музика је ударила „туш“, а пјевач је лагано, полутихо, тужно, уз пратњу оружаног „сустава“ приопћавао како тамо негдје, на неком бојном пољу млад усташа у ранама умире, присјећа се мајке, присјећа се мајке Хрватске.

За име Бога, зар ће и ови, умјесто живота који из њих кипти, изабрати као и тамо неки из пјесме! Или је то неко други умјесто њих изабрао, а њима преостаје да за то буду „спремни“.

„Ако не могу пити виски, али могу платити туру цијелој Првој бојни из Ердута!“ Подиђоше ме жмрци. Био је то један од оних средовјечних у хотелу заосталих цивила, оних страшљиваца који ништа не смију лично урадити, но зато су одлични за смутити, помутити, нахушкати, подметнути, провоцирати... па се измаћи. Вјероватно није знао како да се изуоче, није смио тек тако отићи, па му згодно дође скренути на некога пажњу. Подиже се и приђе столу гардиста, гласно стављајући до знања да он Првој бојни из Ердута наручује туру. При том се тај скот окренуо мени и повукао многе погледе оборужане младежи да ме фиксирају. Шта ако неком од тих јуноша падне на памет да се са мном „поздрави“ или позове да се прикључим. Могу мислит са каквим би „разумијевањем“ прихватили да сам адвокат из Београда, да нијесам Хрват, да сам дошао да браним и покушам да из осјечког затвора извадим „петнике, терористе, одметнике“, и, што је најгоре, „Србе који се бава хајдућијом“. Да браним Србе који носе „позиве српском народу у Крајини (босанској, п. а.) на устанак, убијање Хрвата, те рушење власти Републике Хрватске“, како каже тужилац. Док бих ја објашњавао да је то немогуће и нелогично, да се власт Републике Хрватске не протеже на Босанску Крајину вјероватно би ме неки од ових домољуба „хрватском стројницом са хрватског рамена“ приштеповео за зид. Срећом стиже конобар (вазда су ми били талични) и провокатор одржа оду Првој бојни из Ердута да ће „он особно платити цијелу туру“.

Оркестар и башта наставише пјесму. Милина слушати:

„Мени моја говорила мати
Бог на небу на земљи Хрвати!“
„Спремни! Ја! Спремни! Ја! Спремни! Ја!“
„Мени моја говорила стрина
свим Србима пичка матерна!“
Стрина јесте род, но мајка је ипак ближа, па је имала право и на додатни „савјет“:
„Мени моја говорила мати
није гријех Србина заклати!“ Дирљиво, баш матерински.

Народ стар пет тисућа година и са културом од „свега“ три тисуће година не запоставља ни традицију, дапаче:

„Ја устуша и ђаћа ми био,
отац сину занат оставио!“

Љеп, културан и надасве хуман занат у

„еснафу“.

„Лубурићу сиви тићу,
понос Анти Павелићу.“

Ето, генерал Дрињанин (мало морген) је узор.

„Ко год реко не имо га ђаћа
да се Црна легија не враћа!“

Овај зов традиције, зов „славне прошлости“, зов крви никако да се присјети и подсјети исхода и краја „старе славе“, не помишља да се многи и многи од тих младих, који још нијесу ни закорачили у живот ваљано неће још дуго пјевати буду ли слиједили „стару славу“. На жалост, ни други њима супротстављени.

Од бројних имена, која су у „пјесму метана“, примјетио сам, ниједанпут се не помиње Франо Туђман. Да ли из разлога што му име није „ритмично“, или је што друго у питању не знам. Но, у сваком случају Туђману то може бити комплимент. Ипак, његова је „демократија“ ове пјесме и ове силе призвала из Хада. Хоће ли му се отети, како већ изгледа, или ће успјети, он или други, да ове духове врати у флашу. За опште добро, добро Хрватске и Хрвата посебно.

Нађох се у соби, покушавајући да сан дозовем читањем. Дуго сам читао. Негдје рано, кад човек моје професије не устаје ни кад је у другом граду, грубо лупање на врата трже ми из недавно придошлог сна: Сви из хотела напоље! Напољееее!!! На брзину спаковах ствари, обукох се, умих и на лицу. Преко пута хотела „пућанство“, полуголо, голо, гости, избјеглице, особље хотела, све унезвјерено.

„Дојављено је да је хотел миниран!“ обавјештавају ме. Покушавам да платим рачун, особље се чуди: нити тражи, нити хоће да узме новац. Чекам неко вријеме у књижари преко пута потом одлазим у затвор: да обиђем „ћетнићке терористе“, а потом разговарам са истражним судијом (поново је од мене умакао на „очевид“) и јавним тужитељем — окружним. Послије неколико сати враћам се у „Ројал“ да платим. Не иде ми се поново у собу да се детаљније оперем, овлашно умивање може и у тоалету. Позамашна госпођа која директно пита: „Срање? Пишање?“ и већ према одговору издаје „прибор“ и напла-

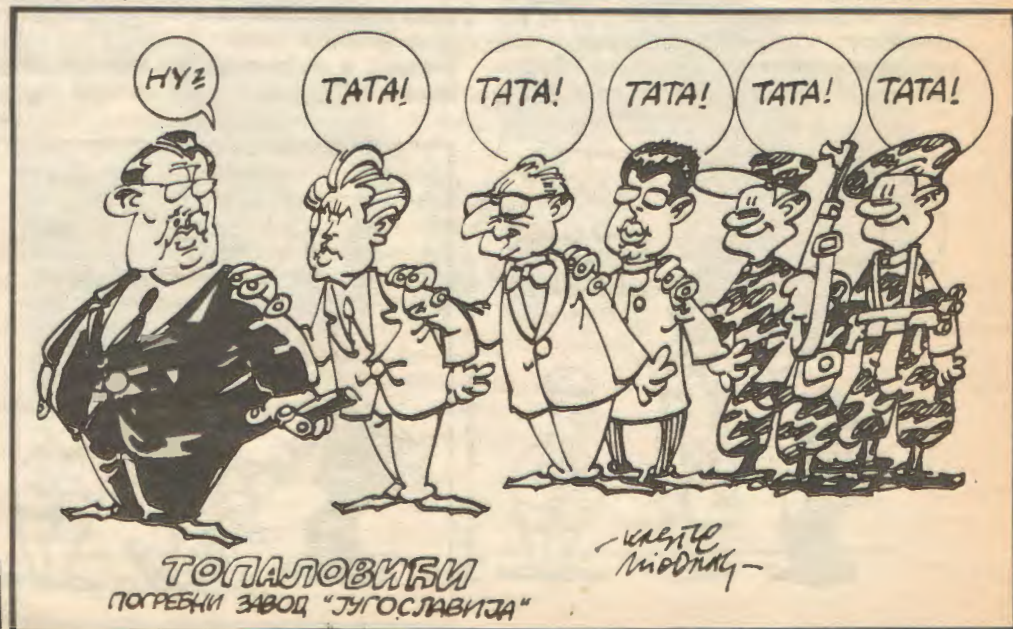
ћује, свађа се са неким који јој је, изгледа, претпостављени: Брига мене госпоин шеф. Нетко из Сарваша, нетко из Силаша, мени клозет увјек усран! Морам бит културни шефе, јеби га!“

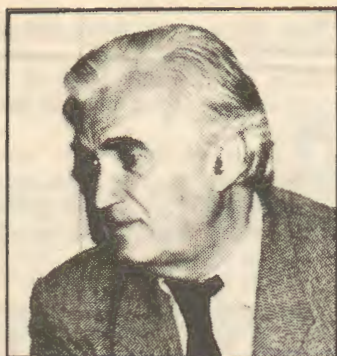
„Ви хоћете нешта треће“ коментарше госпођа мој одговор на њена „изравна“ питања и приповиједа ми шта се десило „ујутро рано“, како су сви безглаво напустили хотел, чуди се „шта уопће чека та Еуропа“, додаје: Видите ша нам чине. Еуропа не зна што би се овдје могло збити да ми нисмо тако културни.“

Плаћам услугу културној госпођи и идем у кафану хотела. Дојава је, срећом, била лажна.

По аутобуском колодвору тражим аутобус који вози за Београд. Видим туце аутобуса, релација Баково-Штутгарт. У аутобусима углавном млади, највише дјеце. Опраштање, сузе, „чувај се“ говоре путници и пратиоци једни другима. Да ли је оволики број аутобуса у каквој вези са покољем, како се прича, у Сарвашу? Покољем Срба, који су, кажу, извршили „здругови“ Бакова и Славонског Брода. Док чекам аутобус слушам Радио Осиек. Новинарка интервјуише господина који организије транспорт и смејштај избјеглих Хрвата за Аустрију. Новинарка истиче да „аустријска средина је културна, али како ће се средити са запослењем пунољетних Хрвата, какав ће бити смјештај, како ће се организирати школовање дјеце?“... итд, итд. Господин одговара да ће се све то већ некако ријешити. Господе! Шта се чини?! Како то ова држава мисли да ће питање своје нејачи, свога подмлатка „већ некако средити“ у туђем свијету.

Мени се намеће питање: да ли ова два бивша царства, аустроугарско и њемачко, примају хрватске избјеглице зато што су њихови велики пријатељи, зашто што су велики хуманисти (?), или, можда, зато што их гризе савјест што су умјешали своје прстре у егзодус и трагедију хрватског (и не само хрватског) народа.

ПИШЕ:
Никола МИЛОШЕВИЋ

ЦРВЕНА КЛИКА НА ТЕЛЕВИЗИЈИ

Промене до којих је дошло на београдској и новосадској телевизији могле би код извесног броја добронамерних грађана изазвати бар две озбиљне недоумице.

Прва недоумица тиче се политичке рационалности извршених промена са становишта интереса владајуће странке. Без обзира на неспорну чињеницу да је међу припадницима смењене гарнитуре било и таквих новинара који су настојали да макар делимично поправе катастрофални биланс Митевићеве владавине, неоспорно је да је и после одласка овог знаменитог публицистичког и политичког делатника све остало у суштини мање више исто. Целокупан информативни програм српске телевизије остао је и даље у знаку апологије овдашњег болшевичког режима, односно под чврстом и неумољивом контролом комунистичких властодржаца.

У чему је онда смртни грех смењене телевизијске екипе и због чега је онда на чело ионако већ правоверних и апологетских телевизијских кућа требало доводити такве неке публицистичке и журналистичке величине каква је рецимо један Добросав Бјелетић,

Другу недоумицу могла би изазвати на први поглед неразумљива чињеница да моћни талас новинарије болшевичке чистке није отплавио садашње руководство „Политике“ на челу са Александром Прљом. Ако су већ толики други посленици у средствима информисања морали да оду, како то да није отишао главни уредник поменутог листа који је

не једном написао и потписао да су његове новине једно такорећи ванстраначко гласило.

Оба ова случаја у непосредној су унутрашњој вези и оно што разјашњава прву недоумицу, уједно разјашњава и ову другу. Из истих оних разлога из којих су морали да оду неки телевизијски уредници морао је да остане Александар Прља.

Ево одмах и једног парадигматичног примера на коме се лако може проверити тачност управо изложеног тврђења. За српску телевизијску публику није остала тјна да је српска опозиција пред зградом совјетске амбасаде протестовала против покушаја неокомунистичких пучиста да у СССР-у преузму власт. Догађај о коме је реч забележила је, додуше, београдска телевизија шкрто и штуро, готово успутно, али га је ипак забележила. У „Политици“ Александра Прље о протесту српске опозиције пред совјетском амбасадом није се појавила ни једна једина реч. За „Политику“ овај протестни скуп није се ни одржао. Њега једноставно нема.

Неко ће се, можда, упитати чега ту има рђавог са становишта српског болшевичког режима ако се само успутно, такорећи у пролазу, јавности извести да се одржала нека протестна манифестација, односно чега има доброг са гледишта већ поменутог режима, у томе што ће се та иста манифестација прећутати? Да је реч о протестном скупу упереном против садашње српске владе, то би се још и некако могло разумети. Али зашто би демонстрације против неокомунистичких пучиста у Совјетском Савезу до те мере сметале српским властодршцима да би их требало третирати као да нису ни биле?

Одговор на ово сложено питање врло је једноставан: пуч у Совјетском Савезу пробудио је у српским болшевичима велике наде. Српским болшевичима учинило се да се у првој земљи социјализма опет враћају политичке традиције великог Лењина и још већег Стаљина, и да ће политички монопол комуниста и њихова друштвена, односно парти-

ска, својина остати на снази бар још хиљаду година! Све се наизглед одвијало према старом добром рецепту знаменитог руског конзервативца Константина Леонтијева који је још негдашњим руским аутократима саветовао да Русију ставе на лед како би је спасли од демократске трулежи оличене у слободи штампе и слободи политичког организовања.

Своје симпатије за неокомунистичке пучисте у Совјетском Савезу српски болшевици исказали су додуше без неког претераног публицитета, скривајући се иза гласовите формуле о немешању у унутрашње послове других земаља. Међутим, већ ова формула их је сасвим довољно компромитовала у очима демократске јавности. Није, наравно, нико очекивао да ће српска комунистичка влада слати своје оружане одреде да заводе ред у СССР-у. Критички се одредити према неком пучу не значи мешати се у унутрашње послове неке државе и неког народа. Формула о немешању била је само провидно покриће за изостанак политичке осуде покушаја да се заустави демократски преображај Совјетског Савеза и да се опет успостави фамозна диктатура пролетаријата са свим оним импликацијама што их овај облик власти нужно подразумева. Може ли, уосталом, бити случајно што су и кинески комунисти изабрали ову исту формулу немешања да у таквом кривитом и опрезном облику изразе своју подршку совјетским пучистима? Питање је, наравно, чисто реторско.

Да би се, међутим, до краја схватила сва далекосежност и дубина идеолошке блискости српских и совјетских болшевика, ваља подсетити и на понашање овдашњих властодржаца после пораза њихових совјетских истомишљеника. Док је цео демократски свет и сви демократски политички лидери поздрављао совјетске, пре свега руске, борце против неокомунистичких пучиста, на челу са изванредним Борисом Јељцином, реакција српско болшевичког врха свела се на једну куртоазну честитку новог српског министра

спољних послова министру спољних послова Русије. У свом големом и драматичном болу због краха неокомунистичких и пучистичких бојовника, ни председник српске републике, ни председник српске владајуће странке ни су смогли снаге да макар по логици неког политичког реализма стегну своја правоверна срца и честитају рецимо једном Борису Јељцину или бар Михаилу Горбачову на одиста фундаменталном историјском доприносу победи демократских снага у Русији.

После свега тога постаје разумљивија незахвална судбина смењених телевизијских посленика, као што постаје разумљивија и чињеница да главни уредник „Политике“ предстојеће општинске изборе и даље остаје у седлу као човек од највећег могућег поверења.

Српски бољшевици и њихов лидер траже од уредника и новинара јавних гласила само апсолутну послушност. Није било довољно то што је смењена телевизијска екипа посветила демонстрацијама пред совјетском амбасадом много мање пажње него иступању било ког ког функционера владајуће странке у било којој варошици широм Србије. Већ сама чињеница да су ове демонстрације биле виђен на српским екранима, макар и само неких десет секунди, била је довољна да коначно запечати судбину претходне руководеће екипе највећег српског медија.

Али и обрнуто. Већ сама чињеница да је **Александар Прља** прећутао у свом листу и саму чињеницу одржавања поменутог скупа била је довољна да овом човеку изврских политичких рефлекса осигура и даље уредничко место на коме се налази и на коме ваља да припреми тријумф владајуће странке на предстојећим општинским изборима.

У славу одиста изузетних политичких рефлекса друга Прље нека буде речено још и то да је овај заклетни борац за ствар надстраначких новина битно допринео да посета на трибини коју је организовала Српска либерална странка, под насловом „Црвена клика на телевизији“, не буде онаква и онолика каква би и колика би била с обзиром на тему о којој је реч. На време достављени и исто тако на време плаћени оглас Српске либералне странке за ову трибину, објављен је у „Политици“ на месту на коме се такви огласи никад не објављују, зато што их на том месту нико не очекује па самим тим и не чита. Тако објављен оглас могао је наћи само неко ко је знао да ће се у том броју „Политике“ он појавити, па и тај неко погледа дужег трагања по страницама овог листа.

Оглас је наиме — да и то кажемо — објављен на страници која долази после читуља, и то у самом горњем левом углу и од свих присутних слушалаца на трибини Српске либералне странке само се један могао похвалити да му је пошло за руком да га у „Политици“ нађе.

Нема, наравно, у томе ничег чудног. Какав режим такве и слободе.

Необично је само то што се у једном страном листу недавно у једном интервјуу могло прочитати да је српски бољшевички режим „врло либералан“. Међутим, можда чак ни ова изјава нема у себи нечег необичног, ако знамо да је њен аутор **Добрица Ћосић**.

ПОЛА ВЕКА ОД ДОЛАСКА ЈОСИПА БРОЗА НА ЧЕЛО КПЈ

НА БРАНИКУ НАРОДНИХ ПРАВА

И данас, када нас притискају економска и политичка криза и контрареволуција на Косову, Титова мисао и стратегија указују само на један пут, на јединство као путоказ у будућност.

Пише: Добросав БЈЛЕТИЋ, 1987.

У милион седам стотина хиљада жртава, Титов народни барјак успео је да се пробије до победе и опет смело, без предаха да крене у изградњу пруга, путева, фабрика, да диже разрушену и опустошену земљу. На Титов градитељски позив устаје сав народ. Омладина је, као и у рату, опет у првим редовима.

Титова мисао, као млаз рефлектора осмишљава тај радни занос и указује на пут према будућности: „Градимо као да ће стотине, као да ће хиљаде година бити мир, а спремамо се као да ће сутра рат“. Титове поруке и акционе пароле проничу у најдубљи смисао градитељског заноса у времену бременитом опасностима, времену оскудице и револуционарне наде.

СВЕТ ЈЕ БИО ЗАДИВЉЕН

И усред тог градитељског полета, одрицања и надљудских напора да се прескоче вековне последице робовања и беде, као олујни вихор над земљом се наднео Стаљинов информбировски диктат: захтев да се ослобођене снаге народних маса подреде бирократском центру ван земље, да напусте мисао и снове о осободилачком потенцијалу социјализма и препусте судбину директивама Стаљиновог етатистичког пројекта. Титов геније поново је на бранику народних права да сам управља својом судбином, да гради социјализам сопственим снагама, по сопственој мери и замислима.

Мало је пријатеља у свету у то време који су поверовали у Титове снаге, у могућност да један мали покрет и једна мала држава откажу послушност окрутном и моћном диктатору, какав је био Стаљин. Тито је са народом добио нову битку, изборио право на сопствени пут у социјализам и задивило цели свет.

„Године тисућу деветстотина четрдесет осме“, пише Мирослав Крлежа, „отворили су се нијагарски слапови, да понесу Титову корабљу, која се борила с олујом у име социјалистичког, лењинског принципа самоодређења малих народа на бази социјалистичке власти, коју је остварила сама. Канонада траје и одјекује у свим радио-апаратима земаљске лопте. Живимо у жару бјесомучне битке, а очи читавог свијета посматрају нас с изненађењем“.

Социјализам са људским ликом најављен је у малој балканској земљи на коју су уперени рефлектори наде са свих меридијана наше планете. У свом историјском излагању пред Скупштином Југославије, Тито, 1950. године, образлаже историјски значај закона о самоуправљању: „Фабрике радницима — земља сељацима није пропагандистичка парола, већ програм који се мора остварити ако хоћемо изградити социјализам“.

НОВА СТРАНИЦА У ИСТОРИЈИ СОЦИЈАЛИЗМА

Отворена је нова страница у историји социјализма, а пројекат самоуправљања постао је истинска алтернатива не само капиталистичком систему, већ и етатистичком моделу социјализма, а тиме и сваком облику насиља и експлоатације. Цео пргресиван свет у самоуправљању препознаје сопствену будућност. У стваралачком слободном раду, у мирној и равноправној сарадњи народа и држава, у борби против рата и употребе силе у међународним односима — Тито је сагледао могућност опстанка света, могућност среће и пријатељства за све народе света.

Поприште његове борбе постаје широко. Његове идеје о несврстаној политици мобилишу све мирољубиве снаге, најбоље синове човечанства. Тито постаје планетарни појам: његово име изговара се с љубављу и надом на свим континентима...

И данас, када нас притискују економска и политичка криза и контрареволуција на Косову, Титова револуционарна мисао и стратегија указују само на један пут, на јединство као путоказ у будућност, на самоуправни и слободни размах стваралачких снага. А градити и јачати јединство народних снага на демократским основама, то је услов за сваку социјалистичку политику, за сваку људску победу. У том погледу Титово дело и историјска искуства увек ће за нас остати актуелни.

(аутор је актуелни генерални директор РТВ Београд)

СРПСКА ВЛАСТ И ПОЛИТИКА: ГРЕШКА ДО ГРЕШКЕ

ШТА СУ СРБИ ЗГРЕШИЛИ БОГУ

Низ политичких догађаја у Југославији и Србији у којима је главни актер била Социјалистичка партија Србије, праћен је великим падом угледа Србије у свету а неретко и људским жртвама. Странка на власти поступила је онако како је опозиција предлагала тек када је развој догађаја попримно неповољан ток и када су Србији и српском народу већ биле учињене непроцењиве штете. Поменути догађаји започели су битком за друштвену својину да би се круг затворно мировном конференцијом у Хагу. Прихватајући решења која је нудила опозиција, често након ултиматума које је Европа упућивала Србији, српска власт је у свим случајевима своје поразе тумачила као успехе сопствене принципнијелне политике. Тако је Србија постала најсамљенија земља у нашој галаксији.

О демократији, миру и благостању, нуђеним из опозиционих партија бирачима уочи децембарских избора, говорили су челници СПС, не без ироније, као о походу са „крстом у левој а мачем у десној руци“. Истина је да је и Слободан Милошевић такође нудио мир и економски просперитет, држећи у левој руци ружу присиљену да личи на петокраку. Да му се тенк налази у десној руци, бирачи су видели тек деветог марта, три месеца након избора.

Тиме је започело обелодањивање онога што су многи у Србији наслућивали: Социјалистичка партија Србије је пропагандним ратом уочи избора свој стварни изборни програм приписала најјачој опозиционој партији, и критиком тога програма добила изборе. Опозиционе партије побеђене су, јер им је приписано да желе да остваре све оно што је Социјалистичка партија Србије остварила након избора: **уместо мира — рат, уместо благостања — беду, уместо демократије — једноумље.**

Остварујући на овакав начин свој изборни програм, владајућа партија је Србију, „**прву републику у Југославији у којој је дошло до укидања Комунистичке партије**“ (Нин, 17.07.1990), довела у ситуацију да данас представља најизолованију земљу у свету овога века. Ирак је уочи Заливског рата имао више пријатеља па и подршку неких југословенских народа. Међутим, југословенске републике које су извршиле тек „**пуко преименовање суштински непромењеног организма**“ СК (како надахнуто рече М. Вучелић, човек кога Никола Милошевић са правом назива комесаром РТВ Нови Сад), међу којима су Словенија и Хрватска, постадоше симболи нове источноевропске демократије. Симболи које треба спашавати од „**деструктивног утицаја србокомунизма**“!

ФАЛСИФИКАТ

То што се Србија означава као „последњи бастион комунизма у Европи“ за владајућу странку представља проблем борбе за истину. Истина ће кад-тад изаћи на видело, поручују из СПС. То подразумева и чињеницу да у Србији нема комуниста на власти. Иако се и у самом врху владајуће партије не слажу око тога. Михаило Марковић, један од оснивача Социјалистичке партије Србије изјављује: „**Сигурно је да људи који су донели одлуку о стварању нове партије нису променили своја уверења и свој идентитет**“. Ова изјава је у колизији са ставом Слободана Вучетића по коме свака тврдња опозиције да СПС представља исто што и СКС, није ништа друго до „**груб фалсификат, јер је Социјалистичка партија у програмском смислу потпуно нова, савремена демократска партија**“. Не чекајући да „истина изађе на видело“, Европска Заједница је ултиматумом наметнула Србији мировну конференцију о Југославији. Није незахвално прогнозировать исход ове конференције с обзиром да се у ЕЗ Србија означава као узрочник рата у Хрватској.

„ДОСТОЈАНСТВО“

Слободан Милошевић, који, како сам рече, није желео да се понижава обилазећи прагове канцеларија утицајних држава, данас пристаје да о Југославији пресуду донесе група од пет европских правника, од којих ће двојицу упутити из италијанске и немачке канцеларије. Истих оних канцеларија чије прагове је обилазио Фрањо Туђман, али не и Слободан Милошевић! Милошевићу је његово „достојанство“ изнад свега, а како видимо и изнад Србије! Ова Милошевићева особина била би проблематична чак и у племенском рату између Куча и Васојевића. А да не говоримо, о српско-хрватском спору у коме хрватска странка на власти у левој руци носи крст из Ватикана а у десној — традиционално хрватско политичко лукавство коме је недорастао свако ко сматра да је **недостойно обилазити прагове државних канцеларија и да је сваки странац добродошао ко туриста или пословни човек, али не и као арбитар у југословенским споровима.**

И тако страни арбитри неће доћи у Југославију. Милошевић ће морати да им оде на

ноге у Хаг и да саслуша пресуду са малим могућностима да у њој мења кључне речи које дотичу судбину свих Срба у Југославији.

Милошевић је и овакав развој догађаја проценио као нови успех сопствене политике. Говорећи о документима које је потписао након ултиматума ЕЗ, Милошевић је изјавио: „Сматрам да је у њима (документима — прим. М. П.) веома значајно пре свега то што су Срби у Хрватској равноправна страна у контроли прекида ватре“. Ова „равноправност“ Србима је нуђена приликом претходне неуспеле мисије ЕЗ. Тада је Милошевић одбио да потпише документа у ситуацији која је била у политичком смислу далеко повољније по Србију.

ТРЖИШТЕ

Политику која доводи до рушења угледа Србије у свету, владајућа странка води од тренутка свога „преображаја у прогресивну демократску странку“. Прва значајнија промоција метода којима СПС неутралише деловање опозиције у Србији, независно од тога какве ће разорне ефекте произвести по углед Србије у свету, десила се приликом дискусије о увођењу тржишне привреде у Србији. „Наша десница инсистира на потпуној независности привреде од политике, на „чистој“ тржишној привреди, на „слободном“ деловању економских закона. Тако нешто у модерном свету више не постоји“, пресуђује у НИН-у (13.07.1990) Михаило Марковић. Пажљиво одабрана реч десница срачуната је на то да изазове ужас у бирачком телу Србије. Марковићева пресуда односи се на читаву опозицију, јер, како је познато, целокупна опозиција се залагала за одвајање политике од привреде и за тржишну привреду. Михаило Марковић, идеолог СПС, обзнаниће и да, због тога што се „залажу за укидање друштвене својине“, опозиционе партије имају „очигледно десничарски конзервативни карактер“. Да би бираче у Србији убедио да опозиционе партије раде против интереса народа, Михаило Марковић ће додати и ово: „Они који говоре о „укидању“ и потпуној „реприватизацији“ друштвене својине уствари се, из провидних идеолошких разлога, залажу за општу узурпацију и крађу“ (Нин, 11.03.1990). (Занимљиво је да је аутор овог и читавог низа других Нинових чланака који се залажу за друштвену својину, нико други до Милорад Вучелић, сувласник ресторана „Скадар“ који успешно ради, као и свако друго приватно предузеће, у малом војвођанском граду Црвенки).

Тако М. Марковић, човек и демократа, који је био симбол опозиционог отпора у доба активног титизма. Могу ли бирачи гласати за оне који се „залажу за општу узурпацију и крађу“? Сигурно не. Један од очева „демократског социјализма“ у Србији, М. Марковић, вероватно сматра да овим није желео да умањи изгледе опозиције на изборима. Он се само залагао за друштвену својину. А када је својина у питању не бирају се средства.

Данас се ни у СПС не залажу јавно за друштвену својину. Членици ове партије су схватили, тек након огромне штете коју су учиниле угледу Србије изјаве сличне наведе-

ним изјавама Михаила Марковића, да треба прихватити оно што је опозиција нудила још при своме конституисању. Ово је у СПС постало очигледно тек кад су и комунисти у СССР почели да критикују друштвену својину. А СССР је био за М. Марковића кључ за доказивање оправданости бирократизоване својине: „Чак ни бирократизована, државна својина, на пример у СССР-у, није се гледано у дужем историјском интервалу, показује тако инфериорно као што то критичари социјализма изгледа“, устариће М. Марковић у тренуцима када се у Москви формирају редови дугачки стотине метара, у којима људи чекају на хлеб и млеко!

УПАЊАЊЕ

Познато је да је у Србији, након покушаја опозиције „да са руководством Србије у најмању руку „на равне части“ подели њихове историјске заслуге за покретање дубоких демократских промена“, како рече Слободан Вучетић, било блокирано озвучивање вишестраначког система. Српско руководство је могло да организује вишестраначке изборе у Србији пре него што је то учињено у осталим републикама и тако на велика врата уведе Србију у Европу. Међутим, оно је пропустило ту могућност због неразумног инсистирања да се „плурализам политичких интереса остварује у оквиру Социјалистичког савеза“. Такве идеје стизале су са врха владајуће странке и у тренуцима када се у Хрватској и Словенији са сигурношћу могло тврдити да ће тамошњи комунисти изгубити на изборима од нових националних странака.

Када је опирање увођењу вишепартијског система довело Србију у позицију да се у свету помиње само по **большевизму**, Савез комуниста Србије је прогутао Социјалистички савез на начин који је Јосипу Брозину предложио Јосиф Висарионович да прогута Албанију. Исти онај ССРН Србије у који је, према препоруци владајуће партије, требало утопити вишестраначки живот Србије! Овај погрешни потез којим је са великим закашњењем озвучено вишестраначје у Србији, тумачен је као велики демократски успех нових — старих српских комуниста. „Идеја о миру и идеја о економском и културном напретку, чије ће плодове уживати равноправно сви грађани, јесте суштина опредељења нове партије у овом тренутку“, нагласио је С. Милошевић у завршној речи на конгресу уједињења СКС и ССРНС.

ИЗБОРИ

Нова прилика за странку на власти да примени методу „не прави уступке опозицији док српска брука не достигне планетарне размере“, указала се приликом усвајања Изборног закона у Србији. Познато је да опозицији Изборни закон није дозвољавао контролу изборних резултата и да је био и остао заснован на већинском систему избора. На одбијање Скупштине СР Србије да се направе минималне измене Изборног закона, опозиција је запретила бојкотом избора. Ова чињеница и огромно интересовање које се у иностранству јавило у вези са отпорима које ства-

ра странка на власти тек формираној опозицији, учинили су да се нађе компромис у тренуцима када је Србији већ била учињена велика политичка штета. Тим поводом америчка влада је упутила писмо српским властима, у коме се налази, како каже Александар Прља, „списак ултимативних глупости и заповести“. У Америци су сматрали за сходно да властима у Србији објасне да избори треба да буду тајни и вишепартијски и шта се у САД подразумева под појмом демократски избори. Заиста, допис који су српској влади упутили из САД, деловало би инфантилно да није било потпуно јасно да власт у Србији не жели да зна шта значе демократски избори.

БАСТИЉА

Рушења црвене Бастиље у Таковској 10, власт је спречавала тенковима. Свет је обишла слика тенкова који су се сливали у центар Београда. Ако је Туђманово да се Хрватска брани на Дрини, Милошевићеву је да се деветог марта српска власт бранила у Таковској 10. Црвена Бастиља је срушена у Скупштини Србије онако како су предлагали организатори деветомартовских демонстрација. Срушили су је посланици странке на власти у тренуцима кад су већ били пали први људски животи и када је читав свет преносио догађаје са теразијске чесме. Црвена Бастиља ће бити обновљена и на томе српска власт ујурбано ради. Али, штета коју је српска власт нанела угледу Србије никада неће бити неутралисана.

МЕСИЋ

Избор Стјепана Месића за председника Председништва СФРЈ показао је колико је у врху власти Србије омиљен метод: **направи компромис тек када углед Србије падне на нивоу на коме нам могу и из Албаније деливати лекције из демократије**. Да Месића треба изабрати без отпора било је јасно свима у Србији осим људима на власти. Избор је извршен тек након ултиматума ЕЗ а сам чин избора је протумачен као уступак који је Србији користио. Упркос огромном штетама које је донело одуговлачење избора!

Српска власт се нашла у затвореном кругу прихватањем мировне конференције о Југославији. Ову конференцију предлагале су опозиционе странке у време када је углед Србије био далеко већи. Углед који има власт било које државе представља половину успеха сваке њене акције. Србија овога часа решава највећи проблем који је имала у овом веку. Али, без оне половине успеха који би имала да се није чекало да „истина сама изађе на видело“. И која то истина? Опозиција је уочи избора оптуживана да Србима обећава „Нову Србију до Уне, чак до Истре, не питајући оне чијим животима то треба да се плати“. Оптужбе су упућивали они који данас не постављају ниједно питање Србима чијим животима се плаћа оно што се могло добити преговорима. Јер све историјске чињенице говоре у прилог Србији, како рекоше членици неких опозиционих странака. А те чињенице биће разматране на мировној конференцији у Хагу, подалеко од Србије.

Милена М. ПОПОВИЋ

МИЛОВАН ДАНОЈЛИЋ, КЊИЖЕВНИК И ПУБЛИЦИСТА

ОСЛОБОДИОЦИ И ОСВАЈАЧИ

Иако му је до пре неколико месеци сваки разговор на „политичке теме“ био непријатан, нашем саговорнику је, изгледа, прекипело. А како и не би кад има прилику да ствари гледа са стране.

Како Ви као човек из интелектуалних кругова тумачите постојеће стање у Србији и утицај наше интелигенције?

Разлика између наше ситуације и Источне Европе је евидентна, јер су они тај комунистички режим трпели као нешто што им је наметнуто споља и довољно је било одлучити се на друкчије понашање, на друкчије мишљење, на праве критеријуме, па да то проради како треба.

Овде смо ми добили заиста нешто што никада није постојало у нашој прошлости: добили смо аутентичну примитивну интелигенцију и аутентичну овде рођену культуру. Ми то никада нисмо имали: Вук је био светски човек, Доситеј такође, 19. век је имао апсолутна мерила према Западу, према Европи, према споља, 20. век исто тако, комунисти су имали светско мерило (интернационална организација) — ово је први пут неко чудо које је овде настало, „потпуно овде“. То не постоји ни у Африци — тамо имате дивљаке и имате људе који су завршили школе на Западу. Овде имате први пут људе који нису завршили велику матуру, а који су академици. То не постоји нигде у свету, а ни у српској историји.

РОДОЉУБЉЕ МОЖЕ БИТИ ОПАСНО

Неки од тих академика с времена на време узбуњавају јавност својим програмским наступима, којима се одређује и прописује ниво националног интереса и усмерава грађанство на „једине могуће путеве“?

Они настављају изношење својег виђења тог српског питања као да ништа друго на свету не постоји, као да ничег другог нема осим Србије и као да нема никаквог другог приступа осим нашега. Други је увек крив, други је монструм, чудовиште, и из те перспективе то је вероватно тачно. Али, опростите, та перспектива није перспектива мислећих људи. Ви увек можете рећи „а они тамо раде још горе ствари“. Па шта? Ако су тамо самоубице и ако тамо постоји некаква параноја и ако су тамо погажена основна мерила разума, то мене само обавезује будем још озбиљнији, строжи и да никако да за тим не идем. Ми морамо схватити да постоје други,

да ти други имају један приступ и право на мишљење које се не слаже са нашим и да самим тим они нису ни у погрешци, нити се то сме ниподаштавати. Ми сада имамо потпуно невероватну бахатост у мишљењу и понашању.

Хит тема у Југославији и у Србији су границе. Сви цртају своје нове границе према својим критеријумима. Имате ли Ви своје границе?

Као и сваки нормалан човек имам осећај солидарности са Србима који пате, страдају итд. Међутим, ја знам да се никаква неправда другом не сме направити не због њега, него због нас, због нашег самопоштовања, због наше будућности и због неке слике о Србији коју носимо, ако је волимо. Када би нека међународна сила ушла у Сисак, Карловац, Сплит и рекла „Ово је српско“, ја бих се такве Србије ужасавао. Мислим да би таква Србија била још гора од Србије у Југославији. Србија у којој би било 40-50 несрпског народа, незадовољног, пуног мржње према српском руковођству и према Београду, била би Србија несрећнија од ове коју смо имали 70 година у Југославији, где смо били омрзнати, мање више без разлога, а сада би нас мрзели с разлогом. Те границе, где се освајају — ослобађају села која никада нису била српска, села где Србија никада није постојала, — сматрам монструозним.

Причали сте да врло често, када сте ван земље, улазите у дијалоге и расправе бранећи „српску ствар“, док с друге стране постоји велика доза критичности? У овим условима у којима живимо то понекад може бити и шизофрено?

У тим дискусијама, пошто поседујем много више информација, саговорника поразим, извређам, али када останем сам са собом видим да ја не могу свим срцем и разумом да стојим ни иза такве политике ни иза таквог понашања, ни иза таквих неправди које се чине другима. Ми чинимо другима неправде и то су опасне ствари. То за нас никако не може бити добро. Неправда врло дуго траје. Хрвати су добро видели са злочинима за време последњег рата колико то кошта. Ми морамо водити рачуна да не упаднемо у неке ствари где ћемо дуговати годинама и вековима другима и где ћемо себе понизити и упро-

пастити. Дакле, та врста патриотизма ме доводи до лудила, хоћу нешто да браним, а то не могу да одбраним. Оног тренутка, када узмем један нормалан критичан став према актуелној политици, према ономе што се не може прихватити, без обзира какав патриота да сте — човек се излечи и ствари постају јасније. Безусловно родољубље које се овде проповеда је опасна ствар и на то не треба наседати.

И ПРОПАГАНДА НА ТРЖИШТУ

Ви редовно пишете за „Борбу“ колумне и коментаре за Радио Франс интернационал. Данас видимо да и речи могу да убијају?

Да, овде сам први пут видео да се у мирнодопском времену припремају злочини речима, лажима, изношењем неких страшних истина у негодговарајућем контексту, са подлим намерама. Нико од нас не треба да заборава то што се догодило Србима у прошлом рату, али се то не сме злоупотребљавати.

Ако култура има некаквог смисла, онда се мора борити против свега овога овде, и што се говори и против 90 одсто онога што се овде пише. Невероватно је да се проповедају убиства, освета после пола века. Ми то морамо да памтимо, а не од тога да правимо циркус и основу за нова крвопролића и за нове неправде.

У борби против „убијања речима“ организује се у Београду „Теразијски дневник“ као бојкот оног ТВ дневника. Какви су Ваши утисци?

Телевизија је опасан медиј и код нас нису рашишћене неке основне ствари: ова владајућа странка је добила те изборе (знамо како их је добила) и она сада има право на ту своју пропаганду. Оно да шта се овде треба борити је, не да направимо паметнијим и поштенијим њихове новинаре и њихове уреднике, већ да се направе правила игре у демократском животу. Ми се морамо борити за нашу заступљеност, за нашу истину, за регулисање те пропорције. Мислим да се морамо борити за институционализовање пропорције између владајућег мишљења и опозиционог права на противистину.

Данас се ратови добијају и пропагандом. Како оцењујете садашњи ниво пропагандног рата између Србије и Хрватске?

Хрватска је тај рат у свету добила. Они лажу мање или више, али су ангажованији и интелигентнији. Ми тај рат чак нисмо ни водили, нисмо у њему ни учествовали. Зашто? Из бахатости. Ми смо уверени да је наше право толико очигледно да о њему не треба ништа причати. Ништа није очигледно. Ми бисмо хтели у комуникацији са другима, да други буде добронамеран према нама исто онако као што је добронамеран Господ Бог према људској души. Ко то од кога може очекивати? Ми бисмо хтели да неко уђе у нашу душу, у наше идеје, у нашу лепоту, доброту, у нашу оданост царству небеском... то су ствари које се ни у личном ни у јавном животу не говоре. Говори се о рационалним стварима које важе на сваком тржишту. Ми смо, према томе, имали једну сасвим архаичну представу о себи, архаичну представу о комуникацији са другима, о свом светом и урођеном праву које свако треба одмах да разуме. — То је, све скупа, једно нарцисоидно лудило. Значи, овај наш пораз је праведан пораз — мени је врло жао и врло тешко што смо ми тај пораз доживели, али када мало боље погледам споља, па нисмо ништа боље ни заслужили.

ПОЈАВЉУЈУ СЕ МОНСТРУМИ

Један од разлога за тај изгубљени рат је и специфично антиевропејство, које је усађено код дела наше интелигенције и политичара. Одакле долази то антиевропејство када смо раније у историји били управо на културном плану оријентисани на Запад?

Ми смо стицајем околности шест векова били у залећку, били смо нигде, били смо анус мунди на тоталној периферији цивилизације. Када се тамо дешавала реформа и контрареформа, када је тамо цветала ренесанса, просветитељство — све је то за нас био Марс. Огромним напорима у 19. веку наша је интелигенција показала да може да прати тај светски ток, све до комунизма. Онда се захваљујући и комунизму десило ово подивљавање. Ми смо подивљали. Поново смо дошли у положај искљученог народа, искључене културе и искључене памети. Наша се интелигенција боји света, она не сме с њим да комуницира онако као што се примитивац у селу боји свега што га окружује. Ни та Европа није нешто нарочито, али је она истина. Ми одбијамо истину и стварност. Словенци су направили милион грешака и гомилу безумности, али су у једној ствари били махери за овај несрећни Балкан, јер су стално показивали колико смо нигде. Они су то чинили на један врло непристојан начин, али су уболи у рану овог дела Балкана.

Да ли се могло претпоставити пре неколико година да ће се догађати овај хаос?

Ја нисам могао да претпоставим. Нисам могао да претпоставим да ћемо доћи у ситуацију да једни у другима изазивају најгоре одлике које имају. Оно што су они најлуђи Хрвати, који су нас највише мрзели, говорили о Србима, ја у то никада нисам веровао, али сада видим да се то овде појављује, да је не-

ко дошао да им директно илустрије њихов антисрпски кошмар. Појављују се неки монструми који траже Шибеник, Задар — директно да онима најлуђима тамо докажу да су у праву. И обрнуто: одавде их распалају где год могу да им покажу да су усташе — па ће и постати усташе на крају, пошто то толико желимо. Ова врста изазивања најцрњих понашања, најгорих одлика, право је мајсторство од онога ко је то смислио.

ЗАГРЕБАЧКИ ТАОЦИ

Имамо и лудило терминологије. Тако се пише о томе да је „ослобођено“ неко чисто хрватско село тако да се може поставити и питање разлике између освајања и ослобађања?

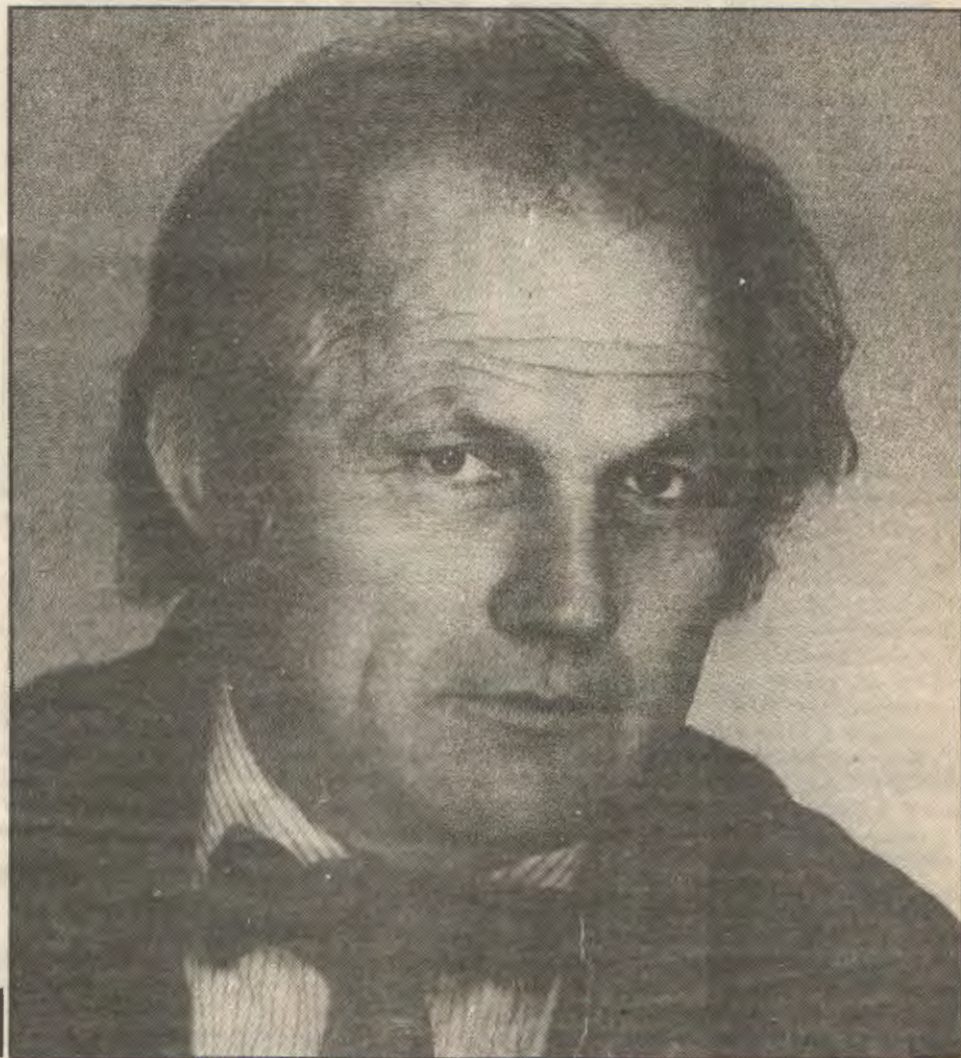
Ми знамо на пример да нас Хрвати не воле, а хоћемо да их натерамо да живе са нама у Југославији. Па које је то лудило? Требали би да будемо срећни што они хоће да се отцеле. Не можемо ми стално бити у праву против њих. Он ће рецимо бити у криву, па ће рећи — хоћу да живим сам у криву и остави ме на миру.

Ви тврдите да је основни проблем и тачка раздора у Југославији тежња за стварањем самосталне хрватске државе. Како онда сада решити тај проблем?

Ја мислим да овај наш шеф води врло лошу политику, без обзира шта хоће. Он још увек прича о некој Југославији, а на другој страни имамо ту хрватску жељу. Када се то зна, онда се ништа од онога што се чинило није смело чинити са српске стране. Ми смо требали да прихватимо резултате избора у Хрватској, требали смо да се понашамо коректно према њиховим вођама (иако ја о њима не мислим ништа добро) и да од почетка поставимо принципијелно питање: имате сва права и све могућности, али ћемо српски живаљ у Хрватској штитити свим средствима и то врло озбиљно. Ми то нисмо рекли. Наше вође су их одмах прогласили за најгоре фашисте и пре него што су дошли на власт, а Србе су у Хрватској гурнули у овај немогући положај. Мене већ две године зове и пише ми једна озбиљна Српкиња, патриоткиња из свештеничке породице из Загреба, која је згрожена српском политиком. Она пита шта ће бити са тим нашим црквама и тим благом у њима. Пита о правим стварима. Шта ће бити са 120 хиљада Срба у Загребу који су таоци?

Ја не знам како то сада решити, али знам да се морамо запитати како ћемо ми усрећити те народе у тој новој држави, шта ће бити са Србима ван те државе...

Разговарао: Веран МАТИЋ

БЕСПЛАТАН

ВИКЕНД У

УНИФОРМИ

У време жестоког рата у Хрватској, или у Југославији (у њему директно или индиректно учествују сви), Закон о одбрани Србије није добио у режимским средствима информисања Србије публицитет примерен тренутним приликама у земљи. То је утолико чудније кад се прisetимо да су слични закони у Словенији и Хрватској, донети у пакетима као припрема за осамостаљивање, врло педантно анализирани и критиковани у неким српским гласилима. Да ли се овом ћутњом настоји умањити утисак копирања и одговорности Србије у разграбивању Југославије?

ПОВОДОМ ЗАКОНА О ОДБРАНИ СРБИЈЕ И УРЕДБЕ О ДОБРОВОЉЦИМА

Са становишта превентиве, ургентно обликовање и изгласавање овог закона, око кога није било значајније расправе у Народној скупштини, има своје оправдање. Међутим, садржај и поруке Закона стварају многе недоумице. Да ли је реч само о пуком одговору на сличне поступке у Словенији и Хрватској? Да ли је у питању наговештај поделе, односно, распад ЈНА? Или се овим законом, пре свега (и за сада), жели средити, односно централизовати организација унутрашње одбране Србије, чиме би се спречиле страначке и било које друге иницијативе за организовање добровољачких јединица или националне гарде?

ДАЈ ПА УЗМИ

Ако се изузме овај део Закона у ком се говори о територијалној одбрани и цивилној заштити, у најбитнијем сегменту где се регулишу права и дужности Републике у одбрани, затим права и дужности грађана, те обавезе предузећа и других организација, може се наћи много основа за констатацију да је овај закон у великом раскораку са савезним законом о оружаним снагама. То се види већ у члану 2. где се каже: „Припреме за одбрану у Републици организују се, планирају и спроводе ради одбране суверености, независности и територијалне целокупности Републике Србије“. У наредна два члана Закона само се детаљније одређују учесници и задаци оних који би требало да бране ту „сувереност“ и „независност“. Након овако постављених темеља система одбране јасно се намеће питање — треба ли Србији ЈНА? Оно што потенцира овакву дилему садржано је у законским одредбама којима се регулише улога председника Србије, из чега се види и то да је „нови“ систем у Србији само декларативно парламентарни, а у суштини — председнички. Председничка овлашћења најочитије су исказана баш овим законом, не само због тога што председник има ингеренције над оружаним снагама Србије у миру и рату, при чему сам решава организациона и персонална питања, наређује мере приправности, употребу милиције, како у рату и у време ратне опасности, тако и у случају ванредног стања кад треба штитити „права и дужности Републике и њених грађана“. Председничка апсолутна власт долази до изражаја самим тим што се у одбрани Србије нигде не помиње Народна скупштина, чак ни као релевантни процењивач онога што је дефинисано као „ратна опасност“ и „ванредно стање“. У таквом распореду власти ванредним стањем може да се прогласи свака ситуација у Републици слична оној из марта месеца. Наравно,

уз полицијско-војне консеквенце којима се овим законом обезбеђује легалитет.

Улога Владе и Министарства одбране су секундарног значаја и своде се на извршавање председничких наређења, односно, на организацију саме одбране, чији предлог Влада претходно мора понудити председнику. Једна од занимљивијих обавеза Министарства унутрашњих послова је да у случају непосредне ратне опасности, у рату и у случају ванредног стања, за потребе милиције покупи од грађана стрељачко и друго ватрено наоружање са муницијом. **Како законодавац замишља да се од грађана, којима је претходно широко дата могућност за легално и илегално наоружавање, одузме то оружје, из законског текста се не види.** Колико је то у пракси изводљиво може се оценити већ по искуству из Хрватске, а у вези са неколико узалуд донетих одлука савезног председништва.

Судећи по законским одредбама којима се утврђује учешће грађана у одбрани у неком рату у ком би се наша Србија, обавеза би били ослобођени само деца до 15 година, труднице, жене које имају децу млађу од седам, година, те мушкарци старији од 60 и жене од 55 година. Предвиђа се, чак, и обука за децу млађу од 15 година која је, јасно, могућа само у миру, при чему се, свесно или не, предвидело све оно што се тиче међународних конвенција, узуса Уједињених нација и организација које штите децу од употребе у политичке и ратне сврхе. То што би се оваква обука изводила у оквиру наставног, школског програма уопште не оправдава намере законодавца, јер ни на који начин **не спречава инструментализацију деце нити има психолошко оправдање.** Колико је ратничке крви узаврело у онима који су склепали овакав закон види се и по одредби којом се предвиђа да и мајке које имају децу млађу од 10 година, додуше изузетно, могу бити по основу радне обавезе (?) распоређене на послове и задатке ван места пребивалишта, односно боравишта, при чему би за то време била обезбеђена нега и чување детета. Кад би такве граничне ситуације заиста било, питање је ко би у ситуацији опште мобилизације, какву проповеда овај закон, чувао те малишане — сем беба и деда, наравно!

ОБРАЧУН ГОЛИМ РУКАМА

Да је реч о једном суманутом закону који је на крају овог века и успред Европе срочен тако да, без обзира на могућност рата, нема ни зрна хуманости, убедљиво се види из оних његових делова којима се регулише надокнада онима који би се у току обуке повредили или страдали. Свака таква повреда третира се као повреда на раду, а рањени и повређени са оштећењем организма имали би право на једнократну помоћ. Кад се страдава за отаџбину — за цену се не пита! Интересантно је да се лицима која су позвана од Министарства одбране да обављају своје дужности у пословима цивилне заштите и другим видовима одбране не припада никаква надокнада ако поменуте обавезе трају до једног дана, или ако се изводе у време дневног или седмичног одмора (викенда), односно у дане

кад се не ради. Упростићено, Закон гарантује **бесплатан викенд у униформи**, што би ускоро могао бити природан наставак свих траума стечених уз телевизијске дневнике! Да држава Србија нема намеру да финансира из своје касе све видове обуке за одбрану, готово послове везане за цивилну заштиту својим грађанима, то јасно ставља дознања законском одредбом по којој би сви издаци пали на терет предузећа, организација и органа који се баве пословима одбране. Нелогично је да се с једне стране врши потпуна централизација одбране, а с друге се трошкови за те послове „децентрализују“ и стављају на грбачу ионако растурене и дажбинама оптерећене привреде. Што значи одредба да „предузећа и друге организације финансирају из сопствених извора задатке и послове у области одбране“? Који су то сопствени извори у ситуацији кад запослени у већини општина у Србији уместо плата примају бонове локалне вредности, а због беспарице не функционишу елементарни облици социјалне заштите? Једини вид привредног организовања у који би могле да се уклопе одредбе Закона о одбрани везане за финансије јесте прелазак на — ратну индустрију! Међутим, Закон се тиме не бави, ваљда се пошло од става да се то само по себи подразумева. И поред тога оваквим концептом је озбиљно доведена у питање констатација Слободана Милошевића по којој Срби, ако већ не умеју да раде, знају да се туку! Под условом да председник Србије није мослио на обрачун голим рукама, јасно је да за туче ове врсте треба обезбедити доста новца.

У Закону о одбрани Србије најнејаснији је однос према ЈНА. По својој суштини овај закон је изнад савезног закона о одбрани и оружаним снагама, мада се по њеким одредбама стиче утисак да је улога онога што се данас још назива ЈНА већ укалкулисана у захтеве из републичког закона. Посебно је нејасна улога територијалне одбране, па се на једном месту каже да штабови ТО врше контролу борбене готовости „у складу са савезним законом“. Да ли је реч о пуком преписивању савезног закона у делу о ТО или се на овај начин жели створити утисак како Србија има још неке везе са федералним прописима? Зна се да територијалном одбраном руководи исти командант који под својом командом има и јединице ЈНА, дакле — јединствено. С друге стране послови територијалне одбране се регулишу, као у овом случају, републичким законом о одбрани Србије, где неприкосновено реч и команду има председник Републике. Дакле, под командом председника Србије би, у ситуацијама које помиње Закон, били и команданти (формацијски је реч о генералима) ЈНА!

ДОБРОВОЉЦИ

Наконк што је Закон о одбрани Србије ступио на снагу крајем јула, накнадно је као његов изданак донета уредба којом се омогућује попуњавање територијалне одбране добровољцима. Остаје загонетно због чега организовање добровољаца није уграђено у Закон, већ је та одлука уследила накнадно, у „складу са овлашћењима Владе Републике Србије да доноси уредбе, одлуке и друге ак-

те за извршавање закона“ — и то у време кад је Народна скупштина била „на одмору“. Изгледа да значај ове одредбе сеже само колико и намера да се осујети стварање формација каква је, рецимо, Српска гарда под окриљем Српског покрета обнове. Уз овако срочен Закон и замишљени систем одбране Србије заиста је питање ко би то још преостало необухваћен виђеном обавезном да би се пријавио као добровољац. Једино труднице, деца и пензионери! Друго, ова уредба је очигледно замишљена као блокада оснивању Српске гарде и тиме је створена могућност да се њени добровољци прогласе нелегалном војском и, по потреби, похапсе. Тако нешто се, уосталом, може наслутити и из Владиног пратећег образложења: „Због ургентности питања која се овом уредбом уређују — упис добровољаца у територијалну одбрану, у тренутку кад поједине политичке партије врше активност на илегалном упису добровољаца у своје партијске партије врше активности на илегалном упису добровољаца у своје партијске паравојне формације, предлаже се да се овај Предлог уредбе размотри на седници Владе што пре“. Ургентција је испоштована, уредба усвојена, чиме је Милошевић неутралисао велику опасност по своју власт, насталу фијаском ЈНА у Словенији (уз пад њеног угледа у Србији), а истовремено обезбедио контрааргументе због оптужби за присуство паравојних формација. Међутим, тешко је поверовати да ће овакво једнократно гашење ватре његову политичку позицију учинити много сигурнијом. Ако „радничка класа и Савез комуниста“ нису ни до данас „положили оружје“ (Милошевићеве речи од пре седам година), тешко је поверовати да ће оружје положити и они који су своје наоружавање скупо платили. Уз све ово, физичко уклањање Бранислава Матића Белог, једног од финансијера Српске гарде и СПО, требало би да буде упозорење потенцијалним добротиницима опозиције шта их чека буду ли је помагали — наравно, не само у наоружавању.

Милан БЕЧЕЈИЋ

ЖЕЉКО КАТАНЧИЋ, НЕЗАВИСНИ ВОЈНИ АНАЛИТИЧАР

Наш саговорник је Славонац, један од уредника војно-полицијско-политичко-дипломатског часописа „Вохун“, који излази у Марибору. Сматра да има солидну стручну дистанцу у односу на хрватско-српски сукоб и то је разлог за овај разговор.

Јесте ли већ коментарисали развој војне ситуације у овом региону?
Засад сам спријечен од надлежних хрватских органа. Додуше нисам опсервиран, нисам праћен, није ми пријенено, али поуздано тврдим да сам спријечен другим путем.

Страни новинари су овде у Хрватској зачуђени дилетантским војним знањима хрватске стране, но чини се да долази до значајнијих промена, до преоријентације, стратешке и војне. Будућу базу ће чинити неки људи који још нису у Хрватској. Можете ли нешто више о томе да кажете?

ХРВАТСКА НЕМА ЉУДЕ ЗА РАТОВАЊЕ

КАКО СУ НАСТАЛЕ УСТАШЕ

НАПОМЕНА=ИСТИ ТЕХНОЛОШКИ ПОСТУПАК ПРИМЕНЉЕН ЈЕ И КОД ПРОИЗВОДЊЕ ТКЗВ, ЧЕТНИКА.

Има више праваца нове доктрине или стратегије хрватске одбране, која за сада, у једној врсти пометње међу странкама, настоји пронаћи заједнички језик да би се ти сви правци могли инкорпорирати у једну доктрину. Засад постоји у плану и највјеројатније се штампа једна таква „Бијела књига“, у којој ће се то настојати документирати као што је то Јанша са групом од тридесетак сурадника, концем прошле године направио у Словенији. Све оно што се дешава сад тренутно у Хрватској копија је онога што су већ направили Словенци. Тврдим да је Хрватска, као руководство и нова администрација, још током шестог мјесеца прошле године, већим обимом информација од више стотина страница са показатељима, била правовремено информирана, како од страних, тако од домаћих кругова, и да је комплетно досадашње понашање службене администрације, бивших министара унутрашњих послова и одбране, некако било као под наркозом. Све што се данас дешава у Хрватској је малтене „заслуга“ баш тих дилетаната, који не познају области, поготово не војне, полицијске, обавештајне, дипломатске.

У хрватској јавности је све израженије незадовољство одбраном Хрватске. Говори се и о Хрватима који још нису у домовини, а њих је преко три милиона. Шта ће се на том плану десити у наредном периоду?

Бивши министар одбране Хрватске Шиме Ђодан је то илустрирао показатељем од 24-25 милијарди долара штете, односно директних 4 до 5 милијарди долара концем седмог мјесеца. Колико се пословних веза, контаката и досадашњег повјерења, поготово исељеништва, изневјерило од стране службене хрватске администрације. Ти показатељи ће бити далеко „већи“, с обзиром да сад имамо у Републици око 112.000 избјеглица (до 20. августа прим. З.П.), а дневни трошкови износе око 500.000 њемачких марака. С друге стране, један дио градова је малтене већ исељен због настале ситуације. Људи не могу да раде, не могу да послују, треба од нечега живјети, а резерве су већ пресушене. Што се тиче показатеља да ће господин Фрањо Туђман позвати исељеништво у одбрану, ту се мора имати у виду да никада до сада и нигдје није назначено да постоје знатне препреке у томе у иностранству, с обзиром да Југославија има организирана дипломатска представништва, амбасаде, конзулате, итд. у цијелом свијету и да постоје одређени стратегијски правци, који су већ деценијама познати војно-обавештајним органима ЈНА. У сарадњи са другим службама, да не кажем КГБ и другима, које су много утицајније и имају далеко занимљивије показатеље (у међусобној размјени је највјеројатније сада то у току) ту ће бити такође становитих већих проблема у организирању да се ти људи донесу овамо било зрачним мостом, било цестовним путем или преко мора.

МАЛО СПОСОБНИХ

Најочитији је недостатак искусних војника на терену. Хоће ли из емиграције доћи они боље обучени? Јесу ли неки већ дошли?

Ту постоје разлике. Како по опреми, уни-

формама, дијеловима униформе, тако у наоружању, по понашању, односно изгледу. Одређене специјалистичке скупине највјеројатније су у земљи већ више мјесеци. Међутим, да би те скупине самостално дјеловале према самосталним циљевима, како је то од господина Шекса назначено, требају координатори који су са ових терена и познају их, познају будуће циљеве напада. Засад нема довољно људи са ових терена, који би то координирали, усмјерили и успешно извели.

Процена броја људи који ће доћи, с обзиром на врло добру организованост хрватске емиграције, на број иселеника, број клубова. Колико је тих људи квалификовано за ратовање, колико њих је прошло војне обуке!

Па, да појемо од рата. Током рата преко 300.000 људи се иселило, отишло регуларним путем, или нестало. Око 25 до 32.000 људи се приклонило непријатељској емиграцији сваке врсте, поготово хрватске. Данас у 280 до 300 организација у свијету има око 3,5 милиона обухваћених људи, а од тога језгра опет је формирано друго војно крило, које броји око 39.000 људи. Рачуна се да има око 7800 људи који су прошли војно-полицијску или неку специјалистичку обуку. Чистих, правих професионалаца у виду, рецимо, њемачких „зелених беретки“, вјерујем да је негде око 900 људи.

И тих 900 људи могли би да воде 900 јединица на терену?

Према упутству ФМ 100-800, које је идентично правилима специјалистичког оспособљавања америчких снага за специјалне операције из друге половине осамдесетих година, предвиђа се да А и Б детаљман дјелује у Југославији и броји 680 људи. Они треба да створе једну организацију бораца између 424.000 до пола милиона људи у јако кратким временским интервалима. Примаран циљ је увјежбавање пешадијским наоружањем минско експлозивним средствима и одређеним тактичким операцијама у виду постављања засједа, замки и тако даље.

НИШТА ТЕШКО

Говори се да је и тешко наоружање негде на путу за Југославију. Свако ко је био на хрватском војном терену види да тог наоружања тренутно у Хрватској нема!

Зато што нема оспособљених посада. С друге стране, нема доктрине гдје би се инкорпорирала та оруђа, ти калибри. Ту треба логистички формирати и позадину, логистички формирати дотур резервних дијелова, муниције, сервисне мреже. Све то треба уговорити са страним партнерима који су произвођачи и у чијим је депоима то било донедавно. Иначе, сам НАТО, односно Варшавски уговор након расформирања, имају огромне резерве такве врсте оружја у суседној Бугарској, на примјер. Међутим, ради се о каналима и о мрежи довоза, дотура таквих средстава. Мора се имати у виду да ако је то тешка артиљерија, више цевни ракетни бацачи, да су то сложени системи, који су уједно и тешки. Дакле, класичним цестовним или ваздушним прометом треба ангажирати далеко већа превозна средства, која су оптички јако једноставна, за идентифицирати, видљиви су. А

остало, зна се.

Дакле, остаје поморски пут?

Па, јесте, али поморски пут је разумљиво уз ратну морнарицу ЈНА величине 230 ратних бродова, од чега око 60 са ракетном ударном моћи и сложенијег поморског система. Ракетни чамци, ракетне топовоњаче, велики пловни бродови, односно патролци. Ту су и јуришне подморнице, мале, диверзантске, и тако даље, које су задњих седам година баш и наменски развијане. Морнарица је у том погледу, путем група отока, односно база на периферији морских површина чак спремна да врши ударе против евентуалног инвазора са носачима авиона, поморском пјешадијом и тако даље. Ту се конкретно мисли на поморску Пету ескадру Совјетског Савеза и Шесту америчку флоту. Ја дакле особно не видим никакве могућности да се доведе тешко наоружање у Хрватску регуларним путем. И да се деси то признање, зато што постоји опет вишенедељни процес издавања дозвола, признавања људи који би то увезли, затим регистрације фирми, како страних, тако и домаћих, које би то обавиле. Морамо имати у виду да је Хрватска као република потпуно ново тржиште за њих и да треба све те елаборате провести, да људе треба оспособити, а с друге стране тврдим да у Републици Хрватској немамо квалификованог особља које би то извело како треба.

Или, како бисмо народски рекли мрка капа за Хрватску?

То су грешке хрватске администрације, које су људи забринути пратили, на које је указивано. Ово што се сад дешава ради се „на руке“, по регијама, за што не постоје образовани и квалификовани штабови.

КРИЗА ДО ОКТОБРА

У Србији се говори о усташама, у Хрватској о четницима, али се у последње време све више помињу и црне легије.

Особно вам могу рећи да сам идентифицирао осам скупина у Србији које су или добровољачке или у оквиру странака. Од укупно четрдесетак регистраних странака код Савезног суда у земљи, међу њима има орака која се војно организирају и увјежбавају своје особље за одређене герилске операције. Међутим, увјерен сам према мојим анализама, да је њихов број далеко мањи него је то приказано на телевизији. Конкретно се ради о неких 15.000 људи за које тврде Шешел и појединци из радикалних странака у Србији да су њихови. Међутим, како је могуће организовати санитарску превентиву, како прехрану, како плаћање, како сервисирање толике количине добровољаца. С друге стране, појављује се и седам других скупина, које имају још реда величине 64800 таквих добровољаца на својим списковима. Они дакле морају чекати и своје наоружавање, и санитарску превентиву, и прегледе и тако даље, односно упућивање било каквим превозним средством на терене, што изискује огромне трошкове. То значи да се, у ствари на територији Србија организира све за некакве нападе или операције одбране, што је у Хрватској малтене незапажено, иако је то дато на Телевизији Београд јавно. Велика пажња се томе не посвећује од стране МУП Хрватске, од-

носно Министарства одбране, што значи да унутар та два ресурса драстично недостаје обавештајни или аналитички кадар који би то датом радном тијелу на нивоу републике приказао као потенцијалну опасност. Да се вратим на други дио нашег питања. Црна Легија, како је била спомињана у „Народној Армији“, тједнику ЈНА, не постоји. Зато што службено администрација у Републици Хрватској не може признати, или не жели уопће давати политички простор особама које би евентуално ушле у те легије. Иако се у „Политикиним“ тједницима, као што су „Интервју“, „НИН“ и тако даље помињу такозване Црне легије по угледу на оне из рата, да постоје три-четири проушташке дивизије, фашистичке дивизије, организоване чак и на Косову. Ради се, међутим, о томе да у Хрватској стварно није дат простор фашистичким скупинама, али им је дата могућност да уколико се желе војно или полицијски доказати они то направе, али у оквиру закона.

Својом појавом на терену овде у Славонији Жељко Ражнатовић Аркан унео је доста пометње међу овдашњим становништвом. Шта је Арканова функција и је ли заиста толико значајан као што људи имају овде утисак?

Ту бих илустрирао једним протузакључком да није случајно да се прије два или три мјесеца Славко Мустаћ, бивши други човек ССУП-а и дугогодишњи оперативац једне управе у Београду, вратио и да је тајник у кабинету Фрање Туђмана. Треба истаћи да у оквиру управе СДБ постоји други или трећи орака, који је задужен за онакве операције, какве конкретно данас жели да изведе и Жељко Ражнатовић Аркан. Он спада у други или трећи одјел те управе, што значи да постоје о њему у тим управама не само сазнања, и о врстама послова које они раде, него се и тачно може моделирати било који будући наступ тих појединаца, који дјелују као индивидуаци или као оперативци, као нека врста интелектуалног језгра. Конкретно у Европи, он је познат тобоже по разбојништвима у Њемачкој. Међутим, мене би особно занимало која од 160 земаља данас у свијету нема такве специјалистичке скупине у виду таквих операција у иностранству. Ја нисам идентифицирао ни једну такву земљу.

Ако појемо од чињенице да није „згодно“ ратовати зими, да до зиме треба све да се разреши, каква је Ваша прогноза? До средине десетог мјесеца очекујем крајње критичне помаке на унутрашњем плану у Републици Хрватској, што је условљено конкретно постављањем владе од стотину дана. Ја сам тачно погодио конкретан развој, па чак и обликовање те владе са појединцима, што сам сазнао из обичних кратких разговора или размишљањем. Ми сад дакле имамо онај крајњи, последњи замањ у обликовању те владе гдје би, по мени, од средине десетог мјесеца наступило конкретнији, специјалистички образованији, креативнији профил људи, које би највјеројатније хрватска емиграција настојала да инкорпорира у легитимне органе Републике Хрватске и која би својим свјетским приступом проблемима стишала ове садашње страсти у позитивном смислу.

Разговарао: Зоран П. ПИРОЋАНАЦ

АЛТЕРНАТИВНИ ТВ-ДНЕВНИК НА ТЕРАЗИЈАМА

МЕЊАМО ЛИ СПОРЕДНЕ?

Београдске Теразије поново су место политичког збивања и станица искрених приврженика демократије и слободе. Међутим, све је то очајно мало да би се било шта променило у реду ствари актуелне Србије. То је ипак само гребање по површини дебеле коре саткане од самодржавља и апсолутне власти председника Републике Србије Слободана Милошевића. Он је тренутно апсолутни господар живота својих поданика у Србији а и многих ван Србије. Партија којој је доскоро био на челу, коју је преоблачио у складу с тренутним потребама, уствари је непостојећа организација. Оно што постоји и на чему се режим одржава јесте једна велика булумента послушника и каријериста распоређена по разним државним, привредним и уопште друштвеним институцијама, тамо где има иоле какве моћи, власти и личне користи. Да је на власти било која партија, они би били њени чланови. Јер они су увек чланови партије на власти. Режим који почива на таквој партији има своје академије, своје научнике, своје писце, своје новинаре. Њихов главни задатак је да величају вођу, да оплакују худу судбину свог народа, да историју кроје према потребама политике и да новине претварају у поноре мржње и зла према другим народима. Потпуно је природно да режиму који се заснива на апсолутној власти једног човека одговарају људи који се тренутно налазе на свим значајним местима државног и политичког устројства Србије. Да ли би ико паметан могао замислити да у време председниковања Слободана Милошевића директор Београдске телевизије буде Мирко Ковач или Душан Ковачевић, да председник Уставног суда буде професор Слободан Перовић, да председник владе буде Мики Савићевећ, да председник српске скупштине буде Војислав Коштуница, да министар културе буде Слободан Ракић. Уместо таквих, независних (без обзира да ли су чланови неке странке) слободномислећих интелектуалаца и личности, људи и компетентних и довољно храбрих да одоле притисцима и изазовима власти и функције, на делу су обичне јајаре, људи из неких тамних вилајета, саздани од теста које сваки властодржац може да меси по својој вољи. На делу су људи

који би за мало власти и пуно привилегија служили и цара и ћесара заједно. То што су им биографије попуњене, највећма белим мрљама и разним неподопштинама, само је разлог више да верније служе. Они људску одступницу немају. Да није тако зар би један Александар Бакочевић могао бити председник српског парламента. Човек који беспоговорно служење свим режимима и различитим газдама образлаже својом либералном природом. При томе заборавља, наравно намерно, своје јуришничке подухвате-нападе на губитнике од Добрице Ђосића до Буце Павловића. Он је увек јуришао, не по налогу свести и савести, већ по мери столице или фотеље коју су му газде стављале у изглед.

Из исте групе је и Александров заменик, „независни“ народни посланик Боривоје Петровић. Полицијски чиновник, моћни локални велможа потом који жари и пали „црвеним“ Крагујевцем. Човек који је у дворавању моћнима био увек за корак испред својих ривала. Измишљао је разне барјаке и сличне мрдарлуке да опсени простоту и покаже приврженост режиму. Кад је лансирана будаласта идеја о колективном руковођењу Боривоје, помпезно како је иначе све радио, предлаже да мандат изабраних траје шест месеци. У међувремену је петљао с ташном пуном новца и томе слично. Тај принцијелни „независни“ посланик иде на челу српских мајки у Словенију да врати српске војнике и од тога прави позориште. Кад то исто траже мајке хрватских, муслиманских и других војника онда је то за званичну српску политику разбијање ЈНА. Нема Боривоја да нешто каже. Али кад треба отети хотел на Копаонику Боривоје је ту.

У Француској, Уставни савет који има функцију уставног суда, због значаја који има и због личности које га чине сматрају трећим домом парламента. Његове одлуке су неприкосновене. Уставни суд Србије по свом саставу и домашају одлука које доноси, има значај каквог одбора за прославе и традиције из неке омање вароши.

Српска влада, од њеног председника „академика“ Зеленовића и његових сјајних заменика Станића и нове снаге Кошутећа, до колосалних фигура српске културе и образо-

вања, министара Шарановића и Даче Марковића, такође је састављена по најбољем образцу морално-политичке подобности и послушности.

Сваком је морало бити јасно да је абдикација Митевића била ситан тактички потез Милошевића на који је био принуђен. Довођењем Ратомира Вица на његово место ништа се уствари није променило. Последње усталичење радио-телевизијских чиновника не заслужује неко посебно узбуђење. Одавно се уређивачка политика ове куће одређује у улицама Андрићев венац и Толстојевој.

У политици је најгоре имати кратко памћење. Као да се нешто много важно збило што је пре неки месец уместо Момира Бркића за главног уредника ТВ Београд дошао Аврамовић који је сада отишао а на његово место дошао Крсте Бијелић. Као да је Телевизија много добила или изгубила што је уместо Ратомира Вица дошао Добросав Бјелетић-Баћо, што је васкрснуо нестали Воја Мишовић. Као да су то људи различитих погледа и формата. То су личности и без погледа и без формата. То су једноставно ситни партијски чиновници или слаби новинари који су увек коришћени за мале послове и ситне рачуне па је изненађење што им је нагло скочила цена. Није весели Баћо крив што је с подједнаком ревношћу писао панегирике и књизи Ивана Стамболића и књизи Слободана Милошевића, које су подједнако лоше, што је бацао дрвље и камење на либерале и борио се против вишепартијског система. Он је зато преко четврт века примао чиновничку плату у ЦК СКС. И што би сад социјалисти морали да траже другог. Ем је човек ту, ем је одавно на њиховом платном списку. А зар би се могло наћи боље решење од Мишовића за оно за шта су решили да га користе. Дуге године чуварске службе су за њим.

Ето зашто нам се протести против смена у РТВ Београд чине тако рећи непотребним. За било какав бољитак и на телевизији и у земљи Србији неопходна је једна друга смена. Њу прогресивна и демократска јавност Србије одавно очекује али се за њу недовољно бори.

Милорад ДАНИЛОВ

предузеће за пројектовање,
инжењеринг и извођење
радова високоградње
и завршних радова у
грађевинарству, израду
и опремање ентеријера

estetika-interprojekt

НАЈЛЕПШЕМ ПРОИЗВОДУ НАЈВЕЋЕ НАГРАДЕ!

КИОСК

ДЕО-87

Добитник награда
Привредне
коморе Београда и
Привредне коморе
Југославије за најбољи

индустријски дизајн
у 1989. и 1990. години.

Учесник изложбе
средњеевропског
дизајна у Бечу.

Телефони: 181-983, 627-148, 626-037, 187-968,
180-873, 183-815, 188-822. Телех: УУ ЕСТБЕГ
72534. ТЕЛЕФАХ: 635-751.

Жиро рачун: 60801-601-43757 11000 Београд,
Господар Јованова 34

ВОЈВОДИНА: НОВИНАРСТВО ПОД СУКЊОМ НОВИНАР НА МЛАЗНИ ПОГОН

Случај „Став“ у Скупштини Србије (?!) — Како је прошао текст подршке пучистима у Москви? Пиштољ као васпитна мера за неподобне новинаре. „Младеновићи“ умиру стојећи! Потпредседник Скупштине Србије Радован Панков као сива еминенција у „Дневнику“

Лист либералне Војводине, магазин „Став“, и даље је труп у оку „тврдом Божовићевом језгру“ концентрисаном у уређивачком колегијуму највећих војвођанских дневних новина — „Дневнику“. Лајт мотив свакодневних састанака човека који се налази на месту уредника „Дневника“ Драгана (или Драгоја) Младеновића, и главног уредника Војводине Радована Божовића је „Шта да радимо са „Ставом“? Мала, али отпорна редакција „Става“ и даље одолева све жешћим притисцима, али душебрижници и „усрећитељи“ војвођанског новинарства, добивши сва права након Божовићевог устоличења не мирују и иду све даље и, наравно, све безочније. Недавно се убојита, одабрана екипа дежурних „моралиста“ „Дневника“ обрела и у Скупштини Србије да код потпредседника Скупштине Радована Панкова (познатог као правог Терминатора у војвођанском новинарству) како би овај својим моћима потпомогао да „Став“ дочека (да останемо у стилу Терминатора) — судњи дан. Колико ће у томе успети остаје да се види, али познајући упорност тренутне владајуће компаније „Дневника“ није искључено да из свог арсенала прљавих трикова извуку неки нови кеџ из рукава. О случају „Став“ упознати су чак и Боривоје Петровић и Будимир Кошуткић — али су они због презаузетости одбили да се ангажују у овој работи реченицом — „То ви сами средите“.

БРАЋО, ИДЕМ ДА ГИНЕМ

Ко су, заправо, људи који су својом диктаторском руком успели да сузбију све што је било демократско у „Дневнику“. Новинари тврде да се сва уређивачка политика овог листа води под сукњом госпођице Мире Тил, помоћника главног уредника „Пољопривредника“ (листа који издаје „Дневник“). Особа, за коју се одговорно може рећи да у животу никада није ништа радила, постала је главни судија за подобне и неподобне који могу да раде у „Дневнику“. Пошто није никада написала ништа ваљда је једина запослена у „Дневнику“ која ни после десетак идејно-политичких диференцијација које је претрпео овај лист није „страдала“. Како је раније претила Кмезићем, данас прети Божовићем, нимало се не либећи брзих измена табора.

Драган (Драгоје) Младеновић, који је на место уредника „Дневника“ дошао након мартовских демонстрација, када су незадо-

вољни студенти сменили тадашњег главног и одговорног уредника Милоша Игњатовића, прича је за себе. Прославио се чувеним маратонским интервјуима са Радоманом Божовићем, Јозефом Молнаром (познатији као „нови Кертес“) и породицом поручника Грујовића. (Иначе, да би Драгоје направио интервју потребно је седам фотографија од којих је једна његова). Сада му је актуелна професија „ратни репортер“. Пре сваког одласка у Вај-

ску (одатле не мрда, евентуално понекад скокне до Борова Села, али само након што мунеко претходно утре пут редакцију напушта речима „Браћо, идем да гинем за Србију“. Извештаје шаље из пет места у Хрватској, који су на растојању до 400 километара, тако да свакодневно преваљујући позамашну километражу, па још и извештавајући добије епитет новинара на млазни погон.

ТИТОВА ПРВА БРАЗДА

Има Драгоје и других заслуга за „Дневник“. Купио је недавно три „опела“ за возни парк ове куће, па је уз полуст такву лимузину прибавио и себи. Носи пиштољ свауда са собом, а уколико у току дана по десет уплаканых новинарки не истрчи из његовог кабинета може се рећи да је био „расположен“. Наравно, таква величина окружила се сличним индивидуама од којих вреди поменути Тодора Бурића, званог „Фукс“ секретара удружења зависних новинара Војводине, прослављеног у књижевним круговима бестселером „Титова прва бразда“. Ту је и Обрад Лучић који је у делиријум тремансу исцелопа своју новинарску легитимацију када се октобра 1988. Војеједини „догодио народ“. Још једна „перјанил“ „Дневника“ је Пера Димитрић, прослављен по недавном коментару подршке пучистима у Москви, који је у последњем тренутку „скинут“ са насловне странице „Дневника“ јер су у ДЕСК-у гледали „Дневник“ и видели Горбачова који је са Крима управо „олетео на московски аеродром“.

АУТОНОМАШ ИЗ ТИТОГРАДА

Главна преокупација ових људи је „лов“ на преостале аутономаше у редовима новинара „Дневника“, а када нису смислили како ће дохакати храбром уреднику „Става“ Радовану Чолевићу почели су да протурају причу да је човек — аутономаш. Страшно су се разочарали када су сазнали да је Чолевић из Титограда, студирао у Београду, а у Нови Сад узподршку целе редакције „Става“ дошао 1989. године, када је одстрел главних аутономаша већ био спроведен. Тада су му у „грехе“ ставили да је члан СПО, а када ни то није помогло почели су да му цепају текстове сарадника које су на телекс „Дневника“ стизали за „Став“. Можда је кривица и до самог уредника „Става“ Радована Чолевића који је давао подршку директору „Дневника“ Миодрагу Караџићу након 9. марта, када је цела демократска Војводина тражила његову оставку. За подршку новинари „Става“ имају најмање плате у кући „Дневник“, чак се и спорстким новинарима забрањује да пишу, за тај „инкриминисани лист“...

Екипа коју су саставили Божовићи; Панкови и Кертеси и подарили је „Дневнику“ и даље хара, а како сазнајемо, остаће на тим местима све док се не окончају локални избори. Уз сва „појачања“ које је војвођанско новинарство добило у лику и делу Милорада Вучелића, Миле Штуле и Рајка Ђурђевића и њиха сличних, с правом можемо тврдити да жујнализам последњих годину дана у Војводини и бележи најсрамније странице своје исторје.

Гордана ЈОВАНОВИЋ

СЛАВКО ПЕРОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК ЛИБЕРАЛНОГ САВЕЗА ЦРНЕ ГОРЕ

НА ЗАПАДУ БИХ БИО РУДНИК ЗЛАТА

Најконтроверзнија личност црногорске политичке сцене. Посланик у Црногорској скупштини. „Антисрбин“, „усташа“, „плаћеник Ватикана и исламских фундаменталиста“... Нико му не објављује демантије. Донедавно директор Архива Црне Горе. Уредници не могу да га виде очима, а он за себе тврди да је само — поштени Црногорац.

Каква је, по Вашем мишљењу, могућа нова државна заједница Југословенских народа?

ЛСЦГ се залаже за савез суверених држава. Таква заједница би била оптимум за интересе свих југословенских народа. Но, овај модел није могао бити прихваћен од стране оних који на основу историјских или повијесних права сањају велика средњовјековна царства. Српска политика, залажући се камелеонски за Југославију, себи је као циљ поставила два максималистичка захтјева: или ће Југославија бити кројена по њеном аршину, или ће избацивањем непожељних сачинити Велику Србију. Први модел југословенске заједнице презентира је под еуфемизмом **модерна федерација**. Заправо, тај модел је требао бити централистички, а сваки централизам је измишљен ради обезбјеђивања преливања новца који Ви зарадите у мој џеп и при томе ја такву трансакцију прогласим патриотизмом. Овај модел у условима не друштвене, већ партијско-државне својине, на којој се у Србији упорно инсистира, није могао бити прихваћен од осталих УУ-република. Ефекти његовог одбијања вјешто су послужили као алиби за оне којима је Југославија на срцу. Ето, као они неће Југославију па ћемо је направити са онима који то хоће. За њу се изјашњавају Слобо, Југослав, Сејдо, Момчило и Момир. Свети Сава, уколико има утицаја код Господа, понајбоље би урадио да спријечи стварање такве државе, која би на овим просторима остала упамћена као још једна у низу краткотрајних, већ виђених, тамница народа.

ФОРМА БЕЗ САДРЖАЈА

Уколико ипак дође до стварања такве окрњене Југославије, како у њој видите црногорски народ?

Добро је познат положај Црне Горе и у данашњој, досадашњој федерацији, која је, макар начелно, ипак конституисана као заједница равноправних народа и народности. Суштински, њен стварни положај одсликавају

ријечи похвале, које је након црногорског октобра тада још актуелној црногорској власти изрекао Стипе Шувар: „Црногорско руководство спада у ред оних који су увијек досљедно били на линији СКЈ“. Ради континуитета такве „досљедности“ црногорских комунистичких кадрова Црна је Гора ту гдје је данас — онеспособљена да препозна властити интерес! Они, међутим, који су његовали такву досљедност (парадигма — Батрић Јовановић и ини) данас се башкаре по Београду уживајући академске, докторске, професорске и друге титуле те генералске пензије на сав глас причајући како су Црногорци коминтерновско-ватиканска измишљотина. Правим Србима се представљају као најчистији Срби, па својим полтронским, а често и сулудим политичким потезима утичу на судбине невиних, Српског и Црногорског народа. Погледајте ко данас влада Србијом, ко су перјанице САНУ и званичне власти, ко креира њену политику потискујући при томе праве Србе на маргине друштвеног дјеловања? У највећем — пореклом Црногорци.

У тој новој државној творевини Црногорци би били асимиловани. Као што се име Југославије из манипулантских разлога задржава као назив сасвим друге творевине, тако би се из истих разлога, извјесно вријеме задржало и име Црне Горе као „државе“ у такзој федерацији. Једног дана неминовно и логично морало би се поставити питање: што ће једном народу двије државе? Црна Гора је, захваљујући политици њеног актуелног руководства, већ постала форма без садржаја.

Жестоки напади на Вас почели су одмах тослије „антибирократске револуције“. Зашто?

Зато што је програм ЛСЦГ-а, програм зазума, програм за слободне људе, програм жуштинске реконструкције Црне Горе. То је програм који уочава да је саживот на овим просторима био не само хуманистички идеал, већ стварност. На један племенит начин ухватили смо копчу са прошлости Црне Горе преузимајући из ње све оно што доприноси унапређењу саживота у Црној Гори, све оно

што нас, валоризовано, може приближити Европи. Властиту слободу посматрамо као остварење слободе других, видимо је у **другости**. У културном, економском и сваком другом прожимању, видимо предности и богатство, а не ограничавајуће факторе. Тврди-мо да Црна Гора, под условом да је самостална и суверена, за релативно кратко вријеме може постати једно од најбогатијих подручја Медитерана, нудећи њеним грађанима просперитет. Дошли смо до сазнања да само она политика која уочава постојање и међусобни међуутицај реалитета, слободан појединац — слободан народ — држава — неограничена приватна својина, либерална грађанска демократија — слободно тржиште, на овим просторима може дати плоносан резултат. Уочили да посезањем за било којим од наведених фактора и његово схватање као приоритета, само може завршити новим тоталитаризмом. Наш програм у фундаменталном смислу разбија све три великодржавне претензије на Црну Гору: великоалбанску, великохрватску и, на жалост, најагресивнију великосрпску.

Када смо још истакли, да, уколико дођемо на власт, нећемо у Црној Гори правити националну, већ државу грађана, када смо додали да се превасходно не боримо за власт већ смо преносиоци једне племените идеје, када смо доказали и показали да нијесмо никаква србомрзительска странка — настала је паника.

У посљедње вријеме уочено је да се беспризорно криминализујемо потпуно јавним позивима на лич. Договорили смо се да ако икоме длака с главе фали, за тај чин биће директно одговоран предсједник Републике Црне Горе и неколико новинара — убица из државних средстава јавног информисања.

ЗАДАХ НУЖНИКА

Чињеница је да сте се оштро и бескомпромисно супротставили операционализацији Милошевићеве политике у Црној Гори.

Да ли је то довољно да вас сврставају у табор непријатеља Србије и Српства?

Милошевић је одабран да буде персонафикација Меморандума САНУ. Први пут сам га видео, пратећи ток историјске 8. сједнице. Пријатељима сам рекао: „Овај ће човек срушити Југославију“. Видјели смо — био је прихваћен као месија. Црногорци су почели да

направило страшило у рукама Мирослава Шолевића. Покушај црногорских јануараца да те догађаје прикажу као авангарду демократских промјена у источној Европи, заправо одликава сву бескрупулозност и перфидност нове власти. Они и демократија! Њима је светиња само лични интерес. Сигурно је да власт неће напустити празних џепова. Зато што смо се супротставили Милошевићу и ње-

се освјешћују тек након јануара у Црној Гори. Схватили су сву перфидност покрета који је умјесто демократије, тражио оружје, умјесто слободе, нудио хапшења, умјесто хлеба међусобни обрачун, покрета који је чак и Његоша претворио у инструмент рушења Црне Горе, покрета који је од Његоша космополите

говим вазалима у Црној Гори, доживјели смо блаћење да смо „антисрби“. Данас је тај некадашњи хор сведен на неколико криминалаца и хулигана.

Штампа није штедјела простор да Вас прикаже као плаћеника Ватикана, Туђмановог бојовника, сљедбеника Дрљевића и

Штедимлије, да апелује на власти да се забрани рад ЛСЦГ. Оптужени сте да сте у Дубровнику љубили шаховницу.

Да, та кампања је узимала маха, да би подивљала очи избора, а након неколико успјешних иступа у парламенту пред лицем црногорске јавности ради њиховог анулирања, прешла је у прави оркан. Напади су почели прије нашег конституисања као странке. Једина смо странка према којој се у више наврата негативно одредио и сам Момир Булатовић тиме доказујући како он то намјерава бити предсједник свим грађанима Црне Горе.

Наравно, ми смо то доживјели као комплимент. Важно је уочити да је садашња власт одњеговала двије ударне песнице: фашистичку „Побједу“ и Народну странку. Милитантне групације народњака разбијале су предизборне скупове. Свој допринос таквом стању ствари дала је радиотелевизија Црна Гора. Од свега што је објављено у ПОБЈЕДИ а односило се на ЛСЦГ тачно је само навођење назива наше странке и имена њених челника. Све остало је превара, подвала и лаж до сада невиђена на овим просторима. Схватите, било је појединих бројева овог „гласила“, гдје се и у по четири текста напада ЛСЦГ и то никада аргументом, само псовком. ПОБЈЕДИНА рубрика „Писма читалаца“ одраз су духовности садашњег режима у Црној Гори, који је подржава — то је задах нужника најзабаченије балканске крчме. Сви наши одговори завршавали су у кошу. Један од главних и одговорних уредника је у једној значајној титоградској кафани пред њеним посјетиоцима извадио један мој деманти и јавно га спалио. То су резултати АБ револуције у Црној Гори. Још само један примјер, 5. априла ове године био сам гост на трибини у Загребу. Не наводећи ни ријечи што је на тој трибини речено јављено је како сам наводно путовао Туђмановим авионом. ПОБЈЕДА је од тога направила читаву серију текстова. Само петнаестак дана након тога био сам гост Дома омладине Београда на трибини која се звала „Позиција црногорске опозиције данас“. Стицајем околности, појавио сам се само ја од читаве црногорске опозиције, ПОБЈЕДА ни ријечи о овоме није јавила. Искористио сам прилику да на једној другој трибини која је организована у студентском дому у Титограду на којој је учествовао Видоје Конатар, главни и одговорни ПОБЈЕДЕ, да га, као посјетилац, подсетим тачку по тачку на већину њихових лажи објављених о нама и да, акосу његове тврдње истините, пружи макар један једини доказ посјетиоцима трибине. Знате шта је одговорио у вези Туђмановог авиона? Да је све у Републици Хрватској Туђманово, људи, планине, путеви, куће па тако и тај авион. Да је ово којим случајем Шведска, тај тип би био смјештен у лудницу — овдје нам сулуд човјек прави јавно мњење.

Реците нешто о оном фамозном филму о наоружавању у Републици Хрватској?

Да, то је била језа, симбол лудила у које смо гурнути. У нормалним околностима нико ме не би пало на памет да помињање презимена Перовић у реченом филму повеже контрактно са мном. Из самог филма се види да је то неки Перовић из Вировитице. Нигдје у

филму се не помиње цифра од 9000 Црногораца које Перовић спрема на Кино, већ се помињу некаквих девет људи. Али, захваљујући претходно описаном механизму, који у Црној Гори све што је црногорско, а није великосрпско, анатемизише усташтвом, и то је било могуће. Дакле, водитељ јутарњег програма Телевизије Београд први пласира јач од 9000 Црногораца које неки Перовић из Црне Горе шаље на Книн. Наводно, да би гледаоци из Црне Горе, а на њихов захтјев, сазнали и ко је тај фамозни Перовић филм се репризира. Радио Титоград почиње са емитовањем контакт-програма поводом ситуације у Хрватској. Препознајем неколико гласова „слушалаца“ који су се јављали и у предизборној кампањи повезујући СРСЈ са Ватиканом. У етер иде информација да је тај Перовић нико други него Славко Перовић. Треба ли да причам што је од тог случаја урадила ПОБЈЕДА, из дана у дан. Предлажем да идемо даље, гадим се од самог присјећања.

ЗА ТОТАЛНУ ИСТОРИЈУ

Добро, али позиви на Ваше линчовање и припадника ЛСЦГ те чланова реформских снага никада нијесу утихнули. Заправо, последице објављивања оптужби да се на промоцији реформских снага чуло скандирање „Србе на врбе“ почели су вас називати усташама. У вези са тим у истим новинама из добро обавијештених извора „процурела“ је вијест да се припрема обнова краљевине Црне Горе и то по узору на ону успостављену 1941. Које су то акције дале повода за стални прогон и шиканирање, да ли је то активност око повраћања аутокефалности црногорске цркве или...?

Да, била је то још једна у низу ПОБЈЕДИНИХ лажи. Ту лаж је у посљедњем ТВ форуму пред саму ноћ изборне шутње (зло)употријебио Мило Ђукановић. У истом форуму за антисрпство нас је оптужио тобожњи покретач вишестраначких процеса у Црној Гори, а заправо Момиров лаж, др Слободан Вујошевић, помажући да јануарци преживе. Не бих рекао да се ради о неким нашим појединачним акцијама. Ради се о томе да се спријечи популарисање нашег политичког програма. Заспамо се најбестиднијим оптужбама у условима непостојања правне државе, како би своје драгоцјено вријеме и енергију трошили на њихово демистификовање. Зар и овај интервју није доказ. 2/3 простора посветили смо на демистификацију тих дифамација. По ову вазалну власт и вазалне јој странке из опозиције, наш програм је опасан јер све њихове грађевине утемељене на страху и подметањима, претвара у прах и пепео. Не аргументом силе, већ силом аргумената. Залажемо се за васпостављање аутокефалности црногорске цркве, заправо за стварање таквог политичког и вјерског миљеа, такве климе у којој би то било могуће урадити. Ми се не сматрамо комунистичко-ватиканском измишљотином. Напротив, сматрамо да се користећи исту методологију којом Срби, Хрвати, Њемци, Французи или било који други народ, методологијом која је производ европске мисли, методом тзв. „тоталне историје“, могу опипати континуитети наше прошлости. Но, да скратим — црногорска црква је била

аутокефална. Ту чињеницу не пориче ни озбиљна историјска наука у Србији.

Хоће ли се црногорској цркви вратити аутокефалност?

Хоће. Бог, правда и аргументи су на њеној страни. Србија и Црна Гора су „осуђене“ да постану демократске државе. Чим прође тоталитарно једноумље, схватиће се да Црногорци самим тим што јесу Црногорци нијесу антисрби, напротив. Схватиће се да самим тим што је црногорска црква била аутокефална она није, нити икада може бити антисрпска. Схватиће се да су то била подметања оних, који су од таквих подметања градили своје несретне каријере. Да су којим случајем друге околности, да стварно у српској цркви влада екуменски и еванђелски дух сама српска црква би требала да помогне у враћању статуса аутокефалности.

Дошло је до крвавих обрачуна на Петровдан пред цетинским манастиром. Тада сте позвали на формирање добровољачких одреда, због чега вам је припријетио Момир Булатовић?

Јесте, поручио ми је Момир да сам на прагу извршавања кривичног дјела. То међутим, не важи за њега и његову странку која се по ХДЗ-овском методу партијске припадности по црногорским селима дијели оружје. Такав је Момир. Видите како се времена мијењају: На Жутој греди је бачен сузавац и због тога је срушена бивша власт, сва Југославија о томе трубила. Пред цетинским манастиром, само стицајем околности није било мртвих. Такозвани вјерници пуцали су у ненаоружану масу. Пуцали су они који се сматрају најчистијим Србима и под утицајем Момирове пропаганде сматрају да је свако Црногорство — издаја српства. Тако их учи и омиљени Момиров пјесник — пореклом из Црне Горе — Матија. Нико у Црној Гори не негира српство и постојање српског националног осјећања. Ствар је у томе што се негира постојање црногорског. Тако, челик Народне странке изјављује да у Црној Гори живе само „Срби и Шиптари“. Нас нигдје нема! Видите, Момир каже име нам је црногорско, а презиме српско. Мени је и име и презиме црногорско, а Срби су ми најближи југословенски народ! Чак и овај трагичан догађај Момир користи у политикантске сврхе да га прикаже као сукоб Либерала и Народњака. При том забрањује емитовање видеоснимака са којих се кристално види читав ток догађаја. Султански, нема што.

Зашто је дошло до сукоба и зашто је на Цетињу непожељан митрополит Амфилохије?

Амфилохије Радовић није пожељан зато што се његове активности превасходно доживљавају као врхунски политички ангажман. Он присуствује састанцима и скуповима Народне странке, он омогућава злоупотребу вјерских обреда у политичке сврхе. Све је то намјењено затирању црногорске свијести.

Шта мислите о српској опозицији, конкретно какав је ваш став према 9. октобру?

9. март је велика, блистава страница у ис-

торији модерне Србије. Европа је тога дана била руку под руку са Србијом, Србија се тога дана отимала да изађе из пакла у који су је гурнули Срби по професији, они који, у највећем броју случајева, да остану некако без тог занимања, не би могли чистити плочнике у неком америчком провинцијском градићу...

ДАНАС ЈЕДНО, СУТРА ДРУГО

Која вам је опозициона личност или странка у Србији најближа. Шта мислите о СПО?

По начину политичког промишљања, најближа ми је Весна Пешивић. Са великим задовољством читам текстове Драгана Веселинова. Као политички реалитет највише поштујем СПО. Драшковић је прва личност српске опозиције.

Јесте ли ви, заиста, антисрбин, односно ко по вама води антисрпску политику?

Антисрпску политику воде руку под руку садашња актуелна српска и црногорска власт. Куку томе народу чије националне интересе штите Југослав, Сејда, др Бранко... У озбиљној је опасности онај народ на чијем се челу налазе људи који се данас куку у једно, сјутра у друго, који политикантски мијењају своје политичке кошуље.

Морам вам рећи, међутим, да ми у ЛСЦГ — зазиремо од тих подјела на антисрбе, антисловенце, антихрвате итд. Сматрамо их превазиђеним, својственим племенској организацији, а никако модерном, развијеном политичком друштву. Но, да би нас друга страна разумјела, понекад је користимо. Увијек се са смјешком сјећам расправе у парламенту поводом оставке Ненада Бућина. Замјерајући му што 9. марта није подржао ону европску и демократску Србију која је била на Теразијама и Тргу Републике, већ ону ригидну и пендрекашку која је била на Ушћу, употребио сам синтагму „братски српски народ“, што је код њега изазвало праву поплаву суздржаног бијеса. Дакле, он себе сматра великим срболовом, а то 9. марта подржао је излазак тенкова на улице усмјерене против цицјета тог народа — његове интелигенције. Није се разматао тог пута саопштавањем јавности гдје му је била ћерка, коју је својевремено поносно упутио поводом Цанкарјевог дома да буде испред купштине. Подржао је он својевремено и употребу сузаваца на Жутој Греди. Е, сад, Ненад шаљући тенкове воли српски народ, а ја га, који сам против тенкова, као мрзим! Комедија! Моја жена је полусрпкиња, у венама моје кћери тече српска крв, једна од мојих снаха је Српкиња. Називају ме усташом. Један од мојих стричева је погинуо од усташа током НОБ-а. Замислите на који вас ниво доводи недостатак демократије — на ниво животиње. У свакој демократској држави само дјелић једног јединог текста у којем се благи био би, кроз судски поступак, довољан да ме доживотно новчано обезбиједи, а текстописцу као алат којим се мора часно зарађивати хлеб одузме перо. Ја бих на западу био рудник злата!

Разговарао: Велизар БРАЈОВИЋ

АКАДЕМИЈА И АКАДЕМИЦИ

БЕСМРТНИЦИ, БЕСМРТНИЦИ, ПОКИСЛО ВАМ ПЕРЈЕ...

У Српској академији наука и уметности, под чијим прозорима млади ноћу скандирају „Бандо црвена“, припрема се, изгледа, својеврски пуч против Добрице Ћосића, Антонија Исаковића, Михаила Марковића и осталих службеника Слободана Милошевића на сталном раду у најугледнијој српској националној институцији.

пише: Миленко Вучетић

Времена историјских размеђа препознају се и по снажном дејству не увек праведних законитости „што би горе сад је доле, што би доле сад је горе“, чији је највидљивији учинак разарање постојећих вредносних скала.

Наше прилике, када је о угледу и угледни-ма реч, имају и додатну димензију: критеријум за губљење угледа је, наиме, и сарадња са Слободаном Милошевићем и социјалистима.

Све што је црвени деспот дотакао, ма колико је пре тога сјајно било, изгубило је сјај и потамнело је

Душан Каназир

Ту негде је, у тој законитости, типичној за смене епоха, и у тим друштвеним турбуленцијама, основни разлог што је Српска академија наука и уметности, у овим данима за које је сасвим извесно да ће обележити судбину Србије, кућа склона паду.

Некадашњи узвишени стуб српства постао је — нарочито после срамног држања 9. марта и послушничког укључивања круга око Добрице Ћосића у акције спасавања последња комунистичког диктатора у Европи — џак за тренирање удараца у свеопшту трулеж.

ЗАРЂАЛИ ОКОВИ

Припреме за 9. октобар, када ће се српски народ усправити и ослободити, и у медијима и изван њих, зарђалих окова Слободана Милошевића, не заобилазе ни кућу бесмртника, која би овога пута, у сусрету Срба са сопственом судбином, за разлику од 9. марта, морала да буде на правој страни.

У Кнез Михаиловој 35. одавно постоје струје које сматрају да је организациони модел САНУ, преузет иначе из совјетске болшевичке праксе, срамота за Србију, да је САНУ типични реалсоцијалистички диносаурус, да је и статус постојећих института лоше решен, да нема праве сарадње са Универзитетом, да доминација Одељења за језик и књижевност превазилази оквире коректних унутрашњих односа, и да је још много тога што се овде, због очувања угледа Кнез Михаилове 35. мора да мења из корена.

Научници светског ранга, углавном из техничких и медицинских одељења, залажу се за детаљно и свеобухватно претресање стања, укључујући и радикалне измене Статута.

Својеврски пуч припрема се и одлаже годинама.

Однос куће бесмртника према Слободану Милошевићу и социјалистима, диктиран од агресивне мањине, сада је, међутим, главни мотив незадовољних да дигну главе и глас.

Повијање леђа пред њаким ниже пољопривредне школе Добрицом Ћосићем или подофицирско ћутање пред официром Михаилом Марковићем сувише су скупо плаћене слабости.

У свим бившим социјалистичким земљама, тамошње академије наука и уметности, и сличне институције, проветриле су своје просторије, смештајући компромитоване и компромитујуће великани у реалне оквире, а Србија је, и у овом послу рашчишћавања рушевина једног пропалог света, у кобном заостајању.

Појединце спремне да уђу у важне и часне битке подржаће, кад битке почну, око осамдесет академика, а групу коју предводе Добрица Ћосић, Антоније Исаковић, Милош Мацура, Михаило Марковић, Душан Каназир и остали службеници Слободана Милошевића, оштро и борбено ће бранити једва тридесетак присталица.

ПАКОВАЊЕ КОФЕРА

Не буде ли прљавих игара и „куповине“ колебљивих и неутралних, не утрче ли у игру и „паралелни светови“ српске власти, исход ни-

је тешко предвидети.

Неки угледници, за које се верује да су Ћосићеви људи, већ „пакују кофере“, да би прешли у табор победника, и у тој погледу ће бити великих па и сензационалних изненађења, као и у свим ломовима у затвореним системима славе и моћи.

Није, чак, искључено, тврде упућени, да се и сам Добрица Ћосић ако ствари крену лоше, придружи „пучистима“, и да жртвује Милоша Мацуру или Душана Каназира, па и Антонија Исаковић, чијим се посланичким ангажманом, кажу, не поноси, да би спасао оно што се спаст може, а пре свега да би спасао себе.

С Добрицом Ћосићем је све могуће.

Таласања су захватила и стручне службе. Финансијска и стамбена питања су „вруће“ теме које прете правим пожаром. Изградња луксузних станова изван постојећих стандарда, у центру града, за неке од великана, узнемирила је многе духове. И таласи из овог правца стопиће се у опасну буру.

Без обзира шта ће се све, и којом брзином, догађати у Кнез Михаиловој 35. ове јесени, извесно је да 9. октобра част САНУ неће, као 9. марта, бранити само поштени и храбри усамљеници, попут Николе Милошевића и Борислава Пекића, а ни они који увек трче тамо где се „дели углед“, већ да ће се САНУ као институција, тог дана, јединствено придружити пробуђеној Србији, можда и колективним физичким присуством на Тргу Слободе.

Данас је јасно да су многи дисиденти и дојучерашњи опозиционари, који воде главну реч у Кнез Михаиловој 35. и у штабу Слободана Милошевића, синтетички производи режима Јосипа Броза, помоћу којих је он, лукаво, обезбеђивао и себи и Југославији посебан статус у свету.

СИНТЕТИЧКИ ДИСИДЕНТИ

Стварањем вештачких југовинил-противника „самоуправног социјализма“ од „наших проверених другова“, да би се западу показало како и ми имамо опозицију али је не прогањамо као Кремљ, био је дуг процес, започет још док су власт чврсто држали Слободан Пенезић — Крцун и Александар Ранковић — Лека, и дао је, нема сумње, гледано из Брозовог угла, одличне резултате.

Онима којима је намењивана улога дисидентата претходно је, наравно, обезбеђиван висок статус у областима којима се баве; у Кнез Михаиловој 35. и у сличним диносаурусима из минулих времена има, тврде упућени, двадесетак на овај начин и из ових разлога серијски лиферованих синтелон-великана.

Све су то социјалистички Милоради Цвијовићи чије су тате — Животе били Крцун или Лека, а чији су Велимири остали у сенци.

Комедија Бранислава Нушића „Др“ је, у односу на ову политичко-полицијску комедију, извођену и под шифрама, пионирска анегдота.

Неке „велике књиге“, спарушене попут папрати на сунцу, пролазиле су кроз многе руке пре штампања, од кабинета Митре Митровић до хладних студентских собица; неке „велике формуле“ за будуће велике научнике стизале су из света и дипломатском поштом.

Документација о убацивању „наших међу њихове“ делимично је уништена после Брионског пленума, покидане су и многе ондашње везе, али су „наши међу њиховима“, укључујући се у нове односе и повезујући се с новим газдама, остали тамо где су се затекли.

Неколико мемоарских књига у припреми, с портретима данас виђених интелектуалаца, а некадашњих сарадника полиције, биће, када се појаве у књижевним изложима, прворазредне детонације у српском јавном животу.

Такве катарзе су у Прагу, Варшави, Берлину, Будимпешти, Софији, Букурешту, па и Тирани, већ прошлост, а Београду тек предстоје.

НАГОРЕЛЕ КРПЕ

Српско опозиционарство, када је реч о појединцима из САНУ, јер је Србија увек имала и има и праве опозиционаре, заиста је „специфично“, мада би му боље пристајале неке друге одреднице.

Док су у осталим социјалистичким земљама, па и у Хрватској и Словенији, у затвор одлазили највећи дисиденти а не маргиналици, у Србији су највећи дисиденти били руководиоци научних пројеката, школски писци, декани, управници клиника, порески обвезници с рекордним годишњим приходима, а у затвор су одлазили маргиналици; док је Вацлав Хавел у Прагу радио у пивници, теглећи јакове хмеља на леђима да би прехранио себе и жену, Добрица Ћосић, који би да се пореди са Хавелом, куповао је вилу у најлукузнијем, најскупљем, режимском делу Београда, на Дедињу.

Све је то, сада, „прочитано“, и све то, сада, од магловитих обриса нелогичности постаје изоштрана слика могуће преваре; у свему томе је, у најмању руку, и истина о епохи од које се опраштамо.

Парадокс је потпун, мада уопште није парадокс кад се боље размисли: последњу комунистичку диктатуру у свету грчевито бране они који су се, док комунизам није био истински угрожен, представљали као антикомунисти.

На згаришту социјалистичке Југославије пепео се већ охладио, а неке нагореле крпе још смрде.

Српски академици, који су годинама гледали своја посла и нису се мешали у политику, с разлогом осећају потребу да, због оних других „академика“, због блиског отварања разних архива, можда и на Тргу Џержинског у Москви, устану у одбрану свог часног звања.

ДВЕ ВЕЛИКЕ НУЛЕ

Пад угледа Српске академије наука и уметности на свој начин прате и ђаци чувених београдских гимназија, нарочито „Пете“, „Осме“ и „Математичке“, као и београдски студенти. У њима је још јако сећање на 9. март и погажену лепоту Теразија. Враћајући се, у позним ноћним сатима, из дискотеке у Рајићевој улици, где се окупљају, они често, у мањим или већим групама, застају испред зграде у Кнез Михаиловој 35. и забављају се, скандирајући и певајући.

Антоније Исаковић

Може се ту чути и „Бандо црвена“, и „Ви сте Слобини, Слоба је ваш-ка“, и „Добрица и Луле, две велике нуле“, и „Идите у Либију, не брукajte Србију“, и „Бесмртници, бесмртници, покисло вам перје“, и „Ко то каже, ко то лаже Добрица је мали, није мали, само ћорке пали“, и низ сличних духовитих куплета и парола.

У време матурских свечаности, такође у позне сате, матуранти су, сећајући се Теразија, скандирали пред Патријаршијом „Пробуди

се, Пајо", стављајући до знања Патријарху Павлу, на младалачки начин и уз дирљиву нежност, да га воле и поштују, али да желе да га виде у активнијој улози, и што даље од социјалиста.

Српска православна црква и Српска академија наука и уметности (трећи стуб српства, „Политика“, заувек је изгубљен случај) плаћају цену што се жешће не супротставе владајућем режиму.

И међу академицима, и међу црквеним великодостојницима, однос младих према САНУ и СПЦ је отрежњујућа чињеница.

КАПИЈА НА ДЕДИЊУ

У дискотекама у Рајићевој улици пао је, изгледа, договор да се, 9. октобра, ако се славна кућа бесмртника до тада не изјасни где је и с ким је, направе демонстрације и испред зграде у Кнез Михаиловој 35.

Омладина СПО и Демократске странке укључиће се, сигурно, у све ово, да би се спонтане идеје подупрле и добром организацијом.

Демонстрације ће, по свему судећи, бити и на капији виле **Добрице Ћосића**, у улици Бранка Ђоновића број 3. на Дедињу.

Жеља будуће српске елите је да се **Добрица Ћосић**, последњи пут, скандирањем „Чекамо те Добрице“ и „Спаси душу Добрице“, позове да из свог салона, уместо у салон **Слободана Милошевића**, дође на Трг Слободе и придружи се правој, а не књишкој и кабинетској Србији.

Велико је питање да ли ће се **Ћосић** тог дана затећи у Београду, јер је он од оних који увек када се збивају важне ствари „нису овде“ а често и „нису одавде“, велико је питање није ли касно за писца „Времена смрти“ да „спасе душу“, али су намере младих, у сваком случају, племените.

ФЛЕКЕ И ФЛЕКИЦЕ

Најосетљивија тачка у припремама за реорганизацију САНУ је проблем ревалоризације научних достигнућа, па и научног статуса, неких од водећих и у јавности стално присутних бесмртника.

Стара и већ досадна прича да се у Србији може бити академик и с написаним уџбеником италијанског језика или с брошуром и Грамшију, и да је за тако нешто важније проћи кроз кухињу **Добрице Ћосића** него кроз светске часописе и научне кругове, та потрошена прича о симпатичном, па и **Мири Марковић** драгом др **Никши Стилчевићу**, лепа је и пикантна фуснота за историчаре наших посрнућа, али је готово бенигна флекаца у односу на приче о великанима српске филозофије.

У Кнез Михаиловој 35. филозофе представљају, углавном, марксисти, и то не марксисти еврокомунистичке струје, попут **Колаковског**, већ мислиоци одувек и заувек, па и у време неуспелог преврата у СССР, блиски мрачним пацовским ходницима Кремља пуним заосталог смрада Стаљинових и Брежњевљевих чизама.

Како вредновати њихову науку? У којој мери су они научници по томе што су свој до-

принос филозофији дали глорификујући један срушени свет и један, по учинку погубан, начин мишљења? Како их уопште сместити у стандарде науке?

Лекар који је величао и дограђивао лек од кога пацијент на крају умире, не само да не би могао да буде академик, не би могао да остане ни лекар.

Филозофи-марксисти из САНУ су лекари од ове врсте.

МИХАИЛО, МИКИ, МИКИ...

Неко ко је, као **Михаило Марковић**, писао да је драгоцен прилог савременог марксизма не само критика савременог капитализма већ и савремених облика социјализма ако у њему постоји тржиште, неко ко је, као **Михаило Марковић**, писао да треба критиковати „оне социјалистичке земље које желе да развијају масовну иницијативу произвођача материјалним стимулансима и рехабилитацијом тржишне економије“, неко ко је, дакле, као **Михаило Марковић**, сматрао да је материјална стимулација иницијативности мрак и шума густа и да су колективизам и рад уз песму а не за новац права ствар, неко коме су дражи

Михаило Марковић

казани, колхози и бонови од тржишта, тешко да би данас, било где на земаљској кугли, па и у Тирани, могао да буде великан.

Тај наш „Михаило, Мики, Мики, прође живот онолики, еј, Михаило, бре“, тај наш заљубљеник у пучисту Јазова, тај наш Србин у тешкој жалости што **Горбачов** и **Јељцин** нису обешени, тај последњи пропагандиста црвеног Кремља који је још пре неколико месеци објашњавао Србима да је Америка трула и пропала и да су амерички градови центри беде, тај наш **Михаил Керес** филозофије, тај наш **Сејдо Бајрамовић** дијалектике значења, тај наш др **Милош Лабан** друштвених наука, само је, наравно, парадигма општих неприлика.

ВРЕМЕ СТИДА

Важећи Статут САНУ не предвиђа, наравно, ревизију чланства. То је његова добра страна. Постојање одредбе о губљењу статуса академика могло би да служи, а нарочито је могло да служи у прошлости, разним злоупотребама. Систем „једном академик, увек академик“, као и онај познатији „једном полицајац, увек полицајац“, пракса је у целом свету. Научна ревалоризација радова академика друга је прича и њу нико и ништа неће зауставити; научна достигнућа многих данашњих великана тек чекају праве оцене. Биће много њихових драма кад не буде наше трагедије. Пред нама су, уосталом, у свему, па и у овим стварима, после времена зла и времена смрти, дуга и мучна времена стида.

СМОКИНГ БЕЗ ЛЕЂА

Тешко је наћи пример у светској историји да се у једном малом народу, међу интелектуалцима који су остали некорумпирани, али и у широј јавности, говори тако критички па и памфлетски оштро о водећим националним институцијама, као што се у Србији говори и пише о Српској академији наука у уметности, и о њеној улози у јавном животу.

Историчар др **Срђа Трифковић** каже да „таквих академика нема нигде у цивилизованом свету“, да су они „срамота Србије“, да „једва да би могли две реченице на неком страном језику да саставе“, да су у Академији „да не би плаћали порез“, и у тим опорим мелем-речима је пуна истина о још једној од многих српских заблуда.

Часна кућа бесмртника носи тежак терет, само због десетак агресивних политичких шифарџија, због писаца „другог реда али прве пролетерске“, како је једном рекао **Миодраг Булатовић**, коме у САНУ није било места и поред светских успеха, и заиста долазе дани када ће они због којих та кућа и јесте часна, морати да се ослободе терета.

Има на згради у Кнез Михаиловој 35. нечег симболичног, нечег што личи на потезе грофа Потемкина, нечег тако сликовитог када је реч о једној врсти српске славе и моћи: фасада прочеља зграде је сређена и дотерана, просто блиста и мами уздахе, али су фасаде на бочним зидовима запуштене.

У свету управо тако облаче мртваце: смокинзи немају леђа.

**МИРЈАНА БОБИЋ — МОЈСИЛОВИЋ,
НОВИНАР „ДУГЕ“**

Позната југословенска новинарка за читаоце „Српске речи“ говори о зависним и независним новинарима, недостатку демократије и нетолеранцији, о линчу у Сарајеву и вечерима на Теразијама, као и о свим оним стварима које загорчавају живот сваком професионалцу.

**НИСМО НИКАДА
ИМАЛИ
ДОБРЕ
ПОЛИТИЧАРЕ**

Пут од емисије „Прича о“ до „Умјећа живљења“ испоставио је две врсте цензуре. У првом случају то је била уредничка, у другом острашћеног јавног миљења. Јавност као да није спремна за нарушавање дугогодишњег информативног монолита?

— Обе те емисије су за мене давна прошлост. Уредничка цензура је то због чега ових дана идемо да демонстрирамо на Теразијама. То је тиранија власти у области медија која се највише очитује на најмоћнијем — телевизији. Притом се та будалаштина највише обија самом медију „о главу“ јер на Трећем каналу после моје емисије није било више ни једне озбиљне. Не због мог одласка, већ зато што је са мном отишао један начин рада. Питате ме за сарајевски линч? Био је страхан са људског аспекта. Притом, ниједна опозициона странка у Србији није реаговала, у смислу да се заштити мој и Тијанићев људски интегритет, иако су у тој емисији претходно гостовали и Мићуновић и Драшковић. Притом се у „Времену“ појавио један прљав текст који није потписао колега који се притом врло редовно, и врло оштро оглашава. Он је подржао тај линч? И „Муслимански погледи“ лист МБО, након тог кренуо је са страшном серијом гадости о нама. Чини ми се да је једна партија покушала да уништи, у том тренутку најјугословенскију, емисију. То нас је определило да је више не радимо. Шешелј је у целом случају био само јавна личност као и све

остале, која се не може игнорисати. Сада се ту јавља и господин Зулфикарпашић као хуманиста и миротворац. Људи су острашћени на разне теме, па и кад се залажу за неке наднационалне интересе. У демократском друштву нико не треба да буде линчован, па ни Шешелј. У таквом друштву, у коме ми очигледно не живимо, постоје закони и судови кроз које се вреднује свако јавно понашање и деловање. Моје писање о овом неки су схватили као моју личну одбрану, а то је будалаштина, јер по тој логици линч је могао да ме задеси и кад сам разговарала са Радошем Смилковићем на Трећем каналу.

СЈАЈНИ И БЛЕСАВИ

Унутар саме новинарске професије, од када је кренуо плурализам у Србији, догађају су разноразни ломови у којима се води рат, а притом као да истина остаје по страни. Јесу ли новинари заправо јако незрели људи, неспремни за нови живот професије и у професији?

— Слажем се да су новинари незрели људи, али су незрели и политичари, незрели су и глумци и фудбалери. Не знам ко је зрео? Можда неки мудраци који седе у библиотекума и ћуте. Можда су они најмудрији. Цео народ је доста ћутао. Била сам склона да то не назовем кукавичлуком, већ естетиком ћутње. Примећујем притом да многи људи имају оп-

равдани страх од тога шта ће бити кад ово прође и да се питају какав став заузети према овом што данас јесте. То је можда некеме и кукавичлук, али не заборавите да смо четрдесет година живели са победницима и пораженима, и да је у природи људској да буде на страни победника. Данас још увек немамо победника. Сви се надамо да ће доћи време смиревања, па људи гледају на који перон да стану и за који воз да купе карту. Најопаснији су они који имају сталну потребу да баш они увек буду у праву. Ни пре три, ни пре десет, а ни сада, нисам на победничкој страни. Мислим да је то квалитет српског бића, садржан у потреби да се буде на некој другој страни. Толика опозиција, митинзи, отпори Милошевићу, тога нема у Хрватској. Зато се слажем са Едуардом Лимоновим, да има нешто у Русима и Србима што их чини сјајним и блесавим у истом тренутку. Притом сам признала себи као Српкињи да тешко могу да помирим свој исток, и свој запад, и да истовремено будем и Српкиња и наднационално оријентисана. Притом сам била спремна да поштујем туђе личне изборе чак и кад су били лоши.

Од које то болести болује новинарство на овим просторима? Каква је Ваша дијагноза?

— Не бих рекла да је српско новинарство болесно, с обзиром на овакав дијапазон различитих медија, листова, ставова и размишљања. У Србији једино нема „Слободног Тједника“, мада има огавних листова, различитих текстова с којима се ја не слажем. Међутим, има много и сјајних новинара који пишу европски. Дакле, не бих рекла да се ради

о било каквој болести.

О чему се онда ради?

— Постоји режимско новинарство и партијски листови, као и у свакој земљи, али постоје и листови и медији који све то критикују. Да је Београд и Србија најдемократичнији град, и земља, можда свега овога не би било. Па ипак, упркос свему, имамо опозициону штампу, која није бог зна каква, режимску, овакву, онакву, што је ипак знак да у овој земљи живе нормални људи, а не заробљеници једнопартијског мишљења. Сада се боримо за објективну телевизију, једног дана ћемо имати и то. Не решава се све пљувањем Милошевића, већ борбом да се свако мишљење избори за свој простор и значај, а овде су неки национални програми и партије фаворизовани, што штети Србији...

КРСТЕ ЉУБИ И УБИЈА

Имате ли конкретан пример за то?

— То је гостовање Стјепана Месића на програму „ТВ Политика“. То је био невиђени скандал, због начина вођења, фризираних питања... Тај Стјепан Месић о коме просечни Срби имају лоше мишљење и замерају му што-шта због неких непримерених или лоше формулисаних изјава, показао је једну мору васпитања и културе, био је цивилизацијски скок, какав овде никад није виђен. Тај исти Месић је притом признао да је био згрожен над изјавом заступника Јурића у Сабору, онога „про патрија“, исто колико и ми. Да ли сте притом чули да се овде један актуелни српски политичар на власти згрозио над Шешељевом изјавом „да су Хрвати отпад човечанства“?

Контрола над медијима је и даље врло оштра. И најновији, да ли и последњи пуч, у РТВ-у потврда је тога. У чему је по Вама погрешила претходна екипа доведена после 9. марта?

— Очигледно је, да по мишљењу актуелне власти није била довољно употребљива, јер је аутоматски оптужена за јутелизацију ТВ-а. Разлог њиховог пада лежи у томе што на екранима није било довољно мртвачких глава, није било довољно позива на мржњу. Првог дана након устоличења нове епохе, Крсте Бјелић нам је приказао кости лобање у некој капи, затим сахране, једну за другом, четири емисије о јамама, као и оно чувено питање: кога Вам је најжалије од девет мртвих међу којима је и једно дете? То су такве гнусобе и мракови, које нормалан човек више не може да гледа. Да не говорим о Крсти Бјелићу који је „убио 11 Срба“, јавивши да је погинуло једанаест Срба, кад није пао ни један. Та телевизија се никоме због тога није извинила. Таква човек би морао поново у неку новинарску школу јер то није била грешка, то је била тенденција. То се не може оспорити. Г. Бјелића знам само са телевизије, али имам утисак да је вапио да пуне нека пушка у Хрватској у првих годину дана ХДЗ-а.

Поменули сте Бјелића, али он није једини у новој гарнитурѝ РТВ-а?

— То је проблематична екипа без сумње. Погледајте и сетите се само извештавања Душана Чукића о демонстрацијама од 9. марта. То је први тенкиста српског новинарства. Они не заслужују да се о њима појединачно гово-

ри. Они су инструменти најстрашније злоупотребе најмоћнијег медија у циљу очувања позиција садашње српске власти. Кад се сетим само како три дана нису хтели да јаве вест о повратку Горбачова, јер Боже мој — за њих још све није јасно. То што се ради контрапродуктивно је. Не може се са говорнице власти причати како у Србији није пала ни једна кап крви и да влада мир, а притом те исте Србе „палити“ коскама од лобање и скинутим скалповима. Док је све тако грозно, дакле, нека питања се овде неће постављати. Не стигнете ни ваздух да удахнете, а већ вас предухитре, па не остаје простора за питање: ко нама командује, шта нам раде, шта је са стварношћу? Ми живимо у псеудо историчности, сажаљењу, а све то притом служи „пумпању“ да народ пристане да се храни мржњом уместо хлебом.

МРТВА ТРКА

Мислите ли, притом, да у пропагандном рату који представља и један од најважнијих сегмената стварног рата који се води између Срба и Хрвата, нема битне разлике између ХТВ-а и РТВ-а?

— Дневник ХТВ-а који гледам је још гори. То је највећи информативни шљам, али се са новом екипом, ТВ Београд приближава нивоу ХТВ-а. Оно што је на ХТВ-у дело „кољача“, „брадоња“ и „четника“ то је на ТВБ дело „усташа“, што је исто. То је продукт комунизма, да све буде једнако, на обе стране. Притом на овим просторима нећете наћи једног Славена Летицу који пљује и трује као што то Летица ради на програмима ХТВ-а. Истина то овде раде неки други људи, али они нису на том интелектуалном нивоу. Овде нема Коштунице или Инића, интелектуалаца са кредибилитетом, који ће да крену да директно учествују у креирању политичког расположења и позивања на рат и мржњу. Овде имате Коштутића, али он није Славен Летица.

Између две стране, „ЈУТЕЛ“ са својим програмом као да покушава да буде последња баријера, нека врста „тампон зоне“ у информативном рату?

— Труде се да буду објективни. Не могу да схватим, међутим, поједине колеге, као једну новинарку — дојучерашњег партијског активисту која је прогласила своје колеге, а сада утрчи у Генералштаб ЈНА и изврџа неког пуковника. То ми ставља знак питања, о раду и те новинарке и редакције за коју она ради. Нико није имун на грешке, али осећам неке априористичке тенденције, код појединаца на Јутелу. Ни у сну код свих. Ту има неколико појединаца који су острашћени као појединци из ХТВ-а или ТВБ-а. То ми је страшно, јер је то доказ неке несигурности, глупости, неког осећања гриже савести, искомпликисаности...

У последње време радили сте неколико интервјуа са некадашњим комунистичким лидерима Србије. По чему су они сада интересантни и има ли неке разлике између њих пензионера, и оних који су сада на власти?

— Оправданост интервјуа који сам урадила са Драгославом Марковићем је у томе што би неке његове изјаве по разним питањима — од национализма, преко мишљења о

рату, Туђману, Милошевићу, данас потписали многи актери садашње власти! Србија за мене никад није имала добре политичаре, имала је политичке усређитеље само под наводницима. Тезе о већој демократичности оних у односу на ове садашње не прихватам, зато што мислим да данас немамо демократију, па ни демократску власт. Притом ме нико не може убедити да је Стамболић био већи демократа, а камоли Дража Марковић. Било је то друго време. Ни корак из задатог нам живота. Нисмо имали, заиста, никад добре политичаре.

ОПОЗИЦИЈА ЈЕ СУЈЕТНА

Хоћемо ли их имати?

— Не може се правити срећна земља без мењања односа према Албанцима, на пример. Притом мислим да Милошевић није једини кривац, он јесте највећи, али не и једини, јер су у међувремену кренули процеси у Србији мимо њега. Тај неко ко би дошао после Милошевића, обрао би бостан, било би му јако тешко да доведе ствари у ред и задовољи напумпани српски его који је већи него икад. Сем тога онај ко дође после Милошевића мораће да разговара и са милошевићевцима. Не сумњам у речи Марковића, јер тада је било стварно некако југословенство, можда принудно, али је постојало.

Можете ли нам дефинисати српски национални интерес?

— Српски национални интерес није рат, већ да има демократску власт, и председника. Интерес је разговарати са онима са којима се не слажемо. Интерес није освајање ничијих територија и проглашавање у српске земље, јер ће онда сваки солитер на Новом Београду моћи да се прогласи хрватским или словеначким, екстериторијалним делом ЈНА. Интерес Србије је да постане важна свету по позитивним стварима, а не по томе ко није потписао који споразум. Интерес Србије је да има пријатеље и буде омиљена.

Ту, своју улогу, има и не мала српска опозиција?

— Свакако, међутим имам утисак да су многи опозициони лидери склони да се баве принципијелним питањима само кад су они у питању, а не кад су у питању чисти принципи. За Вука Драшковића мислим да је бољи кад пише него кад говори. Сувише је емотиван, можда је то и добро, јер његова емотивност је привукла на Теразије 100.000 људи. Невероватно ми је за Вука да он недавно у Суботици каже, а то није први пут, како СПС од СПО краде идеје. То није мудро. Посматрачу са стране, што покушавам да будем, може да се учини притом да СПС и СПО имају исте програме, а само друге људе. Многим опозиционим лидерима као да је слава ударила у главу, па „митинге и остале иступе доживљавају као личне „госк ен гоил“ концерте, што надилази национални или ма који демократски интерес. Они су сви исувише сујетни. Ту се губи идеја „забринутости за овај народ“. И новинари пате од исте бољке, негде сам записала да смо ми „људи једнократне задовољштине, стално трчимо по нови аплауз“ а политичари мисле да ће то дужи да траје.

Разговарао: В. Ристић

СПО И НЕЗАВИСНО СУДСТВО

КО, ЈЕ Л' ЈА?

Судбина десетина тужби које је поднео СПО била би тужна да није смешна. И оптужени признају да су оптужбе тачне, али — нису криви. По логици српског правосуђа, најбоље је тужити некога за дело које није починио — кривац би одмах био логично пронађен и осуђен.

Надајући се да су први вишестраначки избори у Србији у децембру прошле године били уједно и почетак новог правног поретка, у коме ће закон бити изнад воље оних којима је народ поверио четворогодишњи мандат, те да ће судије напослетку постати независне у свом раду, адвокат **Миленко Радић**, генерални секретар Српског покрета обнове, поднео је надлежним судовима на десетине тужби против Социјалистичке партије Србије, Радио-Телевизија Београд, одговорних појединаца у овој ТВ кући, НИП „Политика“, Дома омладине, Савеза комуниста (Покрет за Југославију)...

Предмети ових оптужби су углавном имовина коју су покрштене „леве“ партије приграбиле од Социјалистичког савеза, као и специфичан вид информисања ТВ Београд и „Политике“ уочи децембарских избора. Сви поступци се воде пред надлежним судовима, а судије показују такву ажурност да ће их пребог позвати на исповест него што ће пресуда угледати светлост дана.

„НАШЛИ СЕ У СПС-У“

Један од ретких судија који је озбиљно приступио свом послу је судија **Рашић** у Окружном привредном суду, пред чијим трочланим судским већем су вођена четири поступка — три по тужби Српског покрета обнове, и један по тужби Народне сељачке странке.

Прва тужба је била поднета против Радио-Телевизије Београд због кршења Закона о избору народних посланика. Наиме, овим законом је предвиђено да је Телевизија дужна да од дана расписивања избора, у једнаком трајању и истом термину обезбеди представљање кандидата за посланике по избору предлагача и изношење и образлагање изборних програма од стране њихових предлагача. Међутим, Телевизија је закаснила са почетком страначких промоција читавих 38 дана, а то је имало за последицу и непоштовање другог дела поменутог члана — наиме, странке су представљане у различитим терминима.

Сматрајући да је на овај начин дошло до очигледног кршења Закона, адвокат **Радић** је предложио да суд донесе пресуду по којој би Радио-Телевизија Београд била дужна да Српском покрету обнове исплати 50 милиона динара на име штете. У самој тужби, а и на одржаним рочиштима, адвокат **Радић** се осврнуо и на ток телевизијске предизборне кампање у којој се ова монополска ТВ кућа отпочетка определила за свог кандидата — Социјалистичку партију Србије, што довољно говори о објективности информативног програма уочи избора.

Занимљива су била саслушања челника ТВБ — **Душана Митевића** и **Предрага Витаса**. Митевић се појавио на суду тек на судијин телефонски позив у којем му је овај запретио да ће следећи пут бити приведен. Симпатични главоња сву кривицу је свалио на Скупштину Србије која је каснила са усвајањем Правила о представљању странака донетих у Телевизији. Слична је била и изјава **Витаса**, с тим што је он додао да је било сасвим нормално то што је ТВ Београд „навијала“ за СПС, јер је Телевизија државна кућа, а Социјалистичка

партија је била већ на власти. Очигледно забављајући се, **Витас** је додао да то није био и једини разлог. Основно је „што су се радници ТВБ нашли у програму СПС“!?

Иако би у нормалном свету овакво сведочење једног од главних креатора и егзекутора предизборне СПС кампање било сасвим довољно за доношење пресуде по којој би ТВ Београд морала да одрши кесу и обештети остале учеснике предизборне кампање, судија **Рашић** је донео пресуду којом је одбијен тужбени захтев СПО. Чињенично стање је тачно, каже судија у образложењу пресуде, али не постоје докази да је СПО због тога претрпео штету! Што би народ рекао — може да буде, али не мора да значи.

ПРИВОЂЕЊЕ ШТУЛЕ

У другом поступку, на оптуженичку клупу се сместио **Славко Будихна**, који је у та бурна предизборна времена, а и у још бурнија постизборна, био коментатор Телевизије Београд.

Повод тужби је био Будихнин коментар емитован 16. фебруара у оквиру Другог ТВ дневника, а у којем је поистоветио ставове СПО са ставовима ДЕМОСА и ХДЗ-а.

Сматрајући да је овим Будихниним коментаром нанета штета угледу СПО, адвокат **Радић** је предложио да суд донесе пресуду којом би РТБ и **Славко Будихна** били дужни да солидарно исплате два милиона динара. На саслушању пред трочланим судским већем судије **Рашића Будихна** је признао да је он аутор коментара, уз малу помоћ **Предрага Витаса**, те да је чињенично стање описано у тужби тачно. И после три месеца, суд доноси пресуду — тачно је да је **Славко Будихна** у свом коментару рекао то што је рекао, али по мишљењу суда, ове његове речи нису утицале на углед СПО, па је самим тим тужба одбачена као неоснована. Коментар је излишан.

Пред овим судом и истим судијом, остало је да се приведу крају још два процеса — један је по тужби СПО против НИП „Политике“, а поводом појединих коментара у „Експрес политици“ и наступа **Миле Штуле** у емисији ТВ политике у коме је, између осталог, изјавила и да **Вук Драшковић** има вилу у Швајцарској. За злу не требало. Други процес је поводом тужбе Народне сељачке странке, а тужена је опет **Мила Штула**, овога пута у пратњи Телевизије Београд. Наиме, дан уочи изборне тишине **Штула** је у емисији Трећег канала изоблатила **Драгана Веселинова**, председника Народне сељачке странке.

Разлог зашто и ова два суђења нису приведена крају лежи у чињеници да је немогуће госпођу **Штулу** привести суду. Наиме, у два наврата је обавестила суд да „због ситуације у Хрватској не може да дође“, да би на крају престала уопште да контактира са судом сматрајући ваљда да за њене услуге владајућој олигархији треба да буде награђена, а не да се „повлачи по судовима“. Оба суђења ће се наставити 27. септембра, а судија **Рашић** је најавио да ће, у случају недоласка, **Мила Штула** бити приведена.

Међутим, судећи барем према већ изреченим пресудама, тешко је очекивати да ће НИП „Политика“ и **Мила Штула** одговорати за своје писање и речи. Јер, судијска пракса је остала иста — суд суди, а неко други пресудује.

Небојша ВУКОВИЋ

**ПОВОДОМ ТВ-ЕМИСИЈЕ НА
НЕМАЧКОЈ ТЕЛЕВИЗИЈИ О
„СРПСКИМ ЗЛОДЕЛИМА“
У ХРВАТскоЈ**

**ПРОПАГАНДА
ЛЕШЕВИМА**

**Амбасади Савезне Републике
Немачке К. Милоша 74-76 11040
Београд**

Поводом сукоба који се дешавају на територији Хрватске у деловима где је српско становништво већинско ангажоване су многе иностране организације и представници власти. Залагање Немачке је уочљиво, а на Конференцији која се данас одржава у Хагу у петочланој арбитражној комисији налазиће се и немачки држављанин, господин Роман Херцог који је председник Савезног Уставног суда Немачке.

Без обзира на улогу Немачке у стварању Независне Државе Хрватске у Другом светском рату, сматрао сам да ће учешће Немачке у разрешењу југословенске кризе бити непристрасно, а да ће господин Роман Херцог гласати за оне одлуке које буду засноване на доказима.

Након што је на територији Немачке, а затим и на територији Југославије емитован ТВ прилог ЗДФ-а Студио 1 од 04.08.91. о зверском комадању жртава на територији Хрватске за које је према коментатору одговорна Србија и српски народ, појављује се сумња у објективно и непристрасно учешће Немачке у разрешењу југословенске кризе. Зверско комадање жртава могли смо видети у филмовима који су снимани на територији Независне државе Хрватске у време када су се на тој територији налазиле немачке окупационе трупе.

Верујући да Немачка има прописе који гарантују истинито информисање и ригорозне казне за изношење неистина, очекујем да ће надлежни немачки органи покренути поступак против одговорних лица ЗДФ-а, ради утврђивања чињеница на основу којих је закључено да су жртве Хрвати, а да су убице Срби.

Напомињем да сам разговарао са више Срба из Хрватске који су износили чињенице које указују да су жртве из поменутог ТВ прилога Срби, а да је до комадања жртава дошло ради снимања пропагандног прилога за подручје Немачке уочи почетка рада Конференције. Оваквим прилозима, како сам обавештен Немачка жели алиби за признавање суверености Хрватске у постојећим границама. Не мали број мојих саговорника верује да је циљ оваквих прилога стварање одбојности према грађанима Србије који се налазе на раду у Немачкој, а ради њиховог уклањања из Немачке.

Како ТВ прилог ЗДФ-а није садржавао доказе који би уверили гледаоце да се ради о зверствима која су починили Срби над Хрватима, у циљу објективног информисања и ис-

кључивања могуће сумње да иза свега стоје немачки органи власти, мишљења сам да имате основа за покретање поступка пред надлежним органима како би се одагнала свака сумња у добре намере Немачке.

Очекујем да ће надлежни органи Немачке покренути потребан поступак и да ће са резултатом истог јавност бити упозната.

**С поштовањем,
Ген. сек. СПО-а. адв.
М. Радић,**

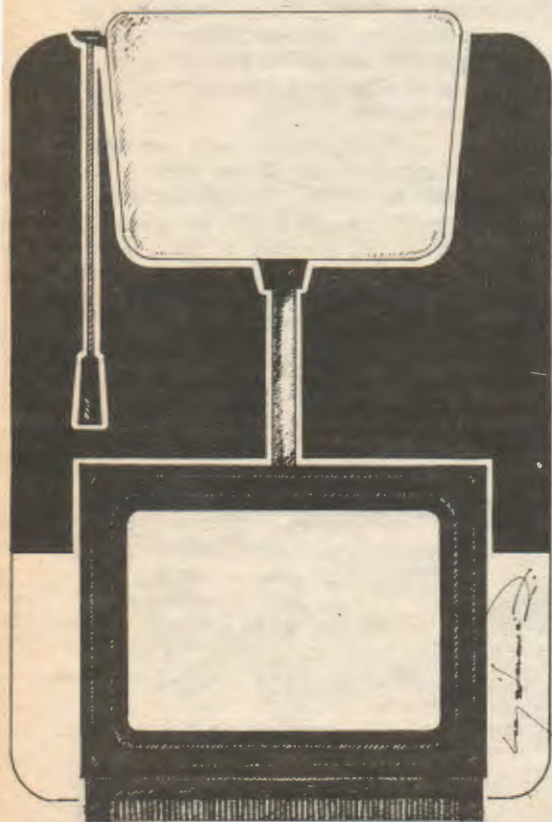
**НЕМЦИ
ЛАЖУ,
СРБИ НЕ
РЕАГУЈУ**

**Београд, 07.9.91.
НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ
Председнику**

У јучерашњем Дневниковом додатку ТВД2, објављен је прилог немачке ТВ станице ЗДФ Студио 1 од 04.09.91. који представља тешку оптужбу против српског народа. Овај ТВ прилог имаће несагледиве последице по српски народ, посебно на део који се налази у Хрватској и Немачкој. Након овог прилога обавештен сам од многих грађана Србије на раду у Немачкој да очекују репресивне мере и прогон из Немачке.

Како ТВ прилог није пружио ни један доказ да је реч о Хрватима као жртвама и Србима као починиоцима овог злочина, неопходно је да предложите председнику Владе Србије, да покрене одговарајући поступак разрешења Министра иностраних послова Србије и Јавног правобраниоца Србије, а из разлога што нису реаговали код надлежних органа Немачке, Хрватске, Министарства иностраних послова СФРЈ и Савезног јавног правобранилаштва, а против свих који су произвели и емитовали овај прилог који није пружио било какав доказ о умешаности српског народа у овај злочин. Кроз контакте са припадницима српског народа из Хрватске, стекао сам утисак да су приказане жртве Срби, а да је цео прилог снимљен ради пропагандног ефекта и притиска на суседне земље ради признања Хрватске у постојећим границама и прогона Срба из тих земаља.

**С поштовањем,
Ген. сек. СПО-а. адв. М. Радић**

ДОСЈЕ: КОСОВО НАШИХ ЗАБЛУДА

ВИШЕ НЕМА
КО ДА БЕЖИ

Четири године од историјских догађања у Косову Пољу, простори јужне српске покрајине и даље очекују одговор на питање: „Шта је са економским преображајем и повратком 100.000 исељених Срба?“

пише: Б. Живковић

У лето 1981. године, непосредно по познатој експлозији великошиптарског национализма, група младих из Косовске Витине, случајно је, у шетњи, седам километара од Витине, у етнички чистом шиптарском селу Бузовик, открила загубљени манастир Св. Арханђела Михаила, пореклом из XII века. Заборављени манастир је деловао зарушено, али није био сасвим напуштен: посетиоци су у њему открили две монахиње: **Аквилину Миловић и Девору Несторовић**. Монахиње су биле на крају снага, управо као и манастир којег су, углавном безуспешно, настојале да сачувају од даљег пропадања. **Аквилина Несторовић**, у дубокој старости, била је потпуно непокретна, везана за постељу. Умирале су од глади: манастирске резерве хране састојале су се од укупно тридесет килограма плеснивог купуса.

ГОДИНЕ РАСПЛЕТА

Окружене Шиптарима, чије је село поникло на национализованој манастирској земљи, са отетом манастирском имовином и зградама, беспомоћно су посматрале свакодневно уништавање оближњег православног гробља, као и подизање масивне зидане оградe којом је први сусед, **Ђеља Арнаут**, присвајао једну од манастирских зграда. Био је то непосредан резултат комунистичке аграрне реформе из 1945. године, као и нешто каснијих једносмерних национализација, којима је манастиру отето 76 хектара земље, а на којој је током минулих деценија настало етнички чисто шиптарско село, уз обавезно затирање свих трагова српске културе на овом тлу, укључујући и покушаје рушења самог манастира.

Прича о Манастиру Светог Арханђела Гаврила у шиптарском селу Бузовик, седам километара у непроходу од Косовске Витине, нема Happy End. Десет година после Великог Искупства 1981. године, а две године од дана када је владајућа Социјалистичка партија Србије најавила препород Косова, велики привредни преображај и — како је то с различитих (званичних) места истицано — масован повратак исељених и **најмање 100.000 нових колониста, који ће кренути у нови живот на косовско-метохијским просторима (!)**, стање Манастира Св. Арханђела Гаврила потпуно је непромењено. Непромењено је, пре свега, његово непријатељско окружење — највећим делом заслугом г. Слободана Милошевића, актуелног председника Републике Србије, који је у мају ове године употребио апсолутни вето против Закона о повраћању имовине Српској Православној Цркви, чиме је — између осталог — посредно санкционисао имовинско-правне односе села Бузовика, насталог на узурпираној манастирској земљи, као и бројне сличне примере: шиптарско село Војводићи на отетој земљи манастира Девич, насеља на земљи манастира Грачаница, манастира Дечани, манастира Свете Тројице и других српских манастира на Косову и Метохији. Прилика коју је нудио Закон о повраћању имовине СПЦ, овим је била дефинитивно пропуштена. Ако се, притом, има у виду чињеница да је најмасовније насељавање Шиптара, после 1945. године, извршено управо на манастирској земљи, као и на парцелама које су под различитим околностима национализоване или експроприсане у корист стратегије исељавања Срба и Црногораца, онда је сасвим јасно да је председников вето на Закон о враћању непокретних до-

бара СПЦ непосредно санкционисао резултате једне такве стратегије.

Наравно, с јорна прича о Манастиру Св. Арханђела Михаила нипошто не представља централну тему овог текста: она се појављује само као један од примера, на чијим је темељима веома једноставно пратити помаке у националној политици на Косову и Метохији, које је српска влада извршила (или није извршила) током последњих две године. Нема битних помака: стање из 1981. године фактички је још увек непромењено.

Али, шта је са другим примерима?

У „годинама расплета“ и „датумима за историју“, као и непосредно пред прве вишестраначке изборе у Србији, проблемима које је четрдесетогодишња комунистичка диктатура формирала на овим просторима, интензивно је тестирано национално бирачко биће. Различитим законским и подзаконским актима, закључцима и прокламацијама — уз неизбежан политички маркетинг у режимској штампи — најављен је широк спектар званичних државних мера којима ће се „одметнута област“ Косово и Метохија дефинитивно вратити у оквире из којих је 1974. године кренула у „велику Албанију“: дакле — држави Србији. Повратак држави Србији требало је обезбедити следећим, највише помињаним и најинтензивније експлоатисаним инструментима: **доследним спровођењем тзв. „Југословенског програма о Косову“** (којим је подразумевана изградња укупно 2.000 станова — sukcesивно, по 700 станова годишње), **изградњом значајних индустријских комплекса** (нарочито у познатим српско-црногорским енклавама) **регулисањем права на истицање** (албанске државне) **заставе, регулиса-**

њем питања јавних натписа и путних ознака, регулисањем питања тзв. „државног језика“ у званичној администрацији и слично.

У времену, које је непосредно претходило вишестраначким изборима у Србији, косовском комплексу — на које је бирачко тело показало посебан сензибилитет — дописано је и неколико званичних изјава из најужих центара актуелне републичке власти, од којих је свакако најзначајнија она о дефинитивној измени смера трагичних косовских миграција: „Исељавање Срба и Црногораца биће потпуно заустављено — речено је том приликом — а у току следеће две године, на Косову ће се населити између 100.000 и 1.000.000 нових (српских) грађана“ (!)

Шта је од тога испуњено?

ПРИЧА О ЗАСТАВИ

Ништа, али кренимо редом.

Ако на Косову и Метохији данас затражите и добијете путну исправу — добићете „rasporitë“ државе која се зове „Republika Socialiste Federative e Jugosllavisë“, а са личним подацима који су означени на следећи начин: „mbiemri dhe emri“ (презиме и име), „data, muaji dhe viti i lindjes“ (дан, месец и година рођења), „vendlindja dhe komuna“ (место и општина рођења), „vendbanimi dhe adresa e baneses“ (пребивалиште и адреса), „numri i amzës“ (матични број).

Потпуно је идентичан случај са личном картом, возачком дозволом („Patente shoferi“), саобраћајном књижицом и бројним другим исправама. Администрација се, дакле, још увек води на шиптарском језику — управна и судска такође.

После дуге и бучне кампање која је имала за циљ да се путне ознаке и топоними, не само не могу више преводити на шиптарски, већ да се, уз латиничне натписе — на територији Републике Србије — називи места обавезно морају исписивати и ћирилицом, од читаве акције којом се исцрпљивала нацио-патриотска еуфорија појединих народних посланика и чланова Радмиловићеве владе, није остало ништа. Путне ознаке и топоними на путевима Косова и Метохије и даље су исписани пре свега на шиптарском. Тако је Урошевац и даље Ferizaj, Приштина — Prishtine, Пећ — Peja, Ораховац — Rahoveci, Малишево — Malisheva, Штимље — Shtime, Ново Брдо — Novobërdë, Центар — Qendra и тако даље. Доласком на Косово и Метохију неизбежно се суочавате са добродошлицом: „Mirë se erdhet në Kosovë“ — Добро дошли на Косово!

Колико сте заиста добродошли?

Прича о албанској државној застави, којом се — према међународном праву — утврђује албански државни суверенитет на територијама на којима се истиче, довољно је отрцана и стара да би је требало понављати. Међутим, питање није реторичке природе — оно је ствар државног суверенитета Србије (од Драгаша до Хоргоша), који упркос патетичним заклетвама, очито још увек није успостављен на читавој њеној територији. Изговори, који се притом позивају на правила Брозове Југославије и Устав САП Косова, очито немају више никакву тежину. Брозова

Југославија одавно не постоји, а Устав САП Косова — федералне јединице која је представљала „конститутивни део федерације“ — не функционише од 5. јула 1990. године. Провокације са албанском државном заставом, не могу се, дакле, схватити друкчије, него или као свесно одржавање националистичке тензије на Косову и Метохији, или као немоћ Србије да се овим провокацијама супротстави.

У сваком од ових случајева очито је да се за ситуацију на Косову и Метохији нипошто не може рећи да је „под контролом“.

Толико о тзв. „политичко-безбедносној ситуацији“.

Али, шта се догађа са „УУ-програмом за Косово“?

РЕКА БЕЗ ПОВРАТКА

Присталицама радикалних, дакле јединих логичних мера за промену односа и стања у јужној српској покрајини, постало је сасвим јасно да бројни закључци и одлуке о Косову представљају само голе политичке фразе — оног тренутка када се између српских власти и наредбе о протеривању албанских емиграната са Косова, поставио савезни закон. Прокламације о протеривању неочекивано су утихнуле, да би их заменила поновна промоција тзв. „Југословенског програма о Косову“ — фамозног политичког документа, чије је изнуђивање започело још на тзв. „Деветој седници ЦК СКЈ (бившег)“, а формирање настављено у условима убрзане ерозије југословенске савезне власти. Према основној идеји, на којој се темељило рађање Фонда, на Косову и Метохији — изградњом станова и значајних индустријских објеката — требало је створити услове за „заустављање исељавања (Срба и Црногораца), повратак исељених и долазак свих оних који желе да живе и раде на Косову“. С оваквим циљем, требало је на Косову и Метохији, између 1990. и 1993. године — како је то већ наведено — изградити укупно 2.000 станова, sukcesивно по 700 станова годишње.

Коме би били намењени ти станови?

Према „Извештају о исељавању Срба и Црногораца са Косова и Метохије, повратку оних који су га напустили и доласку свих оних који желе да живе и раде на Косову и Метохији у 1990. години“ — којег је марта 1991. израдила Стручна служба Комисије Скупштине аутономне покрајине Косово и Метохије за праћење извршавања Југословенског програма о Косову и Метохији (Скупштина, иначе, не постоји! — прим. ред.) — исељавање траје несмањеним интензитетом, док је број повратника занемарљив. Тако се, примера ради, већ у трећој реченици овог Извештаја наводи следеће: „Посебно треба истаћи да се нису остварили основни циљеви Југословенског програма, а пре свега, заустављање исељавања Срба и Црногораца, повратак раније исељених и долазак свих који желе да живе и раде у АП Косова и Метохије, обезбеђивање личне и имовинске сигурности свих грађана и нормализовање политичко-безбедносног и економског стања“.

Извештајем се наводи да је у 1989. години исељено 159 породица, односно 2.188 појединаца, а у 1990. години — 120 породица, од-

носно 2.122 појединца. Истиче се да је, по општинама, најинтензивније исељавање из Приштине, Призрена, Пећи, Гњилана, Истока, Лепосавића и Косовске Митровице — дакле, из места са највећом концентрацијом српског становништва — али „... треба истаћи да је веома изражено и исељавање из мањих општина, као што су Витина, Зубин Поток, Клина, Кос. Каменица, Липљан, Подујево, Урошевац и Штрпце (извештаје, међутим, нису доставиле општине: Глоговац, Дечани, Драгаш, Качаник, Малишево и Србица)“.

Из осталих општина исељавање је — наводи се — готово и престало или се одвија у мањем броју, јер су оне (општине) постале етнички чисте“.

Проблем је нарочито изражен на селу: „Интензивније исељавање из села ствара посебне проблеме. Све више се отуђују некретнине, а у бројним случајевима без оверовања уговора код надлежних органа или на други незаконит начин и све је више етнички чистих насеља. Овој години, као и ранијим годинама, преко 530 породица и појединаца су отуђили или напустили своје некретнине“.

Истини за вољу, има и повратника. Њихово присуство још увек представља само статистичку категорију, па с тога фигурирају као „захтеви пред општинским комисијама“ који су још увек „нерешени“ (!), будући да су везани за „решавање радног односа, решавање стамбеног кредита, за додељивање плаца, кредита за изградњу индивидуалних кућа, локација за малу привреду и слично“.

Четири породице са 17 чланова и 191 појединац — од чега је у радни однос примљено 121 лице — ипак су стигли да „живе и раде на Косову и Метохији“. У односу на 1989. годину, то је 103 лица више. И то је нешто.

Тако се показало да је повратак старим фразама ипак неизбежан: „У наредном периоду“ истиче Покрајинска комисија — треба се акцији за заустављање исељавања и повратку и доласку лица много озбиљније позабавити (шта се радило до сада!), јер се стиче утисак да је овај проблем стављен у неки други план, а многе започете активности су престале. Поред Југословенског програма мора се активирати Програм Републике Србије за остваривање мира, слободе, равноправности, демократије и просперитета АП Косова и Метохије, уколико желимо решавање овог горућег проблема српског и црногорског народа“.

Али, прошло је тачно четири године од дана када је актуелни председник Републике Србије изрекао то фамозно обећање!

ГРАДИЛИШТА И СПОМЕНИЦИ

Слична ситуација влада и у комплексу изградње планираних 2.000 станова за повратнике (и нове стручњаке), чија је динамика довршавања требало да износи 700 станова годишње. Дакле, седам стотина станова требало је да буде завршено и већ насељено новим становницима Косова и Метохије. Финансијска средства за ову изградњу требало је обезбедити по следећој формули: 50 одсто из Фонда за развој неразвијених и 50 одсто из буџета Федерације. У међувремену, Фонд

је престао да функционише — будући да су републике, ланчаном реакцијом, прекинуле са уплатама — а сличну судбину последњих месеци доживљава и савезни буџет. Сурова стварност потпуно је, дакле, обезвредила познату скупштинску изјаву премијера Анте Марковића, према којој „средства из савезног буџета уопште нису и неће бити спорна“.

Показала су се превише спорним, па су се станови за повратнике и нове грађане Косова и Метохије — као једини конкретан детаљ тзв. југословенског програма о Косову — нашли пред веома непосредним финансијским тешкоћама. Осим тога, и самом процесу планирања градње пришло се лежерно и чиновнички: СИВ је овај посао поверио неадекватном механизму, па се приликом одређивања локација за станове није водило рачуна ни о стварним потребама околине, ни о профилу стручњака чије је довођење планирано. То се, уосталом, најбоље доказује на примеру Лепосавића, у којем је УУ-програмам окончано планирану изградњу станова за повратнике, иако се ради о потпуно српској средини.

У сваком случају 26 станова у Лепосавићу је завршено, као и 25 станова у Обилићу, где је других 25 управо у градњи. Косово Поље очекује завршавање 44 стана до краја године, али већ сада с присутним примедбама на избор локације: зграде су подижене непосредно код депоније пепела и под димњацима ТЕ „Косово А“!

Станови су довршени и у Витини (26), као и у Лепосавићу (20). У Ђилину је купљено десетак станова, а изван број на сличан је начин набављен и у Зубином Поточу, где је избио скандал са усељавањем општинских функционера. У Приштини је с неизвесним резултатима започела изградња 144 стана, а нешто се „без правих података ради и у Пећи, Дечанима и Истоку“. Сигурно је, међутим, да ће од веома амбициозног плана за 1990. годину — а ради се о 700 стамбених јединица — до краја 1991. бити завршено једва нешто више од 400 станова, а питање је хоће ли и тај посао бити приведен крају.

Међутим, ако је стамбени комплекс „програма о Косову“ изложен искушењима која нису очекивана, ништа мањим искушењима нису изложене ни привредно-индустријске химере познатих политичких крилатица о економском препороду и 100.000 повратника.

Најбољи пример таквим размишљањима свакако је „ФАЖО“ — фабрика железничке опреме у Косову Пољу. Планирана као својеврсно привредно чудо, а лансирана од београдског „ЦИП-а“ са рекламним слоганом „фабрика и 300 станова — за сто дана“, ова индустријска јединица неизбежно је укључена у категорију „подухвата за историју“. У овом смислу штампани су и пригодни плакати које су посебно задужени људи делили народу и лепили на аутомобиле. Еуфорију пројекта подстакло је и медијско полагање камена-темељца које су обавили бивши српски премијер, др Станко Радмиловић и политички стручњак за Косово, садашњи директор ЖТО Србије, Миломир Минић. Међутим, већ у првим данима градње процурела је информација да се, према регистрима у Привредној комори Србије, производни програм ове фабрике поклапа са производним програмима још других фабрика у Србији. Комора је —

према овим информацијама — изложена притисцима како би пружила сагласност за изградњу ове фабрике!

У међувремену, „ЦИП“ је, као генерални извођач радова на фабрици, узео 40.000 милијарди динара, од чега је за све радове издвојио 19.000 милијарди — 21.000 милијарду, наводно је задржао за сопствене потребе. За довршавање фабрике сада је потребно још 150.000 милијарди динара, које Србија у овој ситуацији тешко да ће успети да обезбеди.

За други део слогана — 300 станова за 100 дана — изградња је спојена са радовима на фабрици, па је од Савезне комисије за тзв. „Ју-програма о Косову“ добијено 32.000 милијарди динара. Извођач радова, београдски ГП „Рад“, добио је 6.000 милијарди, а остатак од 26.000 милијарди динара једноставно је утрошен у друге сврхе. ГП „Рад“ сада нема средства за довршавање радова, па је — са изузетком 44 стана, чију је изградњу финансирао „Ју-програма“ — све остало „пало у воду“!

„Фажо“ и 256 станова стављени су у функцију споменика.

Косово, уосталом, никад није ни дало сагласност за изградњу.

НЕКАД БИЛО

Међутим, у функцији споменика сада се налази и градилиште монументалне клинице у Косову Пољу, лоцирано непосредно уз зидине градилишта поменуте фабрике за железничку опрему. Пројектована с капацитетима који би задовољили потребе „једне половине читаве Србије“, клиница се наједном суочила с питањем — шта би она то клала на Косову! Истину за вољу, постоји једна фарма свиња у оближњем селу Добреву, али могућности ове фарме — око 20.000 товљеника годишње — једва да би задовољиле потребе једног осредњег приватника!

Својевремена еуфорија око Косова Поља — као „Пијемонта српског отпора на Косову и Метохији“ — непосредно је иницирала про-

јект нове Гинеколошке клинике, чија је изградња започела на само пет километара од највеће сличне клинице у Србији: српске мајке нису имале поверења у клинику која је својевремено прославила др Сехадету Мекули. С разлогом. У међувремену, др Сехадета Мекули отишла је у ружно сећање; лекари Клиничког центра у Београду преузели су Гинеколошку клинику у Приштини, а новоизграђена сродна клиника у Косову Пољу остала је да чека на нову Сехадету Мекули и нове поводе за страх српских мајки.

Средства су неповратно утрошена.

Управо као и средства за изградњу никад довршеног Дечјег обданишта или Спортске хале у Косову Пољу, чије зидине упорно подсећају на времена када је Косово Поље послужило „датумима за историју“. Сада тај посао обављају различита удружења за повратак оних који се никада више неће вратити — „Божур“, „Слога“, „Стари завичај“, „Постојбина“ и други, којима су узгред пружена и нека друга задужења.

Истину за вољу, на седницама тзв. „вишестраначког Савета Фонда за подстицање бржег развоја Косова и Метохије“, недавно су — 17. маја 1991. године — одобрена средства за довршавање радова на изградњи Фабрике железничке опреме у Косову Пољу. Фабрика ће — према овој седници — бити пуштена у рад до краја године. Хоће ли заиста — видећемо.

На истој овој седници одобрено је укупно дванаест различитих програма: у Лепини, у Липљану, у Пећи, у Клокот Бањи, у Гораждевцу, у Пећи, у Лепосавићу, у Штрпцу, у Новом Брду, у Магури и у Приштини. Одбачена је и само једна ставка — инвестиција од укупно 153.000.000 динара за ИСФ „Прогрес“ у Призрену, уз оgradu: „Док се не пруже образложења о ваљаности објекта“.

То је, дакле, слика тренутног стања.

У међувремену, исељавање се наставља. Косово као да није више оно што је некад било?

СРПСКЕ ЗАДУЖБИНЕ

Све што је остало од задужбине Христине Пурић

ПРИВАТНА ВИЛА НА МЕСТУ ЗАДУЖБИНЕ

Прича о задужбини коју је основала Христина Пурић личила би на све друго да се није разликовала у две веома битне ствари. Прва је та што је Христина Пурић једина жена која је постала задужбинар у времену када су то били само мушкарци, најчешће трговци. Друга, што она није изгубила само своју историју и задужбину већ и читаву зграду која је нестала не само са лица места, већ и из докумената.

Старе српске задужбине су имале свој самостални живот до половине овог века, када су потпале под управу Министарства просвете. На тај начин оне су се на тањиру понудиле послератним властима. Не сумњамо да је идеја била да се опљачка једна или две, али у том случају би се отворило питање оправданости таквог чина. Због тога је донето најлогичније решење да се опљачкају све без изузетака.

Прича о задужбини коју је основала Христина Пурић личила би на све друге да се није разликовала у две веома важне ствари. Прва је та што је Христина Пурић једина жена која је постала велики задужбинар у времену када су то били само мушкарци, најчешће трговци, друга, што она није изгубила само своју историју и задужбину већ и читаву зграду, која је нестала не само са лица земље већ и из докумената.

Христина Пурић је умрла 1930. г. у време када се нико није бавио портретом знаменитих Срба и због тога је њена животна прича остала тајна. Зна се само да је потекла из богате трговачке породице и да је живот провела у веома блиској вези са црквом. Ипак, своје велико богатство није завештала цркви, већ сиромашној српској деци.

НОВАЦ ЗА ДЕЧЈУ БОЛНИЦУ

Од осталих задужбинара разликује се по томе што није основала само једну већ две задужбине. Прву је посветила својим родитељима и назвала је „Задужбина Михајла и Саре Арсенијевић“. На рачун ње је оставила зграду у улици краља Петра 15. (данас 7. јула) и плац између између ул. Краља Петра и Цара Лазара. Желела је да се из средстава која зграда буде доносила издваја помоћ за шко-

ловање деце коју је она крстила или њена мајка, а када их више не буде да се помоћ уступи оној деци којој је потребна. Нагласила је да помоћ могу примати само вредна деца млађа од 15 година.

Друга је добила име „Задужбина Христине и Андре Пурића“ и основана је од читаве готовине Христине Пурић, од њених вредносних хартија као и од великог имања на Топчидеру које се састојало од винограда и виле у Мајданској 24. Укупна новчана свота је износила 1.071.672 динара у злату. Задужбина је имала циљ да се оснује болница за децу млађу од 15 година. Жеља Христине Пурић је била да се болница што пре подигне на имању ако санитарне власти дозволе, а ако не онда да се имање прода и да се подигне на другом делу Београда.

Уз ове две задужбине Христина Пурић је оставила и 15 легата. Неколико њих је посве-

тила црквама и добротворним установама, али је оставила и легат за помоћ новинара као и легат намењен „Друштву књегине Зорке“ уз напомену: „Само да председница штеди, а не да троши као до сада“.

Да би се њена воља поштовала одредила је Одбор задужбине од 10 чланова. Нагласила је да је довољно да седницама присуствује само три члана да би се донела важећа одлука. Одбор је био овлашћен да посебно брине о томе да се зграда у Краља Петра никада не прода и да се евентуално замени већом палатом. Исто је важило и за плац на Топчидеру, а обе задужбине су морале да поседују украсну таблу са својим именом.

Почетком 1931. г. Одбор се конституисао и могао је да почне са својим радом. Проблем је био у томе што се Министарство просвете тих година навикло да се све задужбине остављају њима на управу и тешко се мирило са тим да је основана задужбина са независним Одбором. Због тога је отежавало почетак рада обе задужбине.

Министарство просвете је завело нове задужбине и одобрило почетак рада и извршило примопредају зграда, али није дало ништа од новчаних средстава Одбору, чак није ни исплатило легате. Уз то су захтевали да Задужбина уплати порез и хонораре службеницима Министарства који су учествовали приликом предаје задужбина.

Одбор задужбине се том успротивио нагласивши да ни једна добротворна установа не плаћа порез, да су службеници Министарства плаћени за тај посао и да се наследници легата већ увелико жале што га нису примили. Нису постигли никакав споразум, већ је Министарство својевољно присвојило кирије од станара из задужбинских зграда. На тај начин је Задужбина Христине Пурић много пре других искусила пљачку власти.

ВРЕМЕ ПРОСПЕРИТЕТА

Спор око новца је трајао све до 1939. г. када је по свој прилици исплаћен што је данас немогуће поуздано утврдити јер је велики део документације страдао у току II с. р. Из документације која је сачувана јасно се види да је Задужбина радила и без новца, само са оним који је сама стварала, да је успевала да оствари све тачке тестаментa изузев оне о градњи болнице. Када су средства коначно дошла у руке Одбора избио је рат.

Ратне године нису биле благонаклоне према Христиним задужбинама. У бомбардовању 6. априла оштећена је вила на Топчидеру, а зграда у Краља Петра срушена и запаљена тако да су од ње остали само спољни зидови. Одбор је ипак наставио са радом, а имао је срећу да не потпадне под комесарску управу, већ да настави са самосталним радом уз обавезу да подноси рачунске књиге комесару на увид. Већ 1943. г. они су од банке узели велики кредит са намером да обнове постојеће зграде.

Обнова се наставила и у послератним годинама тако да је зграда у ул. 7. јула обновљена комплетно до 1948. Тада је постала пословни простор и као таква доносила је велики приход задужбини. Вила на Топчидеру је

остала стамбени простор и њена обнова је завршена нешто касније. Средином века задужбине су вратиле све дугове и поново су почеле са позитивним радом. Новац се брзо враћао на некадашњу суму тако да је изградња болнице поново постала могућа. То би се вероватно и догодило да није умро и последњи члан предатног Одбора. После смрти Анастаса Пешике Одбор је спао на два члана веома незаинтересована за добробит Задужбине.

Основни циљ Задужбине Михајла и Саре Арсенијевић је био помоћ социјално угроженој деци. Уместо да се поштује воља Христине Пурић нови Одбор је променио намену и одлучио да новац даје најбољим радницима. Оцењено је да су то радници Министарства просвете и понуђена им је награда. Одговор је гласио: „Моли се Управа задужбине да изволи своту у вредности од 5000 динара да уплати на наш рачун. С. Ф. С. Н.“.

На тај начин задужбине су биле све даље од своје намене. Преостала два члана Одбора су постала сасвим незаинтересована за задужбине и 1958. г. су их уступиле Министарству просвете. Уместо 9 година колико је примопредаја трајала пре рата, овога пута све се завршило за месец дана.

Од тог тренутка заједничка судбина две задужбине се раздваја. Једино што им је у будућности било заједничко је чињеница да ни једна од њих није национализована јер је извршена експропријација.

ПРИЗНАТ ЈЕДАН ОРАХ

Задужбина Христине и Андре Пурић је добила нову адресу, Сање Живановић 25. Вила се полако претварала у страћару, а споредне кућице су представљале право ругло. Предложена је за национализацију 26. 12. 1958., али суд није успео да донесе одлуку јер није знао како да изврши национализацију над имањем које је већ експрописано. У ишчекивању одлуке од Задужбине је одузето парче земље од 1000 квадратних метара и додељено стамбеној задрузи „14. јули“. Услов за доделу парцеле је био да задруга за највише две године на том месту подигне стамбену зграду.

На одузетом плацу био је лепо засађен воћњак и Задужбински одсек је затражио да се изврши новчана надокнада не само за плац већ и за саднице. Већ око тога је наступио проблем јер су општинске власти Задужбини признале само један орах уз тврдњу да нису чланови Одбора седили воћке већ станари који су ту живели. На то су станари затражили да се онда њиме изврши надокнада, али су добили одговор да су саднице засађене пре него што су они доселили и да ће надокнаде дати само оним станарима који буду располагали сигурним доказима да су баш они неку воћку посадили и да су зато имали одобрење од власника земље. Наравно да нико није располагао доказима и на тај начин цена имања је знатно смањена.

Спор око исплате се вршио дуго и на крају је утврђено да ће сума износити 343.600 динара и да ће бити исплаћена у току следећих 50 г. Оно што је интересантно је чињеница да је национализација извршена званично

тек 1965. г., а да је земљиште продато 4 г. раније и то по цени од 1500 д. по квадрату, дакле 5 пута скупљо од оне коју су исплатили Задужбини и то на кредит без могућности ревалоризације.

Вила у Сање Живановић 25 и други део имања су такође одузети Задужбини 1958. г. Национализација је званично извршена 1963. г., али је Задужбина ипак била дужна да општини исплати целокупну зараду за последњих 5 година. За кућу и део имања обећана је цена од невероватних 19.980 д. колико се обично добијало за 6 квадрата чистог плаца. Цена је формирана тако што је комисија установила да ће вила издржати још највише 25 година, што је помножено са станарином из 1958. Наравно, добијена сума је умањена за 90 посто јер је одељење за финансије Со Савски венац сматрало да је 10 посто сасвим довољно за Задужбину. Пошто је свота била мизерно мала одлучено је да се исплати одмах. Када је и да ли је исплата извршена у документима се не види.

БАНКА УМЕСТО ЗАДУЖБИНЕ

Задужбина Михајла и Саре Арсенијевић је имала још гору судбину. Југобанка је пожелела тај простор за свој пословни простор и затражила да се изврши експропријација још 1957. То је учињено и поред протеста Задужбине да је зграда обновљена и да је тек сада почела да доноси средства. На то се нико није обзирао: лепа и историјски значајна грађевина је срушена и на њеном месту је подигнута зграда Југобанке. Одређено је да Југобанка исплати Задужбини своту од 800.000 д., али је то извршено тек после судског спора дугог 18 г.

Министарство просвете више није имало користи од две осиромашене задужбине, тако да их је 1978. г. уступило „Споменици солидарности“. Том приликом је предата свота од 1.014.291 д. коју је Споменица солидарности одмах уложила као помоћ за изградњу дома за децу „Петар Радовановић“ у Титовом Ужичу. На дому се налази спомен плоча у част Христине Пурић и на тај начин је бар делимично извршена њена жеља да се подигне болница. Она није њена и није у Београду, још мање је на Топчидеру, али је бар нешто што је остало од те велике задужбине.

Данас Споменица солидарности управља обједињеном Задушбином Христине Пурић. Оно што је интересантно је да приликом уручења задужбине нису примили никака документ о постојању зграде у ул. 7. јула нити о плацу који је ту био. Документација о томе је уклоњена и Задужбина је предата само са документима о национализацији виле у Сање Живановић 25.

Данас Задужбина готово да не постоји. Новчана средства су престала да стижу локалном одлуком општине Савски венац, мада би исплата морала да траје све до 2011. Све што је остало је једна мала и трошна кућица на Топчидеру, остале зграде су срушене и једна велика и раскошна вила у којој живи један од деоничара „14. јула“ која је подигнута као неопходан стамбени простор због којег је задужбина експрописана.

Сандра ПЕТРУШИЋ

Пише: Љиљана ШОП

КЊИГЕ

ПОРТРЕТ РУЖНОГ
РАСПАДАЊА

Једном Ћоровићевском анализом каснијих вођа и вођица свануло би овом народу: ко их је и како селно и делно, свађао међусобно и супротстављао другима, продавао и куповао, гранично и разграничавао. Ко је потписом уступао села и међе, крајеве и крајине, и људе на њима како не би смео ни да су мртве душе, а данас се с маском блаженог мира на лицу чуди што се земља овако ружно распада, спокојно делећи интервјуе и изјаве док крв натапа управо та села и те, тако, декретима отуђиване оранице и пашњаке.

Говоримо искрено, јер је то увек најлепше и најчеститије и најбоље води до споразума. Ми смо, ма колико сродни били туђи једни другим. Срби су имали више духовних и књижевних веза са Бугарима и Русима него са Хрватима*.

Владимир Ћоровић: ПОРТРЕТИ ИЗ НОВИЈЕ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ

Учили су нас да се стара, прва Југославија распала јер је била **трула**. Каква ли је, Боже мој, била тек ова друга, када се **овако** распаде? Међутим, док ово друго распадање, које живим сада ми се већ чини читав свој живот (слично оној сентенци да човек умире од тренутка кад се роди) посматрам као случајна жртва, не жалим оне који су је стварали у крви и зноју својих заблуда и рачуница, а особито када видим како они најодговорнији немају никаквих проблема са својом савешћу. Оне, пак, који су речју и делом сањали и прижељкивали прву Југославију — њих разумем, и жалим их. Без обзира што су остварењем њиховог сна зачете све невоље (или скоро све) кроз које данас распамећени тетурамо.

Један од таквих часних Југословена, чијем се делу дивим а чије заблуде разумем, јесте Владимир Ћоровић. Опет један од оних под ембаргом, пола века прећуткиван и необјављиван, још једна жртва комунистичког слепила, самовоље и бахатости неуких властодержаца. Пажљивији читалац ових текстова рећи ће да такве ауторе тражим. Не, они налазе мене, а њихова дела попут неког закашњелог мелема полуњавају празнине, богате досадашња сазнања, потиру лажи и полуистине, и напосто се лековито таложу тамо где су већ одавно требала да буду као баштињен капитал од којег се тачније и пречицама разумева своје време и процењују узроци садашњих збивања.

Да педесет година не објаве најбољу **Историју Срба** коју имају, то, чини се, могу само Срби (и можда још Руси). Само ми верујемо да се комплетни, свестрани и објективни интелектуалци рађају на сваком ћошку, те да их можемо затирати како се коме свиди без последица по националну (само)свест и будуће генерације.

Дело Владимира Ћоровића, импозантно

обиман а незаобилазно значајем за српску историографију, као и његово лично учешће у националним и културним збивањима и његова увереност да је света обавеза интелектуалца да јавним ангажманом предњачи у борби за интерес свог народа, импозовали су и у његовом времену а и данас се могу сматрати узоритим. Сигуран и темељан у различитим научним дисциплинама (књижевна историја, историја, археологија, филологија, етнографија), неисцрпан када је реч о сакупљању грађе а поуздан када је у питању интерпретација и оцена, Ћоровић је с правом назван нашим „последњим полихисториком“ (Радован Самарџић). Европског образовања, поносан на родни Мостар који је „конзервативан и национално строг до суровости, љубоморно чуввао морал и традиције своје патријархалне средине“ како вели Ћоровић. Србин тако и толико да су злонамерници лако сврстали у заговорнике великосрпске државне идеје јер је аргументима показивао зашто је баш Србија пијемонт југословенског уједињења, и коначно, интегрални Југословен, широк и толерантан, добронамеран и рационалан, био је Владимир Ћоровић једна од оних прототипских, трагичних фигура српског народа које су уградиле свој живот, срце и ум у варљиву идеју добробити српског народа уједињеног са јужнословенском „браћом“. Врлине српског менталитета спречавале су га да види једноставну истину: да највећи мора и највише да жртвује и највише да се одрекне себе и свога да би тек привидно угодни малим, ситничавим, ускогрудим и искомплесираним рачуницама око себе. У психологији народа има нечег од психологије појединца, а тамне странице светске историје, као и оне најкрвавије, исписали су по правилу неки мали, амбициозни а на страни људи.

Портрет, као књижевни жанр, данас готово да не постоји. Разлози су за то, верујем, психолошке природе. Да би се сачинио добар портрет, ваља интензивно мислити о другоме (а заборавити себе, што данашњим људима од пера као да теже пада него некадашњим), ваља разумети личност, време, прилике, односе и објективно сагледати њихову међузависност. Једном речју, ваља знати много више но што је за портрет, као један

скроман прилог, потребно, а данас смо често сведоци обрнутог процеса: више је написано, но темељних знања, више ватромета рече него чињеница и аргумената. Портрети Владимира Ћоровића тим су драгоценији, попут старинских медаљона на којима сваки детаљ сведочи о битном и где сваки изнијансирани потез има свој дубоки значај и оправдање. Ћоровићеви портрети, мада обимом различити и разним поводима писани, школски су пример заокружене целине и ауторове свести да је за личност и дело појединца пресудан читав низ детаља који (ин)директно утичу на свест и судбину и оних најчвршћих, најзначајнијих, чеоних људи који су потом утицали на судбину других. Непристрасан и одмерен, он је умео да избалансира биографије знаменитих српских великана и укаже на оно што их је издвајало међу савременицима, а с посебном је сигурношћу одређивао њихово реално место у историји, што ове портрете чини поузданим путоказима и у савременом процењивању места и улоге водећих историјских личности, војсковођа, политичара, црквених великодостојника, националних радника, научника и уметника. Без свести о профилу људи који су стварали историју, губи се и свест о критеријумима којим и каквим личностима данас можемо веровати када је реч о борби за угрожене националне интересе. Педесет година лажних величина, фалсификованих биографија, лакираних портрета, пола века исписаних страхом, каријеризмом и користољубљем, умртвило је онај негда поуздани народни дух који је умео, интуитивно да раздваја жито од кукоља, а сачувало (на жалост) само нагонску потребу да се пронађе вођа (макар и домановићевски) коме ће се предати мандат да одлучује о националним интересима. Зашто су тај мандат у вођењу народа могли имати рецимо Карађорђе или краљ Петар, зашто су га у науци и култури имали Вук Караџић, Јован Цвијић, Слободан Јовановић — лепо се види и из портрета Владимира Ћоровића.

Али, а то је за наше савременике можда још важније, једном Ћоровићевском анализом каснијих вођа и вођица свануло би овом народу: ко их је и како селио и делио, свађао међусобно и супротстављао другима, продавао и куповао, гранично и разграничавао! Ко је потписом уступао села и међе, крајеве и крајине, и људе на њима како не би смео ни да су мртве душе, а данас се с маском блаженог мира на лицу чуди што се земља **овако ружно** распаде, спокојно делећи интервјуе и изјаве док крв натапа управо та села и те, тако, декретима отуђиване оранице и пашњаке.

Портрети, велим, нису више у моди. А требало би да им вратимо традиционалну улогу и стари сјај непоткупљиве истине.

ШТА ЗНАЈУ ДЕЦА?

„Озбиљан сам човек од својих 40 година и уместо да ми то што сам одговоран олакшава живот, само имам невоља. Највећи проблем је што су ми деца (син од 15 и кћерка од 12) постала крајње тврдоглава и непослушна, тврдећи да сам ја старомадан и нереалан. Наиме, васпитао сам их тако да је срамота лагати, бити непоштен и грамзив, а они ми стално наводе супротне примере понашање високо уважених и утицајних личности. Иако их ућуткујем, врло лако у уста узимају не само обичне људе, већ и такве политичке величине као што су министри, председник владе („Он је мртав хладан лагао за Столац, па није испала никаква фрка“ — кажу), вође моћног СПС-а („Онај Шкундрић каже да се бори против комунизма, а сам је одувек био комуњара“ — беснео ми је син), па не остављају на миру ни самог председника Србије („Он лаже и кад ћути“ — једногласно изјављују обоје). Осим што су овакве изјаве опасне, ужасавало ме то што ће постати покварени, неморални чланови друштва, а ја не знам како да им кажем да не беже из школе, да не лажу и не вређају наставнике и родитеље, кад су убеђени да је то сад главни тренд у друштву. Супруга их исто тако грди, али повремено и подржава, јер каже да су данас деца паметнија него што смо ми у њиховим годинама били“.

„Несрећни отац“

Данашња деца су прво учила да Тита воле више него мајку, а затим да је Слоба вреднији од слободе, па није ни чудо да су се потпуно одродила „политички освестила“ рекли би наши СПС-оци). Пошто је код вас генерацијска јама прешла сваку границу, има само два решења: или да ви постанете избеглица, па побегнете код неког усвојитеља, или да ваша деца затраже аудијенцију код височанства које помињу. Друга варијанта је повољнија, јер би им у личном контакту вероватно постало јасније колико су у лажи кратке и ноге и памет, па би Слобу и остале оставили на МИРУ (или МИРИ), а они су одлучили за немир доброг домаћег васпитања. Уосталом, можда после оваквих сусрета паре намлате пишући нову ћириличну верзију ЦРВЕНОГ „БАРОНА МИНХАУЗЕНА“!

СРЕДЊАК

„Свака част за часопис, редовно га и са задовољством читам, а сада се јављам да постоји једно једино питање. Имао бих још и то шта да припитам, али отом потом. Трену но ме занима зашто се наш министар образлава јавно представља као Данило Ж. Магковић? Други људи, па и министри, имају своје име и презиме, а на далеко чувени Дача триде додаје и Ж. Да ли вам је познато зашто?“

Миленко Р.

П. С. „С обзиром да сам учитељ, у целом имену и лику дотичног, највише ценим баш оно Ж.“

Драги Миленко Р.,

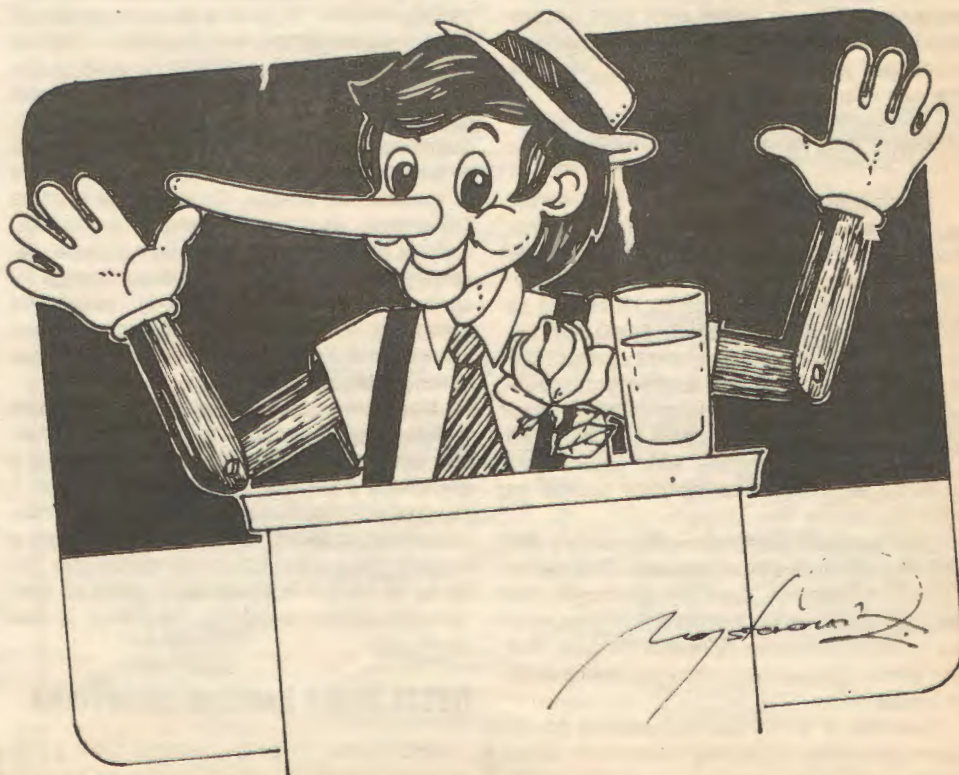
Данило је толико изузетан да стварно не би било фер да га народ случајно помеша са неким тамо безвезним Данилима или Марковићима који су се показали као велики издајници. Наравно, највеће и најочљивије средње слово јесте баш изабрано Ж (као ЖИР, или ЖБИР, ЖОНГЛЕР или ЖОХАР) које јасно ставља до знања да није реч о „Ш“-католици. А, обавештени извори тврде да, с обзиром на невероватну узлазну линију Даче Ж., он ускоро свом имену додаје чувене три звездице, као ознаку „ДЕ ЛУКС“ категорије. Тако више неће бити никакве забуне нити непријатног бркања министра Даче са популарним министром цртаћа — нервозним патком Дачом. Први има Ж и звезду, а други служи увесељавању империјалистичке деце из Америке и Европске економске заједнице!

СИДА И СЕЗОНА

„Први пут вам пишем, јер бих желела да ми нешто разјасните. С обзиром да је комунизам пропао свугде сем у Србији (Хрвати су преласком у фашизам направили бар термилошки помак), не разумем с којим правом владајући болшевици апелују на религиозну православну свест, користећи у званичном представљању симболе које су раније омаловажавали и презирали. Шта ће њима наш стари грб са орлом и четири С?“

Десанка из Суботице

Како шта ће им?! Они врло добро знају да је важно имати „корене“ и традицију, а кад се она ваљано препева, ето праве ЕПП-поруке. У новокомпонованој верзији, орао може да значи да је Србија добила крила, јер има анђeosког председника, који се по амбицијама не би постидео ни пред Александром Македонским. Тако, и четири С могу имати различита значења зависно од делтаности у чијој се рполаганди користе, па би то у ТУРИЗМУ (ЦРНОГОРСКОМ) значило: САМО СРБИН СЕЗОНУ СПАШАВА, у КЊИЖЕВНОСТИ — САМОУКИ СРБИН СВЕТУ САОПШТАВА, на ТЕЛЕВИЗИЈИ — СРБИН СТАЛНО СВЕ САЗНАЈЕ, у СЕКСУ — САМО СРБИН СИДУ САЛЕЋЕ, у ЕКОНОМИЈИ — СВЕТСКА СИРОТИЊА СРБИЈУ СПОПАЛА, а генерално — САМО СРБИН СЛОБУ СПАШАВА! Па ви кажите да нису маштовити!

ДРУГИ ПИШУ

The New York Times

ПРЕКРАЈАЊЕ МАПЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ — ЕВРОПА СЕ ТРЕСЕ

Stephan Engelberg

Њујорк, 2. септембар — Бивши комунисти, руководиоци југословенске републике Србије, били су у паници. Позвани су у главни град на тајни састанак о утврђивању стратегије и сатима чекали да им се обрати њихов вођ и председник Слободан Милошевић.

Њих око 150, били су увређени, љути и све нервознији. Привреда посрће, а студенти који демонстрирају улицама очигледно желе да сруше владу, а Милошевића нема. Или ће он изаћи на подијум, или се ми враћамо кућама — изјавило је неколико руководилаца из унутрашњости.

И на крају, ушао је у хол Милошевић и одлучно изашао на подијум. Они који су га слушали кажу да је говорио готово с натприродном сталоженошћу у тој кризној атмосфери, говорио је више од једног сата. Није одавао никакву емоцију, ни једном није подигао тон и разматрао једно по једно питање, све док све није исцрпео.

ГРАНИЦЕ ДИКТИРАЈУ ЈАКИ

Те вечери средином марта, овај легендарно повучени балкански политичар изложио је свој план о томе како да се сломи опозиција: обновом гвозденог национализма којим је стекао прву популарност. Изјавио је да Србију, највећу југословенску републику, окружују непријатељи и да је света дужност одбрани Србе који живе у другим југословенским републикама и по цену да то подразумева насилно прекрајање граница. Ни политичка опозиција нити жалопојке због економских тешкоћа нису пречи од српског позива на оружје, рекао је он.

„Ми морамо обезбедити јединство у Србији ако желимо да као највећа и најмногочљуднија република, одређујемо будући ток догађаја“, изјавио је Милошевић. „Ту су питања граница, основна државна питања. Као што знате, границе увек диктирају јаки а никада слаби“.

Говорио је о снагама које настоје да обнове „аустријску монархију“ и жестоко напао „оне“, које није именово — очигледно је реч о странцима — и који настоје да умање моћ

Србије. „Они чак у међусобном комуницирању кажу да неће бити мира на Балкану све док су Срби најбројнији, да је то дивљи народ који ће стално изазивати политичке сукобе, да им границе треба смањити на меру у којој неће бити опасни и неће угрожавати стабилност тог новог поретка. Они на томе дуго раде.“

Ако треба да се против њих боримо, борићемо се и надам се да неће бити толико луди да ступе у сукоб са нама. Јер, ако не знамо ваљано да радимо и да будемо пословни, барем знамо добро да се боримо“, рекао је он поздрављен бурним аплаузом.

ОПОЗИЦИЈА НАДЈАЧАНА У ТАЛАСУ ШОВИНИЗМА

Те речи — које је касније објавио београдски часопис „Време“ а недавно потврдио и један високи српски руководилац — можда најречитије говоре о лидеру кога многи у Србији поштују а клеветују у многим деловима преостале Југославије. Без обзира на слободни пад привреде у Југославији, изгледа да је Милошевић готово остварио циљеве које је изложио те вечери. Опозиција је постала безначајна, надјачана у таласу шовинизма, шибана од државне телевизије и штампе. Захваљујући војном притиску својих бораца — српских устаника и суседној републици Хрватској — Милошевић је наурио да откине неке делове Хрватске на којима су Срби већинско становништво.

Међутим, критичари у Милошевићевом очекиваном успеху виде клицу трагедије: Србија ускоро може да буде победница у рату а изолована у Европи, економски уништена и уучена у дуготрајни рат с Албанцима, Хрватима и Муслиманима. С обзиром да су Срби у Крајини формирали сопствену владу није јасно да ли ће чак и Милошевић моћи да контролише националистичке снаге које је сам распирио.

ЉУБАВ ПРЕМА ДАНСКИМ ЦИГАРЕТАМА

Милошевић је рођен августа 1941. у Пожаревцу, српском граду 50 миља од Београда. Отац му је био православни поп а мајка

учитељица у школи и одани комуниста. Након рата, родитељи су се развели, а отац се вратио у родну републику са Слободановим старијим братом Бором.

Оба родитеља су извршила самоубиство, мајка је умрла нешто касније, 70-тих година. Милошевић никада није јавно говорио о њиховој смрти. Један југословенски новинар који се усудио да постави деликатно питање о смрти мајке, каже: „Лице му се следило и побледело. Одбио је да изусту макар једну једину реч“.

Сарадници кажу да 50-годишњи Милошевић доминира састанцима. Има једно лице, нешто мало више заобљено на ивицама, вилицу коју претећи истура и проицљиве смеђе очи. Воли униформисана тамна одела са белом кошуљом. За разлику од Тита и великог броја послератних југословенских политичара, за њега кажу да живи скромно, без вила и љубавница. Једина очита екстравагантност која му се може приписати јесте љубав према данским цигарилосима.

Креће се у веома уском кругу пријатеља а оженио се Мирјаном Марковић. Она је његова љубав из факултетских клупа, која је сада професор марксизма и представница једне од најугледнијих комунистичких породица. И Марковићи имају своју породичну трагедију: Мирјанину мајку заробили су нацисти, мучили и стрељали након што је одала име једног утицајног партизанског вође.

ЧОВЕК КОЈИ НЕ ЧИНИ УСТУПКЕ

Иако је стекао каријеру држећи говоре пред великим масама 80-тих година, Милошевић се у последње време ретко показује у јавности. У току предизборне кампање за председника прошле године готово да није одржао јавни говор. Чак и најближи сарадници кажу да га ретко виђају.

Михаило Марковић, потпредседник Социјалистичке партије, која је наследила комунистичку партију, каже да се Милошевићев штаб састоји од само једног секретара и неколико саветника који чак не раде у истој згради са председником. Приликом недавне посете, један западни дипломата је рекао да

је имао утисак „да је Милошевић срећан што има са ким да разговара“. Чак и српски потпредседник Будимир Кошутић, друг из факултетских дана, каже да није ногом крочио у Милошевићеву кућу нити се упознао са Милошевићевом супругом и поред познанства од преко 20 година.

Па ипак, Милошевића се плаше због безобзирности и поштују због тога што је врски политички тактичар. У остваривању циља о великој Србији доследно се држао своје стратегије. Сваки корак почиње пропагандном кампањом у којој указује на неправде које су почињене против Срба. Те неправде обично преувеличава.

Србију рутински — и што је странцу помало смешно — приказују као жртву заверених страних непријатеља, почев од ЦИА, па преко Немачке и Аустрије до Ватикана, масона и коминтерне.

После јаке пропагандне паљбе, Милошевић би обично кренуо на циљ, било помоћу организованих манифестација или војне и дипломатске акције. Таквом акцијом присилио је владе Војводине и Косова да прошле године препусте власт Србији. У новије време, служећи се истом тактиком, заталасао је Хрватску а сада прети Босни и Херцеговини, подељеној републици у којој живи 45% Муслимана, 35% Срба и 18% Хрвата. Србија и Хрватска готово један век полажу право на Босну и Херцеговину.

Југословенски политичари кажу да је Милошевић у приватном животу подједнако непоколебљив као и у јавном. „Он не чини уступке“, каже Милан Кучан, председник Словеније. Апсолутно инсистира на томе да други прихвате његове аргументе. Он прети“.

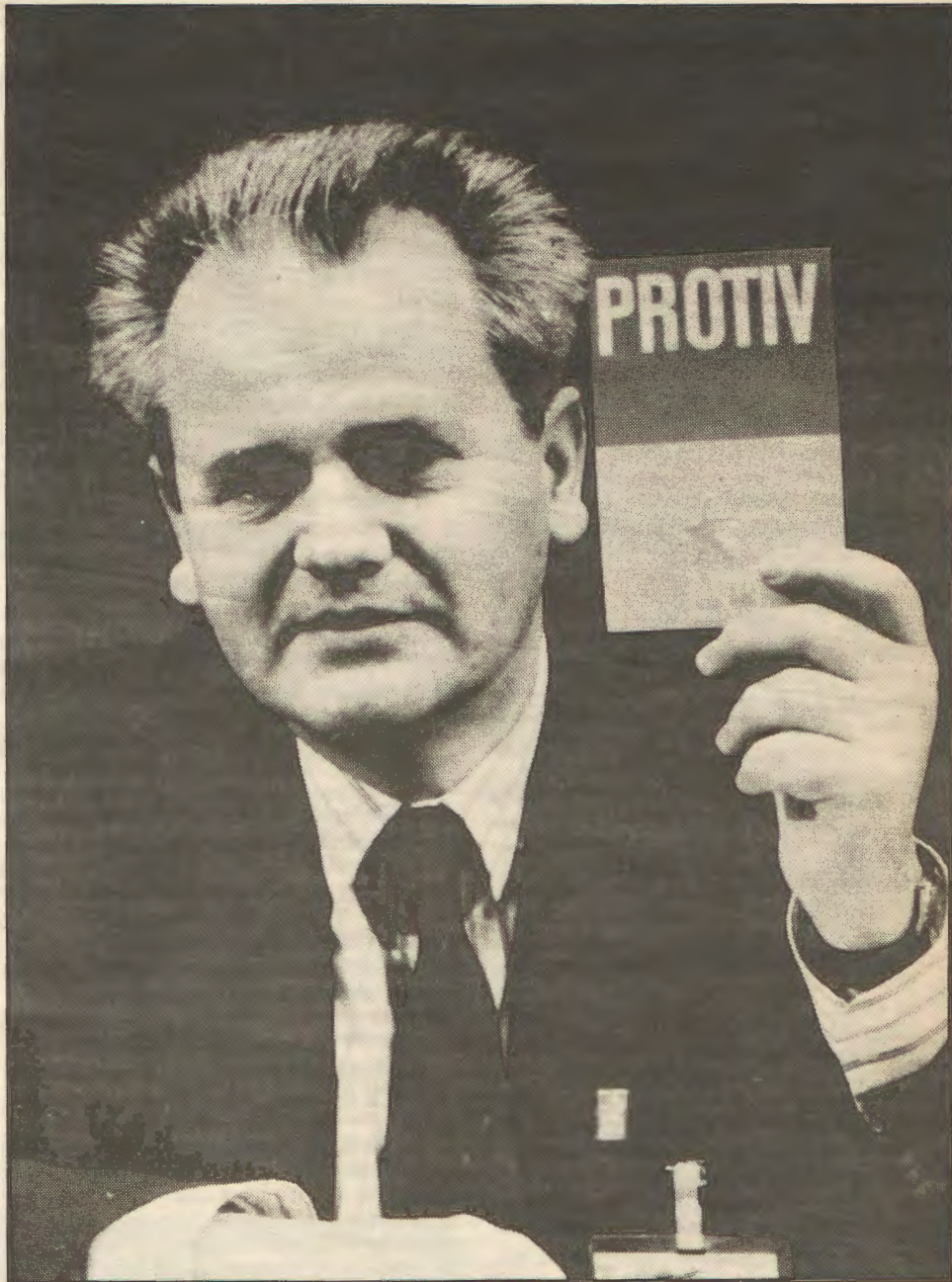
„ЖАЛИМО НАРОД КОЈИ ИМА ТАКВЕ ЛИДЕРЕ“

Ханс ван ден Брук, министар спољних послова Холандије, био је врло недипломатски једак када су Срби онемогућили упућивање ненаоружане европске мисије у Хрватску овога лета Ван ден Брук, који је предводио тројку спољних министара у име Европске заједнице, провео је пет сати у узалудном покушају да убеди Милошевића да попусти. После тога, рекао је новинарима: „Жалимо народ који има такве лидере“.

Милошевић, притиснут међународним критикама након овог инцидента, прихватио је, што је права реткост, да да интервју за британски тв канал SKY. Већ на самом почетку навео је шта је Србија-преживела у рату, нетачно тврдећи да је спорно питање заправо упућивање страних „армија“ на југословенску територију.

„Изгубили смо готово половину становника у првом светском рату и готово исто толико у другом борећи се за слободу“, рекао је он новинару који га је интервјуисао. „Ми овде у Југославији не волимо страни војни притисак“.

Мало тога се у раним годинама Милошевићеве каријере разликује од каријера масе осталих младих људи који су приступили комунистичкој партији. Уписао се на Правни факултет београдског универзитета 1960. и одмах склопио пријатељства која су била пре-

Слободан Милошевић: човек за истраживање

судна за његов успон. Изабран је за секретара комунистичке омладинске организације и упознао Ивана Стамболића, рођака најмоћнијег комунисте, Петра Стамболића.

Кошутић каже да Милошевић за разлику од својих колега у току студија није имао много времена за забављање и спорт. „Био је веома добар студент, имао је високе оцене“, каже Кошутић. „Није волео спорт. Волео је веома много да чита, посебно белетристику. Заљубио се у своју садашњу жену на факултету“. У току студија, сећа се Кошутић, другови су за Милошевића организовали славље да би обележили рођење његовог првог детета, ћерке.

У то време Милошевић није показивао никакве склоности ка скретању од комунистичке догме. Његови пријатељи сада тврде да је то било само претварање, послушност која

се захтевала од сваког младог човека који је желео да ступи на политичку сцену Југославије. „Он никада није био комуниста у правом смислу речи“, каже Кошутић.

Тања Петовар, правник и стручњак за права човека, похађала је Правни факултет непосредно после Милошевића и она сматра да је то питање небитно. Југословенски комунизам, каже она, првенствено се сводио на стицање и очување власти, а идеологија је била неважна. „Милошевић ни у шта не верује“, каже она. Он једноставно наставља Титову традицију. „Сада то нису самоуправљање или не-сврстана Југославија и друге глупости“ каже она. „Сада имамо Србију“.

У годинама након што је дипломирао, Милошевић је следио звезду у успону, младог Стамболића. Били су необичан пар, амбициозни бон-виван који ужива у привилегијама

које му јемчи статус припадника комунистичке елите, али у сенци безбојног и вредног заменика, провинцијалца.

Њих двојица су заузимали многобројне положаје у предузећима која су под контролом комуниста, и брзо доспела до највиших положаја.

За Милошевића је карактеристично да је долазио на функције са којих је одлазио Стамболић. То је било место директора „Техногаса“ и председника „Беобанке“. Једно време је био представник ове банке у Њујорку, па солидно говори енглески.

Средином 1980-тих година њих двојица су у тандему прешла из привреде у политику, при чему је Стамболић постао председник Председништва Србије, а Милошевић добио другу по важности функцију шефа српске комунистичке партије.

Богдан Богдановић, архитекта који је од 1982. до 1986. године био градоначелник Београда, памти Милошевићев непоколебљиви ентузијазам у комунизам. „Марксизам-лењинизам је као предмет скоро био избачен из школа и са факултета, јер су га сви сматрали смешним, глупим“, каже Богдановић. „Скоро нико није веровао у суштину марксистичког лењинизма. Он је лично на литургију која се понавља у недоглед“. Међутим, Милошевић је, као шеф београдске партијске организације, инсистирао на томе да предавања из марксизма-лењинизма остану.

„У томе је Милошевићев парадокс“, каже Богдановић. „Он је заиста прочитао те књиге. И не само да је спречио избацивање тог предмета, већ се под њим број часова повећао“.

Када су се променили услови, Милошевић се, пошто је увек био тактичар, мењао заједно са њима. Први наговештаји његове запањујуће трансформације од комунисте у националисту примећени су 1986. године, када су чланови Српске академије наука и уметности написали тајни меморандум који многи сматрају интелектуалним темељем Милошевићевог успона. У меморандуму пише да је Југославија била превара за Србију и да сви Срби у републикама имају право да живе у оквиру Србије.

Они који су учествовали у изради овог документа данас кажу да он није написан конкретно за Милошевића. Меморандум је био поштен израз гледишта већине српских интелектуалаца који данас остају језгро Милошевићеве политичке базе.

МОЋ НАД МАСАМА

Већина лидера југословенске комунистичке партије „обрушила се“ на меморандум. Милошевић није дао никакву изјаву до 24. априла 1987. године, када је отишао у један град насељен Србима на Косову — делу Србије у коме 90% становништва чине припадници албанске народности и на коме су Срби 1389. године претрпели пораз од Турака, који сви Срби сматрају најважнијим и најтрагичнијим догађајем у својој историји. Милошевићев долазак на Косово је на тај начин, сам по себи, представљао својеврстан револуционарни чин, чин одбацивања Титове антинационалистичке догме. Оно што се догодило, далеко је изашло из оквира тога.

Око дворане у Косову Пољу окупило се на хиљаде Срба, много више него што је сала могла да прими, жалећи се на репресију коју над њима спроводи покрајинска комунистичка влада у којој доминирају припадници албанске народности. Маса је притискала напред, полиција гурала назад. Севнули су подрецци. Одједном се на балкону појавио Милошевић и изговорио речи које ће га од безличног бирократе претворити у харизматичног српског вођу. „Нико нема право да туче народ!“

„Била је то спонтана реакција“, каже Славољуб Ђукић новинар који је те ноћи био у Косову Пољу. „Његови блиски сарадници рекли су да је, када се вратио у Београд, лично на усјању пећ. Био је пун емоција. Није могао да контролише осећања. Није могао да се смири“.

И пријатељи и непријатељи се слажу да је то био пресудан тренутак за Милошевића, први пут да је осетио своју моћ над масама. Богдановић је посматрао тај догађај на телевизији и био је ужаснут.

„Тамо се нешто догодило, нешто слично ономе што се догађа јунаку у филму „Велики диктатор“ Чарлија Чаплина, када људи машу заставама, а он постаје свестан своје моћи“ каже Богдановић. „Милошевић је тада схватио да може да влада користећи масе. Он је то испробао“.

Следећи Милошевићев корак био је покретање кампање за свргавање Ивана Стамболића, његовог дугогодишњег савезника. Радио је у унутрашњости републике, учвршћујући везе са локалним партијским шефовима. Затим је, на седници Централног комитета српске комунистичке партије у јесен 1987. године, извршио пуч који је у року од неколико месеци завршио смењивањем Стамболића.

ТЕНКОВИ НА УЛИЦАМА

Пошто је Стамболића уклонио са пута, Милошевић је прешао на уличне демонстрације и поставио свој основни циљ — стварање Велике Србије. Масовним демонстрацијама у којима су учествовале на стотине хиљада људи срушене су комунистичке владе на Косову, у Војводини и Црној Гори који насељавају Срби. Милошевић се представљао као борац антибирократске револуције, као балкански Горбачов са националистичким примесима.

У Војводини су промлошевићевски расположени демонстранти бацали јогурт на локалне комунистичке руководиоце. Српска полиција, уз подршку Југословенске народне армије у којој доминирају Срби, угушила је немире Албанаца на Косову, претворивши ову покрајину у, како је то окарактерисала хелсиншка посматрачка група, војни логор. Године 1989. Милошевић је извојевао победу, потпо су се притешњене скупштине Војводине и Косова изјасниле да врате главна овлашћења српској влади.

Његов следећи корак био је покушај да прошири свој утицај на читаву Југославију. Међутим, Словенци су затражили слабљење централне контроле и пружање гаранција за поштовање људских права. Када је Милошевић то одбио, они су демонстративно напус-

тили ванредни конгрес Савеза комуниста Југославије у јануару 1990. године. Милошевић је зграбио микрофон и затражио да конгрес и партија наставе рад без Словеније.

Био је то узалудан покушај. У року од неколико месеци Савез комуниста Југославије је био мртав, а у свим југословенским републикама организовани су вишестраначки избори. Националистички настројени кандидати, укључујући ту и Милошевића, извојевавали су убедљиве победе.

Међутим, тада је срећа почела да окреће леђа Милошевићу и његов утицај је достигао најнижу тачку непосредно пред састанак са руководством Србије крајем марта. Почетком марта је српска демократска опозиција организовала демонстрације против владине доминације над средствима информисања.

Био је то директан ударац Милошевићу и његовом главном орубу помоћу кога је стекао и одржавао власт.

КАКВА ЈЕ СТВАРНОСТ?

Шта ће вероватно проистећи из насиља и збрке у Југославији? Већина дипломата очекује настанак независних држава у Словенији и Хрватској уз преосталу „крњу“ Југославију коју би чиниле Србија (укључујући Косово и Војводину) велики делови српских региона Хрватске и део или цела Босна и Херцеговина и Македонија.

Била би то земља са 17 милиона становника, без својих најпросперитетнијих и најнапреднијих република и врло вероватно политички и економски изолована од остале Европе. Из прикрајка чека Албанија, која ће можда, што је разумљиво, покушати да скрене пажњу са својих огромних проблема тиме што ће се усредсредити на лоше поступање Срба према албанској националној мањини на Косову. Или би сама албанска мањина могла да се побуни. Исто тако не могу се искључити ни социјални нереди у Србији, где је десетине хиљада радника месецима без плате, док незапосленост расте.

За сада, међутим, Срби делују задовољно обилем национализма и заборавају на опасности које изазивају. „Можемо мислити шта нам је воља о Србији и Србима, али су они деценијама помало били гушени“, каже Хари Штајнер, уредник часописа „Време“. Милошевић је успео да постигне да се обични Србин више поноси собом, тиме што је Србин“.

„Велики део српских интелектуалаца осећа исто“, каже Штајнер, чести критичар Милошевићеве националистичке политике. „Они не желе да мисле на опасности играња на карту која је, како нам је историја увек показивала, опасна“.

Богдановић, бивши градоначелник Београда, каже како машта да ће доћи нека међународна организација да демилитаризује Балкан и донесе мир.

„А каква је стварност? Плашим се да би стварност могла бити грозна. Могао би постаи низ малих фашистичких држава, које су културно ограничене и међусобно се боре“.

РАТКО ПАРЕЖАНИН: „МОЈА МИСИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ“

ТРАГЕДИЈА ЦРНОГОРСКИХ ЧЕТНИКА

— Књигу Ратка Парезанина, оснивача Балканског института, „Моја мисија у Црној Гори“ ових дана објавила је Издавачка кућа „НОВА ИСКРА“, Д.Д. из Београда, као репринт издања „Искре“ из Минхена, у припреми Ивана Стојановића, а у едицији београдског издавача „Документи“.

„СРПСКА РЕЧ ће донети скраћене изводе из ове књиге која представља документ и исказ аутора о драматичним збивањима са црногорским четницима и њиховим командантом Павлом Ђуришићем, кога Парезанин и поред међусобног разумевања није могао да убеди да одустане од кретања у Централну Босну врховном команданту Дражи Михаиловићу и крене ка западним границама, теренима попа Ђујића и даље према италијанској и аустријској граници.

Ово драматично казивање аутора и оснивача Балканског института, успео је да објави један мали издавач и да у скромној опреми српском народу учини доступним документ са аутентичним дијалозима који говори о трагедији елитних четничких јединица. Он их доводи у јединствену чету која одступа кањоном Таре заједно са пораженим Немцима, који се из Грчке и Албаније повлаче преко Црне Горе својој отаџбини, да би их негде на том путу спасила невидљива божја рука. На другој страни, од својих страдају и Павле Ђуришић и његови борци, па чак и деца, сестре, мајке, кћери и жене које их прате на том путу без повратка

Од доласка II батаљона 5. пука Српског Добровољачког Корпуса у Санџак код војводе Павла Ђуришића (фебруара 1944. године), добровољци су били у сталним везама са четничким одредима Црне Горе и Санџака. Из дана у дан те су се везе појачавале. После краћег времена дошло је и до формалног уједињења наших јединица. Павлове четничке јединице требало је реформирати у шести, седми и осми пук (добровољци су тада имали пет пукова). „Шести пук“, чије су се јединице тада налазиле у Пријепољу и Милешеву, вођа је капетан Цимбаљевић. Код „шестог пука“ у ово се време налазио и капетан Душан Арсовић у функцији начелника штаба војводе

Ђуришића. „Седми пук“ је био распоређен у Пљевљу и околини, а на његовом челу био је капетан Радоман Рајлић, док је „осми пук“ требало фомирати „с ону страну“, у Подгорици, Зети и Даниловграду, а њега је требало да води мајор, односно капетан Милош Павићевић. У то време од стране Недића наменован је Ђуришић за помоћника Косте Мушицког, команданта Српског Добровољачког Корпуса и унапређен је у чин потпуковника.

У добровољачким редовима ове су чињенице примљене са радошћу. Именовање војводе Павла за помоћника команданта добровољачког нарочито је било поздрављено. Војвода Павле је био чувен као јунак и борац против комуниста. Порасле су у нашим редо-

вима наде да ће ово уједињавање са четницима Црне Горе и Санџака допринети зближавању, измирењу и јединству свих четника и добровољаца, у борби против заједничког непријатеља. У Србији, се, нарочито у последње време, рађило много на обједињавању четника и добровољаца, али све је то ишло некако мучно и сторо. Било је с времена на време сарадње и међусобног помагања на терену, појединачно, али је на другим местима опет долазило до размирица, па и до сукоба. Наде за јединство биле су нарочито ожи-

Генерал Коста Мушички

веле приликом Титове офанзиве према Ибру. Тада смо се заједнички борили са четницима на разним секторима. Лично сам гледао веће четничке јединице где се заједнички боре са добровољцима — око Краљева и Чачка —

сreo сам се једном приликом и са Звонком Вучковићем. Тада су се Марисав Петровић, Владо Ленац и Звонко заједно и сликали. Наши су у ово време све чинили да се четницима помаже и директно у борбама и у позадини.

ПУТ КА СЛОЗИ

Ипак, поред свега тога и доцније је долазило до размимоилажења, до размирица, сукоба и несрећа... Коб и поједини неразумни људи, као и Титови агенти провокатори — као онај директор **Кнежевић** у штабу Кесеровића — чинили су да до националне слоге не дође. Због свега тога, ми смо се много радовали везама са војводом Павлом, који је и лично и по својим јединицама тада представљао нешто од оног што је било најаче и најборбеније у редовима Дражних бораца. Веровали смо да ће ово братство у оружју и заједнички проливиеној крви много штошта из несрећне блиске прошлости прекрити велом заборављања и да ће нам омогућити братску сарадњу и борбу у одбрани од највећег противника, комунизма. Било је тада већ јасно да ће Немци и пре да изгубе рат но што се раније, мислило (на нашој страни рачунало се да се рат може протегнути евентуално до 1946. године), па је та околност нагонила разумне људе у табору националиста да чине све, како би нас слом Немаца на Балкану затекао сложне и повезане у заједничкој борби против комуниста, који ће, кад се буде архало Хитлерово царство, упрегнути све силе да се дочепују власти у Југославији. **Љотић** је у том погледу био неуморан. Слао је курире и посреднике до **Драже Михајловића** и залагао се стално за измирење и јединствени фронт. Настајало је на разне начине да дође у непосредан контакт са Дражом. Између **Љотића** и **Недића** постојала је пуна сагласност.

Под том призмом треба посматрати пре свега наше везе и сва наша настојања у правцу Санџака и Црне Горе. Од старијих најпре је био **Михаило Олћан** веза са Павлом и његовим четницима. Доцније сам ја придодат Олћану са неколико млађих другова. Кад је Олћан напустио ово место, **Љотић** је препоручио мене **Недићу** да ме постави за везу између **Недићеве** Србије и четника Црне Горе и Санџака. **Недић** је прихватио овај предлог и одредио ме писменим актом као неку врсту свога „заменика“ код војводе **Ђуришића**. Лично **Ђуришића** ја тада још нисам познавао, али сам се за време боравка у Санџаку упознао са више његових старешина као и са прилично јединица које су се налазиле око Пријепоља и Плеваља. Два месеца боравка међу њима било је довољно да се међусобно упознамо, зближимо и заволимо. Извесни **Павлови** прваци познавали су ме и из раније. Међу њима нашао сам својих старих познаника и пријатеља. Мени је лично много пријала ова дужност, ма колико да је све то било скопчано са многим тешкоћама па и опасностима по живот и мој и мојих млађих другова који су стално били уза ме и вршили одређене им задатке у сваком погледу најпреданије. Ове млађе добровољце четници и домаће становништво брзо су заволили. Где су се год кретали уносили су ведрину, оптимизам и — песму. Певали су убрзо заједно са четни-

цима четничке песме у којима се прослављао **Павле** са његовим борцима, а четници су такође научили поједине добровољачке песме...

ЗАДАТАК ЗА ЦРНУ ГОРУ

Надирање совјетских армија на Балкан **Љотићу** је дало повода да донесе одлуку за повлачење добровољаца у Словенију. Њему је било јасно да ће Совјети извести ствари тако да **Тито**, уз издашну помоћ Црвене армије, окупира целу Југославију. С обзиром на све што се у последње време одиграло у кругу савезника, **Љотић** је сматрао да **Енглези** и **Американци** неће доћи у Југославију. „Јавно мишљење“ у Београду и унутрашњости Србије тако тада није мислило. И поједини људи у **Недићеве** влади — као, на пример, **Милан Аћимовић** — и команданти Српске Државне Страже рачунали су такође с тим да ће се **Енглези** ипак искрцати негде на обалама нашег **Јадрана**. У четничким редовима ова је теза потпуно преовладала. Одатле одлука свих ових да се иде према Југу и да се тамо чекају савезници...

Што се тиче добровољаца из Србије, на време је пала одлука да они крећу пут Словеније, на крајњи северозапад Југославије и југословенске територије и да ту сачекају даљи развој догађаја, пропаст Немачке и долазак англоамеричких трупа. **Љотић** је имао и план да се овде изведе велика концентрација свих југословенских националних антикомунистичких снага и да се одатле покуша разбити најезда партизана комуниста...

У вези с одлуком да српски добровољци пођу за **Истру** (**Љотићев** је план био да тамо пођу и све друге четничке јединице), **Љотић** ми рече и ово:

„Како се судба игра са људима! Ми смо двадесет година веровали да ћемо снагом наше војничке моћи освојити наше земље које су под Италијанима. Али Бог је тако хтео да ми тамо наоружани као добровољци пођемо у најтежим данима наше историје, испод једног страшног окупатора...“ Кад сам у јануару 1945. године стигао из Црне Горе у **Трст** и видео на станици и у граду патроле српских добровољаца под оружјем, сетио сам се добро ових **Љотићевих** речи. Идућих дана видео сам по свим градовима у **Истри** заједно са добровољцима **Ђујићеве** и **Јевђевићеве** четнике као размештене војне посаде или истурене на борбене положаје. Сва територија, на коју смо као на југословенску земљу претендовали, била је сад под нашом војном влашћу.

У последње време **Павле Ђуришић** је имао своју сталну делегацију у штабу Српског Добровољачког Корпуса. Њени је био задатак одржавање везе са добровољцима и снабдевање четничких јединица у Санџаку од стране **Недићеве** владе (оружје, одећа, обућа, па и новац). Војвода **Павле** је прешао с ону страну Санџака, у **Црну Гору**, и налазио се са већим делом јединица и народа у **Зети** и **Подгорици**. Више пута добијали смо вести да ће **Павле** доћи у Београд на договор, али он није долазио. С пролећа 1944. он је долазио у Београд, разговарао с **Недићем**, **Љотићем** и **Мушићем**. Ја сам га видео само у штабу Корпуса, али се нисам упознао с њим.

У међувремену дошао је капетан **Јаков Јововић**, један од водећих четничких команданата у Црној Гори, па је том приликом он разговарао са **Недићем** и **Љотићем** о свим питањима, па и о повлачењу у Словенију.

Догађаји су се брзо развијали. Совјети су продирали све дубље на Балкан. Савезничке трупе освојиле су Западну Европу. Немци су спремали евакуацију Грчке, Албаније и Србије. Питање повлачења добровољаца постало је актуелно.

Крајем септембра позван сам хитно из **Плевља** у Београд и одмах сам посетио **Љотића**. Рекао ми је:

„Ти се мораш брзо спремити да ухватиш везу са војводом **Ђуришићем**. Знам да то није лако. Претпостављам могућност да уопште не дођеш до њега. Прећи преко Санџака данас је веома тешко. Можда ће ти лакше бити да покушаш преко **Косова**, на **Призрен**, па у **Скадар** и **Подгорицу**. Собом поведи дваестину-триестину млађих другова. Председник владе **Недић** зна све за овај твој пут и треба да пођеш одмах код њега. Спреми се да будеш што пре готов за одлазак. Ако будеш морао преко **Косова** на **Призрен** — а то ћеш видети у **Рашкој** — онда у **Трепчи** нађи инжењера **Стеву Илића**. Он ће ти бити од савета и помоћи ако нешто узмогне. Ако са **Стевом** оцениш да ти је пролаз немогућ и да се не можеш никако пробити до војводе **Павла**, нека ти **Стева** каже како ћеш се убацити у планину **Рогозну**. Тамо ћеш се склонити са својим људима. Собом ћеш носити радио станицу и треба да будемо у вези. Југославија ће бити окупирана од **Тита** и Совјета. Ко зна колико ће њихова окупација потрајати. Ти имаш да останеш у земљи у случају да не можеш до **Павла**. Ми идемо у Словенију и то врло скоро. Ако ти Бог помогне па се ипак некако пробијеш до **Подгорице** и дођеш до војводе **Ђуришића**, онда му кажи наше мишљење:

— да се **Енглези** неће искрцати, да ми стога идемо у Словенију да тамо чекамо крај и васпоставимо везе са **Англоамериканцима**;
— да и он на сваки начин настоји да се са својим борцима што пре пребаци у Словенију, па да се тамо концентришемо...

Знам, они ће ти говорити обратан. Они верују да ће се **Енглези** и **Американци** искрцати на **Јадрану**. Пропаганда је у том смислу велика, па и овде у то много верују. Ту пропаганду подржавају и сами комунисти мада све чине да до искрцавања не дође.

Твој је задатак да наше гледиште изнесеш војводи, да му све кажеш и објасниш па да настојиш да се повлаче његови што пре како би се сачували за боља времена. То је стварност.

Друго, твој ће задатак бити да се и иначе нађеш на руци, у сваком погледу, војводи **Павлу** и његовим. Што год узмогнеш ради да им се помогне...

Успле ли ти овај задатак, ти ћеш се с **Павлом** пребацити нама у Словенију. Не хтедне ли он, ма из којих разлога, да крене овамо, чекаћеш да ти се ми јавимо па ћеш радити онако како ти кажемо. Ако ти се ипак не можемо јавити никако услед немогућности да васпоставимо везу, онда нека ти је Бог у помоћи...“

То су, укратко, биле **Љотићеве** речи. С једне стране било ми је врло пријатно

да баш ја лично добијем овај задатак, а с друге стране од прве ми је било очигледно с коликим је тешкоћама, неизвесностима и опасностима скопчано његово извршење... Али, нека буде што буде! Реч Љотићева за мене је била више него наређење; знао сам да то чини по свом најбољем нахођењу. У једном кратком сусрету он је Павла Ђуришића много заволео, исто као и Јакова Јововића, ценио их је обојицу и сматрао их изванредним борцима и прегаоцима у борби против комунизма. „Разумем!“, рекао сам Љотићу. Поразговарали смо још мало и онда рече ми да свакако пођем до генерала Недића и да се брзо спремам за пут.

Исти дан сам посетио Недића у његовој канцеларији. Он ми, углавном рече: „Теби је Мита све казао, то је велика ствар, иди поздравити војводу и све, нека ти је срећан пут...“ Преко шефа кабинета, генерала **М. Дамјановића**, уручена су ми новчана средства за пут мој и мојих другова.

ЉОТИЋ НЕ ВЕРУЈЕ У ИСКРЦАВАЊЕ ЕНГЛЕЗА

Уочи поласка из Београда — то је било 3. октобра 1944. — посетила ме је у канцеларији Српског Добровољачког Корпуса Павлова делегација при штабу, заједно са Савом Радоњићем. Они су већ знали да ја крећем. Спремало се на пут са мном и неколико Црногораца, међу којима и капетан **Ђеранић**, професор **Бандовић** и други. Једно време рачунало се да ће нас пребацили немачки авиони у Подгорицу. Међутим, од тога није било ништа. Немачки официр за везу сваки ми је дан говорио да временске прилике не допуштају лет авионима од Београда до Подгорице. За пут преко Санџака стизале су нам све горе вести. Тада је било немогуће ићи овим путем, пошто су га на много места држали партизани. Преостао је још само пут преко Призрена и Скадра, али о томе нисам никоме говорио из опрезности да за то не сазна непријатељ, који би ми и ту могао да стави запреке.

Павлова делегација са Радоњићем дође ми поменутог дана после подне с молбом да пођемо до Љотића не би ли га убедили да је најбоље да сви добровољци, а не само нас трестина, крену у Црну Гору и да се тамо сједине са Павлом. Морам да признам да је мени у првом тренутку годио тај предлог. Ко не би рађе путовао са свом својом дружином и то на тако несигуран и неизвесан пут? Замишљао сам какву би радост приредили браћи Црногорцима кад би се једног дана сви појавили са оружјем у Подгорици и околу ње. Замолише ме да они пођу до Љотића на разговор. Љотић рече да могу одмах доћи. Поведосмо собом и професора **Влајка Влаховића**, који је био одређен да иде са мном.

Око пет часова били смо код Љотића, у његовом тадашњем београдском стану, Александра бр. 1, IV спрат. Примео нас је одмах. Са мном су били: **Саво Радоњић**, професор **М. Бандовић**, мајор **Божо Јоксимовић**, мајор **Зонић**, капетан **Радоман Ђеранић**, **Влајко Влаховић**. Љотић се руковао са делегатима срдечно и запитао их шта желе. Они одговорише да предлажу да се цео Срп-

ски Добровољачки Корпус пребаци у Црну Гору, јер ће се тамо искрцати савезници. У случају чак да се не искрцају, онда ћемо моћи да се тамо одржимо. Они су чули да добровољци намеравају поћи за Словенију, па сад моле да се одустане од те намере и да се крене пут Црне Горе. Љотић није дуго размишљао. Полако, тихо, рече следеће:

„Према садашњој ситуацији, ми смо предати Совјетима и Титу. Совјети ће помоћи Тита и гдегод нас овај пронађе, сагореће нас. Ма колико да ми не волимо Совјете, они су формално наши савезници и ми се против њих не можемо борити. Совјети иду у помоћ нашим комунистима, јер су Стаљин и Тито вешто удесили да им у помоћ дође само онај којег Тито позове. Титу није корисно да му помоћ у војним јединицама дође од Енглеза и Американаца. Он ове позива да му помажу само у ваздуху, да бомбардују и да му бацају спремну храну, оружје. Дању дођу, а ноћу одлазе у Африку или Италију. Бомбардовањем узгред озлојеђују народ против себе. Совјети још ни једно бомбардовање Југославије нису извршили. Остајати у земљи значило би пропаст не само за борачке јединице, већ и за сам народ. Немци су имали своју грозну рачуницу да убијају за једног стотину, а Совјети и Тито уопште неће бројати, него ће уништавати све од реда“.

Присутни нису стали. Почеше и даље да убеђују Љотића не би ли променио одлуку. Поново му говораху како сигурно рачунају са искрцавањем Енглеза на Јадрану.

Љотић им на то одговори:

„Гарантујте ми то. Али ја тражим сигурну гаранцију. Ако ми је дате, онда ћемо одмах да наредимо да добровољачки пукови крену према Црној Гори...“

Делегати су на то ућутали.

Љотић је наставио:

„Постоји још један разлог зашто ми не можемо у Црну Гору. Сада је јесен, а када народ у Србији и другде, куда би пролазили, види да ми идемо ка Црној Гори — кренуће за нама. Ми му то не можемо забранити. А чиме ћемо ми тај народ исхранити?“

На то један од делегата примети како је богата Зетска Равница и да би она могла да обезбеди исхрану и војске и народа. Љотић је на то одговорио:

„Тако су нама поједини људи говорили и 1915; говораху нам да издржимо само до Зете па ће све оданде бити у реду. Видели смо тада сиротињу која ни себе није могла да исхранити...“

„Мој је план“ — продужио је Љотић — „да се сви националисти повлаче у Словенију, где држим, да ћемо се најпре срести са савезницима. Ми и тамо идемо у нашу земљу и не мислимо да прелазимо границе наше земље и народа. Ја сам три дана ишао по Србији. Ишао сам од села до села, и нису ми дали да се нађем са Дражом (делегација је врло пажљиво слушала ове речи)... Бојим се браћо моја, кад би пошао у Црну Гору да бих правито катету и хипотенузу, а ја сам, кад се већ мора, за једну катету. По мом мишљењу догађаји ће се тако развијати — и то врло нагло — да бих се морао, кад бих се нашао у Црној Гори, брзо решавати на исти пут у Словенију. А замислите шта би то значило?! Колики губитак у времену, колике тешкоће, губи-

ци, жртве сваке врсте... Мислите само каква би нам обућа и одећа била код бораца после толиког мучног пута! Јесење су кише на дневном реду, кише које продиру до костију... Не можемо променити нашу одлуку. Ето, Ратко иде до војводе Павла па ће му он, пође ли му за руком да се пребаци до њега, све ово опширно објаснити. Ја сам њему то ставио у задатак и он креће напут у најскоријем времену...“

Делегација је свршила посету. Тада сам се лично опростио са Љотићем. Ноћу, уочи самог поласка, јавио сам му се кратко телефоном, рекао му „збогом“, а он мени зажеleo срећан пут.

ЗВЕЧАН — ПРИЗРЕН — СКАДАР — ЗЕТА

Ноћу, иза поноћи, између 3. и 4. октобра 1944. кренули смо из Београда, са железничке станице у Топчидеру. Правац је био Краљево—Рашка, онда даље Митровица, односно Звечан, где сам се имао састати са Стевом Илићем и размотрити ситуацију нашег даљег пута. Пут преко Санџака није долазио у обзир.

Моја је мала изабрана дружина била спремна и нервозна. Желели су сви да што пре пођемо кад се морало ићи. Било нас је 33. Поделио сам дружину на четири групе. Као просветар ове заиста храбре дружине пошао је **Влајко Влаховић**, а војни старешина је био **Слободан Станковић**, који је већ нешто раније једном био у Црној Гори због веза добровољаца и Црногорских четника. Увече сам се опростио са командантом Корпуса, генералом Костом Мушицким. Опрштај је био врло кратак. О свему смо ранијих дана опширније разговарали. Код Мушицког је у том тренутку био **Никола Калабић**, а у штабу Добровољачког Корпуса сам приметио и **Нешка Недића**. Први пут сам их тада видео. Дошли су да се договарају са добровољачком командом и да траже опрему и остало. На брзину проговорио сам неколико речи са Нешком Недићем. У возу су с нама путовали и Калабићеви четници. Рекоше нам да иду до Краљева где се врши концентрација четника за борбу, односно за одлазак на Југ да сачекају савезнике...

У Рашкој су нас оставили Бандовић, Ђеранић и други Црногорци који су од Београда с нама кренули. С нама је остао само Саво Радоњић. У Рашкој се тада говорило да нико жив не може пронети главе преко Албаније. Такве је вести на станици донео **Васо Ђуришић**, брат Павлов, који се налазио у Рашкој заједно са неколицином Павлових људи који су овде примали спремну и остало из „Недићеве Србије“ и имали дужност да то даље достављају њиховим јединицама.

У Звечану сам се нашао одмах са Стевом Илићем и решили смо да покушам да пређем преко Призрена и Скадра до Црне Горе.

Требало је сад поћи до немачког команданта да видим како би се брзо и без сметњи пребацили до Призрена и даље...

Из Скадра, са две лађе, пребацили смо се преко Скадарског Језера и дубоко у ноћ, скоро пред зору, дошли смо у Голубовце, у Зету. Преко језера пратио нас је један вод албанских војника, са једним подофициром.

— наставиће се —

ДИМИТРИЈЕ ЉОТИЋ: ИЗДАЈНИК ИЛИ ПАТРИОТА

Настављамо са објављивањем избора текстова Димитрија В. Љотића. Њихова изузетна актуелност и из данашње перспективе потврђују вредност Д. Љотића као плодног аутора, мислиоца и политичара. Текстова је одабрао уредник „Нове искре“ Иван Стојановић.

ЛАНАЦ ОДГОВОРНОСТИ

Поводом негативне одлуке парламентарне комисије у Паризу које је имала да утврди да ли је било до органа власти кривице због крвопролића од 6. фебруара у Паризу на Тргу слоге, крвопролића у коме је мобилна гарда пролила крв на хиљаде Француза, што су се упутили Скупштини да даду израза својој гњушању због политичког друштвеног смрада који је открила Ставискова афера — пише Анри Боро у великом недељном листу „Гренгоар“ од 13. јула под ироничним насловом „Палма на пушку“ следеће: „Једне недеље, пре тачно 145 година, неки Безанвал, неодлучан и зловољан преторијанац, дао је сабљама сећи и пушкарити Парижане. Овај Безанвал, кога је нека сплетка у влади изненадно одредила да осигурава ред, није ни мало познавао Парижане. Као и његови господари и он је сматрао поход од 300 хиљада Парижана за обичну гомилу и он је, као и његови господари, сматрао да се једним дахом може одуваати као дим излет Парижана. Показаше му да није тако. Овај догађај који је почео 12. јула између Краљевске улице и Краљичиног дворишта, свршио се два дана доцније у Бастиљи. Овај је грубијан био изведен доцније пред комисију — већ и онда — кад је заседавала у Шатлеу, а његов бранилац говораше у одбрани: „Нико није могао знати оно што је те ноћи заповедник полиције наредио или забранио“. Безанвал је био ослобођен. Две године доцније, исти адвокат, Десез, бранио је за исто дело једну много вишу личност. Али, ствари су се сад другачије свршиле. Узалуд је бранилац доказивао да његов узвишени клијент није никада издао наређење својој стражи да пуца у народ. Судије одговорише да злочин што ватра није обустављена оправдава осуду. И Луј XVI би гиљотиниран.

Да ли је потребан велики напор маште да би се име Безанвал заменило именом садашњег префекта полиције? Што се тиче осталих, којима ће — раније или доцније — земља пружити црвену меницу од 6. фебруара, остављајмо Даладијеу (који као професор историје мора знати да нема ничег новог под сунцем) бригу да их пронађе и ако има храбрости да их преда правди“.

Ми, разуме се, не доносимо ове редове због догађаја поводом кога су написани. Износимо то због наших прилика, ради поуке коју треба да извуку они, којима је дато да управљају земљом.

Наде да ће бити боље у многоме објашњавају став огромног дела народа у шестоја-

нуарском догађају. Прима се овај догађај с радошћу поглавито из ове наде, да ће систем неодговорности бити замењен системом одговорности.

Не систем одмазде — нарочито наглашавамо — већ систем одговорности, при коме ће узимање на одговорност и евентуалне кривичне, правне или дисциплинске мере доћи као непобитан доказ режима правде и строгости, и као такав опомена свим колебљивцима — онима са недовољно учвршћеним добрим особинама — да се добро чувају да се о своју дужност не огреше.

Свет не може бити задовољан када му се само каже да постоје закони, да су ти закони објављени и да се налазе наштампани у многобројним издањима. Свет хоће да види да се ти закони и материјализују, да се извршују, да су поштовани и извршавани, бар у најгрубљим потезима, од оних који су први и позвани да се о извршењу закона и поштовању поретка, на њима заснованом — старају.

Као што рекосмо, нажалост, у сваком погледу, наде нису испуњене. А ово све зато што они којима је извођење било поверено, нису били промењени. Ко се не сећа само анкете о шумским уговорима и дисциплинског спора пред Државним Саветом у коме су извесни виши чиновници Министарства шума и рудника били осуђени. Зар није очекивао сваки да ће после тога доћи до озвињања против одговорних министара, јер је и њихов рад том приликом у овом процесу додириван, и више него једном чинило се човеку да није могуће да за министре долазе тако наивни људи да им је просто баш све могуће донети на потпис. Али, после тога је протекло толико времена, а од анкете није било ништа и — неће ни бити.

Ко се не сећа толиких других ствари о којима се говорило — не без разлога — па никад и нигде није дошло до извињања, истраге, од стране надлежних власти.

Зар се може веровати да ће друкчије бити у питању уговора о грађењу железница, док ствари иду овако? Зар ће ту истину моћи да прснају административни чиновници — ма како иначе савесни — и ако је пронађу, зар се може веровати да ће с њом бити друкчије него што је било са осталима за ових шеснаест година.

Али, зашто ми на челу ових редака написасмо оне редове из чланка Анри Бороа? Зашто? Треба ли да кажем?

Тамо у Француској, парламентарна комисија, одређена да каже има ли до кога кривице што се невинна крв француских ратника просипа по Тргу слоге изгледа да је рекла да су криви ти добри Французи што су се усудили да протестују због сазнања да је њиховом отаџбином завладала мафија.

Боро им на то каже: „Не заборавите да неко мора бити крив за проливену крв. Уз-

луд сте ви правним нормама сакрили кривице. Једног дана ће се кривци пронаћи“.

Ако не они непосредни, који су само дело извршили, а оно они који су могли у томе да их спрече, или бар да их после открију. И зато им износи сугестивну историју Безанвала и Луја XVI, које је у размаку од две године за исто дело бранио исти адвокат. Десез, и док је првога успео да ослободи, другога баш зато није могао ослободити... Хоћемо да идемо светла и уздигнута чела. Досадио нам је смрад и трулеж. Хоћемо да сваки, од најмањег до највећег службеника одговара за оно што уради, и то одмах и стварно. Хоћемо да млади и слаби увиде да је савесност и честитост сасвим корисна и практична врлина, када их већ сама врлина не привлачи. У томе можемо успети, без потреса, само ако се увиди да не могу сви бити некриви. Неко мора да одговара: или онај који треба или они који су пропустили да доведу до одговорности онога који је требао да одговара.

Треба пресећи ланац одговорности.

„Отаџбина“, бр. 22, 22.7.1934.

РАЗМИШЉАЊА О ВЛАДАМА

Није довољно да људи буду постављени за министре па да буду стварна влада. Формално, они су влада. Али да буду стварна влада, они треба стварно да владају приликама.

Отуда је и дошла реч влада. Ова реч значи — унапред предвиђати догађаје и предузимати такве мере да се по целину из њих извуку највеће могуће користи, односно најмање могуће штете — једном речју: владати приликама.

Отуда може бити влада формална, а да не буде стварна влада.

Кад оваква влада није то стварно, онда између ње и народа настаје све већи и већи расцеп, провалија, амбис. Народ осећа да влада не управља приликама. Прилике, остављене саме себи, врло често наносе штету народу који нема моћи, као целина, да управља заједницом и да се брани од штетних последица недостатка управе.

С чуђењем народ посматра људе који не врше своју дужност. С чуђењем, велимо, јер народ има такво природно поштовање према власти да му треба дуже времена да види да властодршци нису оно што треба да су. Али када чуђење прође, онда се јавља хладна извесност да власт није у рукама оних који су је достојни, и презрења, као за сваку ствар која је повредила хармонију и сразмеру. Презире

народ несразмерну претензију властодержаца који власт, истина, држе, али не владају приликама.

Тај размак, расцеп или провалија (зависи од степена отуђености) између владе (формалне земље) и народа (стварне земље) не може бити испуњен ни формалним овлашћењима надлежних чинилаца уставних (круне), парламента или самог бирачког тела.

Према томе, не може се он испунити ни вештачким прављењем политичких организација на које овакве владе треба да се ослоне.

Нашавши се над оваквом провалијом, оваква влада је у положају човека који се нашао на разапетом конопцу испод којег зјапи провалија. Особина сваке овакве владе јесте да се од провалије уплаши. Она нема храбрости да не гледа у ту провалију, већ да мирно врши дужност, кад се већ нашао у таквом положају. Да је у стању да храбро врши своју претешку улогу, онда би срећно пребродила опасност, можда би успела да пробуди дивљење и поштовање своје многобројне публике.

Али, најобичније бива друкчије. Овакве владе тада узимају комичне положаје, изазивају смех и презрење, покушавају онај огромни размак, ону провалију између народа и себе да попуне прављењем својих политичких организација.

При томе се таквим владама дешава да такве организације и направе, али онај размак, ону провалију испунити не могу. Са све већим чуђењем, презрењем и гађењем народ прати све оне комичне акробације и, ако нам је дозвољено да се тако изразимо, жели све јаче да се та комедија сврши. Јер, народ има извесан осећај стварности. Кад би та игра на конопцу била игра неких вештака, што за малу награду показују своју вештину, онда би народ желео да та игра потраје што дуже. Али, како је њему та власт потребна и како та власт треба приликама да влада, а не да приређује овакве призоре, то народ жели да се игра што пре сврши и у томе показује праву и истиниту мудрост.

Може да се деси да оваква влада има поверења оних чинилаца који су је на власт довели. Може да се деси да они налазе да влада треба да остане на свом месту.

Може опет да народ сматра да влада не може остати ни сата. Али, оваква влада нити ће остати годинама нити ће пасти за сат.

Кад влада не влада приликама, онда прилике, као бесни коњи, обарају владу — ни по вољи једних ни по вољи других, већ по највећем и најтврђем закону, по природи саме ствари.

Само је тада за земљу и народ штета огромна па се може догодити и пропаст без могућности лека и поправке.

„Отаџбина“, бр. 129, 4.9.1936.

МАФИЈА

Случај Стависког непрестано храни огромношћу својом органе јавног мњења свих облика и праваца.

Као и све друго што има везе са јавним животом, нас не интересују поједини детаљи

ове афере, већ њени дубоки узроци и њене опште црте. Нарочито нас интересује ова афера у њеној вези са представницима саме државне власти. Јасно да она не би могла добити размере које је имала, проузроковати такву штету, да њен грађанин носилац није имао пријатеља, помагача, саучесника у свим облицима јавног живота, нарочито у државним органима и органима јавног мњења.

Целокупна та огромна мрежа паукова са свим својим члановима названа је МАФИЈОМ, по угледу на чувену мафију, тајну злочиначку организацију, која је пре близу тридесетину година била по целој Италији раширила своје мреже.

Ми смо већ казали да честити људи имају ту основну ману да верују да им ОРГАНИЗАЦИЈА НИЈЕ ПОТРЕБНА. Неваљалци, напротив, знају да ИМ САМО ОРГАНИЗАЦИЈА МОЖЕ ПОМОЋИ. Честити човек сматра да је довољно БИТИ ЧЕСТИТ, ПА ДА БУДЕ ПОД ЗАШТИТОМ ЗАКОНА. Неваљалци знају, напротив, ДА ИМ САМО ИЗВАНРЕДНО ИЗВЕДЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У БОРБИ ПРОТИВ ЗАКОНА И МОРАЛА МОГУ ПОМОЋИ. Отуда нико није могао забележити да се зло може дуже времена одржати без организације, без јатака, без саучесништва, без помагача.

Мафија често нема утврђен облик, статуте, сталне чланове. Често је мафија везана само одређеним циљем и чим се он постигне, чланови се разилазе. Други пут је мафија право друштво, он одређеним органима, са строгим правилима, са знацима распознавања, са огромним средствима, са одличном организацијом.

Али, био први или други случај, мафија мора имати за себе ово: утицајну штампу, одлучујуће факторе у судству, у скупштини, у полицији, у полицији и јавној безбедности, у влади. Најобичнији начин је куповина људи новцем, или другим услугама, одликовањима, унапређењима, постављењима на добра места, међусобним услугама. Они који се не могу купити (а њихов број није много велики) држе се у зависности терором, застрашивањем. Напослетку, где не може ни корупција, ни терор, помаже политика.

Ствари се представљају потребним с обзиром на извесну корисну политичку комбинацију. ТАКО МАФИЈА — МА КОЈА ТО БИЛА — СЕДИ НА ТРОНОШЦУ ЧИЈЕ СУ НОГЕ: КОРУПЦИЈА, ТЕРОР И ПОЛИТИКА. Ма чију аферу, у ма којој земљи да рашчланите, наћи ћете на овај трonoжац. Обрнуто, ако видите где год овај трonoжац, знајте да нисте далеко од афере.

При раду чланови мафије су чврсто повезани својим учешћем у злу. Ништа није тако чврсто као саучешће у злу. То је јаче од пријатељства. Људи, саучесници у злу — су везани злочиним и срамотом. Раствурајући се, саучесници се излажу опасности да буду откривени. Зато самољубље свакога саучесника саветује свакоме од оњих слогу и одржавање заједнице. У случајевима где је мафија у опасности да буде откривена, она поступа као сваки нападнути организам. Брани се. У случају да се нешто мора изгубити, да се неки члан мора жртвовати, организам мафије сече везе између себе и жртве — евентуално жртву баца сама мафија, као данак за спасавање осталих чланова мафије. Ако постоји

опасност да жртва отвори уста и покаже да зна више но што треба „самоубиство“ или убиство затвара уста и мафија је обезбеђена. Њене страховите везе и средства обично успевају да преброде напад.

Водити борбу против мафије, а претходно не сазнати и тачно целу њену тајну мрежу, значи ићи у борбу са сигурношћу да се битка изгуби. Јер, ако човек нападне једног члана мафије због недела које је открио, изненадиће се, ако са стране коју не напада и од које се не нада никаквом злу, па чак има и разлога да очекује помоћ, добије такве ударе који целу његову намеравану акцију против откривеног зла онемогућају. Дешава се да мафија употреби сопствене чланове да заведе на лажни траг покренути друштвени напад. Као што има случајева да мафија добре борце против себе вешто компромитује, излажући их тренутном губитку угледа и поверења.

Мафија је увек добро обавештена. Располаже одличном обавештајном службом. Не може без тога. Прати обично пажљиво рад и приватан живот људи који су јој опасни, чак и приватан живот њихове родбине. Све бележи и памти. У осудном тренутку често напада омета и укочи вештим обавештењем да располаже неком тајном коју он нема интереса да се открије. И у сред борбе нападач тако испадне из борбе. Нема средства коме мафија неће прибећи. Све што може тренутно и тајно да помогне циљеве, све ће употребити.

Мафија је свемоћна. Она разара као рак, као зли тумор, ткиво народног тела. Органи којима народно тело и његови удови треба да реагирају не раде, не функционишу. Везе између појединих органа народног тела су спречене и прекинуте. Зато мафија и њен план одлично функционишу. Ако се дозволи да мафија у ткиву народног тела развије своје мреже, ако се на време не предузму енергичне оперативне мере и не исече у зачетку оболело место, мафија се тако шири, тако расте, да је њена победа сигурна дотле док тако не изгризе и не пождере државни и народни организам да овај сконча и тек то повуче за собом и крај мафије.

Ово су поуке из Ставискове афере.

И код нас, најалост, даду се сагледати контуре мафије.

Зато смо и изнели овде њену физиономију. Честити људи треба да буду обавештени о симптомима зла, о његовим методама и развоју, како би му, док је време, могли стати на пут.

**„Отаџбина“ бр. 7,
7.4.1934)**

ИСПОВЕСТ АМЕРИКАНКЕ У ЧЕТНИЦИМА

РУТ МИЧЕЛ: СРБИ БИРАЈУ РАТ

ХРВАТИ ВОЛЕ КАД ИХ ОСВАЈАЈУ

Тачно у четврт до десет тог преподнева у Дубровник је ушао први одред Италијана. Град је био весело окићен заставама, а југословенска је била извешана наопако, тако да изгледа као хрватска застава. Било ми је неописиво тешко при помисли на краља Александра и друге идеалисте, који су умрли верујући у Југославију. Тамо где није било духовног јединства крв се претварала у отров.

ПРИПРЕМИЛА: Ана СЕЛИЋ

У нашем вагону било је доста Хрвата, припростих људи. Срби се запрепашћени одвојише од прозора, не верујући својим очима и ушима. Хрвати остадоше на својим местима. Груди почеше да им се надимају. Погледавали су се подмуклим, победничким погледима и једва чујно се домунђавали. Окренув-

ши се и погледаше нас смело и дрско. „Ха, Енглескиња!“, презриво се подругиваху зурећи у мене. Изгледали су заиста језиво.

У нашем вагону било је доста Хрвата, припростих људи. Срби се запрепашћени одвојише од прозора, не верујући својим очима и ушима. Хрвати остадоше на својим местима. Груди почеше да им се надимају. Погледавали су се подмуклим, победничким погледима, и једва чујно, се домунђавали. Окренуше се и погледаше нас смело и

дрско. — Ха, Енглескиња! презриво се подругиваху зурећи у мене. Изгледали су заиста језиво.

Пошто се мање више иста сцена поновила три пута и пошто је постало јасно да су возови које смо сретали испуњени дезертерима, атмосфера у нашем вагону постала је крајње наелектрисана. Пожалих што сам револвер ставила у врећу за славање, али сам сматрала да је ипак најбоље да мирно и, на изглед, незаинтересовано седим. Моје девојке су једва дисале.

Уз нагли трзај заустависмо се у неком малом градићу. Општина и околне куће биле су окићене заставама — југословенским заставама окренутим наопако. Тако су постале хрватске заставе.

У тренутку кад смо стали градоначелник је управо изашао на балкон окићен барјацима и почео да чита прокламацију окупљеном становништву.

Нас три остадосмо док су сви остали истрчали напоље. Зачусмо клицање, а људи се затим вратише у воз. Из њиховог разговора сазнадох запрепашћујућу вест — Анте Павелић, онај познати хрватски нитков и међународни сплеткарш, кога је Мусолини потплатио да организује атентат на краља Александра, прогласио је Хрватску независном краљевином, а себе краљем.

Павелић — краљ? Хтедох да се насмејем грохотом, не знајући тада какав ће ужас и беду тај стравични садиста донети својој земљи.

ХРВАТИ НАПАДАЈУ

Воз је стајао као да никада неће кренути.

Митраљески рафали нису престајали. Један војник са бајонетом у пушчаној цеви ишао је кроз воз вичући да нико не сме да сиђе. Сви морају остати на својим местима.

Два задихана човека уђоше у наш купе и седоше. Били су Црногорци од око тридесет година, високи и здравог изгледа, али одебљи и меки. Обојицу сам знала из виђења са Цетиња. Један је био адвокат, а други трговац.

Поново су се чули митраљески рафали, час ближи, час удаљенији. Било је очигледно да се воде борбе за град. Али ко се бори? Како се одвија борба? Наши животи зависили су од тога. Претворисмо се у уши. Прошао је један сат дуг као година.

Воз је и даље стајао, већ више од два сата. Био је потпуни мрак. Повремено су из града допирали рафали.

Изненада се на прозору зачу тихо куцање. Провирих напољ. Једва сам разазнала лице човека са ваздухопловном шапком које се подигло према мени. Био је то наредник Барбовић, наш познаник од претходног дана. Спустих прозор.

— Слушајте, рече он брзо, — овај воз ће на граници са Херцеговином Хрвати највероватније напасти. Овдашњи Хрвати такође су се побунили и ми имамо наређење да останемо. Хоћете ли нам се придружити?

Ја рекох да морам да продужим, а да девојке треба саме да одлуче. Оне се определише да остану уз мене.

— У реду, рече он прибрано. — Мој савет вам је да пртљак натрпате на прозор. Кад почне пуцњава лезите на под. Срећно! Пошто срдачно стиснусмо руке он несташе у ноћи.

Наша два сапутника почеше грозничавом брзином да трпеју торбе на прозор. То је за мене било превише. Ако је нешто требало да се деси хтела сам барем да видим шта је то, и где се налазим. Оштро се успротивих, и торбе заузеле своја пређашња места. Али је један од њих ипак покушао да дрхтавим прстима навуче завесу — да би нас сакрио у потпуно неосветљеном возу! Још двојица људи убоше у наш купе. Сада сви почеше тиху молитву.

Изненада се зачу неко трупкање у ходнику: ред војника заузимао је положај. Могли смо да чујемо тупе ударе кундака о под. Негде око поноћи откисмо да се полако крећемо.

Изненада зачусмо рафал. Воз се уз трзај зауставио. Наши војници, тешко псујући Хрвате, протутњаше кроз ходник, искочише из воза, и сјурише се низ насип. Пуцњава је трајала око четврт часа. Могла сам да видим пламен пушчаних цеви док су Срби гонили издајнике кроз дрвеће и жбуње уз реку. Осећала сам се смешно осујећеном и беспомоћном знајући да бих напољу са мојим једним пиштољем више сметала него била од користи.

СРБИ ОСРАМОЋЕНИ

Издајници се коначно распршише, војници убоше у воз, и ми убрзо кренусмо.

Нападаци су били хрватски војници Југословенске војске. То сигурно нису биле усташе, припадници Павелићеве организације битанги и италијанских плаћеника, који су само четири дана раније ушли у земљу. То су били припадници оружаних снага Југословенске краљевске војске, издајници сопствене заклетве, који су планирали и сада извршавали не пасивну, већ активну издају своје војничке сабраће.

Ускоро сам чула да су се такви напади одиграли широм Југославије. Бесумње, они су унапред и пажљиво планирани и руковођени од стране хрватских официра.

Тужна је чињеница да је од свих малих земаља Европе Југославија била једина у којој је велики део Армије, заједно са редовним официрима, постао издајник, и прешао на страну непријатеља да би убио оне који су остали верни својој заклетви.

Рећи оно што говоре хрватски пропагандисти у Америци — да су једино усташе одговорне за ужасе који су готово одмах почели да се одигравају у Југославији — је једноставно неистина. Павелићева терористичка организација састојала се од око хиљаду људи који су 7. априла стигли у Хрватску. Алсурдно тврдити да је Павелић за четири дана успео тако добро да распореди по земљи своје људе да су они могли да буду једини извршиоци тих напада.

Срби у иностранству били су горко осрамоћени тако брзим падом Југославије. Али, објашњење је сасвим јасно и оно не иде на штету Срба.

Знам да су многи Хрвати, и образовани и простији људи, били огорчени неделима која су починили њихови земљаци. Са захвалношћу помињем да су ми Хрвати у два маха помогли, ако не и спасли живот. Али, чињенице су чињенице, и истовремено је и неправедно и опасно скривати их, јер је истина једина права водиља.

Главни разлог за тако брзи пад Југославије је чињеница да је сваки српски официр могао с правом да очекује да ће му његови хрватски војници пуцати у леђа, што се у више наврата и догодило.

Од укупно 1.679 оних који су се заклели да ће бранити краља и отаџбину, а постали су издајници и прешли непријатељу, 95 одсто били су Хрвати. Тачне бројке, како наводи званична штампа Независне Државе Хрватске, говоре да је ту било 11 генерала, четири адмирала, 52 пуковника, 73 потпуковника, 68 капетана, и 72 морнаричка капетана и официра. Томе треба додати и 1.342 подофицира, ваздухопловна стручњаци и механичара. У хрватским новинама објављивана су писма у којима се хрватски официри високог ранга са најчиничијом окрутношћу хвалишу да су се оженили Српкињама из утицајних породица само да би се лакше дочепали кључних положаја на којима би издаја била што ефикаснија: тако дуго и тако добро је издаја била планирана.

Од 224.000 југословенских ратних заробљеника одведених у Немачку, мање од два одсто били су Хрвати (њима свака част); било је довољно да само кажу да су Хрвати и одмах би били пуштени. Од 14.000 српских официра којима је понуђено да се потчине Немачкој у замену за слободан повратак кућама и породици само њих 800 је пристало, а већина њих је била или поново ухађена или убијена.

Три пута током наредна два сата, наш воз су поново нападали издајници, на исти начин и са истим резултатима.

И сваки пут, док су девојке седеле непомишно, понашање наша два, у иностранству образована и одрођена Црногорца, било је невероватно гледати. Падали би на земљу као струкови презрелог жита скрхани олујом. Лица би им пребледела, а дах застајао од страха. Трећи човек, неки простодушни тип, био је доста прибран, док је четврти нестао. Нашли смо га касније како лежи на поду, усред прљавштине, са главом испод једног седишта а ногама испод другог.

Између напада имали смо прилику да искусимо чудноват и предиван доживљај — да у тишини, неосветљеним возом, пролазимо кроз чувену долину Неретве. Запенушана река, чији су брзаци били осветљени месечином која је касније изашла, кривудали су час поред друге, а час далеко од ње. Меки, нестварни обриси замрачених села, минарета и џамија, старих смокава, црнели су се спрам неба густо посутог прекрасним јужним звездама.

У даљини су се уздизали планински врхови прекривени снегом. А над свима пловио је, недодирнут људским бесом, тих и нежан млади месец.

ТИПИЧНО ЗА ХРВАТЕ

Поподне смо стигли у Херцег-Нови. Два отворено непријатељски расположена жандарма ту су први пут довели у питање моју четничку исказницу. Технички, налазили смо се у Црној Гори, мада је ово био део Далмације (Бокелји такође себе сматрају посебним народом), он се ипак није прикључио неза-

висној Хрватској. Али, и овде су хрватски политичари радили на подривању и јачању мржње: све луке морале су бити хрватске. Србија је морала бити одсечена од Јадранског мора.

Мали, живописни градић био је потпуно растројен. Доживео је незнатно бомбардовање, и већина радњи била је закована даскама и затворена. Колале су бројне гласине: „Црногорско напредовање у Албанији је пропало...“, „Црногорци дивно напредују и потиснули су Италијане све до Љеша...“, „Италијани су већ ушли у Црну Гору и ближе се Боки путем уз море...“

Претпостављала сам да су прве две вести тачне, као што се доцније и испоставило, мада обрнутим редом. Да су прва и трећа биле истините, моји планови морали би бити драстично измењени: морала сам зато да чекам поузданије вести.

Претходног дана у Требињу ручала сам са једним познатим хрватским дипломатом, који је имао хотел неколико километара од Херцег-Новог. Његова породица се ту окупила и он ме је замолио да их посетим и, по могућству, развеселим. Он сам чуо је да му је син рањен те је покушавао да га нађе.

Упутила сам се пешице ка том хотелу, носећи своју торбу. Приђе ми један веома стари рибар за кога се испоставило да говори савршени амерички сленг. Силно смо се причали успут док је он моју торбу — по старом рибарском обичају — носио на рамену и сочним језиком приповедао о годинама проведеним у Америци.

У предивним баштама поред којих смо пролазили управо се расцветавало суптропско цвеће. Небо је било средоземно плаво, а море поред пута готово савршено мирно. Хоће ли подморнице ускоро истурити своје ружне осматрачнице у овом спасаном заливу и почети да бљују ватру на предивне мермерне виле?

Пошто стигох у хотел, затекох у њему само тугу и страх. Сви доњи прозори били су заковани, а породица се већ данима окупљала у туробном полумраку једикујући над злом судбином која је, могуће, задесила њихове мушке чланове. Ако је овакво понашање било типично за све њихове више слојеве, онда нека Бог буде на помоћи Хрватима!

Те вечери изађох у башту да удахнем мало свежег ваздуха. У њу утрча један човек и загледа се у мене.

— Јесте ли ви Рут Мичел?

— Да.

— Ја сам П. Можда ме се сећате из Британског посланства?

Био је то један Србин који је радио у Посланству.

— Заповедник луке примио је телеграм у коме се каже да је војска затражила примирење. Генерали су отишли у Немачку на разговор о предаји. Морате сместа побећи. Британци и други страни држављани окупљају се у Рисну, где се очекује да ће по њих доћи хидроавиони и подморнице. Хоћете ли поћи? Сутра може бити сувише касно.

Рекох да ћу размислити.

Размишљала сам целе ноћи. С једне стране, позивале су ме Енглеска и Америка, моја породица, сигурност, удобност. Највеће искушење било је да — ако авиони успеју да се

пробију до Каира — могу опет видети мог сина јединца, пилота Краљевске авијације. Последње његово писмо добила сам у фебруару, пре три месеца; тада је био у Африци.

А с друге стране? Да се борим у планинама са храбрим људима које сам толико волела и да трпим тешкоће које Американци не могу ни да замисле: да ми хладне стене буду постеља, а храна — тврди хлеб, лук и сир. Да се кријем по цео дан и јурим по целу ноћ, да трпим летње балканско сунце које жеже, зимске сметове, дивљи ветар и кишу која не престаје да лије? И да на крају доживим да ме ране или обесе (Нмци тако воле да вешају!), или, уз мало сјече, брзу смрт — смрт у некој забити којој моја породица никада неће моћи да уђе у траг.

Размишљала сам о свему. Али, ја сам свој избор направила много раније, онда када сам постала четник. Једино питање било је сада шта да предузмете, где могу да нанесем највише штете непријатељу.

Ако је отпор Југословенске војске престао, онда су Италијани доиста долазили с југа, а, заједно са Немцима, и са севера. (Испоставило се да су и једни и други долазили из оба правца)

Четнички закон налаже да се човек који се затекне у позадини ту и прикрије и прикупља обавештења која су у том тренутку најкориснија. Пошто их прикупи, пробија се кроз непријатељске редове и подноси извештај. Било је више него сигурно да је војни и административни центар за целу област у Дубровнику.

Значи треба да идем у Дубровник и тамо обавим свој задатак. Ту ћу се „крити“. Имала сам најбоље могуће скровиште: мој амерички пасаж.

КАД ОЋИ НЕМЦИ?

У Дубровнику су сви већи хотели били затворени, па су ме моја два пријатеља морнара одвели у један мањи — „Градац“, у коме сам, уз доста среће, нашла собу. Део града у коме се налазио хотел претрпео је лакше бомбардовање. Крај је био крцат јевејским избеглицама који су се надали да ће град припасти Италији па ће тако имати и хуманију власт.

Те вечери обедовала сам са моја два морнаричка официра у великој мрачној духињихотела „Градац“. Вечера је протекла у напетости и тишини. Прилично сам сигурна да су они знали зашто сам ту. Обавестили су ме да одлазе наредног јутра, нешто пре зоре. Покушали би да се врате још исте ноћи рекоше, али како је земља била у стању ласула пљачкаши су већ нагнули на путеве напладајући возаче и отимајући им возила. Рекоше да ће покуцати на моја врата пре него што крену да би видели да ли хоћу да им придружим. Одговорих да ће ми, ако ништа друго, бити драго да се поздравим са њима. Погледаше ме и уздахнуше. Сви смо имали неко нејасно предосећање о онеме што је стајало пред нама.

Ако је те ноћи неко и покуцао на моја врата, ја то нисам чула. Али, хотелски портир ми је шапато рекао да су били одведени негде око поноћи — ко је то учинио било је немогуће утврдити. Желим тим добрим људима сва-

ку срећу! Али, бојим се... Добри, одани људи у тим црним данима у Хрватској нису имали много изгледа.

Тачно у четврт до десет тог преподнева у Дубровник је ушао први одред Италијана. Град је био весело окићен заставама, а југословенска је била извешена наопако, тако да изгледа као хрватска застава. Било ми је неописиво тешко при помисли на краља Александра и друге идеалисте који су умрли верујући у Југославију. Тамо где није било духовног јединства крв се претварала у отров.

Лица становника била су весела. Постојала је само једна брига: колико брзо ће Италијани отићи и уступити место Немцима. Немци су били они којима се свет надао и које је желео.

У Дубровнику су становници већ отпочели са уклањањем и уништавањем свих знакова који су указивали да су они, грана једног југословенског соја, имали икада било какве везе са својом јужнословенском браћом, Србима. Прелепи Мештровићев барелеф краља Петра I, оснивача Југославије и деде садашњег краља Петра II, сматра се његовим најбољим делом. Гледала сам како се уклања и како, са другим натписима и сећањима на југословенску историју одлази неповратно у прошлост.

Мит о братству заснованом на крвном сродству неповратно је уништен — бар што се Срба тиче. Хрвати, када се опет буду затекли на пораженој страни и када им се као бумеранг врате њихови застрашујући злочини, по свој прилици ће покушати да га поново оживе. Али сигурно је да Срби Ратници неће више ништа хтети да имају са тим.

Југославија је нестала, а разлог што и дан-данас — док ово пишем (мај 1943) — америчка и британска влада и даље званично користе то име, лежи пре свега у њиховој жељи да себи приштеде бављење проблемом који ће се решити сам од себе. Срби воле свога краља одано као и увек. Желе његов повратак. Знају да је у рукама старих и неспособних српских, и интригантских хрватских саветника. Он је веома млад и они му не мерејају на његовој беспомоћности.

Али извесно је да сваки онај званичник који је право уступке Хрватима може сматрати своју каријеру окончаном.

Хрвати су веровали у немачку победу. Али, у случају да се догоди немогуће и да омражене демократије ипак превладају и наставе са својом „глупом“ политиком која дозвољава народима да одлучују о сопственој судбини, тада ће они побринути да очувају богате земље које су од Немаца купили издајом: у њима више неће бити српских гласача.

Нека ти лукави касали стога чују ове речи упозорење: када дан гласања дође, милион српских гробова ће такође дати свој глас.

ЕКСПЕРИМЕНТ НИЈЕ УСПЕО

Радост дубровачког становништва поводом доласка њихових „спасилаца“, припадника Осовине, брзо је спласнула. Надали су се да ће Немци умарширати у њихов град, ако не као први, а онда одмах за Италијанима, и преузети заштиту новостворене „Независне Државе Хрватске“, која је уз опште весеље

поглашена 10. априла.

Али, авај, ствари су узеле друкчији ток. Немци су заиста дошли, али уследила је расправа између „драгих савезника“ чији смо исход ишчекивали уздржажног даха. Немци су отишли, а Италијани — вековни и омражени непријатељ Далмације, мале, презрења достојне макаронције — добиле су дозволу Велликог брата да остану.

Дубровник је постао Рагуза, а разочарења његових становника, наследника поносне традиције богате и моћне Дубровачке републике, у своје доба по моћи одмах иза Венеције, било је огромно.

Италијани су били приметно збуњени и понашали су се стрпљиво и доброћудно посматрајући демонстрације становништва које је узвикивало: — ЖИВЕО, ЖИВЕО, ХИТЛЕР! Доле, доле, Мусолини! Вешто маневришући, тихо су ухапсили неколико навећих букача, али су и њих брзо пустили.

Покушали су да на разне начине подиђу људима. Отишли су чак тако далеко да су прогласили Независну републику Рагузу („независности“ је у овом делу света сада било као блата!).

Експеримент са Републиком није испунио очекивања. Становништво је према Италијанима и даље било непријатељски расположено. Али, они су само наставили да се смеше. Оно што је било најлепше било је то што њихов осмех није био ни победнички ни намештен. Смешили су се природно, као да им је једноставно било пријатно да то чине.

И тако су после извесног времена људи почели да се краве. Не можеш бити вечно љут ако те твој презрени освајач, *кога си позвао да дође*, пропушта да хоћеш да прођеш, поздравља те са смешком и предусретљиво, нуди се да свакој жени и старој и младој, понесе пакет, а нарочито старој.

Ускоро су најлепше, најобразованије и најчувеније девојке дубровачке аристократије излазиле у дискретној пратњи беспрекорних италијанских кавалера. Ко им је могао нешто пребацити?

Признајем да сам се често осећала одвратно због оног што сам чинила, али нисам дозволила да ме то омете. Изгледало је понекад као да крадем новац од слепог просјака. Мали Италијани изгледали су тако безазлени и доброћудни. Али, добро сам знала да ће њихове доброћудности нестати оног часа када направим и најмањи протест. И сам поглед на групе укочених, пуних презира, надмених немачких ваздухопловаца које би повремено наишле био је довољан подстицај мојој опрезности.

Мој задатак био је да прикупим одређене информације. Оне су биле друкчије врсте од оних које би захтевала освајачка војска или оних које су потребне за командоски напад. Ове информације биле су значајне за вођење герилског рата. Наравно, овде не могу открити њихову природу. Али, морала сам их прибавити и прибавила сам их.

У ту сврху користила сам мапу града и околине у малој размери и на врло танком папиру. Ретко сам је носила са собом; остављала сам је на сигурном месту и радила на њој увече.

ГЛАС ЦРКВЕ

Вук Драшковић

САБРАНА ДЕЛА У СЕДАМ КЊИГА ПРВИ
ПУТ ЋИРИЛИЦОМ

ЗА САМО 700 ДИНАРА БРОШИРАНО ИЗДАЊЕ

1. СУДИЈА
2. НОЖ
3. МОЛИТВА I
4. МОЛИТВА II
5. РУСКИ КОНЗУЛ
6. ОДГОВОРИ
7. КОЕКУДЕ СРБИЈО

Литература која је послужила као основ обнове српске духовности. На 1650 страница пред вама су дела која објашњавају зашто је Драшковић постао идол српске омладине.

Књиге су штампане на 80-грамском папиру, формата 13 пута 20 цм. Преплатна цена: 700 динара. Могу се наручити и појединачно по цени: 1. Судија 150, 2. Нож 230, 3. Молитва I 210, 4. Молитва II 200, 5. Руски конзул 210, 6. Одговори 100, 7. Коекуде Србије 100 динара.

Поруџбине на телефон (014)35-115 на адресу: ГЛАС ЦРКВЕ, Војводе Мишића 28, 14000 Ваљево.

Шаљемо искључиво поузећем, поштарина купца.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем књиге комплет _____

(навести који повез)

(адреса)

(место)

ПОВОДОМ ТЕКСТОВА МИЛОВАНА БРКИЋА

Међу више опозиционих или, слободних илустрованих листова, излази и лист „Српска реч“.

Лист има афирмативни карактер опозиционих странака са пуно написа, из којих људи других партија извлаче одређене позитивне закључке.

Међутим, у задњим месецима јављају се чланци новинара МИЛОВАНА БРКИЋА, којима углавном на груб, „најприземнији“ и најдрскији начин пише о добрим предузећима, директорима, увек, представљајући те своје чланке као ставове укупне опозиције, а посебно као ставове СПО-а.

Мислим, да чланци Милована Бркића у листу „Српска реч“ наносе велике моралне, материјалне и политичке штете листу, а опозицији још више.

Не могу да стекнем утисак да је Бркић производ опозиције, а посебно листа „Српска реч“. Вероватније је, да се „увукао“ у редакцију и измакао контроли уредништва.

Поред тога што пише невероватно „кримиће“ о добрим предузећима у угледним људима, чиме одмах доводи у сумњу вероватноћу код читалаца, Бркић компромитује и лист и опозицију, скривањем и спречавањем објављивања демантија.

О мени и „ЈАВОР“-у, о „АТЕКС“-у, „БЕТЕКС“-у и другим написао је четири чланка са „најдрљим“ епитетима, пуним лажи и измишљотина.

Многи људи који су одавно умрли, проглашени су од Бркића за живе лопове комунистичке Србије, неки су проглашени за самоубице, многи поштени људи из криминалце, многа добра предузећа за пропала, било је и промене имена, професије, измишљених судских спорова, фалсификата, коцке и свега другог.

За овакве појаве има додуше и објективно условљених разлога:

На Сектору информативног простора настала је извесна блокада слободног протока информација, а има доста дезинформација које се заснивају на тврдњи без могућности и коришћења доказа као аргумента одбране.

Врло је тешко заштитити на прави начин слободу грађана, а пре свега лични интегритет, достојанство и неприкосновеност личности, које су угрожене активностима екстремних појединаца и група које делују изван савести и пословне етике. Неосновани напади на интегритет личности врше се путем средстава јавног информисања, изношењем лажних података, односно злоупотребом података који се односе на приватност личности.

Предња констатација се не може схватити као генерална, већ се односи само на појединачна средства информисања, углавном тамо где злонамерни и самозвани новинари, као што је Бркић, успеју да измакну контроли уредништва те тако испоље своје нељудске особине.

Новинари који се баве таквим радњама, покушавају да се закљоне иза опозиционих партија и представљају се у јавности као заштитници опозиције, чиме највећем делу опозиције наносе велике моралне и политичке штете.

Пуно нас је, који смо прошли кроз главу и перо новинара Бркића. За све је применио исти или сличан стил писања.

Стиче се утисак да Бркић жели да руши све што је добро у Србији, било да се ради о предузећима или људима.

Нисам имао намеру да полемишем ни са листом ни са новинаром јер као и остали о којима исто или слично пише, сам сигуран да његови „кримићи“ имају слаб одјек, а најчешће супротан одјек на жељу писца.

Али, да би сачувао своју част, да би сачувао част Александра Јевтића, Мухамеда Џафића, Бранислава Вукасовића, Луке Мачкића, Слободана Жугића, Драган Вилотића, Мирка и Милорада Тодоровића, мога сина, ћерке и фамилије, да би очувао углед и част „Јавора“, „Атекса“, „Бетекса“, „Робних кућа“, „Беста“, „Тодора“ и других предузећа, морао сам на се оптужбе Бркића прибавити доказе и доказати да је се што је написао лагао, чиме је оклеветао многа предузећа и људе и нанео им велике моралне и материјалне штете.

Сву документацију која је веродостојна да докаже да је у сва четири Бркићева чланка била сушта лаж предата је уредништву листа „Српска реч“ а она је дужна да је на најприкладнији начин прикаже читаоцима, у што овог пута верујем, уколико евентуално и овог пута та документација не доспе у руке Бркића.

Бркић је изнео преко тридесет тешких оптужби против мене и других. Заборавићу оне

које се односе на омаловажавање и вређање. Навешћу само карактеристичне оптужбе и доказе да су неосноване.

Оптужио ме је да сам радећи у „Јавору“ у увозом робе и продајом српским конфекцијама по високом ценама, нанео такве штете текстилној индустрији Србије да је због тога остало без посла на стотине хиљаде радника текстилне индустрије Србије, што уопште није тачно, што доказујем прилозима:

Писмо Привредне коморе Србије, Удружења текстилне индустрије и Извод из пословних књига „ЈАВОР“ -а из којих се види да ништа од тога није истина, јер у задњим годинама није било ни ликвидације текстилних предузећа у Србији нити отпуштања радника. Напротив Текстилна индустрија Србије је у задњим деценијама имала велики успон у свом развоју и представља и данас једну од најстабилнијих индустријских грана Србије.

Оптужио ме је да сам комунистички пљачкаш, лопов, криминалац и дефинитивно највећи прслератни комунистички пљачкаш, те да сам перманентно био предмет инспектора СУП-а, оптуживан, затваран итд., што је такође чиста лаж.

Не постоје други докази да то није тачно сем:

— Уверења да нисам осуђиван нити кажњаван,

— Уверење да се не налазим под истрагом, које прилажем редакцији.

Оптужио ме је да имам фирму „Тодор“ у Хонг Конгу, да та фирма производи кошуље које ја „али не знам у којој форми“, продајем „Јавор“ -у, да „Јавор“ мења етикете па те кошуље даље извози. Да преко фирме „Тодор“ увозим разну робу коју продајем „Јавору“ -у, „Атекс“ -у и „Бетекс“ -у, па да део, како он каже опљачканих пара уступам за финансирање Социјалистичке партије Србије и Министарства унутрашњих послова. Наводи да у вези ове фирме имам судски процес у Енглеској, што је све чиста лаж и измишљотина, што доказујем приложеном документацијом:

— изјавом односно демантним писмом фирме „Тодор“ која се налази у Врњачкој Бањи, а не у Хонг Конгу и чији је власник Мирко Тодоровић а не ја. Фирма је регистрована код ОПС Краљево.

Оптужије ме да имам приватну фирму „Текстил“ БЕСТ Интернационал и да преко те фирме пљачкам велике паре радећи са „Јавором“, „Атексом“ и „Бетексом“. Пише да сам „Атекс“ -у продао 10 милиона тона цинса, 150 хиљада панталона, 100 хиљада наочара итд. Највише оптужби у виду муфки, пљачки, крађа и другог криминала приписује ми за ову фирму. Међутим, све су му то лажи и измишљотине, што доказујем документима:

— Извод из пословних књига „Атекса“,
— Извод из пословних књига „Бетекса“,
— Извод из пословних књига „Јавора“,
— Извод регистрационог листа фирме „Текстил“ БЕСТ,

— Извод из документације Окружног привредног суда из Титовог Ужица из које се види да нисам власник никакве фирме.

С обзиром да је фирма „ТЕКСТИЛ БЕСТ ИНТЕРНАЦИОНАЛ“ регистрована у Титовом Ужицу а, живи и егзистира у Ивањици, обавештавам читаоце да је то мешовито преду-

зеће Југословенско-Лихтенштајско, да му је основна делатност производња беби опреме и трговина да је то предузеће које је врло пропулзивно на тржишту, и за друштво економски оправдано, јер плаћа обавезе просечно много више него што плаћају друштвена предузећа. На таквим предузећима почива будућност Србије. Бркића вероватно мучи нешто, али није погодио шта га мучи у вези тог предузећа. Писао је прво да су власници тог предузећа моја жена и ћерка, затим га присвојио мени, а уствари је једино тачно да у тој фирми ради мој син. Међутим, ја нисам нити имао намеру да радим за сина, већ ми је циљ да се он научи да ради. Кад се њега тиче пошао сам од оне практичне приче „да мачка не лови миша за маче, већ га одмах чим прогледа и потрчи научи да оно само лови миша“. Поред тога и ја не желим да се „сналазим“ за фамилију, већ их терам да раде.

Оптужио ме је да сам завршио факултет за годину дана, затим да сам платио писање докторске тезе и то тако што сам Жарку Ристићу који ми је писао тезу ставио у кола 20 хиљада ДМ, али не у његова већ у кола Драгутина Марсенића, што је све лаж, а доказујем следећим документима:

— Факсимил деманта Жарка Ристића,

— Факсимил дипломе које сам стекао на Вишој комерцијалној школи, Економском факултету, Постдипломским студијама и коначно факсимил докторске дипломе.

Као што се види Вишу комерцијалну школу завршио сам 1965. године, други степен факултета у наредних девет година, магистарске студије у наредних четири године а докторску титулу стекао након још пет година.

Бркић ме назива најружнијим именима из арсенала криминала. Та ми имена не припадају, а вероватно их бира из арсенала људи

PDS

Javor

INDUSTRIJA RUBLJA I SVILENIH KANINA
INDUSTRY FOR GARMENTS AND SILKY FABRICS

PROIZVODNJA, EXPORT - IMPORT, TRGOVINA
PRODUCTION, DOMESTIC AND FOREIGN TRADE

UREDNIŠTVU LISTA "SRPSKA REČ"
N/R GLAVNOG UREDNIKA PEJČIĆA
11000 Beograd
Brankova br. 11-15

JAVOR YU 32 250 IVANJICA
SADAVAC 179
Telefon / Phone: 032/831-408
Telex: 13 753 YU JVR IVN
Telefax: 032/831-229

Vaš znak: _____ Naš znak: 2710 Datum: 09.08. 1991
Your ref: _____ Our ref: _____ Date: _____

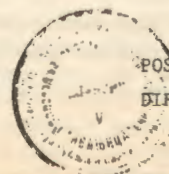
Predmet: Demanti
Reference: _____

Od informacionog biroa našeg preduzeća saznali smo da u Vašem listu optužujete "JAVOR" iz Ivanjice da u neakvim špekulativnim poslovima a na štetu tekstilne industrije i radnika Srbije preduzeće "JAVOR" prodaje prisilno konfekcijaма u Srbiji robu. Tvrdite da je "JAVOR" učinio da stotine hiljada radnika ostane bez posla.

Ovim Vas obavestavamo a želimo da to znaju i Vaši čitaoci da preduzeće "JAVOR" na osnovu uvida u svoje poslovne knjige tvrdi da u poslednjih dvadeset godina nije vršilo nikakvu prodaju robe konfekcijaма u Srbiji. To nije delatnost "JAVOR"-a. "JAVOR" proizvodi oko 12 miliona odevnih predmeta i prodaje ih prvenstveno na svetskom tržištu, kao i domaćim potrošačima, uključujući i posredstvom trgovine.

Ukoliko imate volju da saopštavate istinu mi Vam možemo dokumentovano dokazati da su svi navodi u Vašim pričama, a u vezi sa "JAVOR"-om ih ima oko dvadeset, sve same laži.

Čitaocima lista "SRPSKA REČ" želimo da imaju pravilnu informaciju o svemu.

POSLOVODNI ODBOR,
DIREKTOR PREDUZEĆA,

Bakić

којима сам припада.

Наводи да сам у Улици Суворорској број 6, која има телефон 653-014 купио вилу у којој се праве теревенке, у којој се коцка а уједно каже да сам ту вилу одмах издао под закуп иностраној фирми Херман Цирила, затим да имам кућу у Лондону, у Филаделфији, центру Ивањице и козна где још. Међутим, власница куће у Суворорској број 6, пензионерка Херман Цирила, што се види из извода из земљишних књига и демантија породице Херман листу „Српске речи“, а за ове остале куће ми је као што их стварно немам.

Оптужио ме је да сам продао Момчило Јованчевићу директору „Партизана“ из Чачка

толико много кошуља своје производње да их он даље неће продати ни за 20 година, али да је ипак Момчило Јованчевић остао жив, где уједно каже да је и Момчило Јованчевић некако „смувао“ Економски факултет. На ову оптужбу дао је одговор син покојног Момчила Драган Јованчевић, а писмо се налази у редакцији.

Оптужио ме је да сам због послова са Вучићем Петровићем директором „Стотекса“ из Краљева изазвао самоубиство Вучића Петровића, што је тешко подметање и лаж јер је Вучић умро природном смрћу, а то потврђује и демант породице. Покојни Вучић је иначе умро као радник „Ратар“-а а не „Стотекс“-а.

Прогласио ме је за коцкара, пијаницу, лопова, криминалца, окорелог комунисту и ко зна још за шта. Срећа је, да ме већина читаоца познаје, па ми за ово не требају докази, а и не доказује се нити се може доказати оно што не постоји. Докази се изводе да нешто јесте, а не да није.

Оптужио ме је да сам допринео да „Атекс“ и „Бетекс“ дођу на руб пропасти што је лаж, јер су оба предузећа „жива и здрава“ рентабилна, перспективна, угледна а може се рећи у својој конкуренцији међу најбољим. То се бар види.

Писао је глупости о некаквој тетка Деси и Аци али нека га они потраже. Оптужује ме да сам претио батинама жене и деце, иако ми је у наметнутом разговору прво рекао да је без стана, без жене и без деце. Можда би евентуално он желео батине, али му то задовољство не могу учинити.

За све ове и остале оптужбе приложена је аргументована документација против. Налази се у редакцији и може се ставити на увид.

Бркић је кроз своје чланке покушао да умањи углед и нанесе теже материјалне последице тако рећи најбољим предузећима: „АТЕКС“-у, „БЕТЕКС“-у, „СРБИЈАТЕКС“-у, „РОБНЕ КУЋЕ-БЕОГРАД“, „РУДНИК“-у МИЛАНОВАЦ, „ТЕКСТИЛ БЕСТУ“ ИВАЊИЦА, „ПОТЕКС“-у — В. БАЊА, „ТОДОР“ — В. БАЊА.

Покушао је да упрља част привредницима: Јевтић Александру, Мачкић Луки, Вукосавић Браниславу, Џафић Мухамеду, Жугић Слободану, Вилотић Драгану, Тодоровић Мирку и Милораду, Вучић Борки, Игић Љубиши и другима.

Покушао је да ме сукоби наводи са својим сарадницима: Ђукић З. „Кениг“, Петронијевић Славица, Главитић, пензионери: Ерић, Смудољ, Јовановић, група (не)радника „Бетекса“ и „Атекса“ итд. Нека му их свих за даљу сарадњу.

У задњем члану (26) Бркић очито губи машту и везу са претходним чланцима и тотално се одваја од онога што је раније писао.

Дефинитивно објављује да сам рођен у селу Радаљево, што је стварно тачно. То је он на крају сазнао од мог првог комшије из Радаљевога покојног, бог да му душу прости, Милића Ђоковића. Милић је стварно био први комшија мога оца и сигурно је знао да сам ја рођен 1938. године, јер је Милић умро тек крајем 1944. године.

Бркић је приложио слику туђе куће. Моја кућа у Ивањици је лепша од оне што ју је Бркић „окачио“.

Вређао је чак Бркић и моје мртве родитеље, описујући „мој“ пут. Пут кроз моје село није једини где сам учествовао у акцијама грађње. Тим путем се стварно иде и на гробље, јер на крају „сви путеви воде на гробље“.

И на крају његове писаније „падох на ситницу“. Купујем „ЈАВОР“, затим остале фабрике Ивањице, затим привреду Чачка а намерао сам и Ужице. То ми је стварно много иако је од Бркића.

Бркић је узео себи за слободу да позива народ јавно да усмено или писмено подноси пријаве против мене. То је трајало 14 дана. У том времену једино је имао директну везу са покојним Милићем Ђоковићем.

Др. Радосав СЕКУЛИЋ

Uvažena redakcijo,

U vašem listu br.24 od 22.jula 1991.godine, u članku "Luis u šlemu", novinar M. Brkić koristeći se isključivo neistinama, pokušava da nanese uvrede i porodici pokojnog Momčila Jovančevića.

Izmišljene kubure sa škološ i dovodenje njegovog školovanja u kontekst maštovitog zapleta sa preduzećem "Partizan" i Radosavom Sekulićem je bez ikakvog osnova. Moj pokojni otac je završio Ekonomski fakultet u Beogradu 1961.god. dakle znatno pre no što je počeo da radi u "Partizan"-u i znatno pre nego što je i upoznao R. Sekulića.

Nastavak Brkićevog "krimića" najbolje demantuje realnost razvoja i poslovanja preduzeća "Partizan", posebno u periodu u kome je M. Jovančević bio generalni direktor.

Moj otac, naravno, nije smenjen, već je 1988.godine otišao u redovnu penziju, dostojanstveno ispraćen od čitavog kolektiva i brojnih poslovnih partnera i prijatelja.

Moguća malicioznost završne rečenice "ali je ostao u životu" je i od Brkića previše, obzirom da je M. Jovančević umro oktobra 1990.godine od teške bolesti. Utešno je, svakako, uverenje, da je i ova "konstatacija", samo još jedna u nizu proizvoljnosti kojima se vaš novinar u ovom članku služi.

Gospodo, neka vam je na čast.

D. Jovančević
Beograd

REDAKCIJA LISTA "SRPSKA REČ"

БЕОГРАД
на руке gosp. Pejčića

Gospodo,

Zar vam nije dosta što lažete o živim, već lažete i izmišljate o mrtvima, koji su bili komunisti, poštovani i dobri borci i radnici.

Vučić Petrović, koga ste pomenuli u vašem listu broj 24 kao samoubicu nije ni nalik na takvog kakvog ste ga predstavili. On je zadnjih nekoliko godina radio u preduzeću "Ratar", a pre toga uvek bio uspešan Društveno politički radnik. Umro je prirodnom smrću, a ne samubojsvom.

Kao porodica pokojnog Vučića, zahtevamo neopozivo, da objavite ispravku teksta koji se odnosi na pok. Vučića. Bićemo uporni, da stvari rasčiste i javnosti ukaže na Vašu grešku, taman to radili sa advokatima i putem nadležnih sudova.

PORODICA VUČIĆA PETROVIĆA

нисте Броза и СЛОВЕНАЧКОГ комунисте Кардеља) систематски су после рата насељавани полудивљим масама из различитих крајева земље. Тим неписменим главама дате су све повластице и привилегије. Зајашилише комунисти и партизани нашу православну Србију, порушилише цркве, уништилише храмове науке, избрисаше историју, испраше мозгове...

И ето, резултат свега тога је ова данашња несрећна и унижена земља, од свих одбачена и презрена. Сви беже од Србије као од највећег зла овоземаљског. И имају право! У томе је јесте трагедија нас, младих интелектуалаца земље Србије, нас који попут пупољака бојажљиво дижемо главе из таме и згаришта. У томе је трагедија нас, деце српских „кулака, буржуја, декадентних реакционарних интелектуалаца“. Наша је голгота у томе што све видимо и све знамо али не можемо НИШТА. Сувише је велика маса примитивних

злих и агресивних. Ми смо немоћни. „Ја немам уста за ваше уши“ — рече Виктор Иго, алудирајући на однос интелектуалац-маса. Наш глас разума, наш бунт против црвеног терора бива надјачан дреком и претњама склеротичних комунистичких сплеткароша. Верујте, МИ НЕЋЕМО КОМУНИСТЕ, НЕЋЕМО РАТ, У НАМА НЕМА МРЖЊЕ ПРЕМА ДРУГИМ НАРОДИМА! Да се ми питамо, Србија би одавно била модерна капиталистичка државица са династијом Карађорђевића на челу, држава у којој би се одржавали елитни тениски турнири, у којој би певао Павароти, возио се Ферари и Порше, држава у којој би радо навраћали Чарлс и Леди Ди, Хуан Карлос и Каролина од Монака. Држава у којој би владали способни и интелигентни, морални и савесни. (За саветника Владе звали бисмо људе попут Џефри Сакса и де Микелиса).

Наш 9. март показао је да ипак има оних који су на страни добра, да ипак није све изгубљено. Тај величанствени бунт наше младости, вероватно је најзначајнији догађај у Србији у последњи 50 година. Како смо само били очајни резултатима избора...

Користим ову прилику да Вам захвалим што сте тада били (бар се овде тако говори) на нашој страни и уједно Вас позивам у име општег добра да ни у чему не штедите српске болшевице ни њихове продужене, за читаву Србију срамне руке (Шешел, М. Јовић и сл.). И запамтите: **СВЕ ДОТЛЕ ДОК ЈЕ ЗЛОТВОР МИЛОШЕВИЋ НА ВЛАСТИ НЕМА СРЕЋЕ НИ ЗА СРБИЈУ НИ ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ. КАД ПАДНЕ ОН НАСТУПИЋЕ МИР!!!** (не верују мени ни неки моји сународници кад им ово кажем — Тотало су заслепљени мржњом према „спољном непријатељу“. Ризикујем да ме прогласе за издајника Србије, а до јуче су им уста била пуна „братства и јединства“, Тита и партије. Кад би неко поменуо да је Србија угрожена, кад би отишао у Цркву, бивао би глатко ухапшен од стране истих оних којима су данас уста пуна србобања и плувања по другима. Вешт је Милошевић — нема шта. Стога, господине Месићу, помозите нама, младости Србије да изађемо из мрачних тамница последње комунистичке државе Европе. Помозите Вуку, он је једина права опозиција постојећој власти, једина нада у спас. Помозите демократији и историја Вам неће остати дужна!

На крају ових редова, за које се надам да

Вас нису одвећ заморили не могу, а да не истакнем и то да ни у Хрватској нема демократије, да тамо ситуација тренутно није ништа боља од ове наше. Господине Месићу, ја сигурно нисам некакав екстремни србоман, ја имам пуно пријатеља Хрвата у Загребу, Вараждину, Сплиту. То су пријатељства за која држим да су изнад дневне политике и која никакав Милошевић нити Туђман неће моћи уништити. Моји пријатељи Загребчани, жале ми се да тамо исто тако нема слободе, нема опозиције, нема материјалног ни духовног благостања. Шта је ХДЗ, молим Вас, урадио по питању друштвене својине, тог непресушног извора богаћења оних који су на власти? Зашто ХДЗ-у смета ЈУТЕЛ и зашто су против Анте Марковића (он бар није комуниста, зар не)? Да ли је антисрпска пропаганда у хрватским медијима иоле боља од овдашње антихрватске? Да ли деликт једне стране може бити основ стицања права друге стране? Да ли заиста мислите да је то што чини ХДЗ пут у демократију и цивилизовану Европу? Да ли мислите да би та Европа на коју се са толико жудје позивате трпела потпуно несанкционисано рушење, паљење и демолирање туђих кућа само на основу чињенице да њихови власници нису припадници хрватског народа? На шта личе разбијени излози српских фирми и редакција? Спремате ли се ви то у Европу или у јужноафричка људождерска племена? Упркос свему, морате признати, да такви случајеви у Србији нису забележени. Наравно, не зато што наша власт спречава такве поступке (она, рекла бих баш и буди најниже страсти својих грађана, нарочито преко Шешела: „кладемо Хрвате дрђалим кашикама“), већ због тога што је супротно српском бићу да чини такве вандалске гестове и што су његове вековне слободарске традиције још увек у њему присутне (а кладим се да би се и културни и мирни Швајцарци, на пример, претворили у вандале да су били бомбардовани таквом пропагандом као што је ова наша). Зар Вам је господин Фрањо Туђман у било којем тренутку могао заличити на једног угледног, модерног, европског политичара? У Европи господине Месићу, подсетићу Вас, не пролазе различити превртљиви шарлатани са којекаким хипокритским изјавама и потпуно неаргументованим тезама. Европа признаје само озбиљне, способне људе, који баратају фактима, а не произвољним и нетачним инсинуацијама. Ви сте, по мом мишљењу врло близу једном таквом моделу успешног политичара. Размислите мало о свему томе и поступите онако како Вам савест налаже. Нећете погрешити. Наравно, стварност ће показати да ли завређујете да будете уписани у странице историје као позитивна фигура југословенског политичког неба, или ће се и Ваш лик одредити на судбину месечевог сјаја. Да ли ћете успети да преживите своје политичко детињство и учврстите се као стожер легитимитета и легалитета друштвених и правних норми или ћете ипак подлећи таласу негативне манипулације чији језик шири очај и незнање...

С поштовањем
Александра Ђорђевић

ОДЈЕЦИ

„ПОСЛЕДЊА ПЉАЧКА КОМУНИСТА“

У вашем цењеном часопису изашло је писмо под горњим насловом. У том писму Ваш читалац описује како је секретар Републичког извршног већа Буда Јовковић добио стан у новоградњи након што се фиктивно развео. Тај стан је финансирао Фонд за грађевинско земљиште Београда, а из средстава грађана. Такође сам у Вашем листу прочитао да је Златан Перучић, председник Извршног савета Скупштине Београда, као кадар Мирјане Марковић, делио станове, преко поменутог СИЗ-а, односно Фонда, функционерима Савеза комуниста, односно Социјалистичке партије. И ове станове је финансирао Фонд из средстава грађана. Средства су скупљана на тај начин што купци станова неког насеља /на пример Дорћола/ кроз цену стана уплате сва расељавања и израду инфраструктуре на тој локацији. Пошто се насеље не заврши у целини не расели се ни трећина станова и ако је кроз цену урачунато да се расели цела локација. Тај новац се користи за изградњу станова који се деле комунистима-функционерима. Тако се једном руководиоцу да 100.000 — 200.000 марака, а да он није ни мрднуо прстима, па макар се и фиктивно разводило као секретар Буда.

Не слажем се са насловом, јер када би била последња пљачка комуниста да Буди дамо још 100.000 марака и нека Златан да још некоме, свом још који стан на рачун свог народа, али није последња пљачка. Преко Фонда се и даље деле станови функционерима-комунистима, станови на рачун народа.

Код нас се каже да имамо правну државу. Ми имамо идеолошку, партијску државу. У Вашем листу изнете су велике пљачке и нико да мрдне прстом јер Он или Она не дозвољавају. Овај наш народ је огулао на пљачке па ће, рачунају они, и ово поднети. Да имамо правну државу већ би се покренуо поступак против многих лопова, али то су стубови комунизма и чуваће их, као Митевиха, док не потекне крв.

Зоран Милосављевић
Београд, Брегалничка 17

РЕАГОВАЊА

ИМА ИЗЛАЗА

Поштовани господине уреднице, Поводом Вашег уводника „Рат до самоуништења“ мислим да сте Ви изнели реалне чињенице, али не бих се сложио са песимистичком прогнозом о будућности Србије.

СРПСКА РЕЧ не треба да буди дефетизам и апатију у народу, она мора да потстиче све могућности за повољан исход ове претешке

ситуације у коју нас је увео један сулуди, деструктивни и потпуно аморални политички систем у трајању од четири и по деценије.

Има ли излаза из садашњег хаоса?

Надајмо се да има, а ево из којих разлога:

1. Европске државе, у садашњој фази интеграције, детанта и просперитета, неће и не могу дозволити Либан у Југославији. Интерес Европе да одржи мир биће јачи од интереса националистичко-фашистичког режима у Хрватској и нацикомунистичког устројства власти у Србији да, и по цену рата, задрже своје владајуће позиције у двама републикама.

2. Чињеница је да и Туђман и Милошевић вешто користе данашњу националистичку еуфорију и шовинистичке убилачке страсти да би се одржали на власти, али је врло вероватно да се пред празним стомаком и све већом економском бедом таква еуфорија неће моћи дуго одржавати.

3. Садашње владајуће гарнитуре у сукобљеним републикама, без обзира на неке разлике, у суштини су верни наставак титоистичког система аутократске и недемократске власти. Сви водећи људи Србије и Хрватске били су Титови генерали и виши официри, чланови централних комитета, моћни појединци у Служби државне безбедности, директори највећих банака и фабрика, увек у врху органа власти. Оно што је веома важно јесте да се ова ИСТИНА објасни народу. У погледу раскривања прљаве прошлости садашњих водећих људи Србије редакција „СРПСКЕ РЕЧИ“ је огромно учинила и то је њен веома часни и задивљујући допринос Србији, који ће, надајмо се, историја правилно оценити. Велика је штета што опозиција у Хрватској не успева да разголити сву моралну и интелектуалну беду Туђмана и његових послушника. Са жаљењем чујемо ових дана да једино хрватском листу који је покушавао колико-толико да буде објективан, листу ДАНАС предстоји врло брзи стечај, тобоже због финансијских разлога.

Треба се, дакле, борити и код куће и у иностранству да се, најзад, пробије пуна ИСТИНА о данашњем руководству Србије и Хрватске, пре него што они заиста униште Југославију.

Божидар Михаиловић, БЕОГРАД

ОТВОРЕНО ПИСМО СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ

Гледајући делове новосадског другог дневника 25.08.91. године, добила сам снажну потребу да Вам напишем ово писмо. Те страхоте и тај полулуди народ тешко је гледати, тај народ који се куње у Вас и који, на несрећу, још није схватио да сте га лично Ви гурнули у овај рат.

Да ли сте се икада запитали да ли је Ваша фотеља вредна толике крви? Ви не желите да ослобађате Србе из Хрватске, Ви ЖЕЛИТЕ ДА ШИРИТЕ КОМИНИЗАМ. За ту Вашу сулуду идеју не треба други да гину, узмите сами пушку. Ви и сви они Ваши истомишљеници из

Југословенске армије и крените на Ваше бивше колеге са разних конгреса, ЦК, састанака. Оставите овај народ да живи у миру.

Вама и Вама сличнима треба обезбедити један војни полигон, тамо вас затворити, па се туците и убијате до истребљења, јер ништа друго нисте ни заслужили. Ја ВАС ОКРИВЉУЈЕМ, јер чињеница је да сте Ви две и по године пре Туђмана дошли на власт, Ви сте спашавали распад Централног комитета, Ви сте први почели да растачете Југославију, Туђман је само одговор...

Питање је како би се Туђман понашао да му Ви преко свог курира Шешеља практично не гурате адуте у руке. Захваљујући Шешељу, хрватски народ је испео мученички, јер он треба да „буде клан зарђалим кашикама“, њима треба да испадају очи од разних томпсона и калашњикова, он бежи од четничких кама. Уз фантастичну хрватску пропагандну машинерију, окренуту светској јавности, идеално! Сада чујемо да долазе Хрвати из иностранства да бране Хрватску, Србија се поистовећује са Ираком, о томе бруји цео свет.

Питање је дана када ће Словенија и Хрватска бити признате. Да ли размишљате о том тренутку? Или Вас то не занима, као ни мисија ЕЕЗ—а. Видимо да Ви не желите стране посматраче. Из тог произилази закључак да они не смеју нешто да виде, можда Југословенску армију која (више) није неутрална или се бојите да би њихово присуство могло омести Ваше брижљиво припремане ратне операције.

Још одавно сам почела да се питам да ли Ви уопште желите мир, да ли Вам он одговара? ОДГОВОР ЈЕ НЕ! Србија је економски више упропашћена за ове три године Ваше вадавине, него за протекле 42 године. Чак и за време Броза економски је била далеко јача! Можда је то разлог што овај мирни народ морате да угурате у рат, да не би мислио како му крче црева, јер ипак је глава важнија од празног стомака (скренути сву пажњу народа на спољњег непријатеља опробани је стаљинистички метод, зар не)?

Да ли сте икада путовали Србијом, да ли сте видели њене лепоте, споменике, да ли сте осетили гостопримство тог народа, његов живи, оштроумни дух, топло срце? Да ли сте осетили мирис цвећа на планинским ливадама, чули зујање инсеката, шетали крај језера? Можда нисте, можда и јесте али сте то онда давно заборавили, а можда Вас то никада није ни занимало. Али не заборавите, то данас постоји, а сутра... Не може се рат водити само на „туђој територији“, како рече вечити партизан, омиљени Брозов глумац Велимир Бата Живојиновић. Он ће, ако не престане, ускоро закуцати и на наша врата! Ви ништа не предузимате да ово лудило зауставите или је можда све ово Ваша лична освета српској омладини за 9. март (каково ли задовољства посматрати како те дугокосе младиће, са Трга Слободе, у позним ноћним часовима одводе у смрт).

Када је дошла делегација Мировног покрета из Босне са жељом да потпише ПОВЕЉУ о миру, Ви чак нисте хтели ни да их примите! Заукули сте се у Вашу раскошну вилу окружену бункерима из које врло ретко промалежите главу. Послали сте професора Будимира Кошутића, који је спао на такве гране, и

постао још једно дежурно трчкарало, да објашњава зашто сте тако поступили (да ли он схвата да су сада и његове руке упрљане крвљу)? Почео је да говори како би тада Србија (кад би потписала) признала да је у рату са Хрватском, што (ни)је тачно. Рекао је да је Хрватска у рату са Југославијом, што је апсолутно нетачно. И још нешто, тај професор (какве ли срамоте за професора Правног факултета) би морао да зна да прави разлику између повеље и уговора о миру. Повеља је акт добре воље и потписавши га могли сте показати да у Вама постоји макар зрнце хуманости. ТАДА МЕ БИЛО СРАМОТА!

И не само тад. Скоро сам се вратила из иностранства. Говорим више језика, врло лако успостављам контакте, за разлику од Вас. Најтежи ми је био одговор на питање — одакле сте. Срамота ме је било да одговорим. Да ли је и Вас срамота, или Вам је то осећање непознато?

Довели сте ову земљу дотле да је се стидимо. Ова Србија више није ни на коленима, она је у нок—дауну. Људи су изгубили сваку наду! Како ствари теку, свет ће подићи зид око нас, па ће можда за 10 година погледати преко њега да утврди да ли још увек ходамо или смо се вратили на грану.

Из тих разлога нама председник као што сте Ви не треба! Ми хоћемо БУДУЋНОСТ, али не ВАШУ, не КОМУНИСТИЧКУ!

Ово писмо пишем због горчине која се накупила у мени, због туге за свим људима који су погинули. Не очекујем да ово прочитате, а још мање да послушате, јер нисте слушали ни много мудрије од мене.

Вас је једна изговорена реченица „Нико не сме да бије овај народ“ прославила. Несрећа је што никада нисте помислили, још мање изговорили да нико не сме да УБИЈА овај народ!

Београд, 26. 08. 1991. године

Катерина Ђорђевић студент из Београда

ВУЧЕ, НЕМАШ ПРАВО НА ОДСТУПНИЦУ

Опрости што Ти се овако фамилијарно обраћам, али после свих Твојих књига које сам са великом пажњом и интересовањем прочитала и после свега што си учинио за овај наш успавани народ испраних мозгова, уселио си се у срца моје породице. Постао си најдражи гост наше куће, а Твоја дела, најомиљенија тема наших разговора. Помно пратимо све Твоје напоре које у немогућим условима чиниш за спас и добробит српског народа. Поносни смо што нас води један тако храбар, частан и истинољубив човек какав си Ти.

Повод мог писања је чланак који је изашао у НИН—у бр. 2119 од 9. августа ове године под насловом „Чекајући јесен“.

Када сам га прочитала, по други пут сам се застидела што сам Српкиња (први пут је то било после децембарских избора 90. године). И у силном очајању, пуна горчине седох да Ти пишем.

Шта треба да значи Твоја изјава: „Ако 9. октобра буде јасно да је Србија на њиховој

страни, ја већ 10. нећу бити на челу Српског покрета обнове". Вуче, па то би била страшна издаја. Таквим својим гестом напустио би младост Србије, напустио би стотине хиљада људи који су Ти безгранично веровали и следили Твој пут. Уништио би све наше наде, а то је једино што нам је још остало у овој осиромашеној, нападеној и од свих изданој Србији.

Зар је Србија само оно што је на „њиховој страни"? Где припадамо ми који смо цео живот чекали да нам Бог пошаље правог и јединог вођу за кога смо у сваком тренутку спремни да положимо и своје животе — једино што нам је још остало после 50—годишње комунистичке пљачке. Где припада омладина Србије која је хвала Богу и Теби, изабрала прави пут? Помисли само на огроман број људи који су цео живот одживели под комунистичким терором и који сигурно неће дочекати боље дане ако нас Ти напустиш. Не окрећи леђа српској младости, српској памети! Не смеш да заборавиш оних 850 хиљада људи који су Ти поклонили своје поверење и гласове јер Ти они безрезервно верују. Својим одласком издајеш оно најбоље у себи. Убићеш у нама сваку наду и сан о бољем и праведнијем животу. А знај, да једнако је грех убијати снове у људима као и убијати саме људе.

Зашто је Вуче Србија толико проклета земља и ко је на њу бацио то проклетство? Докле ће Срби мрзети сами себе и радити у корист своје штете? Како им вратити веру у Светог Саву, у православље и како их извести на прави пут? Докле ће тај храбри, поштени, паметни (а ипак тако глупи) народ подносити сопствени мазохизам? Безброј је таквих питања на која само Ти можеш да даш одговоре.

Пишем Ти у име својих многобројних пријатеља истомишљеника, своје деце и своје лично име. Огорчени смо и пуни жеда због свега што се дешава. Свесни смо колико емоција, љубави и напора улажеш за спас ове наше јадне отаџбине. Ми знамо да све што је учињено у позитивном смислу за овај народ, дело је Твога покрета, Твојих присталица и Твоје, али исто тако видимо да се све разводњава и расплињује па чак и 9. март, од кога се тако много очекивало. И све то захваљујући перфидним потезима „њиховог вође" и његових верних послушника и трабаната. Познато нам је да су успели да ућуткају српску интелигенцију и разбију Француску 7; да створе хаос у већ хаотичној Скупштини, убацивањем највећег бившег и садашњег комунистичког изрода (наводно опозиционог посланика) са циљем растурања опозиције; да разбију студентски покрет (али само делимично) и да сада врло успешно раде на завлади Срба из Србије и Срба из Крајине, Славоније, Барање, и западног Срема. Знамо колико Те све то мучи и нагрива, али нису још увек исцрпљене све могућности у борби против болшевика и све то не сме да изазове Твоју малодушност.

Људски је грешити и признавати своје грешке. Сви ми грешимо у животу па и Ти, јер си прво и пре свега само обичан човек. Међутим, овога пута Ти, Вуче, немаш право на грешке. Ти не смеш да капитулираш. Нека Ти у борби буде водиља наш храбри и пожртвовани родољуб Дража Михаиловић. Капитула-

ција не доликује једном српском војнику, једном таквом борцу какав се ретко рађа.

Сам си Вуче говорио да нема тих понижења и удараца које ми не можемо да отрпимо. То је истина. Међутим, највеће понижење била би Твоја издаја, Твога народа, ако нас напустиш у одсудном тренутку и препустиш разјареним зверима које чекају разјалпљених челоусти да нас прождеру. Издаје бити не сме у нашем покрету.

На крају, иако отрована у немогућности да излијем сав јад и очај из себе, склопљених руку, молим Те Вуче, у име великог броја Твојих присталица и своје, остани уз нас јер си нам потребан. Нико сем Тебе не може да нам улије толику снагу, храброст, понос и веру у боље сутра.

Поносни смо што смо уз Тебе.

Са најдубљим поштовањем,

Планинка Мрковачки
Шабац, Масарикова 8

П.С. „Човек, да би се одржао на земљи, мора да заузима неприродан став. Живети значи: имати стрпљења да издржимо у том ставу. Кад изгубимо стрпљење, губимо у ствари, и живот, све ако и останемо да вегетирамо на земљи".

Н. Андрић

СРБИЈА МОРА ИМАТИ СВОЈУ ВОЈСКУ

Јављам вам се први пут, и морам вам рећи да сам веома срећан што постоји овакав лист у нашој вољеној СРБИЈИ. Читам вас од првог броја.

Имам 22 године, и за своје године сматрам да се довољно разумем у политику.

Политика коју у Србији води владајућа комунистичка партија, води нашу вољену Србију директно у пропаст. Господин Милошевић (ако га тако можемо назвати) и његове присташе — марионете, воде политику равну самоубиству. Самоубиству српског народа. Тако нешто српски народ не сме и неће дозволити. Зар та комунистичка клика не види да смо због њихове политике данас изоловани, него икада, и да никада у својој историји, нисмо имали толико мало пријатеља. Зар та комунистичка клика не примећује да су идеје које они заступају већ одавно труле. Господе комунисти, оканите се болшевизма и титоизма, ако сте прави СРБИ. Зар не видите да вас цела Западна Европа осуђује и игнорише због тога. Не само Европа, него и цео свет. Збаците већ једном петокраку са главе и збаците тај комунистички режим који нас је држао читавих 5 деценија у ропству и ланцима. Срби и Србија неће више никада дозволити да се то понови. Ни по коју цену. Доста је проливано српске крви због нашег комунизма. Упитао бих вас господе владајући, што сте учинили и што чините да спасите Србе у Хрватској, који преживљавају усташки терор, који су њихови дедови и очеви преживљавали у ратним годинама 1941—1945. г. Ослањате се на Титову војску која је под управом неких генерала (назовимо их тако) који су своје задњице

сместили на сигурно место и чекају да се десило неко чудо, које ће средити ситуацију у земљи. Не може то тако господе генерали. Гину вам војници, момци од 17, 18, 20 година а ви не повлачите никакве праве потезе да се то спречи. Доживели сте дебакл у Словенији, и то од народа који никада није имао своју војску и своју државу. Слали сте децу од седамнаест година и без довољно муниције да се бори против професионалаца. Где је тада била подршка авијације и артиљерије тим момцима који су тамо били живе мете за масакрирање.

Ја сам служио ту исту војску и знам како је тада требало поступити према онима који разбијају државу. Ваша акција у Словенији је изневерила многе наде које је Српски народ полагао у ЈНА. Нико од нас не воли рат. Поготово ми омладина која још треба да учи, живи и ради. Али, ако је рат неизбежан даћемо и животе за слободу своје земље и свог народа.

Грчки историчар Херодот рекао је: „Ни једно људско биће није толико лудо да више воли рат од мира. Јер, у време мира синови сахрањују своје очеве, док у време рата очеви сахрањују своје синове".

Поред свега овога сматрам да Србија мора да оснује своју легалну гарду која ће штитити све Србе и Српску државу заједно са Српским крајинама које морају ући у јединствену државу. Државу Србију. И то мора бити јака и дисциплинована војска, која неће доживљавати поразе од шачице некаквих самозваних територијалаца са липом на капама. Ја се већ сада овим писмом обавезујем да ћу ступити у ту исту војску чим се оснује. Зато молим СПО да ми јави када да дођем у Србију и да ступим у њене јединице.

Зашто обавезујем СПО. Зато што мислим да је то једина партија која може да спасе Србију и српство, и зато што њом руководи паметан и mudar човек, велики човек и велики Србин господин Вук Драшковић. Прваци осталих партија би морали да се угледају на њега. Срби, чувајте Србију и Вука.

Помози Боже Србији и Србима!
**Небојша Илић
Франкфурт**

У СРПСКЕ СВЕТИЊЕ СЕ УЛАЗИ С ПОШТОВАЊЕМ

Поштовани Вуче,

Хвала Вам за скинуту срамоту са српског народа, коју је г. председник приредио српском народу, приликом посете српској светињи „ХИЛАНДАРУ".

Ви сте гос. ВУЧЕ пред светом а и пред српским незнабошцима показали како прави Србин и поштовалац српске православне традиције улази у храм Божији. Са каквом понизношћу и поштовањем се клања испред свете иконе „ТРОЈЕРУЧИЦЕ".

У српске светиње се улази ради молитве, са понизношћу и поштовањем. Ви социјалисти у себи осећате само надменост и охолост, ви мислите да сте већи и од самог Бога и

очекујете да се он вама клања, не улазите у цркве тако безбожно и не скрнавите нам наше светиње. Од вас не тражимо да нам вратите Бога, ви сте ти, који сте свим силама хтели да нас разбожите. У цркве улазите охолo и надмено из интереса а не из љубави и кајања.

На прави пут, пут православља, истине и поштења вратио нас је гос. ВУК. ВУЧЕ ТЕБИ ХВАЛА, ВЕЛИКО ХВАЛА што си нам омлади-ну вратио на пут православља.

Љубица Јеврић Јовановић
Београд

ДУХОВНИ ПРЕПОРОД — УСЛОВ НОВИНАРСТВА

У жељи да помогнем СПО предлажем нешто што би требало наћи простора у „СРПСКОЈ РЕЧИ“, а што ће дати резултата у духовном препороду српског народа.

Потсетићу на Волтерову мисао да човек постаје најопаснија животиња кад се из њега извуче Бог, што се показало тачним неброје-но пута.

Но, пре него што наставим, сматрам да треба рећи још нешто, а што сматрам да се не може прескочити. Ови наши простори су веома чудни, барем док је на њима (још увек) комунистичка владавина, зато онај ко критикује мора пристати да и сам буде критикован. Међутим, онај који крене са критиком мора бити спреман на могућа повратна дејства свог деловања. Даклем, мислим да „СРПСКА РЕЧ“ чини мало или готово ништа да дође до реализације обожења безбожничког народа српског. Са Вашим, евентуалним, не слагањем сачекајте који ред више.

У „ГЛАСНИКУ ЦРКВЕ“ бр. 3/89 обнародовани су приложници капеле у Лелићу, задужбине Епископа жичког др Николаја Велимировића. Господин В. Драшковић и г-дин М. Комненић су најзаслужнији приложници, који су поред огромног новчаног прилога приложили и нешто више — приложили су себе и свој животни рад.

Многи знају шта се дешавало после говора г. Драшковића на духовно-књижевној академији у Лелићу 25. марта 1989. г. на дан освећења новоподигнутог храма посвећеног Светом Владици Николају српском. За оне који не знају шта је било са Вуковим „пасошем“ за Владику Николаја рећи ћу да је комунистичка машинерија стварања јавног мњења направила велику буку и дигла сва средства мас-медија у борбу за осуду „мрачног, протечничког и страноплаћеног непријатеља тековина свих наших народа, и свега осталог годинама фризираним и фразираног.

Да ли је случај (не)потребно створен закључите сами. За оне неупућене ваља рећи да је 12. 05. 1991. г. на дочеку светих моштију великог Владике, у Његовом радном селу Лелићу код Ваљева, присуствовао чак и господин председник Владе Србије Драгутин Зеленовић. Питам се нису ли у Зеленовићевим ушима одзвонале Владичине свете речи:

„Благослови непријатеље моје, Господе. И ја их благосиљам и не кунем“.

Будимо сигурни да је Николај увек тако поступао и зато су „виђенији“ људи тога дана дошли не да би се Њему поклонили већ да би извукли корист и искористилисти свесрпски дан за стварање слоге без слоге која води на пут бестуђа.

Господин М. Комненић је тада, на духовној академији, поновио речи Владичине због којих је наш велики просветитељ морао да напусти свој народ, коме је поконио најлепше редове икад написане:

„Кад је Србија стварана, велики људи ставили су у малим кућама. Кад је Србију заменила Југославија, мали људи живели су у великим палатама. Сва војска Карађорђева, која је дигла Устанак, могла би се смести-ти у палату једног југословенског велможе у Београду.“

Ја ћу наставити даље, само из страха да не би остало места никакој сумњи:

„Народ је гунђао, али постепено и сам ходио по примеру својих велможа, златољубаца и човекомрзаца. Због новца убијани су људи, паљене куће, склапани брзи бракови, развођени бракови, дељене заједнице, завађена браћа, прљано име српско, одбацивана вера, издавана светиња, продавана отаџбина.“

Све је то писано једноставним народним језиком, свакоме разумљивим, свакоме приступачним, СВАКОМЕ, само (изгледа) не ономе коме је све то упућено и поклоњено. Како, иначе, другачије објаснити сурову истину да и данас тајно читамо дела великог Владике, која смо дрхтећи шверцовали са запада. Надао сам се да ћу макар још нешто, сем штуре Владичине биографије, наћи у „СРПСКОЈ РЕЧИ“, али као да се и Ви плашите те несретне „српске речи“. Ипак, очекујем нове импурсе у жељи да останемо на путу својих опредељења дајући тако допринос светлијој будућности СПЦ и Српском народу.

Да ли је претерао са својом жељом др Рудолф Аршибалд Рајс када је тражио да му тело буде сахрањено у Србији, а срце буде однешено на врх Кајмакчалана? Да ли је Гете учио наш језик чисто из хира? Да ли је због самртничког бунила Бизмаркова последња реч била баш наша Србија? И да не набрајам више, и из овога се види да нас други више цене од нас самих.

Због свега изнетог предлажем следеће:

— да „СРПСКА РЕЧ“ у неколико наредних бројева пренесе делове књиге Епископа Николаја „Реч српском народу — КРОЗ ТАМНИЧКИ ПРОЗОР“, издање Српске православне епархије за Западну Европу, Химелстир, 1985. г.

— да „СРПСКА РЕЧ“ у једном од наредних бројева „потсети“ нас на нашег мученика, српског патријарха Варнаву Росића, који је био најзаслужнији за неуспех конкордата 1937. г. (због чега је и највероватније убијен — а зашто то не рећи) и уједно расветлити појам „конкордат“, јер сам приметити да не мали број људи нема представе шта нам се тих година спремало, а што и данас осећамо под називом „србождерство“.

— да „СРПСКА РЕЧ“ каже многобројном неупућеном српском народу где се налазе корени догађајима од 9. марта 91. г. Даћу пример који се десило 1937. г. јула месеца у Београду под владом Милана Стојадиновића и под министром, католичким свештеником

др Корощцем (нама никада доста неких Корощеца), а који је познат у нашој историји под називом „Крвава литија“. Господин В. Драшковић је у интервјуу за крстовдански број „Гласа цркве“ навестио да је Краљевина Југославија утабала пут и комунистима и данашњим догађајима у Хрватској, као и „магнум кримен“ у оба Светска рата. Мораћемо да признамо грешку начињену 1918. г. али не можемо тек тако прећи преко грешака које је Краљ чинио 20 година, а започео је све то бљутавим т.з.в. „Солунским процесом“ Драгутину Димитријевићу — Апису. И на крају би требало рећи да приватни живот Александра Карађорђевића није лично ни на шта, што је по најгоре комунисти нису морали ништа да иновирају, само су наставили нечасни и нечастиви краљев посао. Ја јесам, ипак, за повратак монархије, под условом да се Уставом Србије (никако Југославије) регулише статус Монарха и то на тај начин да он ни под којим условима не може опет завести неку нову „шесто-јануарску диктатуру“ или да разним уступцима Светој столицу, Западу иде на штету свог српског народа и државе. Пре било каквог референдума по питању повратка изнети све и „про“ и „контра“, било какав другачији процес однеће, коначно, Србију заувек у земљу недођију. Улог је велики, размислимо добро, саслушајмо сваку добро-намерну иницијативу и кренимо само са истином — „Истина која шкоди боља је од лажи која помаже“.

— да „СРПСКА РЕЧ“ у пар бројева објави репортаже из наших прелепих, мање познатих манастира, као што је „Нимник“, „Рајинац“, „Миљков манастир“, знам да је „Хиландар“ огњиште српске духовности, али „шибице“ су овде.

— да „СРПСКА РЕЧ“ каже како је живела СПЦ ових 70 година југословенских и да је сасвим нормално да и њима треба времена да се декумунизирају и да престану са повлачењем катастрофалних потеза. Не требамо се љутити на Цркву, довољно је кажњена. Морамо све учинити да нам СПЦ засјае старим сјајем, ипак — какав народ — таква и црква.

— да „СРПСКА РЕЧ“ буде (и СПО) ктитор храма Св. Саве на Врачару.

— и за крај сам оставио једну молбу, кад-ровска обнова у општинским одборима, тачније речено руководству општинских одбора, се мора извршити иначе је СПО већ сада странка без икакве будућности. Тужно, али истинито.

Нећете ми замерити ако на крају кажем нешто и о себи:

Зовем се Драган Цветковић, живим у Смедереву од 18. 07. 1958. г., када сам и рођен. Апсолвент сам на Вишој техничкој школи у Земуну. Ожењен сам и имам сина од 8 година, који већ сада познаје (морам ово да кажем, па макар Вам то изгледало сулудо) историју и духовни живот боље од комплетног руководства СПО у Смедереву. Верујте ми, сулудо, али истинито. Супруга се зове Јелица, интерно име јој је Вучица, рођена је 24. 02. 1960. г. у Смедереву и претплаћена је на „СРПСКУ РЕЧУ“ од првих дана. Поседујем огромну библиотеку, претплаћен сам на „ПОГЛЕДЕ“ и на „ГЛАС ЦРКВЕ“, приложник сам задужбине Владике Николаја, добротвор сам

храма Св. Саве. На свим митинзима Вуковим сам присуствовао и био активни учесник. Активан сам у одбору СПО све до тренутка док нисам схватио да је СДБ много јака и да ми ту није место. Поједини челници СПО у Смедереву данас су перјанице др Шешелја. Мој отац је диван човек и године су требале да ја схватим колико је био у праву и говорио истину. Оно што сам ја слушао од свог оца данас читам у „СРПСКОЈ РЕЧИ“, „ПОГЛЕДИМА“, па и у режимској штампи — система на издисању. Наиме, мој отац, Стеван Цветковић је провео II СВЕТСКИ РАТ борећи се за Србију, т. ј. против комунистичких звери. И за крај сам оставио свежији догађај, а ево о чему се ради: 17. 07. 1991. г. направио сам парастос Војду трећег Српског устанка генералу Дражи Михајловићу у Смедеревској цркви Св. Борђа. Свештеник др Радомир Милошевић је све то обавио са задовољством. Присуствовало је 30 — 40 верника и поштовалаца светлог и мученичког лика Драже Михаиловића, од тога само 5 — 6 чланова СПО. Касније, у црквеној канцеларији, док смо уз жито и чашицу домаће ракије причали о комунистичким преварама отац др Радомир ме упита: „па ови твоји не знају ни да се крсте“. Ћутао сам, али у себи сам се мислио: „тачно је да се крсте као римо-католици“ али воле власт и корист као православци“.

Уколико закључите да нисте улудо утрошили време читајући ово моје писање бићу пресретан. И знајте, у овоме нема ни трунке злонамерности.

Још једном Вам желим успеха, заједно са својом породицом, а то су: тата Стеван и мајка Милунка, син Милош и супруга Јелица, сви чланови СПО.

Драган Цветковић ул. Гоце Делчева бр. 6
Смедерево

ОТВОРЕНО ПИСМО СУЛЕЈМАНУ УГЉАНИНУ

Непријатно ми је да, писмо које је Вама намењено, пишем преко новина, али сам се плашила да, ако га пошаљем лично, нећете хтети читати ћирилицу. Зашто пишем у „Српску реч“? Зато што „Политика“ сигурно неће објавити моје писмо. А и Срби смо.

Зашто Вам пишем? Пишем Вам зато, што слушајући оно мало ТВ извештаја и гледајући Вас, остала сам запањена, нескладом између Вашег изгледа и Ваших речи. Зашто говорите речи у које не верујете? Зашто дозвољавате да се „прослављате“ мржњом? Вашем изгледу не пристаје она ватра пакла која сева из Ваших очију. Искрено Вам кажем, пријатне сте спољашности, али Вам је лице унаказила болна маска мржње. Кога мрзите? Ако мрзите наше заједничке претке, то је непотребно и узалудно.

Могла бих и ја мрзети своје претке што су пред турским зулумом побегли чак у Хрватску. Вероватно је мој пра, пра... деда сматрао да је важно сачувати име и веру па макар и у туђој земљи. Ваш пра, пра... деда је, вероватно, сматрао да је важније сачувати ог-

њиште а кроз памћење ће сачувати име и веру па је остао на својој земљи. Није он толико крив, колико они који су долазили иза њега, и дозволили да им сећање избледи. У једном временском периоду су заборавили зашто нису оно што јесу а јесу оно што нису, па су се у том међупростору приклонили, због стечене користи и страха, да остану оно што нису а зачетили су у сећању оно што јесу.

Нећемо их кривити за поступке. Ко зна како бисмо поступили у сличним ситуацијама. Међутим, ми смо у прилици да исправимо грешке предака. Што се мене тиче, прихватила сам Србију као своју отаџбину и не дозвољавам да ми ико каже да сам дођош. Мада живим у Новом Саду, тек предворју Србије, то не значи да, једнога дана, нећу потражити своју пра постојбину. Ако, не ја, можда моји потомци.

Драги Сулејмане! Пошто сте здравствени радник, знате што су гени и колико нас они издају. А Ваши су Вам гени дали тако лепе плаве очи које немају Турци него Словени. Једино турско у њима је тај отров, који просипате безразложно, чак и на придев „српски“. Зашто се не ослободите тог комплекса који Вас тера у мржњу? Комплекс „погажене вере“ су Вам други наметнули, али Ви сте образован човек, и можете смоћи снаге да истини погледате у очи. Исправите прадедовску грешку, вратите се својој правој вери! Можда ће Вам бити тешко али Вашој деци ће бити много лакше, потомци ће Вам бити захвални. Треба да заговарате повратак старој вери а не мржњу према браћи, да пољубите нашу заједничку заставу а не да се огрћете Туђмановом, треба да сте срећни што имате могућност да се вратите старој вери а да не будете кажњени за то. А ћирилица, и то српска, је најстарије и најсавременије писмо на свету. Хвала Вуку!

Драги Сулејмане! Да сам на Вашем месту, верујте ми, више се не бих звала Сулејман него Страхинја. То Вам име лепо пристаје. Отерала бих наметнуте им комплексе и мржњу и почела бих да проповедам љубав међу људима. Можда ће Вам помоћи дела Меше Селимовића, ако их пажљиво прочитате.

На крају, молим Вас, да моје писмо схватите добронамерно, онако како је и писано. Између редова, верујте, нема замки. Желим Вам да нађете друштвени мир који ће Ваше плаве, Српске, очи претворити у мирно плаветнило небеског бескраја.

Лазовић Јованка Нови Сад

ЈОШ НЕКОЛИКО ПОДАТАКА ЗА БИОГРАФИЈУ АЛЕКСАНДРА БАКОЧЕВИЋА

Да ли је могуће да још нико од биографа А. Бакочевевића — чувеног, сви знамо по чему — није имао податак да је А. Бакочевевић радио у фирми СЛОВЕНИЈА-ПРОМЕТ.

То је било 1973. или 74. године. Ова фирма из Љубљане је имала представништво у Београду у Дунавској улици бр. 25, са пар стотина запослених радника.

У то време је имала највеће плате у Београду и бавила се спољном и унутрашњом трговином. Бакочевевић се појавио у фирми једног дана као саветник. Долазио је с времена на време на посао црним мерцедесом. Фирма је имала царински магацин где се роба одузета са царине продавала буд зашто, првенствено радницима Словеније промета. Бакочевевић је био у царинском магацину чест купац, нарочито са својом супругом где је она куповала прекрасне бунде, техничку робу, уметничке предмете по багателним ценама, скоро чабе. Бакочевевић није био дуго у овој фирми, тек толико да узме од ње шта му треба.

У истој фирми је радио и СЛАВКО РАДОШЕВИЋ, народни посланик. Он такође није био дуго у овој фирми, тек толико да добије стан /који ни до данас није отплатио/ да покупује лепе ствари из царинског магацина, да послује са Италијанима код откупа коња /неколико пута је цела фарма коња — нестала и никада није нађена/. Онда је Радошевић /из Пожаревца/ отишао у Генекс и сада је тамо први човек.

Тако је све било лепо у Словенији — промет. ОНДА ЈЕ ДОШЛА ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ и ЧИКА ДОБРИВОЈЕ, као инспектори. Шта се даље догађало са фирмом може се замислити.

Директор Лазовић и Саша Шчербак су побегли главом без обзира а радници остали на цедилу. Даница Драшковић је све радње разоткрила, неки су отишли у затвор неки у пензију, неки су остали до дана данашњег као Бакочевевић и Радошевић, јер такви су неуништиви.

С. М. Београд

РЕЗЕРВАТ ОД ОДАБРАНЕ

Пишем вам из „туристичких“ разлога. Јављам се из Злота код Бора. Територији нашег села припадају и обронци планине Јужни Кучај, где већина мештана има појате. Један предео у планини се зове Дубашница. Ту је један од главних пунктова „Шумске секције Бор“ која углавном и живи од експлоатације ових шума. До Дубашнице води асфалтни пут дуг 15-ак км од Борског језера.

Недалеко од зграда „Ш. С. — Бор“ се налази и једна дивна безимена грађевина коју ми зовемо „хотел“. Затвореног је типа. Не може му се прићи ближе од 100 м јер је у склопу резервата (ловишта) „Ш. С. Бор“, који је сав окружен жичаном оградом. На капији се налази(о) саобраћајни знак који забрањује приступ пешацима. Приступ имају само другови „одозго“ а шта има за одстрел, шта за јело знају само поједини из „Ш. С. Бор“ (који вероватно „намештају“ дивљач) и проверени мајстори кухиње, од којих су неки и из Злота.

Цео хомплекс Хотел-резерват изграђен је пре више од 10-ак година. У њега су сигурно

уложене велике паре а он зарђи празан више од 350 дана у години. Људи су својевремено причали да га је изградио СУП Србије, за своје потребе. Ако је и изграђен за ту намену — изграђен је од народних пара. Зашто га онда не користи и народ поред „њих“?

Предлажем СПО-у и странци зелених да се ангажују и покрену иницијативу да и обични људи имају приступ овом амбијенту и природи. Да се суповцима (муповцима) „републиканцима“ и њиховим пријатељима онемогуће оргијања и пијанчења у оваквим и сличним објектима.

Такође предлажем да ловачко друштво Бор буде под сталним надзором еколога и „зелених“ у Бору. Да они издају дозволе за лов (а не милиција), како ови не би могли више да лове шта хоће, кад хоће и колико хоће.

А. З. Злот код Бора

КАЛЕМАРСКИ ПИСАЦ

У својству поштовалаца књиге написаћу коју реч о неким нашим поетима, савременицима. Разлог да се огласим преко слободних новина „Српска реч“ је јасан. Не би ли ми можда неки комунистички, пардон, социјалистички лист то објавио! Имају они своје проверене и надарене чланкописце.

На том брдовитом Балкану, како рече наша песникиња г—ђа Д. Максимовић (има и она исклизнућа, историјска, морална, етичка) ми Срби можемо се бројним именима похвалити. Али, не можемо се, са разлогом и поносити свима. Због чега? Нису то заслужили! Имају свој грех. Ако га буду било када свесни и суд времена ће то потврдити.

Господина Брану Црнчевића познајем по оном његовом „Синовицу“ из недељних новина. Остало ми је непознато. Али, зато знам као великог активисту и организатора у збрињавању наше браће избеглица. Хумано, итекако! То је могао и неко други да ради, а он да пише још боље. Но, ја мислим, да ми је уствари највеће дело и заслуга у томе, што је Принцезу Јелисавету Карађорђевић увео у Народну скупштину. Није то мала ствар!

Господина Матију Бећковића познајем од давних шездесетих као четничког сина, те, као таквог и антикомунисту. Леп и једар му је језик. Подсећа на ретке бистре планинске потоке. Али, он, нажалост, „упаде“ у комунистичку клопку и тако изгуби и ум и срце.

Мени лично, најинтересантнији је господин Добрица Ћосић. Рођена сам и одрасла у кнежевском граду Крушевцу. Но, нисам ни као студент, кад је он у то време био на прагу свог књижевног успона, могла да наслутим шта се у њему крије. Сав је у контрапункту, али, тотално погрешно вођеном. Није чак ни контроверзан. Напротив, и поред његове тежње да остане загонетан, веома је јасан. Па, он је до те мере „инфициран“ комунизмом да му лека нема. Не знам да ли је та бољка пореклом из родног му места Велике Дренове или касније? За све што је написао, критичари изрекоше свој суд, а ми читаоци сачувасмо импресије за себе. Мој суд нити је мериторан, нити би имао било какав значај у контексту онога што желим да кажем.

Управо, несрећа је у томе, што своје књи-

жевно стваралаштво компромитује на крајње тривијалан начин. Нека се остави политике, боље рече—политизирања, тако сачува то мало капитала од књига. Умишљао је он да је југословенски Лав Толстој (можда се и сада тако осећа). Боље би било да се врати у своју Јасну Пољану и калем воће. Можда бисмо му и поверовали да је тих димензија.

Ко зна каквим би нас још бисерима од књига даривао. Поред тога, политика наша, оваква каква је мање би застрањивала, те би и ту допринос његов био.

На крају, искрено признајем, приликом спремања своје библиотеке, све књиге ових наших уважених поета, отпремила сам на буњиште. Не могу да се помирим са сазнањем да било ко, пише једно, мисли и осећа друго, а ради треће.

М.Т. професор
Београд

ОЈ ЂЕРДАНЕ, НЕМОЈ НАС ПОДАВИТИ

Дешава се дана 23.07. текуће године. Место збивања: породична кућа у лепом малом приградском насељу.

- или:
1. Каква је веза између прстију и БОНОВА
  2. Како је једна жена хтела да части Скупштину (и шире)
  3. Како несрећа никада не долази сама.
  4. Зашто уместо Владе, оставку даје — поштар
  5. Зашто ни Скупштина није што је била ИЛИ:

Зашто је потписници ових редова, као и песникињи, ЖАО ЧОВЕКА

1. Поменутог дана, у поменуто кућу, отац породице донео лични доходак (двомесечно кашњење узгред поменуто). У плавој коверти — Бонови. На прсте се могу избројати (они на ногама се не рачунају, чак и један са руке) — Можеш их по прстима и назвати — „нашали“ се мајка.

Отац прихвати „шалу“ помало постиђен и крену да распореди „доходак“: „Палац“ за струју, „кажипрст“ за телефон, „средњак“ за дуг комшији, „домали“ за ону казну што није редовно плаћао ТВ претплату, „мали“ за воду...

Биланс рачуна: мањак бонова, вишак рачуна (једино су прсти на броју).

2. Али:
А шта ћемо за ОСТАЛО?! Шта ћемо за ХРАНУ?! А за ЛЕКОВЕ?! Мајчин глас је толико пискав да се једва препозна. — Е, па ја још само могу од прстију шипак да направим, а лекова ионако нема у апотекама, — одби отац напад. И деси се чудо! Зграну се жена, побесни. Догроби плави коверат (без марке) убаци у њега очев „доходак“, пу—пу, залепи и напише адресу: Народна скупштина — Београд.

Каква тек сад збрка наста! Отивање, претња, молбе, убеђивања... Ни прили. („Нека Социјалистичка Обмана Србије, са Владом и Председником попију кафу — подавили се дабогда“!!!!).

Опет убеђивање. Оно је Социјалистичка

партија (јесте, колико је и ово НОВАЦ у коверти“), не знају они шта су бонови („ни она није знала док они нису дошли на власт“), то је двомесечни зној, труд — (могао си комотно и да се не трудиш“). И задњи покушај, нека макар напише своју адресу, нек знају ко их части — („ха, мислиш вратиће, па ти чега се дочепају не враћају га мајци више“)!

Злосрећном човеку не оста ништа друго него да се искраде на улицу, сачека збуњено дете послато да дотични коверат убаци у сандуче, и заплени пошљуку.

3. Сат касније...

На вратима се огласи звоно. Пред вратима — поштар. У рукама му „честитке“. Извезбано око брзо разврста... она је за струју, она за телевизор, она велика је од банке... Већ подоста слућен, домаћин промуца: НЕМА НИКОГ КОД КУЋЕ!!

4. Поштар мирно уђе у кућу у којој „НИКОГ НЕМА“ (да се мало одмори) баца „честитке на сто и поче монолог...

.... Некад су њега, поштара, у куће позивали, нудили га кафицом, ракијицом... Сад ни у дворишта не сме да уђе, не зна да ли ће читав из њих да изађе... где га, псују, још мало ће почети и да бију... Крив што доноси опомене, тужбе, казне, крив што не доноси пензије... Ни на улици више није сигуран. Зато да је оставку! Неопозиву! Да га моле као г. Јовића у Скупштини, цео дан (и дуже) оставку повући неће!!!

5. „Поштар у оставци“ оде, ево мало блаженог мира.

Али кад човеку Бог даје а ђаво брани... Механички притисак на дугме и телевизор се укључи. А тамо рањени, убијени, избегли, плаче се, пуца... О Боже, има ли краја макар овом дану?

И опет ђаво не мирује. Па данас је заседање Скупштине. Ето макар мало разоноде. Али врага, било некад. Нема тамо опозиције, напустила Парламент, и каква је то сад Скупштина.

Ето, коначно је и та опозиција схватила. После толиког убеђивања од СПС—а и Владе да је крива за све неуспехе истих, да је ометала у раду исте, да им је осим брисача за ноге, била и камен спотицања... (Додуше питање је да ли би и сад схватила, да јој г. Станић није онако скресао у брк).

Србије, спашена си! Сад ћеш да процветаш! Има да иде као подмазано!

Да видимо, ипак.

Позната нам слика. Ено за скупштинским столом г. Бакочевић чита неке амандмане. Г. Павић Обрадовић и Бора Петровић „флертују“. Један другом шапућу на ухо, смеју се, намигују. Неубоичајена тишина. Одмах се да приметити да нема више оне досадне опозиције..

Г. Бакочевић даље чита: Влада—прихвата... Влада—одбија... СПС—машина избацује руке, горе—доле, горе—доле (зависи да ли Влада прихвата или одбија).

Додуше, г. Батрић нешто закера, али он увек нешто закера.

Е, баш је лепо кад нема опозиције!

Парошки? И он, де фацто, то више није.

ГОРЕ—ДОЛЕ и нижу се закони као бисери на ђердану (попут оног да син плаћа скупљи бензин, да би отац имао да прими пензију).

Наш БЕРДАНЕ немој нас само овако при-
дављене ПОДАВИТИ!

Невољном актеру и посматрачу горе на-
веденог, иначе 19—год. студенткињи, свану-
ло је тек кад је напољу пао мрак.

„Српској речи“ и њеним читаоцима срдач-
ни поздрави.

Видимо се 9. октобра у Београду.

Тоња из Шапца

ЗАШТО ТАКО ДОБРИЦЕ?

Проклетог ли времена и несретне земље
ове у времену таквом, земље ове —
Проклете авлије — јер данас јој само
такво име одговара а не име часно, Југосла-
вија, што га само још номинално ова земља
има. Кад у њој, земљи тој — Проклетој авлији
—, њен први и највећи живи писац васцеле
српске књижевности и први Патријарх
српске културе, хуманиста какав је досада
био, који скоро ту рече како је „зло и у нама
самима а не само у другима“, постаде добо-
шар, први бубњар мајмунског ратног добо-
ша, што браћу, народе ове „Проклете авлије“
у братоубилачки рат позива! Да се у њему
младост и српска и хрватска, а и свих оста-
лих, међусобно коље и уништава, и уништи!
Какву би то и за кога, то међусобно уништа-
вање и самоуништавање нову будућност
створити могло? Има ли је, и ако има, каква
се то будућност, срећнија и боља, може за-
сновати и створити на потоцима братске крви
проливане? И коме треба таква будућност
Добрице, речи сам! Никома, па ни Србији ни
српском народу таква будућност потребна
није. Јер, једна је земља а несрећан народ
који мисли да на таквим темељима будућност
заснива. То може одговарати, одговара и од-
говараће можда само оној скупини лудака и
манијака, властодржаца жељних власти, те
проклете заразне болести против које изгле-
да никаквог лека нема, осим разума можда?,
самозваним „очевима“ и „вождовима“ нација
и народа попут Милошевића и Туђмана, а и
других многих ништа бољих, који јавно при-
знадоше и рекоше да „радити не знају“ а и
неће изгледа, али да се зато „туђи знају“ а и
хоће и чине то већ увелико. А духовни „отац“
једнога од таквих, на жалост моју и жалост
многих, не верујем да може бити на радост,
јеси и Ти, поштовани Добрице!

Зашто, да одбога нађеш?

Зар је Теби и таквима као Ти место на
страни ратних добошара што браћу једну
против других у крваву кланицу позивају?

Зар само зато да се, већ оронули и напола
избушени, чамац пожаревачки на узбурканом
океану одржи?, а океан тај је већ црвеном
бојом крви офарбан.

На другој је страни Твоје место и зато ба-
цај из руку добош ратни и искачи из тога већ
напола избушеног чамца пожаревачкога, није
Ти место у њему. „Галеб“ је ипак нешто друго
био, па макар да се, недај боже, и удавиш у
неком рукавцу Мораве код Пожаревца!

Еј, Србијо, хоће ли још дуго бити „Далеко
је сунце“ на небу твојом? Зар ти опет, вољена

Србијо, у походе долази неко ново „Време
смрти“.

Ето, поштовани Добрице, морадох Ти на-
писати и ово друго отворено писмо, после
оног првог из октобра месеца 1990. године,
које београдска штампа не смеде или не хте-
де да објави, ово ће ваљда и хтети и смети?
Објавише га „Став“, „Недеља“ и „Зрењанин“,
које је и Теби достављено; морадох то учини-
ти и због оних многобројних што ме октобра
месеца затрпаше својим писмима подршке
за Твоју кандидатуру коју ниси прихватио.
Стога и ово, друго по реду отворено писмо и
Теби лично достављам, на исти начин као и
оно прво. А одговор на ово писмо од Тебе
очекујем иако знам да га никада добити нећу,
но ништа зато.

У Зрењанину

Манојло Латковић
Зрењанин, Кеј 2 октобра 66

ЗАШТО ПОВИКА НА ВУКА?

Јављам се први пут, из БиХ, односно Мос-
тара, некад слободарског, а данас усташ-
ког града (јер сву политику креира ХДЗ)
са надом да ово писмо неће завршити у ко-
шу.

На почетку упућујем похвале Српској ре-
чи, јер захваљујући њој и крагујевачким По-
гледима успијевамо сазнати један дио исти-
не.

Повод мог јављања су неповјерење и на-
пади на Вука у БиХ које веома успешно орга-
низује и води СДС, потпомогнута владајућом
странком Србије (СПС) црвеним војводом
(Шешељом), средствима јавног информиса-
ња као и фундаменталистичко-усташком те-
левизијом Сарајево.

Зашто мрзе Вука?

Мрзе га јер знају да Вук у мојој Републици
има велики број присталица, па се боје за
своје фотеље, за власт, и знају да би са мало
јачом промоцијом СПО придобио већи дио
српства, напомињем српства јер не рачунам
на оне Србе који онако мијењају дресове, а
зна се то су Срби комунисти. До само прије
годину, тачније до завршетка избора у Србији
у мојој Херцеговини се пјевало „Да те не би
Драшковићу Вуче не би знали шта је било ју-
че“, а данас кажу Вук издајник, разбијач
српства. Зашто? Па то им је сервирано из Ср-
бије, а у приградским насељима БиХ на челу
СДС су неписмени и необразовани људи који
раде оно што им се нацрта, а власт као власт
свакоме је драга, нарочито онима који ништа
не размишљају, само извршавају.

Како су са задовољством читали књиге г.
Вука да би данас ти исти људи рекли, лако је
писати. Јесте, лако је данас, али прије десет
година било је незамисливо објавити онакву
књигу (Нож) која је говорила о геноциду у
још увјек Титовој „братској“ Југославији. Али
без обзира он је издајник, јер је први прого-
ворио о геноциду над Србима, јер је први
проговорио о границама Србије (на истоку
светиње, а на западу јаме које ће постати
светиње), први је јавно тражио да се успоста-
ве односи српско-јеврејског пријатељства

први је тражио да се укине шиптарска скуп-
штина Косова и Метохије.

За све то вријеме Милошевић и остали
Срби комунисти су сједили у фотељама и сли-
јело извршавали наредбе ЦК СКЈ односно
Србије. Је ли зато Вук издајник и разбијач
српства? Неће да га прихвате онаквог какав
је: прави Србин, демократа антикомуниста...
или је управо у томе проблем. Велики број
оних који се данас диче српством и нападају
Вука до јуче су били послушни комунисти и
нисам сигуран да ли још увек знају коју крсну
славу славе и да ли знају бар химну Светог
Саве? А сви ми знамо какав је Драшковић
Србин. Највише га мрзе, односно не подносе
због комунисте (бољшевика) Милошевића.
Народ (српски) у БиХ каже ми смо четници, а
воле Слобу и звијезду петокраку. Питате се
зашто? Па они воле црвеног војводу и неће
да признају да се продао Милошевићу само
да би ушао у скупштинску салу и да покуша
да разбије СПО. Они су за ЈНА (као и он) која
се распала као мехур од сапунице, а нису за
српску гарду, јер је за њу сва српска младост
и Вук, зато Вуче издржите и оснујте српску
војску јер једино она може штитити Србе на
цијелој територији такозване Југославије. Па
молим Вас ко је гурнуо Србе у рат? Зар тај
комуниста није у предизборној кампањи при-
чао да Вук нуди хаос и безумље, да хоће рат,
а он велики вожд нуди просперитет. Сад Ср-
би сами одлучите шта ко нуди.

Е после свега драга браћо Срби у БиХ и
свугде гдје вас има, отворите очи, прекрстите
се и поштено реците: да ли је Вук издајник,
разбијач српства, а Милошевић представник
свих Срба? Мало морген! Срби у БиХ неће
да схвате да нас Слободан дијели још увек на
четнике и партизане, односно на титоисте и
противнике Титове политике. Зар није био
спреман да 7. јула у Нишу држи величанствен
говор о почетку устанка у Србији, када је Ср-
бин пуцао на Србина. Па молим вас то је дан
наше (српске) трагедије, то је почетак гра-
ђанског рата, а не друже Слободане почетак
устанка. Сви знамо осим њега, великог кому-
нисте да је устанак повео ђенерал Дража
(слава му и милост), па зар због овог да мрзе
Вука?

Србе нико не сме да бије, наравно осим
њега, па можда зато не воле Вука! Свашта!
Тако би могао писати у недоглед али на крају
бих пожелио свом (српском) народу да што
прије прогледа и да најзад увиди ко га вуче
за нос, ко је Србин а ко није, ко је издајник и
разбијач а ко није.

Шаљем вам пуно име и презиме и адресу,
али због неприлика објавите само иницијале.

П. Б.

Буна код Мостара

„ПАТРИОТИ“ И „ИЗДАЈНИЦИ“

Како је стање у, сада већ непостојећој,
југословенској држави јасно је, надам
се, свима, ма колико се то некога мало
тицало.

С'обзиром на то, какав је однос према
Србији и српству, и с'обзиром на оно што је

Србија већ жртвовала у име југословенске федерације, ја немам намеру да молим и апелујем за мир и равноправност међу чланицама те федерације, јер би то било узалудно и безнадежно.

Намера ми је да апелујем и упозорим само једног чиниоца те федерације, да од једне грешке не прави нову, да погледа истини у очи и да се клони идеолошких предрасуда и заблуда.

Апелујем на српски народ и његову власт да од својих територија не праве нову Југославију већ јаку демократску и уједињену српску државу у којој би муслиманско верска популација, албанска и остале националне мањине уживале равноправност али не и аутономију, нити било какве привилегије у односу на српски народ, што је до сада био случај.

Наиме народ је збуњен, верски, социјално и политички подељен, без јасне перспективе, са мало наде и још мање стрпљења. У таквим условима лако је манипулисати патриотским осећањима народа, али је то, уједно и веома опасно, јер са таквим убирањем политичког профита где се једни називају и проглашавају издајницима а други патриотима и тиме се директно утиче на оштру поделу у свом народу, што је равно безуљу.

Зато и неа никакве разлике између садашњег председника републике који огроман део свог српског, народа назива снагама рата и хаоса, црвеног војводе за кога је цела опозиција издајничка и бившег генерала, „дисидента“ који је, одговарајући на питање Мили Штули, рекао да је српска гарда пета колоне, гора и опаснија од оних у Словенији и Хрватској.

Знају ли они за тежину својих речи?

И те како знају. Али за одбрану такве „светиње“, као што је власт или идеологија, не треба жалити жртве, макар за то био жртвован српски народ. Бојим се да је управо то разлог продужавања агоније српског народа у Хрватској и реке избеглица према Србији и Босни. Прихватање избеглица и слање оружја у кризну жаришта проблем се само привидно и делимично решава, али је тиме постигнуто то да је новонастала власт у Книнској крајини и другим српским територијама у Хрватској прихватила југословенску опцију и политику власти из матице Србије. Из истих разлога те српске територије још нису припојене матици Србији, и из истих разлога енергично се одбија формирање српске војске.

Јосип Броз је свој доживотни мандат имао баш захваљујући том усиљеном одржавању братства и јединства и дејством страховладе својих поданика. Власти у Србији не би одговарале промене у погледу брзог уједињавања српства и ефикасне одбране или решавања граница такве Србије, јер би следећа радикална проена огла бити промена власти и целокупног система. У садашњим условима, сматрају они, то је споредна ствар.

Народе Српски! Не чини ништа зарад нечијих сулудих идеја, фотеља или дебелих плата и раскошног живота, већ ради добра целог српства, ради будућности српске деце. Не чекајмо крајност па да начинимо помак. Не наседајмо тобожњем патриотизму оних, који су ово друштво залуђивали и пљачкали, који су директно или индиректно утицали на

продубљивање кризе и који би, после свега и даље да профитирају.

Ми Срби не призивамо рат, али нам он куца на врата. И не игноришемо ЈНА али је она поверење прокоцкала.

Српска браћо — времена нема. И минут до дванаест је истекао.

Тимић Новица
Смедерово

ЧИЈА ЈЕ АРМИЈА?

Огорчен овим што се догађа у Југославији не могу а да не изразим своје још веће огорчење и бес према тзв. ЈНА.

Као професор и ја сам учио децу о увек будном и храбром чувару наших граница и зеца у свесци нацртаног. Данас та Армија стрепи и од „зеца у свесци нацртаног“, а нас залуђене Србе убеђују да се не плашимо, јер ће нас они сачувати. Ако нас буду чували као што су сачували северне границе и ако буду сложни као што су били у Словенији, боље нам је да одмах бацимо оружје и не гинемо улудо.

Чија деца гину? Сигурно то нису и неће бити деца официра, посланика СПС, „интелигенције“ и комунистичких богаташа. Јер, и у миру, њихова деца су била ослобођена службе у ЈНА.

Познато ми је да су многи функционери и сви они који су имали везе, своју децу ослободили службе у Армији, а касније исту ту „неспособну“ децу запошљавали у ССНО, ССИП и друга министарства, па и у министарство унутрашњих послова. Замислите: неспособан за војника а способан за радника МУ-П-а (било би добро да се изнесу подаци ко је у протеклих 45 година био неспособан за ЈНА и где се сада налази на послу, ако би се икако до тих података могло да дође).

Та наша Армија, изникла је у НОБ-у васпитана под петокраком и на концепцијама које је понудио Велики Вођа, уживала је све привилегије овог друштва. Официри су имали високе плате, регресе, одмаралишта, синдикате за своје раднике, повластице за своју децу, а узвратили су онако као што смо видели. Једини „аплауз“, према мишљењу владајуће партије, у последњим годинама доживели су кад су на голоруки српски народ, 9. марта, извели тенкове и до зуба наоружане војнике. У Словенији су на наоружан народ извели, ненаоружане војнике. Браво, Армијо!

Посебно ми је тих дана засметала искрена исповест мог пријатеља — официра у ЈНА. „Сваке демонстрације — мени већа плата“.

Такво понашање ЈНА које траје годинама довело је до овог стања у коме се налазимо. Ко је, заиста, крив? Грађани који у њу не верују или она сама?

Сада се родитељи питају: Куда ће њихова деца? Под команду „братски расположеног“ Хрвата, Шиптара, Муслимана, Македонца... На неко ново бојно поље, са празном пушком испред себе а руком иза себе.

Дошло је време отржењења. Неко ће све ово што нам нуди Армија и Милошевић схватити пре или касније. Што пре то боље, што касније то трагичније. Сигурно је једно: они који нас позивају на фронт под звездом пе-

токраком праве последње покушаје да у туђој крви сачувају своје главе и свој положај. Но, нијачија звезда (поготову са пет пера) не сија до краја. Сутоњ је ту, а зора ће кад-тад засијати.

Професор Р. С, Београд

ПИСМО ВУКУ ИЗ БАЧКЕ ПАЛАНКЕ

Одавно сам учила сличност између вашег и мог начина размишљања. Што би рекли — на истој смо таласној дужини. Нпр. деси се неки догађај — ја изведем закључак на основу претходног знања и искуства и на основу своје здраве памети — ви објавите став ваше странке према дотичном догађају и ја се ту онда запањим истоветношћу вашег и мог става. И тако сваки пут. Без обзира што се у СПО нисам учланила, ја сам већи СПО-овац (можда) него што и сама мислим да сам. Зато немам разлога да не кажем следеће. Верујем вам. Моји сте. Ваша сам.

У односу на вас имам похвала, али и критика. Радујем се што као паметни, културни људи схватате специфичност Војводине. Ту сам се родила, одрасла, и моји преци, бар десет генерација, уназад. Васпитана сам тако да поштујем људе друге вере, другог језика и зато сам од тих људи и сама поштована. Разумем их добро. Допала ми се ваша карта Југославије у којој сте показали вашу мудрост и поштење у погледу Војводине (у остале области не улазим, јер их не познајем тако добро).

Похваљујем вашу спремност за дијалог са сваким, ама баш сваким. Желим вас подстаћи да и даље инсистирате на разговорима, предлозима, питањима, поштовању саговорника као и до сада. Овде се усуђујем да кажем да ми се чини када бисте ви били председник Србије, тј. да сте то постали лане, да не би толико Срба изгинуло, па ни других. Ви бисте то сигурно умели боље од „друга“ Милошевића, који ће сигурно жртвовати још српских душа не би ли сачувао власт. Ви бисте нашли неки компромис, неко решење да СРБИ НЕ ГИНУ.

Имам једну примедбу на ваш лист „Српска реч“. Превише је у њему трача, оговарања, ружних речи, шала на граници неукуса. Па ви би бар могли бити мало умеренији у томе, пошто сте једина права странка у Србији. Дајте више чињеница, маните се блаћења људи који се довољно блате сами и који чак ни то блато не заслужују. Жалосно је да веома мало људи знам који мисле као ја. Немам са киме да разговарам, а мучно ми је слушати ограничене, необавештене, сирове и глупе обожаваоце СПС-а, који би ме растргли кад бих им нешто противречила. Радујем се свакој новој „Српској речи“ јер онда схватим да нисам сама, да нас има, има, само се морамо боље организовати.

Имам 25 година. Очекујем нове изборе с надом у бољи исход. Радујем се вашој памети, толеранцији и брзој победи. Као што рекох, ваша сам, најискреније.

В. Ј. Б. Паланка

ЧАШЋУ И ПОШТЕЊЕМ ПРОТИВ ДЕСПОТИЗМА

Вуче, пишем Вам јер желим да Вам захвалим на свему што чините с нашим покретом за српски народ. Желим да Вас бодрим и молим да наставите да радите и даље, упркос свим недаћама на које наилазите. Ја знам, као и већина српског народа да сте Ви патриота и да све што радите, радите часно и поштено.

Политика је прљава игра и можда би се могло рећи да онда ту за Вас и нема места, јер сте исувише искрени. Таквих људи као што сте Ви има мало, и камо среће да се сви угледају на Вас и боре се за слободу тако исконски, небески чисто и поштено. Тада би човечанство, слободно могло да буде спокојно за наредних милион година.

Вуче, хвала Вам од свега срца.

Питам се, какав сте Ви то човек, када можете да претрпите све оне гнусне лажи и обмане које нам свакодневно сервира пропагандна машинерија. То могу да трпе само људи које Бог чува за своје угоднике. Такође вам захваљујем због Ваших књига, које, ме толико обременују љубављу, које су ме научиле да презирем рат, помисао на освету и човека који изговори реч мржња.

Иако сам пацифиста, сматрам да је Србији неопходна Српска гарда. Морамо се свим силама борити за њено остварење. Једноставно, Срби ЈНА не верују. Лично, ја јој нисам веровала још много раније, а сада су се моје тврдње, на жалост апсолутно потврдиле.

То што српска власт прети некаквим хапшењем оних људи који формирају паравојне формације или страначке војске, нека вежу мачку о реп. Они су онда требали још много раније да ухапсе црвеног војводу и изведу на суд, с обзиром на његово хвалисање што је урадио Хрватима са својом неколицином „четника“.

Српски покрет обнове не формира никакву страначку војску, већ српску, а то комунистима Шешељовцима, Милошевићевцима и Кадијевићевцима не да није јасно, већ им смета то што ће српски гардисти на својим капама имати српска обележја, а не некакву идеолошку рогљу, црвену петокраку. Под том идеологијом српски војник не сме ни у рај поћи. И после свега, и поред свега, верујем да ће нам Свети Сава помоћи, да ће нам Бог помоћи да победимо.

Наш СПО мора се борити за српске циљеве само часно и поштено као што смо учени, и као што једино и умемо.

Желим да подржим посланике СПО-а и Демократске странке што су напустили парламент. У таквом парламенту као што је овај званични, српски демократски посланици су само губили време и радили у корист једноумној, да има покриће пред светом да није таква као што је. Такође сам срећна, ако се уопште неки човек може назвати средњим, због сарадње нашег покрета са Српском либералном странком. Људе из те странке такође веома поштујем и ценим.

Драги Вуче, Ви ми својим понашањем подсећате на нашег Владику Николаја Велимировића. Било је људи који га нису волели и који су бесомучно ширили о њему измишљотине и клевете. Али, Николај Велимировић се никада није освртао на њих и на све то је само ћутао. Веровао је да их најбоље може победити ћутањем.

Такве ствари се дешавају и Вама, Вуче. А Ви сте племенити колико и Владика Николај. Сигурна победа у таквим хохштаплерским играма је ћутање. А време нека нам буде судија свима.

Бог Вам дао здравље, и Вама и целој нашој напаћеној Србији. Живели. Најтоплији поздрав од

Ирене Пеших из
Лесковца

ЗЛО СУ ПРОИЗВЕЛИ ЦРВЕНИ

Читајући ваш лист хтедох да вам упутим и речи похвале које стварно заслужујете.

Што се тиче ситуације у Србији могу вам рећи да на мене и моју породицу (родитеље) она ужасно утиче. Пошто сам рођена у мешовитом браку — ту су сталне размирице и расправљања — увек пристрасна. Моје је мишљење одувек било и биће да су за ово првенствено криви црвени комунисти. Они су ти који су упропаштавали 50 година ову државу и њене грађане; они су ти који су нам пунили главу социјализмом и неким поретком у коме ће сви бити једнаки. Па и постигли сте то господо — пардон, „другови“, изједначили сте све раднике. Они сви сад примају по 3000-4000 динара. А ви? Ко што рече онај господин Тихомир Стојановић он прима „само“ 21497,20 динара. Стварно врло мало.

Ко је организовао Голи оток? Ко је терао људе који су другачије мислили? Мислити другачије? Па је за то немогуће и непотребно. Наш систем је „најбољи“.

И онда избори 9. XII 90. Изврсно изведено „Ми смо за мир, просперитет, демократију“. Стварно? А што вам је онда требала Штупа и њој слични који су били ту да потпуно окаљају опозицију, а посебно ДС и СПО. Могу да кажем да ја никад не бих гласала за вас (СПС). То сам знала тада и мислићу увек. Иако ове године нећу имати могућности да то докажем (на општинским изборима) јер ми је тек 17 година (гласала бих за СПО). Ово је не само мишљење моје маленкости, већ и великог броја других младих које је овај данашњи режим безобзирно прегазио и назвао политичким средствима у рукама људи који желе власт (тј. опозиције). Ваљда они мисле да ми немамо ни трупке памети. Варате се Ви стари сте толико пута показали да не знате да водите државу (извињавам се свим часним људима — ово првенствено и само важи за комунисте и националисте). Ко зна шта ће бити 9. октобра?

А сада опет нападате опозицију што није уз вас ни у овом часу када се много шта дешава у Хрватској. Називате је издајцима и

говорите да она на тај начин помаже усташама. А шта ви чините? Ко да се не зна. Прво сте желели да на сваки начин срушите владу у Хрватској. Да, она није била комунистичка, бар не по називу. Зна се да је много Срба гласало за комунисте уместо за СДС. Рашковић се сасвим добро споразумевао са „поглавником“. Све је тада још било у реду. Али онда тај поштовани господин одлази у Београд, Милошевићу. Вративши се, он се у потпуности мења. Какве ли подударности? Добио је директиву — „Играјте на карту угрожености; застава хрватске је усташка; „Полиција ће вас поклати“. И успело је. Народ је поверовао. А ко и не би поверовао свом сународнику. Али они нису знали да се иза тога скривају црвени.

После тога долази Бабић, Шешељ, Батрић, Игић и њима слични с једне, а Ђодан, Шлегел, Бољковац, Главаш с друге стране. А народ страдава. Мислите да их је брига за то. НИЈЕ, јер они не желе да се договарају; оне који то чине (ВУКА) називају издајцима и подсмејавају му се. Признају само себе. И за сада имају успеха. И као што рече господин Мићуновић „да опозиција није потребна, она не би ни постојала“.

С поштовањем ваша

Бранка Глигорић из С. Митровице

ДОБРОТВОРИ ИЗ СИДНЕЈА — АУСТРАЛИЈА СРПСКОМ ПОКРЕТУ ОБНОВЕ

ШИПКА НИКОЛА	1000 АУД
ШИПКА ПАВЛЕ	1000 АУД
СПАСОЈЕВИЋ МИЛОРАД	1000 АУД
ГРУБОЧЕВИЋ МИЛАН	1000 АУД
ЛУКИЋ МИРОСЛАВ — МИША, четник	500 АУД
ИЛИЋ ЉИЉАНА	500 АУД
Чланови Српске народне одбране	500 АУД
ТАСИЋ ЉУБИВОЈЕ И РАДЕ	1000 АУД
ФЈУНЕС ДАНИЦА	500 АУД
ЛУКИНИЋ МИРОЉУБ	500 АУД
Чланови Српског фудбалског клуба „АВАЛА“	500 АУД
ПИКИЋ НЕДЕЉКО	500 АУД
ДОБРИША РАДОМИР	500 АУД
СТОЈЧЕВИЋ ДОБРОСАВ (ДУЛЕ)	500 АУД
РЕЉИН МИРОСЛАВ И АЛЕКСАНДАР	500 АУД
БУКИЋ ЗОРАН	500 АУД
МАКСИМОВИЋ БОРИВОЈЕ	500 АУД
ПЕШИЋ СЛОБОДАН	500 АУД
„Родица интернационале бар & ресторан“	500 АУД
ЛАКИЋ ЈОВО	500 АУД

Прилог прикупили Павле и Никола ШИПКА

РЕКЛАМИРАЈТЕ СЕ У СРПСКОЈ РЕЧИ

1/1 Последња колор страна — премаз	30.000 дин.
1/2 последње колор стране — премаз	20.000 дин.
1/4 последње колор стране — премаз	15.000 дин.
1/1 Унутрашња колор страна — премаз	25.000 дин.
1/2 унутрашње колор стране — премаз	15.000 дин.
1/4 унутрашње колор стране — премаз	10.000 дин.
1/1 Унутрашње ц/б (црно-бела) страна	20.000 дин.
1/2 унутрашње ц/б стране	14.000 дин.
1/4 унутрашње ц/б стране	8.000 дин.
ЗНАК ФИРМЕ ДО 5 цм ² — НАСЛОВ. СТР.	10.000 дин.
1 цм/стубац на унутрашњој ц/б страни	500 дин.

У цену је урачунато коришћење највише два слајда или две фотографије на целој страни, а на 1/2 и 1/4 стране коришћење највише једног слајда или једне фотографије. За сваки додатни слајд/фотографију доплаћује се и 500 динара.

Цена огласног простора за оглашавааче из иностранства увећава се за 30%.

ЖИРО РАЧУН: 60801-603-27562 КОД СДК БЕОГРАД са назнаком: за оглас у „СРПСКОЈ РЕЧИ“.
ДЕВИЗНИ РАЧУН: 608011-620-128-25731-7495633 КОД КРЕДИТНЕ БАНКЕ БЕОГРАД ДД са назнаком: за оглас у „СРПСКОЈ РЕЧИ“.

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: „СРПСКА РЕЧ“, БЕОГРАД, Бранкова 13-15, V и VI спрат

ПРЕТПЛАТА НА „СРПСКУ РЕЧ“

Овим се претплаћујем на „Српску реч“, чија полугодишња претплата износи 450 динара, а годишња 900 динара (урачунат је попуст од 10%). Годишња претплата за иностранство је 150 ДЕМ, 90 УСД, или одговарајућа противвредност у другим конвертибилним валутама.

Уплате вршити на динарски жиро рачун 60801—603—27562 СДК Београд или девизни 60811—620—128—25731—7495633 Кредитна банка Београд, с назнаком за „Српску реч“. Уплате из иностранства могу се вршити и чековима и међународним уплатницама. По један примерак уплатнице, или других доказа о уплати, заједно са овом наруџбеницом послати на адресу СРПСКА РЕЧ“ Бранкова 13-15, V и VI спрат 11000 БЕОГРАД, тел. 620-891, 628-242.

/име и презиме/

/улица и број/

/место и поштански број/

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске реч“ обавештава читаоце комплетом бројева. Комплекти или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од бр. 1. до бр. 27
Напишите који број наручујете.

(име и презиме)

(улица и број)

(место и поштански број)

СПО КОМЕРЦ
Агенција за маркетинг

**ЕКСКЛУЗИВНО И
НАЈПОВОЉНИЈЕ!**

ВЕЛИКОСРПСКА УКРУДБА

Комедија на видео касети, са Борисом Комненићем, Мајом Сабљић, Гораном Султановићем и Зорицом Мирковић у главним улогама.

Цена 390 дин.

— како то изгледа кад се код психијатра нађу Туђмани и Милошевићи

— ко су данашње госпође министарке и шта једу

— како политика утиче на сексуалне односе

— зашто Хрватима прети да им лијепа њихова има димензије прокуваног џемпера

80 НАЈБОЉИХ ВИЦЕВА — Вицеви на српски начин, на видео касети

цена 400 динара.

ДИНАСТИЈА КАРАЂОРЂЕВИЋ

Документарни филм о династији Карађорђевић богат интервјуима са члановима краљевске породице, на видео касети,

цена 560 дин.

ПЕСМЕ СРБИМА СВЕТИТЕЉИМА У извођењу Павла Аксентијевића, на аудио касети,

цена 200 дин.

СРПСКЕ ХИМНЕ У извођењу хора српске патријаршије, на аудио касети

цена 150 дин.

ВОСТАНИ СЕРБИЈЕ. — У извођењу ансамбла „Свилен конач“ на аудио касети

цена 150 дин.

„Вијенац српства“ — Аудио касета — ПРВИ ПУТ АУТЕНТИЧНИ ТЕКСТОВИ НАШИХ ПЕСАМА:

— На сред горе Романије четнички се барјак вије

— Велика Србија

— Песма краљу Петру Првом

— На Авали покрај Београда, окупља се краља Петра гарда и многе друге песме први пут у вашим кућама

цена 170 дин.

Касете можете поручити

на телефоне

СПО КОМЕРЦА: 559-588 *non-*

stop

559-455 *локал 157*

583-049

507-454

Поруџбенице слати на адресе:

СПО Комерц, Кнеза Вишеслава

88 (Авала филм) Атоље 4,

собе 12 и 13

СПО Комерц обавештава чланство да је, због велике жалости у странци, велики Концерт четничких песама под називом „Некад забрањене српске песме“ заказан за 9. септембар — отказан!

ПОРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем касету под називом _____

ком. _____

име и презиме _____

адреса _____

Т.О.-Т.О.-Т.О. ЈЕ ТО: АЈМО ДА СЕ ВИТРАМО
 Т.О.-Т.О.-Т.О. ЈЕ ТО: ЦЕЛУ НОЋ ДА ПУЦАМО

Кастер Мидолат

РАТ ЗА СЛОБОДУ ОД НАРОДА

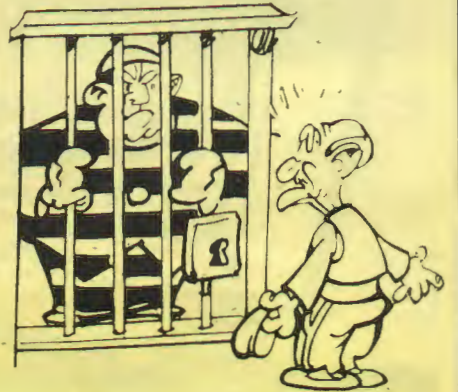
ЕЕЕ,
 СИНОВАЦ!
 ЈА ТИ
 ЈЪБЕТО РЕКО!

НЕМОЈ
 ПОЈБИТИКУ

СИЉУЈ
 САМО
 НАШЕ!

Кастер Мидолат

**ТРАЈНО!
 СИГУРНО! ЕФИКАСНО!**
 Гаранција до краја вашег живота

**SHESHELY &
 TUGEMAN**

Српски мислараг

ЧИТАОЦИ
"СРПСКЕ РЕЧИ"
- ЖАО МИ ЈЕ ...

... ДЈМ-ПОШТО
СТЕ МЕ ВИДЕЈТИ
У КУПАЊИМ
ГАБИЦАМА =

" МОРАМ
ДА ВАС
ПОВИЈЕМ

ТАКАВ
ЈЕ МОЈ
ПОС'О!

НАГРАДНА ИГРА

Задатак, који смо, драги читаоци, овај пут смислили за вас, није ништа у односу на задатке, које пред вас поставља друг Слоба. Осим тога, за разлику од Слобе, ми смо спремни да три читаоца чак и наградим. Међутим, да не дужимо, ево о чему се ради. Треба да погодите уметничко име личности која час тамани муповце и зенге, час се возика својим авионом до својих јахти и вила, час се смешка у жирију за избор мис Србије... Да вам помогнемо: није Слободан Милошевић и није женско. Дакле.

- РАДИ СЕ О**
- 1) Инспектору Мегреу
  - 2) Генералу Тућману
  - 3) Капетану Драгану
  - 4) Маршалу Мек Луану
  - 5) Добром војнику Швејку
  - 6) Партизанки Мари

Купон са заокруженим тачним одговором пошаљите на адресу: „Српска реч“, Бранкова 13-15, VI спрат, 11000 Београд, најкасније до 19. септембра 1991. године. Награде за срећне добитнике су: 1) 10.000 динара, 2) шестомесечна претплата за „Српску реч“, 3) Монографију „9. март“.

НАГРАДЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

На питање из прошлог броја „Српске речи“ о коме се ради у песми „Тито у лову“, у којој загонетна личност храбро убија опасног тетреба, многи читаоци одговорали су са — Леси, а двојица и са — Сами. Међутим, ради се о великом ловцу Титу. Награде су добили:

- 1) 10.000 динара — МИРКО ИЛИЋ, Слободана Јовића 2, 12000 ПОЖАРЕВАЦ
- 2) Шестомесечну претплату за „Српску реч“ — ДРАГИЦА БОГОВАЦ, Книнска 14 24223 НОВИ ЖЕДНИК,
- 3) Монографију „9. март“ — БРАНКА МАЛЕНИЋ, Радничка 17, 21000 НОВИ САД.

Честитамо добитницима!